

BIJLAGEN

Rapport deputaten vertegenwoordiging van de kerken

1. Odracht

Deputaten kregen van de synode van 2001 de volgende opdrachten:

1. overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O. de kerken te vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen;
2. te onderzoeken of, en zo ja hoe, de voorbereiding en de werkwijze van de generale synode verbeterd kunnen worden, daarover aan de volgende synode te rapporteren en daarmee bij de voorbereiding van die synode, voor zover mogelijk, al rekening te houden;
3. in overleg te treden met het Landelijk Kerkelijk Bureau, teneinde op zo kort mogelijk termijn de kerken te dienen met een eigentijdse folder, waarin inzichtelijk wordt gemaakt aan welke doelen de door de omslagen bijeengebrachte gelden worden besteed; daarbij dient in het bijzonder aandacht te worden gegeven aan die kassen die doorgaans publicitair in de schaduw blijven; deze folder dient tot de volgende synode voor de kerken en kerkleden beschikbaar te zijn;
4. aan deputaten kerkorde en kerkrecht aan te geven welke besluiten van de generale synode 2001 in de kerkorde dienen te worden opgenomen of te worden weggelaten;
5. bestaand beleid kritisch te beoordelen en waar nodig onderdelen van het beleid te beperken, af te bouwen of te beëindigen en een voorstel aan de volgende synode te doen de instructie, indien nodig, daaraan aan te passen.

2. Vertegenwoordigingen

1. Ds. J. Plantinga vertegenwoordigde de kerken in 2003 en 2004 op de nieuwjaarsreceptie van H.M. Koningin Beatrix en bij de begrafenis van H.K.H. Prinses Juliana.
2. In 2002 was de uitnodiging – die een persoonlijk karakter draagt – nog verzonden aan ds. J. Westerink. Hij woonde de nieuwjaarsreceptie van 2002 van H.M. Koningin Beatrix bij alsmede de huwelijksluiting van Z.K.H. Prins Willem-Alexander en H.K.H. Prinses Máxima en de begrafenis van Z.K.H. Prins Claus.

3. Ingekomen stukken

Deputaten ontvingen – meestal via het Dienstenbureau in Veendam – een aantal ingekomen stukken. Deputaten hebben op de meeste van deze stukken geen actie ondernomen omdat deputaten meenden dat aan de orde gestelde zaken niet om een reactie van deputaten vroegen. Andere ingekomen stukken zijn beantwoord of doorgestuurd naar andere deputaatschappen.

Eén ingekomen stuk vraagt aparte vermelding. Deputaten ontvingen een brief van deputaten onderlinge bijstand en advies waarin deze deputaten om overleg vroegen omdat er bij hen een verzoek tot financiële steun was aangevraagd door de kerkenraad van Zeewolde. Deputaten waren bereid – vanwege de nijpende financiële situatie waarin de kerk van Zeewolde verkeerde – positief mee te denken. Maar strikt formeel liet de instructie van het deputaatschap dat niet toe. Daarom vroegen deze deputaten advies aan deputaten vertegenwoordiging. Deputaten hebben daarin toegestemd en met deputaten onderlinge bijstand en advies vergaderd en daarbij met name advies uitgebracht over de interpretatie van de instructie van deputaten onderlinge bijstand en advies. Afgesproken is dat deputaten onderlinge bijstand en advies uw vergadering daarover zullen informeren.

4. Bijzondere opdrachten generale synode 2001

4.1 Voorbereiding en werkwijze generale synode

Om concrete handvatten voor hun bezinning te hebben, hebben deputaten de synodeleden van 2001 twee keer gevraagd hen te dienen met suggesties om de voorbereiding en de werkwijze van de synode te verbeteren. Daarop is slechts één reactie gekomen. Deputaten hebben daar voorzichtig de conclusie uit getrokken dat een brede basis voor ingrijpende veranderingen lijkt te ontbreken.

Het voorstel dat deputaten ontvingen hield op hoofdlijnen twee dingen in: verlenging van de dagelijkse vergadertijd en spreiding van de synode over drie jaar. Beide suggesties zijn naar het oordeel van deputaten geen reële optie. Verlenging van de dagelijkse vergadertijd leidt tot concentratieverlies en vermoeidheid en zo tot irritatie. Spreiding van de synode over drie jaar:

- a. tendeeft in de richting van een permanente synode en dat is strijdig met het gereformeerde kerkrecht;
- b. zal in de praktijk een aanzuigende werking hebben op de agenda terwijl het anderzijds zal leiden tot uitstel c.q. doorschuiven van beslissingen;
- c. levert ongewenste wisselingen op in de samenstelling van de synode vanwege periodiek aftreden van ambtsdragers;
- d. leidt tot een forse stijging van de kosten.

In hun eigen bezinning kwamen deputaten tot de conclusie dat – achteraf bezien – de synode van 2001 toch tamelijk vlot was verlopen; er was – afgedacht van de voortgezette vergadering – één zitting minder nodig dan in 1998. Niettemin kwam de synode van 2001 wel traag op gang; één dagdeel van de eerste zittingsweek kon bij gebrek aan stukken niet benut worden. Verder menen deputaten dat ook het commissiewerk nog verder geoptimaliseerd kan worden.

Deputaten hebben ook overwogen of vermindering van het aantal synodeleden een positief effect zou kunnen hebben op de werkwijze van de synode. Als voordeel daarvan zien deputaten dat de slagvaardigheid van de vergadering mogelijk wordt vergoot. Er zijn echter ook nadelen:

- a. het beginsel van gelijke afvaardiging vanuit de kerken kan in gevaar komen;
 - b. het leidt tot een taakverzwaring voor de commissies.
- Daar komt bij dat de geestelijke verscheidenheid van de kerken vraagt om een brede afvaardiging. Tenslotte geldt als overweging dat vermindering van het aantal synodeleden alleen via een instructie geregeld kan worden. Daarom doen deputaten de synode geen voorstel terzake.
- Op grond van deze bezinning doen deputaten de synode de volgende voorstellen en aanbevelingen:
1. de opstart van de synode zou verbeterd kunnen worden door:
 - a. de roepende kerk te vragen direct na het bekend worden van de samenstelling van de generale synode de afgevaardigden er op te wijzen dat ze de hele maand september beschikbaar dienen te zijn voor commissiewerk;
 - b. de roepende kerk te vragen in de eerste twee weken na de opening van de synode 3 of 4 dagen te plannen voor commissievergaderingen, deze data tijdig door te geven aan de afgevaardigden en tevens een locatie voor deze vergaderingen vast te leggen;
 - c. in de eerste zittingsweek de bespreking van een aantal 'grote' rapporten te plannen en dat tijdig door te geven aan de betrokken commissies.
 2. de omvang van de stukken, die de synode wordt aangeboden kan worden beperkt als deputaatschappen en commissies beknopter, zakelijker en meer op hoofdlijnen rapporteren. De roepende kerk kan op verzoek van deputaten vertegenwoordiging een jaar voor de opening van de generale synode alle deputaatschappen vragen vooral beknopt, zakelijk en op hoofdlijnen te rapporteren en zich te beperken in het aantal bijlagen.
 3. het eerste voorlopige overleg tussen moderamen en samenroepers/rapporteurs van de commissies vindt plaats op de openingsdag van de synode; nader overleg kan beter plaatsvinden op de eerste dag van de commissievergaderingen. Op dat moment hebben commissies meer zicht op de taak die hen te wachten staat en kan het moderamen beter sturing geven aan een planning voor het synodewerk; in dit overleg zal benadrukt worden dat de rapporten grondig bestudeerd en besproken worden en dat er zorgvuldig met de deputaatschappen wordt gecommuniceerd.
 4. de voortgang van de plenaire vergadering kan gediend worden door:
 - a. eerder aan te dringen op overleg tussen commissie en deputaten (of commissies onderling), als uit de voorstellen en/of de bespreking duidelijk verschil van mening blijkt;
 - b. enige terughoudendheid te betrachten in het doen van toezeggingen aan deputaatschappen en/of bonden om aan hun wensen inzake planning van de agenda tegemoet te komen.

Deputaten hebben de roepende kerk van de generale synode van 2004 gevraagd op verzoek van deputaten de voorstellen 1 en 2 uit te voeren.

Deputaten stellen de synode voor deze aanbevelingen eerst in de praktijk te toetsen alvorens eventuele aanpassingen in het huishoudelijk reglement van de generale synode voor te stellen. Daarom stellen deputaten de synode voor het nieuwe deputaatschap voor de vertegenwoordiging van de kerken op te dragen de voorbereiding en werkwijze van de synode van 2004 te evalueren, te bezien of het huishoudelijk reglement aangepast moet worden en daarover evt. voorstellen te doen aan de synode van 2007.

4.2 Folder kerkelijke kassen

Deputaten hebben zich uitgebreid en intensief bezig gehouden met de opdracht om in overleg met het Landelijk Kerkelijk Bureau een eigentijdse folder te maken over de kerkelijke kassen. Plannen werden gemaakt, een traject uitgezet, deputaatschappen ingeschakeld en vrijwilligers aangetrokken. Het proces liep echter niet zo vlot als deputaten wilden. Steeds opnieuw deed zich vertraging voor, zonder dat deputaten, Dienstbureau of andere deputaatschappen daar invloed op konden uitoefenen. In het voorjaar van 2003 bleek het concept van de folder nog steeds niet definitief. Op dat moment hebben deputaten besloten het werk aan de folder te staken. Het kon in redelijkheid niet meer verwacht worden dat de folder nog voor de zomer van 2003 zou verschijnen, terwijl de synode van 2001 in haar opdracht had gesproken over een verschijning 'op zo kort mogelijke termijn'. Bovendien zouden de omslagbedragen die in de folder werden genoemd al snel weer achterhaald zijn door de aanpassing van de omslagen door de synode van 2004.

Deputaten hebben alle betrokkenen geïnformeerd en spijt uitgesproken over deze gang van zaken. Ter compensatie is geprobeerd beknopte informatie over verschillende kerkelijke kassen, met name de minder bekende, aan te bieden aan de plaatselijke kerkbladen. Op een verzoek om medewerking daarbij reageerde slechts één van de gevraagde deputaatschappen. Deze informatie is als enige aan de plaatselijke kerkbladen aangeboden. Ook heeft een aantal deputaatschappen door middel van de kerkelijke pers informatie aan de kerken gegeven over financiële en andere aspecten.

4.3 Overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht

Met deputaten kerkorde en kerkrecht is overleg geweest over de besluiten van de synode van 2001 in relatie tot de kerkorde. Daarbij is afgesproken dat deputaten kerkorde en kerkrecht de taak op zich nemen om aan te geven welke besluiten van de synode van 2001 in de kerkorde dienen te worden opgenomen. Vanaf de synode van 2004 zullen deputaten vertegenwoordiging deze taak uitvoeren.

4.4 Beoordeling van beleid

Deputaten vertegenwoordiging voeren geen eigen beleid. Daarom meenden deputaten dat deze opdracht aan alle deputaatschappen voor deputaten vertegenwoordiging geen consequenties had.

5. Plaats van de hoogleraren ter synode

Naar aanleiding van de gang van zaken tijdens de synode van 2001 hebben deputaten gesproken met het college van hoogleraren van de Theologische Universiteit over de plaats van de hoogleraren ter synode. In 2001 ontbraken hoogleraren op momenten dat de vergadering meende dat zij er hadden moeten zijn.

Terwijl omgekeerd hoogleraren er waren op momenten dat zij in feite overbodig waren of zich in ieder geval zo voelden. Daarom besloten beide colleges zich samen te bezinnen op de vraag of, en zo ja op welke wijze, de hoogleraren van de TUA een taak hebben ten aanzien van de generale synode.

In deze bespreking bleek in belangrijke mate overeenstemming te bestaan over de plaats van de hoogleraren ter synode. Het principe van een kerkelijke vergadering is dat het gaat om een samenkomst van de afgevaardigden van de kerken. In feite hebben alleen afgevaardigden recht van speken en stemmen. Hoogleraren dienen de vergadering als adviseur.

De oorsprong van de aanwezigheid van hoogleraren ter synode is onduidelijk. Waarschijnlijk is het een rooms-katholieke traditie, die door gereformeerden eerst is afgeschaft, maar rond de synode van Dordrecht weer is ingevoerd, zelfs met stemrecht voor de hoogleraren. Vanuit het principiële vertrekpunt is duidelijk dat hoogleraren geen stemrecht (kunnen) hebben en alleen als adviseur de synode kunnen dienen. Omdat de hoogleraren over specifieke kennis beschikken en zij bovendien over het algemeen de kerken goed kennen, is er alle reden om te blijven bij het huidige gebruik: de hoogleraren dienen de synode met advies.

De praktijk van dit gebruik verdient echter bijstelling. Deputaten stellen u – met instemming van het college van hoogleraren – daarom het volgende voor:

1. de hoogleraren zijn als adviseurs zo mogelijk voltallig aanwezig bij de eerste zitting van de synode;
2. na deze zitting nemen zij met het moderamen deel aan de vaststelling van de agenda;
3. hoogleraren nemen als adviseur deel aan het werk van de commissies; in overleg met de samenroeper wordt bepaald op welke wijze de hoogleraar de commissie van advies dient en welke commissievergadering hij bijwoont;
4. voorafgaand aan elke zittingsweek bepaalt het moderamen bij welke agendapunten de aanwezigheid van een hoogleraar gewenst is; het moderamen geeft dit door aan het college van hoogleraren dat vervolgens de aanwezigheid van een hoogleraar regelt, zo mogelijk rekening houdend met het vakgebied van de hoogleraren;
5. de hoogleraar die conform 4 aanwezig is, neemt plaats achter de moderamentafel; hij dient de vergadering op verzoek van de preses van advies.
6. wanneer een rapport aan de orde komt waaraan een hoogleraar op een of andere wijze zijn medewerking heeft verleend, zal deze hoogleraar worden uitgenodigd om achter de moderamentafel plaats te nemen;
7. in alle andere gevallen kunnen hoogleraren aanwezig zijn, maar zij nemen niet plaats achter de moderamentafel. Om de schijn van meeregeren te vermijden, nemen zij plaats achter een speciale tafel voor de hoogleraren. Zij worden niet meer om advies gevraagd, al houden ze wel het recht daartoe. Ze zullen daar evenwel terughoudend gebruik van maken;
8. bij de vergaderingen van het moderamen zijn de hoogleraren niet aanwezig, tenzij op verzoek van het moderamen omdat er een zaak aan de orde is die de inbreng van één of meerdere hoogleraren wenselijk maakt.

Deputaten stellen de synode voor deze voorstellen in de praktijk te toetsen en het nieuwe deputaatschap voor de vertegenwoordiging van de kerken opdracht te geven deze praktijk samen met het college van hoogleraren te evalueren, te bezien of het huishoudelijk reglement aangepast moet worden en daarover evt. voorstellen te doen aan de synode van 2007.

6. Voorstellen

Deputaten stellen de synode voor:

1. deputaten op te dragen de voorbereiding en werkwijze van de synode van 2004 te evalueren, te bezien of het huishoudelijk reglement aangepast moet worden en daarover evt. voorstellen te doen aan de synode van 2007;
2. deputaten op te dragen aan deputaten kerkorde en kerkrecht aan te geven welke besluiten van de generale synode van 2004 in de kerkorde dienen te worden opgenomen;
3. deputaten op te dragen om samen met het college van hoogleraren de afspraken over de plaats van de hoogleraren ter synode te evalueren, te bezien of het huishoudelijk reglement moet worden aangepast en daarover evt. voorstellen te doen aan de synode van 2007;
4. hun werkzaamheden goed te keuren;
5. opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

Namens deputaten,
G. van Roekel, secretaris

BIJLAGE 2
Artikel 28

Rapport 1 van commissie 6 inzake totaal financieel beleid

Uw commissie herinnert de synode aan het eerder genomen besluit, zoals opgenomen in artikel 29 van de Acta van 1998, hetwelk als volgt luidt:

1. De generale synode neemt met betrekking tot de voorstellen van de diverse deputaatschappen geen besluiten met financiële gevolgen dan nadat in haar laatste vergaderweek het advies van de commissie betreffende de onderscheiden begrotingen en de daaruit voortvloeiende minimumbijdragen van de kerken is behandeld.

- De generale synode spreekt uit, dat erfstellingen, legaten, en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren.

Aangezien gebleken is dat het bovenstaande besluit niet overal op dezelfde wijze wordt geïnterpreteerd, acht uw commissie het noodzakelijk weer een besluit van dezelfde strekking te nemen, doch met een andere tekst.

Uw commissie stelt voor het volgende besluiten:

- De generale synode behandelt alle rapporten van deputaatschappen en neemt daarover de noodzakelijke besluiten met uitzondering van de begrotingen en het vaststellen van de minimum bijdragen die per (doop)lid van de kerken aan de betreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen.
- In de laatste synodeweek stelt de generale synode de minimum bijdrage per (doop)lid vast die aan de betreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen en doet daar mededeling van aan de betreffende deputaatschappen.
- Deputaatschappen voor wie een lagere minimum bijdrage per (doop)lid is vastgesteld dan zij hebben gevraagd, zijn gehouden hun beleid af te stemmen op deze lagere bijdrage uit de kerken en hun begrotingen voor de betreffende periode daaraan aan te passen en deze aangepaste begrotingen over te leggen aan deputaten financiële zaken. Interen op het vermogen beneden de daarvoor geldende norm is niet toegestaan.
- De generale synode spreekt uit, dat erfstellingen, legaten, en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 3
Artikel 29, 34

Rapport curatorium Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Personalia

1.1. Curatorium

1.1.1. Secretariaat

De generale synode 2001 benoemde als secretaris opnieuw ds. D. Quant (secundus ds. H van den Heuvel).

Voorstellen voor benoemingen zullen het moderamen van de synode in een apart schrijven bereiken.

1.1.2. Overige curatoren

In de samenstelling van het curatorium kwam in de loop van deze drie jaar enige wijziging, o.a. door verhuizing van predikanten. Momenteel is de samenstelling van het curatorium als volgt:

- benoemd door de particuliere synoden:

primi		secundi
namens de particuliere synode van het Noorden		
ds. J. Plantinga	2004	dr. D. Visser
ds. H. van den Heuvel	2005	dr. B. Loonstra

namens de particuliere synode van het Oosten		
ds. J. Westerink	2004	ds. B. de Romph
ds. J. Van Amstel	2005	ds. P.D.J. Buijs

namens de particuliere synode van het Westen		
drs. J. Bosch	2004	ds. C.D. Affourtit
drs. G. van Roekel	2005	ds. W.N. Middelkoop

namens de particuliere synode van het Zuiden		
ds. A. van de Weerd	2004	dr. J.W. van Pelt
ds. J. P. Boiten	2005	drs. J.M.J. Kieviet

- benoemd door de generale synode:

ds. D. Quant	2004	ds. H. van den Heuvel
--------------	------	-----------------------

Ds. J. Plantinga ontving op 29 april 2003 het ridderschap in de orde van Oranje-Nassau, op grond van zijn vele activiteiten op kerkelijk en maatschappelijk gebied. Het curatorium heeft zich hierover verheugd.

Het curatorium besloot de regeling t.a.v. het inschakelen van secundi enigszins te wijzigen. Tot 2003 was het regel dat er op iedere vergadering negen curatoren aanwezig zouden zijn. De reden van instelling van deze regel had indertijd te maken met de stemmingen die moesten plaatsvinden rond admmissie- en andere examens. Zij stamt ook uit de tijd dat de volle nadruk van de arbeid van het curatorium daarop viel. Dat is fundamenteel veranderd. Het curatorium vergadert vaak maandelijks om allerlei zaken bestuurlijk gaande te houden. De praktijk wijst uit dat het juist rond die zaken niet zinvol is dat een secundus-curator aanwezig is. Hij is niet of nauwelijks in staat om inhoudelijk in de vergadering te participeren. Dat is voor hem niet aantrekkelijk en voor de vergadering ongewenst. Daarom besloot het curatorium dat de aan-

wezigheid van het voltallige curatorium slechts dán vereist is, wanneer er beslissingen genomen moeten worden die een stemming vereisen:

- admissie-examens;
- D1(M1)-examens, gekoppeld aan het aanvragen van preekconsent;
- D2(M2)-examens, gekoppeld aan het aanvragen van beroepbaarstelling.

Het curatorium informeert de synode op deze wijze over deze aanpassing. De praktijk is overigens dat vrijwel altijd de *primi-curatoren* op de vergaderingen aanwezig zijn.

1.1.3. Moderamen

Het moderamen van het curatorium was in de afgelopen periode als volgt samengesteld:

- Van september 2001-september 2002: president-curator ds. J. Westerink; assessor ds. H. van den Heuvel; secretaris ds. D. Quant.
- Van september 2002-september 2003: president-curator ds. H. van den Heuvel; assessor ds. J. Van Amstel; secretaris ds. D. Quant.
- Van september 2003-heden: president-curator ds. J. Van Amstel; assessor ds. J.P. Boiten; secretaris ds. D. Quant.

Het ligt in de bedoeling dat in september 2004 ds. J.P. Boiten president-curator zal worden, terwijl ds. J. Bosch dan als assessor zal fungeren.

1.2. Hoogleraren, hoofddocent en docenten

Op grond van het besluit van de generale synode 2001 werd het college van hoogleraren uitgebreid. Dr. G.C. den Hertog (die feitelijk in dienst trad op 1 december 2001) werd op donderdagavond 7 februari 2002 geïnstalleerd als hoogleraar in een bijzondere kerkdienst onder leiding van de kerkenraad van Apeldoorn-C, waarin de president-curator ds. J. Westerink voorging. Op vrijdag 8 februari 2002 inaugureerde prof.dr. G.C. den Hertog met een oratie die als titel droeg: 'Hoop die leven doet. Over de samenhang van eschatologie en ethiek.'

Bij de hoogleraren was soms sprake van overbelasting, waardoor het werk voor een periode moest worden neergelegd, of slechts beperkt kon worden uitgeoefend. Zo moest prof.dr. T.M. Hofman in de loop van 2002 enkele maanden rust nemen; in het eerste semester 2002-2003 zijn de colleges overgenomen door prof.dr. J. van Bruggen, emeritus-hoogleraar van de gereformeerd-vrijgemaakte Universiteit te Kampen (*historia revelationis* en *hermeneutiek NT*) en ds. M.C. Mulder te Goes (*exegese NT*). Het curatorium is deze broeders dankbaar voor hun bereidwilligheid en hun inzet. Het is duidelijk geworden dat prof. Hofman zich blijvend in acht moet nemen, hetgeen gevolgen heeft voor taken die hij, afgezien van onderwijs en onderzoek, op zich neemt. Hierover is met het college van hoogleraren goed overleg geweest.

Ook prof.dr. H.G.L. Peels moest – in de loop van 2003 – zijn werkzaamheden beperken. Zijn directe werkzaamheden voor de Universiteit kon hij blijven verrichten. In dit verband is het van belang op te merken dat het te verwachten is dat de promotie van onze hoofddocent ambtelijke vakken, ds. A. Baars, in het najaar van 2004 zal kunnen plaatsvinden. Daarna kan, in overeenstemming met de besluitvorming van de generale synode, zijn benoeming als hoogleraar gerealiseerd worden.

In 2006 hoopt prof.dr. J.W. Maris de 65-jarige leeftijd te bereiken. Op grond van dat gegeven werd besloten de procedure voor de opvolging van hoogleraren in werking te stellen. In een separaat schrijven zal het curatorium de synode over de uitkomst hiervan berichten.

Tijdens de in november 2003 gehouden functioneringsgesprekken met de hoogleraren en de hoofddocent is de problematiek van de werkdruk uitvoerig besproken. Elk van hen is bezig met een bezinning op het tijdsbeslag dat verschillende taken op hen legt; de resultaten daarvan worden langzaam, maar zeker zichtbaar. Op voorstel van het college van hoogleraren heeft het curatorium de hoogleraren de gelegenheid geboden van tijd tot tijd een sabbatical op te nemen, zodat er een periode kan zijn voor bezinning en studie, die niet doorkruist wordt door de directe dagelijkse taken.

Per 1 november 2003 is er een beleidsmedewerker aangesteld. Doorslaggevend daarvoor is geweest de toenemende druk op het werk van de hoogleraren, met name op onderwijskundig en beleidsmatig gebied. Na openstelling van deze vacature begin juni kon uit een aantal sollicitanten de heer ds. J. Otte te Emmeloord, op dat moment lid van de directie van de Scholengemeenschap 'Pieter Zandt', benoemd worden. Hij aanvaardde deze benoeming. De heer Otte is lid van de Geref. Gemeenten. Met zijn komst hoeft een aantal taken niet meer door hoogleraren worden waargenomen. In verband met deze benoeming zal de heer H.J. Drayer, die vanaf 1999 op part-time basis verantwoordelijk was voor de inhoudelijke kant van de kwaliteitszorg, deze taak neerleggen per 1 april 2004.

Op 19 februari 2002 werd afscheid genomen van een tweetal docenten, te weten ds. W.P. de Groot van 's-Gravenmoer (die een aantal jaren apologetiek en evangelistiek doceerde) en dr. D.J. Steensma (die het vak ethiek voor zijn rekening had genomen). Hun arbeid gedurende ongeveer zes jaar is aan de Universiteit zeer gewaardeerd; deze stond echter in verband met de vacature bij het college van hoogleraren die sinds 1996 bestond, en waaraan door de besluiten van de generale synode 2001 een einde kwam. Om dezelfde reden nam ds. R.W.J. Soeters in juni 2002 afscheid als docent kerkgeschiedenis. Drs. M.J. Rittersma, als docent verbonden aan de vooropleiding (die gezamenlijk met 'Kampen-II' wordt onderhouden), moest wegens gezondheidsredenen afscheid nemen. Hij werd opgevolgd, in september 2002, door mevr. ds. M.W. Sebens. De logopediste, mevr. D.M. van Hulzen-Schipper bereikte de pensioengerechtigde leeftijd. Een procedure voor haar opvolging werd in gang gezet, maar leverde zo weinig reacties op dat geen voorstel voor een benoeming kon worden gedaan. Mevr. Van Hulzen is daarop bereid gevonden voorlopig (tot DV februari 2005) haar werk te blijven doen. De taak van mevr. dr. A. Drint werd uitgebreid tot 0.5 fte.

1.3. Emeriti-hoogleraren

Uit de kring van de emeriti-hoogleraren nam de Heere prof.dr. J. de Vuyst uit dit leven weg. In oktober/november 2001 vierde hij, samen met zijn vrouw en familie gouden jubilea. Toen al was zijn gezondheids-toestand broos. Na een duidelijke inzinking medio 2002 kwam op 20 oktober 2002 een eind aan zijn leven hier op aarde. Tijdens dat leven heeft hij in grote trouw 'voor zijn tijd de Raad van God gediend', zoals op de rouwkaart stond te lezen. In september 2002 verscheen de laatste Schriftstudie van zijn hand, getiteld: 'Blijdschap en volharding'. Met deze twee woorden is hij getekend. Tijdens een academische herdenking, die gehouden werd op 18 februari 2003, is deze emeritus-hoogleraar, die aan de Universiteit verbonden was van 1988-1997, in dankbaarheid herdacht. Zijn opvolger, prof.dr. T.M. Hofman sprak over de wetenschappelijke betekenis van prof. De Vuyst en prof.dr. H.J. Selderhuis over zijn dienst aan Kerk en Universiteit. We baden daarbij ook voor zijn vrouw en verdere familie.

Een tot op heden uniek jubileum mocht nog ten deel vallen aan prof.dr. J. van Genderen en zijn echtgenote: op 13 januari 1954 inaugureerde onze broeder, zodat het gouden jubileum als hoogleraar mocht worden herdacht. Ook dit jubileum werd in stilte herdacht. In februari d.a.v. werd prof. Van Genderen ernstig ziek en op 23 maart 2004 nam de Heere ook déze, Hem toegewijde dienaar tot Zich. Heel lang is het inhoud geven aan de dogmatische vakken in handen van prof. Van Genderen geweest. Generaties predikanten zijn door hem aldus gevormd. Zijn publicaties (waarvan we met name hier de *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek* noemen), getuigen van grote nauwgezetheid; daarbij was opvallend dat met name vanaf zijn emeritaat vooral aspecten van Gods grote toekomst door hem bestudeerd werden; het toont ons iets van dat waar zijn hoofd en hart vol van waren. In onze kring is gebeden voor zijn vrouw en verdere familie; dat de Heere hen moge troosten.

Prof. dr. W.H. Velema en zijn vrouw herdachten in dankbaarheid op 13 september 2003, samen met hun kinderen en kleinkinderen, het 50-jarig ambtsjubileum, terwijl enkele dagen daarvoor het gouden huwelijksjubileum mocht worden gevierd. Gezien de gezondheidssituatie van zr. Velema werden deze dagen in besloten kring herdacht. Met ontroering ontvingen het curatorium en het college van hoogleraren op 23 februari 2004 het bericht dat zij die morgen was overleden. Onze God ontferme zich over br. Velema, nu hij, na een aantal jaren van intensieve zorg voor zijn vrouw, na haar overlijden alleen verder moet.

Onder andere door middel van een jaarlijks bezoek van de assessor van het curatorium laat het curatorium van de verbondenheid met de emeriti-hoogleraren, en hun gezinnen blijken. Daaronder valt ook het contact met de weduwen van de (emeritus-)hoogleraren.

1.4. Overig personeel

De voortgang van het werk aan de Universiteit is ondenkbaar zonder de werkzaamheden van het onderwijs-ondersteunend personeel. Alhoewel zij in eerste instantie onder de verantwoordelijkheden van de deputaten-financieel vallen, blijft het curatorium toch van een aantal algemene zaken, hen betreffende, op de hoogte. Wij noemen hier het overlijden, op 10 november 2002, van zr. Geertje ten Hove-Wels, op de leeftijd van 83 jaar. Samen met haar man oefende zij jarenlang het conciërgeschap uit.

2. Onderwijs en onderzoek

2.1. Algemeen

Geleidelijk aan wordt de BaMa-structuur ingevoerd in deze jaren. De generale synode 2001 keurde het nieuwe curriculum, dat daartoe werd opgezet, goed. Wanneer de generale synode 2004 bijeenkomt, zullen inmiddels de eerste drie studie jaren volgens het nieuwe curriculum geordend zijn. Naast de gewone collegeweken is het gebruikelijk in het eerste semester een week integratiecolleges te houden, en in het tweede semester een zogenaamde themaweek. Beide semesters beslaan 13 weken; daarna breekt de tentamenperiode aan. Het invoeren van de BaMa-structuur brengt met zich mee dat het doctoraal examen zal veranderen in het mastersexamen. Dan zal dus gesproken gaan worden over M1 en M2 i.p.v. D1 en D2.

Er is permanente aandacht voor het onderwijsprogramma binnen de instelling door middel van een onderwijscommissie. Alle inhoudelijke zaken rond het curriculum worden daar doorgesproken.

Ook het wetenschappelijk onderzoek heeft voortgang, zij het dat het voor de hoogleraren een voortdurende strijd is om daar voldoende tijd voor vrij te houden.

Het curatorium neemt met regelmaat kennis van de werkzaamheden van de hoogleraren en de docenten c.q. hoofddocent. Dit gebeurt via collegebezoeken die halfjaarlijks worden gehouden, alsook via de jaarlijkse rapportages die de hoogleraren aan het curatorium toezenden en waarin zij verslag doen van de inhoud van de gegeven colleges en van hun overige wetenschappelijke arbeid. Het is de gewoonte dat in de juni-vergaderingen van het curatorium van deze verslagen wordt kennis genomen en dat deze dan inhoudelijk worden besproken. Er is sprake van nauwgezette en diepgravende arbeid, zowel in wetenschappelijke als in geestelijke zin.

In het kader van de kwaliteit van het onderwijs werd het zinvol geacht een didactische vorming te volgen. Daartoe werd de heer J.D.G. van der Molen te Bad Bentheim ingeschakeld. Nadat hij zich op de hoogte gesteld had van de wijze waarop de hoogleraren en docenten hun colleges inrichten, kwam hij met een gerichte cursus om daarin verbeteringen aan te brengen. De heer Van der Molen wordt tevens ingeschakeld bij de preekpresentaties, om adviezen aan studenten te geven.

2.2. Gastcolleges

De hoogleraren ontvangen regelmatig uitnodigingen uit het buitenland om gastcolleges of bijdragen voor congressen e.d. te geven. Op deze wijze mag 'Apeldoorn' een bijdrage leveren aan de kennis van de gereformeerde theologie wereldwijd. Dat de arbeid van onze hoogleraren op die wijze internationaal erkenning geniet, stemt tot dankbaarheid.

Ook het omgekeerde was het geval: regelmatig komen hoogleraren uit het buitenland in Apeldoorn voor een oriënterend bezoek en het geven van gastcolleges.

2.3. Themadagen, integratiecolleges en reizen

Het lag in de bedoeling dat er in 2002 opnieuw een Israëlreis zou plaatsvinden, voor de tweede keer. De spanningen in het nabije oosten deden daar vanaf zien. In de plaats daarvan werden in april themadagen georganiseerd rond het onderwerp 'Geloof, theologie en literatuur'. De integratiecolleges in het najaar 2002 vonden plaats onder de noemer 'eschatologie'.

In 2003 was er weer een studiereis van studenten en hoogleraren. Deze voerde naar Berlijn en Wittenberg; het programma heeft bijgedragen aan de vorming van de studenten én aan de verbondenheid tussen hoogleraren en studenten, vrucht van het gedurende een aantal dagen intensief met elkaar optrekken. De integratiecolleges in december 2003 hadden als centraal thema: 'Wij wandelen in geloof en niet in aanschouwen'. En de themadagen in 2004 werden in mei gehouden rond de thematiek: 'crisis van het protestantisme'.

2.4. Samenwerking in andere verbanden

2.4.1. VSNU

Onze Universiteit is waarnemer bij de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, waarbij men speciaal deel uitmaakt van het DGO: het Discipline-Organen Godgeleerdheid. Op deze wijze blijven wij op de hoogte van de besprekingen die op dit niveau plaatsvinden over de plaats van de theologie in de samenleving en van de eisen die aan studenten dienen te worden gesteld, en we worden in de gelegenheid gesteld daar zelf inhoudelijk aan bij te dragen.

2.4.2. NOSTER

De TUA neemt officieel deel aan het samenwerkingsverband NOSTER (de Nederlandse Onderzoeks-School voor Theologie En Religie); verscheidene hoogleraren zijn er zgn. senior-onderzoeker, ieder voor een tijdsomvang van 0.3 fte. Voor hen die een promotie aan de TUA voorbereiden, bestaat de gelegenheid mee te doen in NOSTER-verband. De deelname aan NOSTER stelt onze hoogleraren in de gelegenheid gebruik te maken van de faciliteiten van deze 'school' (conferenties, uitwisseling van resultaten), terwijl onze eigen geestelijke opstelling volstrekt gerespecteerd wordt.

2.4.3. Het Instituut voor Reformatieonderzoek (IR)

In het vorige verslag werd melding gemaakt van de voorgenomen oprichting van het 'Instituut voor Reformatieonderzoek'. In 2002 is dit instituut opgericht. De statuten vermelden als doel:

'De bevordering van het wetenschappelijk onderzoek naar de theologie en geschiedenis van de Reformatie, en voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.'

Om dit doel te verwezenlijken richt het instituut zich op het stimuleren van collectievorming, het verschaffen van onderzoeksmogelijkheden, de organisatie van congressen, het onderhouden van contacten in binnen- en buitenland. Vooral nog is het werk bescheiden van omvang; er zijn geen grote geldstromen beschikbaar. Als eerste concrete vrucht van het instituut mag genoemd worden de uitgave van de Latijnse werken van Martin Bucer; een internationaal gezelschap is daartoe aan het werk. Het ligt in de bedoeling om in 2005 een Bucercongres te organiseren, en wel in Apeldoorn.

Het bestuur van het instituut werd bij aanvang gevormd door ds. D. Quant (voorzitter), mevr. W.M. van der Zande-De Roo (secretaris), de heer J. van Keulen (penningmeester), de heer mr. A.J. de Geus en prof.dr. T.M. Hofman. De heer De Geus meldde na zijn aantreden als minister dat hij zijn bestuurslidmaatschap niet kon bestendigen. In zijn plaats werd benoemd de heer drs. P.J. Vergunst, ambtelijk secretaris van de Geref. Bond. Als (onbezoldigd) directeur fungeert prof.dr. H.J. Selderhuis, terwijl mevr. drs. C.H. Boerke op part-time basis werkzaamheden voor het instituut verricht.

2.5. Examens

2.5.1. Doctoraalexamens

Elk jaar werden diverse examens gehouden. D2-examens werden afgelegd, alle keren met goed gevolg. Dat betrof leden (predikanten) van onze eigen kerken, maar ook anderen. Zoals bekend worden de examens waarbij beroepbaarstelling wordt aangevraagd door het volledige curatorium bijgewoond. Ook worden de D1-examens van de admassiale studenten afgelegd in een vergadering van het voltallige curatorium. Per vak verzorgt één curator bij dat examen de navraag. Het D1-examen is in 2003 uitgebreid met het vak ethiek.

2.5.2. Promoties

In de afgelopen periode vonden vijf promoties plaats:

- Op 17 oktober 2001 promoveerde drs. K.K. Lim bij prof.dr. H.J. Selderhuis op het onderwerp: 'Het spoor van de vrouw in het ambt' – een historische studie naar de openstelling van het ambt voor de vrouw in de ELK, de NHK en de GKN. Als co-promotor trad op prof.dr. M. te Velde, bij wie de promovendus de studie was begonnen. Wegens gezinsomstandigheden van prof. te Velde was in goed overleg de begeleiding door prof. Selderhuis overgenomen – blijk van de groeiende samenwerking tussen 'Apeldoorn' en 'Kampen-II'.
- Op 11 januari 2002 promoveerde bij prof.dr. W. van 't Spijker drs. W. van Vlastuin op het onderwerp: 'De Geest van opwekking – een onderzoek naar de leer van de Heilige Geest in de opwekkings-theologie van Jonathan Edwards (1703-1758)'.
- Op 5 februari 2002 promoveerde drs. S.Y. Lee bij prof.dr. J.W. Maris op het onderwerp: 'Grace and power in Pentecostal en Charismatic Theology'. Bij deze promoties bleek opnieuw de plaats die 'Apeldoorn' door de jaren heen heeft verworven buiten onze eigen kerken en buiten ons eigen land.
- Op 18 juni 2002 promoveerde drs. Dae-Woo Hwang bij prof. dr. W. van 't Spijker op het onderwerp: 'Het mystieke lichaam van Christus – de ecclesiologie van Martin Bucer en Johannes Calvijn' (het was

de laatste keer dat de emeritus-hoogleraar Van 't Spijker de begeleiding van een promovendus met het verlenen van de doctorsgraad zag bekroond).

- Op 23 januari 2004 promoveerde drs. J. Dekker, Ned. Geref. predikant te Amstelveen, bij prof.dr. H.G.L. Peels tot doctor in de theologie (dit gebeurde onder toevoeging van het *judicium* 'cum laude'). Hij verdedigde daartoe zijn proefschrift, dat als titel droeg: 'De rotsvaste fundering van Sion. Een exegetisch onderzoek naar het Sionswoord van Jesaja 28,16'.

De promoties vonden, meest onder grote publieke belangstelling, in de aula van de Universiteit plaats. Verscheidene promovendi bereiden zich, onder leiding van de hoogleraren, op een promotie voor; ook deze arbeid zorgt voor veel werk in Apeldoorn, werk dat tegelijk gepaard gaat met grote arbeidsvreugde.

2.6. Publicaties

2.6.1. Apeldoornse studies

In de reeks 'Apeldoornse studies' verschenen vijf deeltjes:

- nr. 41: dr. H.J. Selderhuis, *Melanchton* (zijn betekenis voor het protestantisme). Het was de schriftelijke weergave van een lezing, gehouden ter gelegenheid van de Schooldag-1999 en het Kerkhistorisch Gezelschap in 2000;
- nr. 42: dr. Siebrand J. Wierda, *Visie op de gemeente*. Het was een uitgave met als basis de twee scripties die de auteur als afstudeeropdracht in Apeldoorn schreef;
- nr. 43: dr. J. de Vuyst, *Blijdschap en volharding* (de brief aan de Filippenzen en de brief van Judas). Het was de laatste pennevrucht van onze kort daarop overleden emeritus-hoogleraar Nieuwe Testament;
- nr. 44: dr. J. van Genderen, *Kohlbrügge. Zijn betekenis en zijn invloed*.
- nr. 45: dr. G.C. den Hertog, *Hoop die leven doet. Over de samenhang van eschatologie en ethiek*.

Voortdurend wordt via allerlei periodieken de aandacht voor deze serie gevraagd, met de bedoeling het aantal abonnees in stijgende lijn te houden.

2.6.2. Andere publicaties

Met regelmaat publiceren de hoogleraren op het terrein van hun directe vakgebied, geestelijk en kerkelijk leven. Dat gebeurt door middel van boeken en van artikelen in kerk- of theologische vakbladen, in binnen- en buitenland. Ook van de hand van emeriti-hoogleraren verschijnen met regelmaat publicaties.

3. De organisatie

3.1. Het rectoraat

Op maandag 9 september 2001 droeg prof.dr. H.G.L. Peels het rectoraat over aan prof.dr. J.W. Maris. Hij deed dat in een academische samenkomst in de aula van de Universiteit en sprak daarbij een rede uit die de titel droeg: 'Het beeld van God in de theologie van Walter Brueggeman'.

Op maandag 9 september 2002 droeg prof.dr. J.W. Maris het rectoraat over aan prof.dr. H.J. Selderhuis. Hij deed dat in een academische samenkomst in de aula van de Universiteit en sprak daarbij een rede uit die de titel droeg: 'De theologische methode van Peter Martyr Vermigli'.

In verband met de ziekte van prof.dr. T.M. Hofman werd in diens plaats als conrector benoemd prof.dr. G.C. den Hertog, terwijl prof.dr. H.G.L. Peels secretaris van het college werd.

Op maandag 8 september 2003 droeg prof.dr. H.J. Selderhuis het rectoraat over aan prof.dr. G.C. den Hertog. Hij deed dat tijdens een academische samenkomst in de aula van de Universiteit en sprak daarbij een rede uit die de titel droeg: 'Een aantrekkelijke universiteit – Heidelberg 1583-1622'.

Als conrector werd benoemd prof.dr. H.G.L. Peels, terwijl prof.dr. J.W. Maris secretaris van het college werd.

Het college heeft nog geen voorstellen gedaan inzake een meerjarig rectoraat. Wellicht dat de besluiten inzake een op te nemen sabbatical de wens daartoe relatieveert.

3.2. De structuur van het werk

3.2.1. Reglementen

Zoals bekend zijn in 1999 een aantal regelingen vastgesteld, die de kwaliteit van de organisatie moesten verbeteren. Deze regelingen zijn nu alle doorgevoerd en worden ook waar nodig geactualiseerd. Daarnaast wordt bezien of alle vastgelegde zaken en procedures uitbreiding behoeven. Zo wordt er momenteel gewerkt aan een regeling voor een vertrouwenspersoon en een klachtenprocedure seksuele intimidatie.

3.2.2. Kwaliteitszorg

Een uiterst belangrijk element van het onderwijs en onderzoek wordt ingenomen door de kwaliteitszorg. Na de komst van de beleidsmedewerker is het bewaken daarvan één van diens taken geworden. De heer H.J. Drayer heeft in 2003 de laatste hand gelegd aan het kwaliteitshandboek, waarin alle procedures op onderwijskundig en organisatorisch gebied beschreven worden. Dit handboek bevat hoofdstukken die handelen over het strategisch management, het marketing management, het product management, het sociaal management, het facilitair management en het financieel management. Onder zijn leiding is ook een aantal enquêtes gehouden, om zodoende de inhoud van de opleiding bij afgestudeerden en hun 'werkgevers' (kerkenraden en instellingen) te toetsen. Verder is in 2003 vaart gemaakt met het vervaardigen van een rapport 'zelfevaluatie' met het oog op het komende accreditatietraject. De accreditatie wordt vanuit het NAO (Nederlands Accreditatie Orgaan) verzorgd vanwege de overheid. De uitkomst ervan is bepalend voor het behouden van de erkenning als instituut voor wetenschappelijk onderwijs, en dus ook voor de subsidiëring als zodanig.

3.3. Huisvesting

3.3.1. De bibliotheek

De bibliothecaris, prof.dr. J.W. Maris, laat bij het in ontvangst nemen van de jaarlijkse cheques op de Schooldagen telkens twee dingen duidelijk weten:

- a. aan het aanschaffen van vele boeken op het gebied van kerk en theologie kan geen einde komen;
- b. de ruimte om deze op te slaan wordt steeds beperkter.

Ook in het internet-tijdperk zal het lezen en bestuderen van boeken doorgaan. Studenten doen via internet een deel van hun informatie op, maar maken ook een vruchtbaar gebruik van het aanwezige studiemateriaal. De problemen wat betreft de capaciteit brengen ons als vanzelf bij het volgende kopje.

3.3.2. Het gebouw aan het Wilhelminapark

De generale synode 2001 besloot:

- 'Het curatorium opdracht te verlenen zich voortgaand te bezinnen op de vraag naar de principiële roeping om de arbeid aan de Theologische Universiteit dienstbaar te doen zijn aan anderen dan de admittale studenten en daarbij ook de vragen naar de praktische mogelijkheden en grenzen van een en ander te betrekken.'

De laatste zinsnede van dit besluit betrof de huisvestingssituatie in Apeldoorn aan het Wilhelminapark, die – zoals bekend – al een aantal jaren grote zorgen baart. Na afronding van de principiële en financiële bezinning (die samen met deputaten-financieel werd gedaan) verzochten curatorium en deputaten-financieel om een laatste zitting van de generale synode, die speciaal met dat oogmerk conditioneel gesloten was. De synode werd bijeengeroepen op 11 oktober 2002, in het gebouw van de Apeldoornse Universiteit.

De synode besloot:

1. Instemming te betuigen met de nota die het curatorium en de deputaten-financieel van de TUA haar hebben voorgelegd over de beantwoording van de vraag naar de principiële roeping om arbeid aan de Theologische Universiteit mede dienstbaar te doen zijn aan anderen dan de admittale studenten met inachtname van de praktische mogelijkheden en grenzen van een en ander;
2. In de lijn van deze nota het curatorium en de deputaten-financieel toestemming te verlenen om te zien naar adequate ruimte, die berekend is op de huisvesting van de theologische opleiding tot een aantal van maximaal 120 tot 150 studenten en zich daarbij te laten bijstaan door externe deskundigen, die daartoe rapport zullen uitbrengen.

Om in de noodzaak van uitbreiding van de huisvesting te voorzien bepaalde de synode dat in eerste instantie gezocht zou moeten worden naar een uitbreiding in de directe omgeving van het bestaande gebouw. Daarvoor mocht maximaal € 2 miljoen geïnvesteerd worden.

Het curatorium heeft zich vervolgens, in nauwe samenwerking met deputaten financieel, voortdurend beziggehouden met de problematiek van de huisvesting. Na het uitbrengen van offertes door verschillende bedrijven ontving het PRC-Bouwcentrum (gevestigd in Bodegraven) een opdracht om een analyse te maken van de wensen. Dit leidde tot een rapport dat medio 2003 beschikbaar werd. Daarin werd de behoefte tot uitbreiding nog eens onderstreept. Inmiddels werd uitgezien naar mogelijkheden om tot aankoop te komen van een pand in de nabije omgeving van het Wilhelminapark. Contacten – die deels vertrouwelijk van aard waren – werden daartoe gelegd. Dit leidde concreet tot een contact met de eigenaren van een pand in de directe omgeving van ons huidige gebouw. Het was intern al enige tijd bekend dat dit gebouw zal worden afgestoten, en onze belangstelling ervoor was ook al in voorlopige zin kenbaar gemaakt. Het PRC-Bouwcentrum werd opnieuw ingeschakeld, nu om een rapport uit te brengen over de mogelijkheden die dit pand zou geven in relatie tot het eisen- en wensenpakket. Op het moment van gereedmaken van het rapport voor de synode is de bezinning over deze concrete zaak nog niet afgerond. Duidelijk moge zijn dat het curatorium en deputaten financieel voor de realisering van de ruimtebehoefte in eerste instantie dus zoeken naar een oplossing in deze weg; daarbij wordt de kerkelijke gehechtheid aan het pand aan het Wilhelminapark – die meermalen blijkt – uitdrukkelijk in rekening gebracht.

Dat het gebouw met zijn huidige capaciteit echt te klein wordt, is nog eens gebleken bij de benoeming van de beleidsmedewerker. Eigenlijk was er geen reële mogelijkheid om hem een werkkamer te bieden. Omdat het onverantwoord was de benoeming uit te stellen, is toen besloten om hem de rectorskamer als werkruimte ter beschikking te stellen. Gevolg daarvan is wel dat het tijdens de collegeperiodes nu herhaaldelijk voorkomt dat er ingespannen gezocht moet worden naar een ruimte waarin hoogleraren/docenten gesprekken met studenten kunnen houden. Deze kan vervolgens slechts met veel moeite gevonden worden, waarbij dan nog niet gerekend wordt met eventuele vertrouwelijkheid van (een deel van) deze gesprekken.

4. De studenten

4.1. Algemeen

Zoals op alle instellingen voor hoger onderwijs in Nederland is het ook voor 'Apeldoorn' van belang om jongeren te attenderen op de mogelijkheid om aldaar theologie te studeren. De PR is een zaak die meer en meer aandacht vraagt. Elk jaar verschijnt fris ogend foldermateriaal dat op verschillende manieren de kerken ingaat. Daarnaast is er jaarlijks in het najaar een informatie-avond voor aankomende studenten. Hier wordt druk gebruik van gemaakt. Tijdens deze avond is er informatie over de vooropleiding, terwijl één van de hoogleraren een mini-college verzorgt. Er is ruim gelegenheid om het gebouw te bezichtigen en vragen te stellen. Er blijkt een onverminderde belangstelling onder jongeren te zijn voor de opleiding die in Apeldoorn geboden wordt. Dat mag voor de ontwikkeling van de Universiteit zonder meer verheugend worden genoemd. Daarbij is opgemerkt dat het in het kader van de bekendheid goed zal zijn

gebruik te gaan maken van contacten met decanen e.d. op scholen voor voortgezet onderwijs, waarvan verwacht kan worden dat er belangstelling voor 'Apeldoorn' bestaat.

Bij de werving van studenten past ook het in de regio – dichter bij de jongeren! – opmerkelijk maken op het bestaan van onze opleiding. In december 2003 werd besloten om in 2004 een proef te nemen met regionale bijeenkomsten, bestemd voor catechisanten vanaf ongeveer 14 jaar. Deze proef zal in de classes Amersfoort en Haarlem plaatsvinden. De curatoren uit de betreffende particuliere synode dragen zorg voor deze bijeenkomst. Na evaluatie zal een beslissing plaatsvinden over het eventuele vervolg.

Op 1 december 2003 (peildatum voor het Ministerie) stonden in totaal 106 studenten ingeschreven. Ze kunnen als volgt verdeeld worden: 8 studenten volgen de vooropleiding, 13 de propedeuse, 45 de doctoraal-I fase, 37 de doctoraal-II fase en 3 promovendi. Qua kerkelijke afkomst is de volgende onderverdeling te maken: 51 Chr. Geref. (inclusief 16 admissiaal-studenten); 16 Ned. Geref.; 3 Geref.; 11 Ned. Herv.; 13 Geref. Gem.; 1 Geref. Gem. in Ned.; 1 (Vrij) Oud Geref.; 1 Prot. Gemeente Wijchen; 1 vrije baptisten; 1 evang. gem. Berea; 7 afkomstig uit het buitenland.

4.2. Het curatorium en de studenten

4.2.1. Admissie-examens en het admissiale traject

In 2001 werd via het admissie-examen toegelaten: br. A. Hoekman te Urk. In 2002 werden toegelaten de brs. M. Bergsma te Apeldoorn, J. Oosterbroek te Apeldoorn, A.J. van den Toorn te Vlissingen en M.B. Visser te Sliedrecht. In 2003 werden toegelaten de brs. W.E. Klaver te Zeist, H.D. Peels te Apeldoorn, R.G. den Hertog te Apeldoorn en A.G.M. Weststrate te Zutphen. In totaal dus 9 broeders.

Inmiddels is een begeleidingstraject ingezet tijdens de studie, waarin duidelijke aandacht wordt gegeven aan de ontwikkeling van de persoonlijkheidsstructuur. Bij sommige studenten heeft dit geleid tot de aanvraag van een psychologisch onderzoek; het curatorium heeft daarvoor een bureau in de arm genomen, waarbij gebruik gemaakt kan worden van de diensten van deskundigen die tegelijk affiniteit hebben met het geestelijk gedachtegoed van onze kerken. Gepaard gaande aan deze ontwikkelingen mag duidelijk zijn dat het toelaten via het admissie-examen een voorlopig oordeel van het curatorium, gehoord het advies van de hoogleraren, inhoudt. In de loop van de studie zal duidelijk worden hoe dit (geestelijke) oordeel bevestigd wordt, of onverhoopt hoe het tegengesproken wordt.

De verscherpte aandacht van het curatorium en het college voor de ontwikkeling van de admissiale studenten heeft in de verslagperiode ook geleid tot het ontnemen van de admissiale status bij enkele studenten, terwijl een andere student eigener beweging aangaf niet meer als admissiaal student ingeschreven te willen staan. Het waren beslissingen die veel tijd en geestelijke energie van het curatorium en het college van hoogleraren vroegen, en daarbij weer speciaal van de curator-begeleider en de hoogleraar-mentor van de betreffende studenten. Voordat de beslissing genomen werd, zijn er intensieve gesprekken gevoerd, in de persoonlijke sfeer, op het niveau van het moderamen van het curatorium en in de vergadering van het curatorium. Dit om zo zorgvuldig mogelijk te werk te gaan. Ook nadat de beslissing genomen werd, zijn pogingen gedaan om in de persoonlijk-pastorale sfeer enig contact te houden met de betrokken studenten en de hunnen.

Alhoewel beslissingen als boven genoemd duidelijk tot de uitzonderingen behoren en eindpunt zijn van een langdurig traject van intensief contact, is het begrijpelijk dat bij de studenten enige onrust ontstaat. De beslissingen dragen een vertrouwelijk karakter; de redenen die ertoe leiden kunnen Mitsdien niet aan de openbaarheid worden prijsgegeven. Juist daarom vragen studenten zich soms af, hoe 'veilig' zij als admissiaal student zijn. Daarom besloot het curatorium om samen met het college van hoogleraren tot een open gedachtewisseling met de admissiale studenten te komen; op 30 maart 2004 heeft een eerste ontmoeting terzake plaatsgevonden. Het is de bedoeling een dergelijk gesprek periodiek te herhalen. Ook werd besloten om het hele kerkelijke traject vanaf het moment dat iemand via het admissie-examen wordt toegelaten tot aan de beroepbaarstelling duidelijk op schrift te zetten. Het curatorium wil voorkomen dat de indruk zou ontstaan – geheel ten onrechte overigens – dat er in een sfeer van geheimzinnigheid gehandeld zou worden. De kerkelijke begeleiding van onze admissiale studenten vindt in een positieve zin plaats: hulp in het kader van de begeerde plaats als dienaar van het Woord in onze kerken. Dat daarbij 'in de schaduw ervan' ook verdrietige beslissingen moeten worden genomen, is ernstig, maar doet aan de positieve intentie niets af.

Het gehele admissiale traject ziet er globaal als volgt uit:

1. Admissie-examens, bij positieve uitslag gevolgd door aanwijzing van een curator-begeleider.
 - 1.1. Volgen van de proeftijd, die in principe twee jaar duurt.
 - 1.2. Beëindigen van de proeftijd, na positief advies van het college van hoogleraren.
2. Tot M1-examens:
 - 2.1. Jaarlijks gesprek met curator-begeleider (in april-mei) en met een (telkens wisselende) hoogleraar met speciale aandacht voor ontwikkeling t.a.v. de studie, de ontwikkeling t.a.v. persoonlijkheidsontwikkeling, de ontwikkeling in geestelijk opzicht
 - 2.2. Bespreking van de ontwikkeling tijdens de juni-vergadering
3. Vanaf M1-examens:
 - 3.1. Aanvraag preekconsent, inleveren daartoe van een preekvoorstel over een opgegeven bijbeltekst
 - 3.2. Bespreking aanvraag door het curatorium en beslissing na gehouden gesprek met de student, gehoord het advies van het college van hoogleraren
 - 3.2.1. Bij negatieve beslissing gesprek over de redenen daarvan met het moderamen, gevolgd door uitvoering speciale opdrachten om alsnog tot een positieve beslissing te komen
 - 3.3. Jaarlijks gesprek met curator-begeleider (in april-mei) en met een hoogleraar met speciale aandacht voor de bij 2.1 genoemde zaken én de groei in de relatie tot de kerken, mede aan de hand van de opgedane ervaringen bij het preken.

- 3.4. Bespreking van de ontwikkeling tijdens de juni-vergadering
- 3.5. Na een jaar aanvraag verlenging preekconsent, inleveren van een preekvoorstel over een zelf gekozen bijbeltekst;
- 3.6. Na toestemming verlenging preekconsent door het curatorium gesprek met het moderamen, waarin o.a. de ervaringen van de student in het afgelopen jaar voorwerp van gesprek zijn
 - 3.6.1. Bij evt. gewenste intensievere aandacht uitvoering van opdracht van het curatorium, die kan bestaan uit het extra inleveren van één of meer preekvoorstellen over hetzij opgegeven, hetzij zelfgekozen bijbelteksten
 - 3.6.2. Extra gesprek daarover met het moderamen van het curatorium
- 3.7. Herhaling van de procedure van 3.5 en 3.6 indien M2-examen na een jaar nog op zich laat wachten
- 3.8. Deelname aan het kritiekcollege met bijwoning daarvan van de curator-begeleider
- 3.9. Stage in een door het curatorium, gehoord het advies van het college van hoogleraren, aan te wijzen gemeente
4. Bij M2-examen:
 - 4.1. Aanvraag beroepbaarstelling, inleveren preekvoorstel over een zelf gekozen bijbeltekst, drie maanden voor de beoogde examendatum;
 - 4.2. Beslissing over deze aanvraag door het curatorium, gehoord het advies van het college van hoogleraren, op grond van het met name vanaf 3. afgelegde gehele traject.
 - 4.2.1. Bij positieve beslissing afsluitend gesprek met de curator-begeleider, waarin o.a. ruimte is voor evt. nog gemaakte opmerkingen over het preekvoorstel
 - 4.2.2. Bij eventuele negatieve beslissing gesprek over de redenen daarvan met het moderamen, gevolgd door uitvoering speciale opdrachten om zo mogelijk alsnog tot beroepbaarstelling te komen
 - 4.2.3. Speciale begeleiding van de curator-begeleider hierbij.

4.2.2. Preekconsent

De meeste admissiale studenten vragen op het moment van het afleggen van het D1-examen preekconsent aan. Een enkeling doet dit in bijzondere situaties in een iets later stadium. In deze verslagperiode kregen de studenten L. van Dalen, M.A. Kempeneers, W.J. Plantinga, A. Huijgen, A. Versluis, A.C. Uitslag, A. Hoekman, R. Bikker, A.J. van der Toorn, C.H. Legemaate en R. Jansen preekconsent. Ook werden verleende preekconsenten na een jaar, op grond van een ingeleverd preekvoorstel en na een gehouden gesprek op moderameniveau, verlengd. In dat gesprek wordt mede de groei van de studenten gepeild in het admissiale traject. Expliciete aandacht wordt gegeven aan de ingeleverde preekvoorstellen. Daartoe zijn op grond van een gehouden bezinning door het curatorium duidelijke criteria vastgelegd, te weten:

1. een goede exegese, waarvan een schriftelijke verantwoording is gegeven;
2. een heldere homiletische opzet;
3. een toepassing, gemeten naar de mate waarin de student met de gemeente in aanraking is geweest;
4. een geestelijke houding waarin de student het geheel van bovengenoemde factoren een plaats geeft in zijn preekvoorstel.

Uiteraard wordt in dit alles verdisconteerd de leeftijd en geestelijke ontwikkeling van de betreffende student.

Een enkele keer kon een aanvraag van preekconsent niet worden ingewilligd; soms moest geconstateerd worden dat het daartoe vereiste niveau op het gebied van preken niet gehaald was. In dergelijke situaties is er uitgebreid contact, met name via het moderamen van het curatorium en de mentor-curator, met de betrokken student en worden er aanwijzingen gegeven voor verbetering.

Zoals bekend mag worden verondersteld is het de gewoonte dat de kerkenraden regelmatig gericht benaderd worden met het verzoek om hun bevindingen bij het voorgaan van de studenten in hun erediensdiensten op schrift te stellen. Deze bevindingen, zo is de bedoeling, komen vervolgens bij het college van hoogleraren, en het spreekt voor zichzelf dat ook de betrokken studenten ervan op de hoogte worden gesteld. Op deze wijze willen we recht doen aan het principe dat bij het voorgaan in de erediensdiensten er sprake is van een onderdeel van het (kerkelijke) leertraject. Het is verheugend om te mogen opmerken dat in het algemeen de kerkenraden veel werk maken van deze begeleiding. Vaak wordt met de student doorgesproken over de dienst(en), en de wijze waarop dat gebeurt, werpt vruchten af. En er is, wat de formulieren betreft, sprake van een groeiende en opbouwende respons. De studenten, het curatorium en het college van hoogleraren zijn daar dankbaar voor

4.2.3. Stage

Zoals bekend is de stage onderdeel van het D2-gedeelte bij de studie. Voor de admissiale studenten is de stage in een kerkelijke gemeente een verplicht bijvak.

Het volgende overzicht van stageplaatsen en begeleiders kan u worden geboden:

- W.J. Plantinga in Putten bij ds. H.K. Sok
- A. Huijgen in Broek op Langedijk bij ds. J. Germs
- A.C. Uitslag in Beverwijk/Westzaan bij ds. G.M. Bijkerk
- A. Versluis in Kampen bij ds. A. Brons
- R. Bikker in 's-Gravenmoer bij drs. W.P. de Groot
- A.J. van der Toorn in Biezelinge bij ds. M.J. Oosting
- C.H. Legemaate in Maassluis bij ds. J.W. Schoonderwoerd
- R. Jansen in Zwaagwesteinde bij drs. B. Reinders.

In het algemeen wordt de stage gevolgd snel na het behalen van het D1-examen.

4.2.4. Beroepbaarstelling

Regelmatig werden D2-examens afgelegd, alle keren met goed gevolg. De volgende admissiale studenten vroegen daarna beroepbaarstelling en verkregen die (tussen haakjes worden de gemeenten vermeld waaraan zij verbonden werden): de brs. C. Agterhof (Baarn), dr. S.J. Wierda (Amsterdam), W.M. den Hertog (Rozenburg), A. van de Bovekamp (Mussel), A. Hakvoort (Maarssen), H.P. Keuter (Jmuiden), L. van Dalen (Hasselt), M.A. Kempeneers (Elburg), H. van Eeken (Delft), W.J. Plantinga (Den Haag-West), A.C. Uitslag (Kerkwerf), C.P. de Boer (Werkendam), F.W. van der Rhee (Vlissingen) en A. Versluis.

Stud. A. Huijgen vroeg na zijn D2-examen nog geen beroepbaarstelling aan; hij werd benoemd tot AIO. Bij de aanvraag voor beroepbaarstelling diene de studenten een laatste preekvoorstel in te leveren. Het curatorium heeft in 2003 besloten dat dit preekvoorstel voortaan uiterlijk drie maanden vóór de vergadering, waarin de beroepbaarstelling zal worden verkregen, beschikbaar zal zijn om te worden besproken. Op deze wijze kan eventueel vervolgens nog een inhoudelijk gesprek erover plaatsvinden, zonder dat dit de feestelijke stemming die eigen is aan de examendag, belast.

4.3. AIO's

De generale synode aanvaardde een regeling voor het aanstellen van AIO's. Dat gebeurde toen nog in het kader van de gedeeltelijke subsidie die van overheidswege ontvangen werd. N.a.v. het besluit van het Ministerie om een volledige subsidie te verstrekken m.i.v. 2004 sprak het curatorium opnieuw over de positie van AIO's. De generale synode sprak, op voorstel van het curatorium, in 2001 uit dat voor het AIO-schap slechts admissiale studenten in aanmerking komen. Op de achtergrond van het voorstel van het curatorium aan de generale synode om deze beperking in acht te nemen, stond een tweetal overwegingen. Allereerst hebben de kerken er groot belang bij dat er tijdig mogelijke opvolgers beschikbaar zijn voor hoogleraarsposten aan de TUA. Daarnaast moesten de gelden daarvoor door de kerken opgebracht worden. Tegen die achtergrond was het voorstel aan de generale synode en het dienovereenkomstige besluit van de generale synode alleszins redelijk. Het kan in een situatie van groeiende moeite de kerkelijke omslagen op te brengen moeilijk van de kerken verwacht worden, dat er gelden worden opgebracht voor onderzoek, waar de kerken zelf niet of nauwelijks van kunnen profiteren.

Inmiddels is de situatie veranderd. Volledige subsidiëring is aangevraagd en inmiddels verkregen (tot een gemaximeerd aantal studenten). Daarmee krijgt de TUA van overheidswege een budget, waarbinnen in principe ruimte moet zijn voor de aanstelling van AIO's. Iedere andere aangewezen instelling voor hoger onderwijs in ons land financiert deze immers uit de van overheidswege ontvangen gelden. Bij onderzoeksvisitaties zal van overheidswege dan ook gevraagd worden naar de bijdrage van AIO's aan de onderzoeksoutput. Om deze reden alleen al is het niet langer mogelijk uit te gaan van de vraag of zich een chr. geref. predikant of admissiaal student aandient, die in aanmerking komt om aangesteld te worden als AIO of 'pastorie-promovendus' (een de laatste tijd opkomende variant). Met het aanvragen van volledige subsidiëring is de TUA als aangewezen instelling van hoger onderwijs gehouden de algemeen geldende regels toe te passen. Daarin wordt de promotiestudie als AIO gezien als een laatste fase in de opleiding, waarvoor dan ook in principe iedere student (dus niet slechts één met de admissiale status) in aanmerking dient te komen.

Daarnaast moet gesteld worden dat de kerken een eigen belang bij de promotiestudie van haar predikanten houden, nl. de vorming van een 'reservoir' van gepromoveerde theologen, uit wier midden t.z.t. opvolgers van de huidige hoogleraren kunnen worden benoemd. In dat kader is het stimuleringsfonds te noemen, voor het geval het niet mogelijk is hun onderzoek in te passen in de onderzoeksprogramma's van de TUA. Andere instellingen kennen ook de OIO (onderzoeker in opleiding), wiens formatieplaats uit gelden van buiten de universiteit gefinancierd wordt. Naar analogie daarvan zou aan de TUA het stimuleringsfonds de middelen kunnen verschaffen heel gericht over te gaan tot aanstelling van een of meer OIO's of pastorie-promovendi, waarbij de kerk eigen maatstaven mag aanleggen en eigen voorkeuren mag laten prevaleren. Het curatorium constateert daarbij dat de huidige voorziening voor het stimuleringsfonds minimaal is, feitelijk al onvoldoende voor één gegadigde. In 1995 vroeg het curatorium c.q. de deputaten-financieel om een bedrag van f 300.000,-; de synode besloot tot een reservering van f 150.000,- en de synode van 2001 bracht dit terug tot f 80.000,-. Het curatorium is van oordeel dat het gevraagde bedrag van (nu) € 140.000 reëel is, gezien de investering die alleen al één deelnemer aan dit fonds eist; het verzoekt de synode haar besluitvorming te heroverwegen.

Het curatorium verzoekt de synode kennis te nemen van de noodzakelijke aanpassing van het reglement van het aanstellen van AIO's op grond van de genomen besluiten en de lijn die hierboven is uitgezet, goed te keuren.

4.4. De persoonlijke begeleiding en persoonlijkheidsvorming van de studenten

In het kader van de persoonlijke begeleiding en persoonlijkheidsvorming van de studenten en gevraagd aan de opdracht van de synode om een begeleidingstraject te realiseren, is in september 2003 tot het volgende traject besloten (dat gedeeltelijk al gevolgd werd, maar nu werd uitgebreid):

Algemeen

Mede geleid op de problemen die zich rondom (jonge) predikanten en hun functioneren in de kerken voordoen, zijn curatoren en hoogleraren van de TUA zich bewust van het feit dat voor iedere student de vorming van een geestelijk en psychisch volwassen persoonlijkheid tijdens de studie van veel belang is, zowel voor de persoon zelf als voor de kerken waarin hij zijn plaats hoopt te krijgen. Het college van hoogleraren heeft zich bezonnen op de vraag hoe de TUA kan bijdragen aan een gezonde persoonlijkheidsvorming. Hoewel de mogelijkheden hiertoe beperkt zijn, blijkt uit de onderstaande inventarisatie dat op diverse momenten tijdens de studie de studenten een qua persoonlijkheidsontwikkeling stimulerende en directieve begeleiding ontvangen.

Individueel

1. Mentoraat (a): aan elke student wordt een mentor-hoogleraar toegewezen, die gedurende de studie de studiegang van de student volgt, aanspreekpunt is en waar nodig corrigerend en/of stimulerend optreedt. Minstens tweemaal per jaar vindt een mentorgesprek plaats.
2. Mentoraat (b): tijdens het propedeutisch jaar vindt een geïntensiveerde begeleiding plaats in het kader van het mentoraat, met het oog op het zgn. bindend studieadvies. De mentor-hoogleraar heeft aan de houding en motivatie van de studenten tijdens drie gesprekken bijzondere aandacht (in september, december, mei).
3. Huisbezoek: een admissiaal student ontvangt ieder jaar huisbezoek van een hoogleraar, die daarbij expliciet aandacht zal geven aan de persoonsvorming en geestelijke voorbereiding op het ambt. De huisbezoeken worden tijdens een collegevergadering verslagen.
4. Rectorsgesprek (a): aan het einde van het propedeutisch jaar zal de rector een uitvoerig gesprek hebben met een student, aan wie een bindend studieadvies gegeven moet worden.
5. Rectorsgesprek (b): aan het begin van ieder studiejaar zal de rector een apart gesprek hebben met studenten, die een aanzienlijke achterstand in de studie hebben opgelopen.
6. Supervisie-gesprek: in de gesprekken voorafgaand aan de afsluiting van de bachelors resp. masters-fase zal door de mentor-hoogleraar met iedere student een supervisiegesprek worden gehouden, waarin expliciet aandacht wordt gegeven aan de geestelijke instelling en sociale/communicatieve vaardigheden van de betrokkene.
7. Gemeentestage (a): tijdens de stage, die in principe gepland wordt in het Masters-4 semester, wordt door de stagebegeleider bijzondere aandacht gegeven aan de persoonlijke instelling en houding van de stagiair.
8. Gemeentestage (b): in het afrondende gesprek na de stage, dat door de rector wordt geleid, wordt apart ingegaan op de persoonlijkheidsontwikkeling (sterke/zwakke kanten van het karakter, algemene houding en pastorale instelling, etc.) van de stagiair.
9. Praktische homiletiek: de student levert verschillende preekvoorstellen in. De bespreking hiervan (individueel en/of collectief), omvat mede persoonsvormende elementen.
10. Catechietiek: in het kader van catechietiek verzorgt een student ook enkele catechisatielessen, die geëvalueerd worden mede met het oog op het persoonlijke functioneren.
11. Praktijkoriëntatie: in het nieuwe studieprogramma is in Ba-5 optioneel een korte stage, die mede persoonsvormend werkt.
12. Proponeren: een admissiaal student wordt in de gelegenheid gesteld minimaal 22 zondagen in de eredienst voor te gaan. De kerkenraden worden opgewekt om met de proponent een nabespreking te hebben, waarbij ook de vraag hoe hij als persoon in het leiden van de eredienst overkomt.
13. Begeleiding door curatorium: een admissiaal student krijgt vanuit het curatorium een begeleider toegewezen, die geregeld contact zal onderhouden en daarbij bijzondere aandacht geeft aan motivatie, psychische gesteldheid en geestelijke instelling van de betrokken student. In het bijzonder heeft de curator-begeleider een begeleidende taak t.a.v. de preekvoorstellen van de admissiale student.

Collectief

1. Colleges (algemeen): iedere hoogleraar, die immers ook predikant is geweest, zal tijdens de colleges attent zijn op mogelijkheden om via de collegestof en de gemeenschappelijke bespreking van de daarbij opkomende vragen, persoonsvormende elementen tijdens de lessen in te bouwen. Dit geldt a fortiori voor vakken als (pastorale) psychologie, poimeniek, kerkrecht en ethiek.
2. Colleges (spiritualistiek): de invulling van dit studievak beoogt mede de geestelijke vorming van de studenten te bevorderen.
3. Integratiecolleges: tijdens de integratiecolleges worden bewust momenten ingebouwd (zoals bijbel-studie in groepsverband, lofprijzing e.d.) waarin de persoonsvorming aandacht kan ontvangen.
4. Themadagen/studiereizen: een intensieve omgang tussen student en docent kan plaatsvinden tijdens de themadagen en/of een studiereis; spirituele en vormende elementen kunnen indien gewenst apart in het programma worden ingebouwd.
5. Weekopeningen: van hoogleraren/docenten en studenten die voorgaan in de weekopeningen mag worden gevraagd, dat zij hun meditatie toespitsen op een praktisch-geestelijk opbouwen van elkaar.
6. "Pastoriedag": door een tweetal daartoe – op voorstel van het moderamen van het curatorium – aan te wijzen curatoren én hun vrouwen, zal periodiek (eens in de drie jaar) met de admissiale studenten en hun (a.s.) echtgenotes een vormingsbijeenkomst worden gehouden, waarbij een gezamenlijk gesprek over het leven in de pastorie wordt bevorderd. Ook de rector en zijn echtgenote zullen deze bijeenkomst bijwonen.
7. Gesprek tussen het moderamen en de studenten: het moderamen zal periodiek (eens in de drie jaar) een gesprek met de admissiale studenten voeren, waarin het de kerkelijke verantwoordelijkheid en de invulling daarvan door het curatorium toelicht en waarin gelegenheid is tot het stellen van vragen daarover. Daarnaast kunnen ook specifieke thema's (bijv. aangaande de beoordeling van de preekvoorstellen) aan de orde worden gesteld. Ook de rector is bij dit gesprek aanwezig.
8. Instructie beroepingswerk: het moderamen van het curatorium zal periodiek (eens in de twee jaar) een gesprek met de admissiale studenten doen plaatsvinden, waarbij bijzondere aandacht wordt gegeven aan de vragen en de 'etiquette' rondom het beroepingswerk.
9. Instructie gedragscode: onder verantwoordelijkheid van de docent diakoniologie zal een gastspreker met de studenten in een beperkt aantal colleges (in het kader van poimeniek) aandacht worden gegeven aan de door de generale synode aanvaarde 'gedragscode van de predikant'.
10. Instructie bijzondere arbeid: door gastdocenten wordt in een serie colleges aandacht gegeven aan bijzondere problemen in het (categoriale) pastoraat, die voor een predikant veeleisend zijn en waarbij de eigen attitude van veel belang is: incest, echtscheiding, rouwverwerking, etc.

11. Plenair kritiekcollege: de bespreking van preekvoorstellen in plenair verband is mede gericht op aspecten als persoonlijkheid, presentatie, uitstraling van de predicator, etc.
12. Cursus Ede: de cursus Ede omvat via zelfreflectie mede persoonsvormende elementen met het oog op vergadertechniek, organisatie en conflictantering.

Uit dit traject moge duidelijk zijn dat hoogleraren en curatorium in nauwe onderlinge samenwerking willen werken aan een kader, waarbinnen de ontwikkeling van de aan hen toevertrouwde studenten op een goede wijze kan plaatsvinden, in de hoop dat dit mag bijdragen tot een vorming die hen helpt om t.z.t. op een goede wijze een plaats in Gods Koninkrijk in te nemen.

4.5. Een commissie van beroep

Het curatorium heeft met name in de afgelopen jaren verschillende keren een pijnlijke beslissing moeten nemen m.b.t. sommige admisiale studenten. Het heeft zich daarbij gerealiseerd dat het voorkomt dat de betrokken student het met deze beslissing niet eens is. In feite is er dan geen reële beroepsmogelijkheid: het curatorium is als deputaatschap verantwoordelijk van zijn handelingen aan de generale synode, maar deze kan moeilijk als beroepsinstantie gekenmerkt worden. Daarvoor komt zij te incidenteel bijeen.

Er is daarom gedacht aan de oprichting van een commissie van beroep, die uitspraken van het curatorium toetst, samenhangend met beslissingen rond admisiale studenten. Daarbij is binnen het curatorium gedacht aan

1. de verlening van het preekconsent;
2. de verlenging van het preekconsent;
3. de ontneming van de admisiale status;
4. de beroepbaarstelling.

Het indienen van een beroep dient te geschieden uiterlijk een maand nadat een beslissing ter kennis is gebracht van de student; een afschrift van het beroep dient aan het curatorium gezonden te worden (naar analogie van de regels bij art. 31 KO).

Deze beroepscommissie zou door de generale synode ingesteld dienen te worden, en zou kunnen bestaan uit

- een predikant die een ruim vertrouwen in de kerken geniet en niet betrokken is bij de arbeid van het curatorium;
- een broeder met ambtelijke ervaring;
- een jurist.

De generale synode draagt deze commissie op te zorgen voor een rooster van aftreden, zó, dat bij iedere generale synode één lid aftreedt (eventueel met uitzondering van de eerste keer dat de commissie benoemd wordt). De leden van de commissie van beroep hebben dus maximaal negen jaar zitting (vgl. art. 50 lid 15 K.O.).

Naar de gedachte van het curatorium zal de uitspraak van de commissie in voorkomende gevallen bindend zijn. Wel is er de mogelijkheid zowel voor het curatorium als voor de erbij betrokken student om bij de generale synode te melden dat men het niet eens is met een gedane uitspraak. De commissie rapporteert overigens slechts in globale zin aan de synode.

5. De Universiteit en de kerken

5.1. De Schooldag

Naar analogie van de gang van zaken in 2000 werd in 2001 opnieuw een Schooldag georganiseerd met een centraal hoofdprogramma in de ochtendbijeenkomst (in de bekende Grote Kerk), gevolgd door een drietal deelprogramma's (in diezelfde kerk én in de Barnabaskerk én in het schoolgebouw aan het Wilhelminalpark). Bij uitzondering was de Schooldag vroeg: 9 juni 2001. Het thema, dat als 'rode draad' door alle onderdelen heen liep, luidde: Gereformeerde theologie in de branding. Het thema werd 's morgens ingeleid door ds. P. den Butter. Het werd als volgt in de deelprogramma's uitgewerkt:

- 'Schrappen in de Schrift?', ingeleid door prof.dr. T.M. Hofman en drs. H. de Bruijne;
- 'De verkiezing verworpen', ingeleid door prof.dr. J.W. Maris en ds. J. Van Amstel;
- 'De kerk in discussie', ingeleid door prof.dr. H.J. Selderhuis en ds. J. Westerink.

In de middagprogramma's was er voor de aanwezigen ruim gelegenheid tot het stellen van vragen, te beantwoorden door een daartoe samengesteld forum. In de Grote Kerk werd een iets andere gedraglijn gevolgd. Evaluatie van het gebeuren in 2000 had geleerd dat een aantal Schooldagbezoekers geen behoefte heeft aan deze vorm van 'actie en reactie'. Om hen van dienst te zijn werd in de Grote Kerk meer een traditionele middagbijeenkomst gehouden, zij het wel met gelegenheid tot het stellen van vragen aan de beide leiders. Opnieuw werd in 2001 gelegenheid geboden om na afloop schriftelijk opmerkingen te maken over de vorm van het gebodene. Er kwamen daarbij enkele brieven bij het curatorium binnen. Met allen die op déze wijze reageerden nam het curatorium persoonlijk contact op.

Het vrouwencomité overhandigde de bibliothecaris, prof.dr. J.W. Maris, twee cheques, met een gezamenlijke waarde van f 145.000,-.

In 2002 luidde het centrale thema: Christen zijn naar alle kant.... Het thema werd 's morgens ingeleid door ds. J. Plantinga, onder de titel: 'Ben je wel christen?'. Het werd als volgt in de deelprogramma's uitgewerkt:

- 'De wet van God in het leven van een christen', ingeleid door prof.dr. G.C. den Hertog;
- 'Christen zonder topervaring', ingeleid door prof.dr. H.J. Selderhuis.

In de morgenbijeenkomst werd verder de aandacht gevraagd voor de komende BaMa-structuur. Mevr. dr. A. Drint, lid van de onderwijscommissie, legde e.e.a. de aanwezigheid uit. In de middagbijeenkomsten was er voor de aanwezigen ruim gelegenheid tot het stellen van vragen, te beantwoorden door een daartoe samengesteld forum.

Het vrouwencomité bood twee cheques aan, één ter waarde van € 45.000 en één ter waarde van € 25.000, de eerste direct voor aanschaf van boeken te bestemmen en de tweede voor andere doeleinden, met de bibliotheek samenhangend.

De Schooldag 2003 kreeg als thema: 'Passie voor preken!' In de morgenbijeenkomst werd dit thema uitgewerkt door drs. A. Baars, docent homiletiek (preekkunde); in de middagbijeenkomst (in de Barnabaskerk en in het schoolgebouw aan het Wilhelminapark) werd erop gereflecteerd door drs. J.M.J. Kieviet en de heer F. Visscher resp. ds. C.A. den Hertog en de heer P. de Jong. Het was opnieuw een goede dag. Het aantal belangstellenden uit de kerken was, naar de indruk van het curatorium, iets minder dan vorig jaar. Opnieuw kon de bibliothecaris twee cheques, met dezelfde waarde als het jaar daarvoor, in ontvangst nemen.

Bij de algehele evaluatie is besloten door te gaan met thema-bepaalde bijeenkomsten, maar daarbij afscheid te nemen van de zo vertrouwde Grote Kerk. Deze wordt echt te groot voor de Schooldag. Het kerkgebouw van de Geref. Gemeente past beter bij het aantal bezoekers. Daar zullen dan ook voortaan de jaarlijkse Schooldagen plaatsvinden. Doel van de Schooldagen blijft het presenteren van een praktisch-theologisch programma, met ruime mogelijkheid voor onderlinge ontmoeting.

5.2. Het curatorium en de D2-examens

In 1992 besloot de generale synode om toestemming te geven tot een nieuwe structuur van de opleiding. Het curatorium stelde op dat moment voor om de D2-examens niet voltallig bij te wonen, dit in tegenstelling tot het D1-examen, dat veel meer dan het D2-examen een kerkelijk karakter draagt. In het rapport aan de synode werd de vergelijking met het klassicaal examen getrokken (*Acta* 1992 blz. 142).

De generaal-synodale commissie stelde vervolgens:

- 'Als de belangrijkheid van de studie voor D2 zo groot is als hiervoren is geschetst kan er naar het oordeel van de commissie geen twijfel over bestaan dat bij dat examen, waarmee de beroepbaarstelling in de kerken samenhangt, het curatorium voltallig aanwezig is' (*Acta* 1992 blz. 421).

De synode besloot op grond daarvan tot de verplichting van bijwoning van het D2-examen van het voltallige curatorium.

Het curatorium heeft dit nu een aantal jaren in praktijk gebracht, maar heeft de vraag naar de zin hiervan toch weer gesteld. Het twijfelt eraan of het nut van deze voltalligheid op dat moment wel zo groot is. Vaak handelen de scripties over zeer specialistische onderwerpen (het belang van de D2-studie is overigens duidelijk). Bovendien rust de beroepbaarstelling voor een goed deel op de waarneming van het curatorium m.b.t. de ontwikkelingen vanaf het D1-examen. Het met goed gevolg afgelegde D2-examen vormt het formele moment waarop deze waarneming tot een einde komt, maar de inhoud daarvan weegt naar ons oordeel voor de beroepbaarstelling niet mee. Tegelijk vindt het curatorium het wel van belang om van de kerkelijke betrokkenheid bij het examen blijk te geven.

Daarom stelt het curatorium de volgende constructie voor:

- Bij het M2-examen behoeft in principe niet het voltallige curatorium aanwezig te zijn. In ieder geval zijn het moderamen van het curatorium en de curator-begeleider aanwezig. Een aanvulling met één of twee van de overige curatoren zal er voor zorgen dat alle particuliere synoden vertegenwoordigd zijn (de secretaris blijft hierbij buiten beschouwing wegens zijn generaal-synodale positie). De curatoren hebben wel, indien gewenst, recht op het ontvangen van de scriptie.

5.3. Samenwerking met 'Kampen-II'

Er is al verscheidene jaren sprake van een intensiever wordende samenwerking met de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken (vrijg.). Daartoe is een stuurgroep ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van de beide instellingen, die de taak heeft voorstellen te doen om de samenwerking verder te brengen. Daarnaast bestaat er een commissie die voorstellen doet voor structurele vormen van samenwerking op onderwijsgebied; te denken is aan:

- curriculum-ontwikkeling;
- interne kwaliteitszorg;
- uitwisseling van docenten;
- post-academiaal onderwijs.

De hiertoe benoemde stuurgroep komt regelmatig bijeen en begeleidt en initieert de groeiende samenwerking; met name op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek is de samenwerking duidelijk waarneembaar. Docenten en hoogleraren hebben zich per vakgroep verenigd; zodoende ontstonden vier onderzoeksprogramma's. Er zijn plannen om metertijd te komen tot gezamenlijk wetenschappelijk onderzoek op onderscheiden theologische gebieden. Vermeldenwaars zijn ten slotte de contacten vanuit beide universiteiten met het promovendi-beraad van de Geref. Bond. De 'beraadsgroep theologisch onderwijs en onderzoek', die dit beraad begeleidt, heeft gevraagd om structurele medewerking vanuit beide universiteiten. Daartoe neemt van beide instellingen een hoogleraar deel aan de halfjaarlijkse vergaderingen van de beraadsgroep en van het promovendi-beraad, met de opdracht om eind 2004 aan de Commissie Wetenschapsbeoefening (CWB) advies uit te brengen over de mogelijkheid en wenselijkheid van een eventuele blijvende en structurele betrokkenheid van beide universiteiten bij dit werk.

Op voorstel van de stuurgroep besloten beide curatoria in februari 2002 om bij het formuleren van beleid of het opzetten van projecten in principe een gezamenlijke aanpak na te streven. Tevens zullen bij toekomstige vacatures de mogelijkheden van samenwerking en/of gezamenlijkheid in de personeelsformatie zorgvuldig afgewogen worden. Verder wordt bezien in hoeverre er sprake kan zijn van nauwere samen-

werking op het gebied van faciliteiten (computerbeheer e.d.) en facilitair personeel. Ten slotte wordt er gewerkt aan een gezamenlijke eenjarige algemene masteropleiding theologie, in onderscheid van de reguliere driejarige masteropleiding voor predikant.

Een aparte gezamenlijke activiteit is gestart in het kader van nascholing. Een eerste activiteit is daartoe gestart: het ontvangen van scholing op het gebied van het kerkrecht (prof.dr. M. te Velde) en een cursus over de exegese van het boek van de profeet Hosea (prof.dr. G. Kwakkel). In 2004 volgt een nieuwe cursus. Er was, gezien de belangstelling en reacties, namelijk alle redenen om opnieuw een nascholingscursus aan te bieden. Voor 2004 zijn de volgende onderwerpen uitgekozen: kerkrecht II (o.l.v. prof.dr. M. te Velde) en 'Vergeving en ethiek' (o.l.v. prof.dr. G.C. den Hertog).

In het kader van de samenwerking waren er verschillende bijzondere bijeenkomsten. De eerste was een symposium op 15 maart 2002 in Zwolle (mede georganiseerd door de Geref. Hogeschool Zwolle), met als titel: 'Nieuwe stimulansen door de BaMa-structuur'. Als sprekers traden op prof.dr. F. Leijnse, drs. A. Slob, prof.dr. R. Kuiper en prof.dr. B. Kamphuis. Het bood de aanwezigen mogelijkheden om meer vertrouwd te raken met de veranderingen die door de invoering van deze structuur optreden. Op 22 november 2002 was er een gezamenlijke studiedag voor de curatoria en de hoogleraren/docenten van beide opleidingen. Onderwerp was de bezinning op het beroepsprofiel en de spiritualiteit van de predikant. Het eerste werd doorgelicht door prof.dr. M. te Velde, voor het tweede werd een bijdrage gegeven door de di. J. Plantinga en J. Van Amstel. Het ligt in de bedoeling dat in een volgende bijeenkomst (mei 2004) dit onderwerp nog nader toespit zal worden.

In dit kader kan tenslotte de uitbreiding van de vooropleiding (die gezamenlijk wordt aangeboden) worden genoemd. Met ingang van augustus 2003 kan deze nu ook in deeltijd worden gevolgd. De eerste inschrijvingen duiden op het voorzien in een duidelijke behoefte, zij het dat spoedig na de start van deze deeltijdvariant verschillende deelnemers moesten concluderen dat het tijdsbeslag groter was dan zij hadden verwacht; het leidde tot een verkleining van het aantal studenten.

Er is sprake van een groeiende combinatie bij de onderzoeksgroepen. Dat werpt zijn vruchten af. De commissie wetenschapsbeoefening heeft in januari 2004 vergaderd over de onderzoeksprogramma's. Op 23 januari 2004 heeft deze commissie vergaderd in aanwezigheid van drie 'externe deskundigen', te weten prof.dr. P.G. Bakker, prof.dr. K. van Breugel en dr. J. Stolk (prof.dr. P. Rietveld had wegens verhindering schriftelijk gereageerd). Het betrof hier gekwalificeerde onderzoekers van andere universiteiten én vanuit andere vakgebieden, die daardoor met frisse ogen naar de stand van het theologisch onderzoek van beide universiteiten konden kijken. Het was een nuttige bespreking, waarbij de volgende zaken naar voren kwamen:

1. Het is een vereiste voor beide universiteiten om meer tijd aan gericht theologisch onderzoek te besteden; hieraan dient prioriteit gegeven te worden. Daarbij dient men zich te concentreren op datgene, waar de eigen specifieke mogelijkheden en kwaliteiten liggen.
2. Er dient meer samengewerkt te worden tussen 'Apeldoorn' en 'Kampen' en ook met andere theologische faculteiten in binnen- en buitenland.
3. Om e.e.a. te realiseren is het nodig om (sommige) docenten te bewaken tegen tijdsbeslag door anderen.

5.4. Contacten met andere deputaatschappen

5.4.1. Deputaten-financieel

5.4.1.1. Algemeen

Het curatorium onderhoudt een nauw contact met de deputaten-financieel. Zo is op de vergaderingen van deputaten steeds de rector en de president-curator aanwezig; voorts is er regelmatig contact tussen de secretaris van deputaten en die van het curatorium. Tenslotte bezoeken de deputaten zeker twee maal per jaar de vergaderingen van het curatorium voor het doorspreken van specifieke zaken, zoals de salarissen van hoogleraren en medewerkers.

5.4.1.2. Subsidiëring

Nadat de generale synode op 2 oktober 2001 besloot tot het indienen van een verzoek om een hoger subsidie-percentages bij de overheid, is de definitieve aanvraag ingezet, 'onzerzijds te stellen op 100%'.

Op 4 mei 2002 kwam een verheugend bericht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen binnen: er is positief gereageerd op ons verzoek tot verhoging van de subsidie. Deze zal, zo werd gesteld, nu plaatsvinden op een substantieel hoger niveau: het bedrag wordt voortaan uitgekeerd op basis van het gemiddeld aantal studenten tijdens de jaren 1997-2001 (dat zou ongeveer 97 zijn), vermenigvuldigd met het voor alle universiteiten geldende basisbedrag per student.

Na dit bericht brak een periode aan van uitgebreide correspondentie met het Ministerie. Allerlei documenten, o.a. accountantsverklaringen inzake het aantal studenten de laatste jaren, moesten worden samengesteld. Deze intensieve controle, zo was onze indruk, hing samen met de in die periode aan het licht gekomen fraude rond studentenaantallen in het hoger onderwijs. Uit de Rijksbegroting 2004, die in de derde week van september 2003 in te zien was, was vervolgens af te leiden dat onze Universiteit genoot staat voor een aanzienlijke verhoging, ongeveer € 600.000. Dit werd bevestigd tijdens een gesprek op het Ministerie op 5 december 2003, waar onzerzijds aan werd deelgenomen door ds. D. Quant en br. P.A.A.J. Hurkmans. Schriftelijke bevestiging van e.e.a. was op het Ministerie in het ongereede geraakt, maar werd in het vooruitzicht gesteld. Op het moment van afsluiting van dit rapport is deze nog steeds niet ontvangen, zodat tot een hernieuwd bezoek aan het Ministerie is besloten.

Overigens benadrukt het curatorium dat het noodzakelijk zal blijven een generaal-synodale omslag voor het werk aan de TUA te heffen. De reguliere arbeid moet bekostigd kunnen worden uit de subsidie. Maar voor allerlei bijzondere zaken en activiteiten, o.a. de verhouding tussen de kerken en de Universiteit betreffende, zal een aanvullende financiering nodig blijven.

5.4.2. Deputaten studiefonds

Met deputaten studiefonds werd enkele malen overlegd over de consequenties van besluiten, die het

curatorium nam t.a.v. admissiale studenten. Er mag gesproken worden van een constructieve samenwerking, waar nodig.

5.4.3. Redactie van 'De Wakker'

De generale synode 2001 nam kennis van de vragen die gerezen waren t.a.v. onderlinge relatie tussen beide deputaatschappen. Zij gaf het curatorium opdracht:

– 'In contact te treden met de redactie van 'De Wakker' inzake de naleving van de instructie voor de commissie van redactie en eventueel gewenste aanpassing daarvan.'

Er werd een gezamenlijke commissie benoemd, die voorstellen deed aan de beide deputaatschappen. Uit het rapport van deze commissie bleek dat de tekst van de instructie van de redactie van 'De Wakker' (bijlage 15 K.O.) is vastgesteld, na een daartoe strekkend voorstel van het curatorium, door de generale synode van 1953. Zij is sindsdien nimmer gewijzigd. In die tijd verscheen De Wakker nog 'ten voordele van' de toenmalige hogeschool. Dat wierp zijn vruchten af: in 1950 kon de redactie melden dat in de afgelopen drie jaar er telkenjare een bedrag van f 16.000,- in de kas van de Hogeschool was gestort (*Acta* 1950 blz. 149). Ter vergelijking: de generaal-synodale commissie stelde in dat jaar voor om de honorering van de hoogleraren van f 6.000,- te brengen op f 6.500,- (*Acta* 1950 blz. 141). De honoraria van de (op dat moment) drie hoogleraren konden dus voor het grootste gedeelte uit de opbrengsten van het blad worden betaald. Daarnaast waren er nog andere aangename verrassingen: in de *Acta* van 1950 is te lezen dat de hoofdredacteur, prof. J.J. van der Schuit, 'onder diepe stilte' een bedrag van f 10.000,- ter beschikking stelt ten behoeve van de meerdere vergoeding van de hoofdredacteur en zijn eventuele opvolger. Daarnaast wordt een bedrag van f 18.000,- geschonken, bestemd voor het emeriteringsfonds voor hoogleraren (*Acta* 1950 art. 66).

Gaandeweg is de inhoud van het '...ten voordele van...' aan versobering onderhevig geweest, totdat het een papieren letter wordt (1977). De consequentie daarvan wordt zichtbaar op vrijdag 26 juni 1998: dan is deze zin plotseling, zonder voor aankondiging, verdwenen. Blijkbaar zijn de kerken stilzwijgend tot de overtuiging gekomen dat het gaandeweg onvermijdelijk was de financiële band tussen 'De Wakker' en de Universiteit als geëindigd te beschouwen. Tot een voorstel voor aanpassing van de instructie heeft dit echter niet geleid, hetgeen onjuist moet worden geacht.

Dat de commissie van redactie haar werk verrichtte onder 'toezicht' van het curatorium, had in de jaren '50 van de vorige eeuw ongetwijfeld ook een inhoudelijke reden: 'Apeldoorn' was beeldbepalend voor de Chr. Geref. Kerken. Van daaruit werd door de hoogleraren leiding gegeven aan het kerkelijk leven. En zij konden dit o.a. doen via artikelen in 'De Wakker', waarin zij van hun inzichten blijk konden geven. Ook de positie van de hoogleraren op generale synoden in dit tijd mag als sprekend voorbeeld van hun leidinggevende taak worden aangeduid.

Toch betekende de formulering van de instructie niet dat het curatorium een sterk stempel op de werkzaamheden en het beleid van de redactie zette, althans, dat is niet te ontdekken. Het is opvallend dat het curatorium in zijn rapportage, als het om 'De Wakker' gaat, zich beperkt tot korte mededelingen. De redactie komt, zoals in haar instructie staat, zelf met een rapport dat op de synode wordt besproken. Het enige punt waaruit inmenging van het curatorium blijkt, is de benoeming van redactieleden (tot en met 1971). In 1974 vindt de omslag plaats; de redactie doet zelfstandig voorstellen inzake haar bemanning. De synode aanvaardt de gang van zaken stilzwijgend. Daarna is het beleid van de redactie nog wel eens ter sprake geweest op vergaderingen van het curatorium, maar ook dat is gaandeweg tot het verleden gaan behoren.

De conclusie kan zijn dat het curatorium en de redactie, en in hun voetspoor de kerken als geheel, vertegenwoordigd in de generale synode, steeds verder zijn weggegroeid van dat, wat een halve eeuw geleden is bepaald: een blad dat wordt uitgegeven ten voordele van de kerken, waarop het curatorium toezicht houdt. Daarnaast is er sprake van een onevenwichtigheid in de verhouding tussen beide deputaatschappen. Het is één van tweeën: óf het curatorium neemt zijn toezichhoudende functie opnieuw waar – maar dan dient het rapport aan de generale synode van de redactie ten principale een onderdeel te zijn van het rapport van het curatorium, dat daar dan ook verantwoordelijkheid voor draagt en dan dienen voorstellen tot benoeming van redactieleden weer door het curatorium gedaan te worden – óf de instructie wordt zodanig aangepast dat duidelijk wordt dat er sprake is van twee gelijkwaardige deputaatschappen, die door de generale synode worden benoemd en die beide rechtstreeks aan deze rapporteren. Op dit moment is er officieel sprake van een tussenvorm, die gelukkig nooit geleid heeft tot ernstige problemen, maar die daartoe wel kan leiden en die in elk geval leidt tot dubbel werk.

Naar mening van beide deputaatschappen heeft de gang der (kerkelijke) dingen in de loop der jaren reeds in een bepaalde richting gewezen: meer en meer is er afstand gekomen, zowel inhoudelijk als financieel, tussen het curatorium c.q. de Universiteit, en de redactie van 'De Wakker'. Daarom stellen zij de synode voor de art. 2, 3, 6 en 7 van de instructie van de redactie te laten vervallen c.q. aan te passen, zodat de nieuwe tekst daarvan aldus luidt:

Art. 1. Het weekblad 'De Wakker', orgaan van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, is eigendom van de kerken.

Art. 2. De commissie van redactie bestaat uit zoveel leden als de generale synode bepaalt. De synode wijst een hoofdredacteur en een waarnemend hoofdredacteur aan.

De hoofdredacteur bepaalt in overleg met de commissie van redactie de inhoud van het blad.

Art. 3. De commissie van redactie is bevoegd zich te doen bijstaan door adviseurs.

Art. 4. Op elke generale synode wordt een rapport ingediend over de afgelopen periode. Daarin legt de commissie van redactie verantwoording af van haar beleid en eventueel daarmee verband houdende beslissingen, zoals die voor het belang van het blad worden geëist.

6. Voorstellen

Het curatorium stelt de synode voor:

1. een secretaris en secundus-secretaris te benoemen;

2. goedkeuring te hechten aan de wijziging in de AIO-regeling, nl. dat voortaan niet alleen admissiale studenten in aanmerking komen voor een AIO-plaats;
3. een commissie van beroep in te stellen, die uitspraken van het curatorium toetst, samenhangend met beslissingen rond admissiale studenten;
4. de bestaande voorziening voor het stimuleringsfonds te verhogen tot € 140.000,-;
5. het curatorium toestemming te verlenen om bij het afnemen van de M2-examens te volstaan met de aanwezigheid van een delegatie, volgens de in het rapport gedane voorstellen;
6. goedkeuring te hechten aan de voortgang van de contacten met de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken (vrijg.);
7. een nieuwe instructie voor de redactie van 'De Wakker' vast te stellen en daarmee de formele relatie tussen het curatorium en de redactie te beëindigen.

Namens het curatorium:
D. Quant (secretaris)

Aanvullend rapport d.d. 25 juni 2004 van het curatorium van de Theologische Universiteit

5.4.4. contact met de landelijke klachtencommissie

Tot de zaken die binnen een opleidingsinstituut geregeld moeten worden, behoort een klachtenregeling seksuele intimidatie. In de afgelopen periode is een dergelijke regeling voor de Universiteit ontworpen en vastgesteld. In dat kader is contact gezocht met de commissie 'misbruik pastorale en/of gezagsrelaties' zoals die door de generale synode 2001 werd ingesteld, om met betrekking tot het te hanteren begrip-penkader e.d. tot een zo nauw mogelijke onderlinge aansluiting te komen.

Tijdens de contacten met deze commissie kwam de vraag op of het niet goed zou zijn wanneer er in het te ontwerpen reglement een beroepsmogelijkheid geregeld zou worden. Ons bleek dat dit binnen het hoger onderwijs niet ongebruikelijk is. Ook de landelijke commissie stuit bij het vervullen van haar taak op deze wenselijkheid. Het kan immers zijn dat klager (klaagster) of aangeklaagde het niet eens is met de besluitvorming van de commissie. Het is van belang dat in een dergelijk geval duidelijk is tot wie hij/zij zich dan kan wenden. In de praktijk van de Universiteit zou bij het ontbreken van deze beroepsmogelijkheid het curatorium eerst een besluit inzake het uitgebrachte advies moeten nemen; daarna zou een beroep gedaan kunnen worden op de instantie waaraan het curatorium verantwoording schuldig is, dat is de generale synode. Maar deze vergadert te incidenteel om adequaat als beroepsinstantie te kunnen fungeren. De kerkelijke beroepsmogelijkheden, zoals deze geregeld zijn in art. 31 K.O., zijn bovendien slechts marginaal te hanteren vanwege de inhoudelijke ingewikkeldheid van deze verdrietige zaken. Onze kerkelijke vergaderingen zullen, naar de mening van de landelijke klachtencommissie en het curatorium, in de regel grote moeite hebben om appèlzaken op dit gebied fundamenteel te behandelen. Dat moet dan ook waar mogelijk vermeden worden. Dit kan wanneer in een beroepsmogelijkheid wordt voorzien. Daarom zijn de landelijke klachtencommissie en het curatorium overeengekomen om bij de generale synode het verzoek in te dienen om te komen tot het instellen van een generaal-synodale beroepscommissie klachten. Tot deze commissie kan dan een ieder zich wenden die niet akkoord kan gaan met de uitspraak die één van onze klachtencommissies heeft gedaan. Het lijkt ons namelijk niet nodig dat er twee van dergelijke beroepscommissies worden geïnstalleerd.

6. Voorstellen

Het curatorium stelt de synode voor:

8. een generaal-synodale beroepscommissie klachten in te stellen ten behoeve van het werk van de klachtencommissie van de Theologische Universiteit Apeldoorn en de landelijke commissie misbruik pastorale en/of gezagsrelaties.

J. Van Amstel, president-curator
D. Quant, secretaris.

bijlage: klachtenregeling

Klachtenregeling seksuele intimidatie Theologische Universiteit Apeldoorn

Begripsbepalingen

Artikel 1

Universiteit:

De Theologische Universiteit der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;

Curatorium:

Het curatorium van de Universiteit;

Seksuele intimidatie:

Seksueel getinte aandacht voor een persoon, die tot uiting komt in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag, zowel opzettelijk als onopzettelijk, dat door de klager als ongewenst, kwetsend of bedreigend wordt ervaren; het begrip bestaat uit twee delen, die ieder op zich een belangrijk aspect van het totale begrip aanduiden. Het begrip 'seksuele' geeft aan dat het gaat om zowel geestelijk als lichamelijk grensoverschrijdend gedrag, dat zijn oorsprong vindt in de seksuele en/of seksuele geaardheid van de betrokkenen. Het begrip 'intimidatie' duidt erop dat er sprake is van een machtsuiting die als gevolg daarvan de melder beperkt in het functioneren en schade toebrengt.

Melding:

Een mondelinge of schriftelijke mededeling met betrekking tot seksuele intimidatie aan een vertrouwenspersoon;

Klacht:

Een melding van seksuele intimidatie die tenminste heeft geleid tot nazorg, bemiddeling dan wel een schriftelijk bij de klachtencommissie ingediende klacht met betrekking tot seksuele intimidatie;

Klager:

Degene die zich met een klacht wendt tot een vertrouwenspersoon dan wel de Klachtencommissie Seksuele Intimidatie en hetzij een arbeidsovereenkomst heeft met de Universiteit dan wel anderszins werkzaamheden verricht aan de Universiteit, hetzij als student of extraneus is ingeschreven aan de Universiteit dan wel onderwijs volgt in een onder toezicht van de Universiteit gegeven opleiding of cursus;

Aangeklaagde:

Degene tegen wie een klacht is gericht;

Vertrouwenspersoon:

De persoon genoemd in artikel 4;

Klachtencommissie:

De door het curatorium ingestelde commissie, genoemd in artikel 10.

Commissie-misbruik:

De commissie misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties, ingesteld door de generale synode van de Chr. Geref. Kerken in Nederland 2001.

Indienen klacht/melding**Artikel 2**

1. Een melding kan uitsluitend worden ingediend bij de vertrouwenspersoon. Een klacht wordt als regel ingediend bij de vertrouwenspersoon, maar kan rechtstreeks worden ingediend bij de klachtencommissie.
2. Indien een klacht mondeling bij de vertrouwenspersoon is ingediend, maakt deze een schriftelijke samenvatting van de klacht ten behoeve van het archief van de vertrouwenspersoon.
3. Een klacht bij de klachtencommissie dan wel bij het curatorium dient schriftelijk te worden ingediend en bevat de naam van de klager en aangeklaagde alsmede een omschrijving van de seksuele intimidatie alsmede tijd en plaats van die intimidatie en, indien mogelijk, de reeks ondernomen stappen om de seksuele intimidatie te doen eindigen.
4. Indien een klacht wordt ingediend bij het curatorium, zendt deze de klacht terstond ter behandeling door naar de klachtencommissie. De bepalingen in artikel 10 en volgende zijn van toepassing.
5. Een klacht kan te allen tijde door een klager worden ingetrokken.

Geheimhouding**Artikel 3**

1. Een klacht wordt vertrouwelijk behandeld.
2. Een ieder die wordt gehoord door een vertrouwenspersoon en/of de klachtencommissie dan wel anderszins wordt betrokken bij het onderzoek naar een klacht over seksuele intimidatie, is verplicht dienaangaande geheimhouding te betrachten, behoudens voor zover hij op grond van deze regeling is gehouden informatie te verschaffen aan die vertrouwenspersoon dan wel de klachtencommissie.

Vertrouwenspersoon**Artikel 4**

1. Het curatorium benoemt een vertrouwenspersoon.
2. De vertrouwenspersoon is bij voorkeur een vrouw die tenminste 35 jaar oud is. Zij komt van buiten de Universiteit en onafhankelijkheid t.o.v. de Universiteit dient gewaarborgd te zijn.
3. De vertrouwenspersoon is bevoegd, met inachtneming van de nodige vertrouwelijkheid, de aangeklaagde en/of andere betrokkenen in de Universiteit te horen en informatie in te winnen, voor zover dit voor de uitvoering van haar taak noodzakelijk is.
4. De vertrouwenspersoon legt rechtstreeks verantwoording af over haar werkzaamheden aan het curatorium.

Artikel 5

Ter uitoefening van haar taken beschikt de vertrouwenspersoon over de volgende bevoegdheden:

- a. het inwinnen van informatie bij een ieder die inlichtingen kan verschaffen omtrent de omstandigheden waaronder mogelijk seksuele intimidatie heeft plaatsgevonden;
- b. het consulteren van personen en/of instanties met betrekking tot de wijze van behandeling van een klacht.

Artikel 6

1. tot de taken van de vertrouwenspersoon behoren in elk geval:
 - a1. het fungeren als meld- en/of aanspreekpunt voor personen die met seksuele intimidatie zijn geconfronteerd;
 - b1. het opvangen en het verlenen van nazorg aan klagers, waaronder eventuele verwijzing naar instanties voor (psycho)sociale opvang;
 - b2. het op verzoek van en in overleg met klager onderzoeken van de mogelijkheden teneinde de seksuele intimidatie te doen ophouden;
 - b3. het op verzoek van en in overleg met klager onderzoeken van de mogelijkheden van een informele oplossing;

- b4. het adviseren en zonodig ondersteunen van klagers over eventueel verder te ondernemen stappen, waaronder begrepen het doen van aangifte;
 - b5. het op verzoek begeleiden en ondersteunen van een klager die een klacht wenst in te dienen bij de klachtencommissie;
 - c1. het verstrekken van informatie aan de aangeklaagde over de behandeling van klachten over seksuele intimidatie;
 - c2. onder omstandigheden het op verzoek begeleiden of doen begeleiden van een aangeklaagde;
2. De vertrouwenspersoon kan niet bij één klacht tegelijkertijd zowel een klager als een aangeklaagde begeleiden.
 3. De vertrouwenspersoon verricht geen handelingen ten behoeve van klager of aangeklaagde zonder diens instemming.
 4. De vertrouwenspersoon kan besluiten voorstellen te doen tot het treffen van voorzieningen om seksuele intimidatie in concrete gevallen bespreekbaar te maken en te doen eindigen. Een klacht kan in overleg met de klager worden besproken met de rector dan wel de connecter.
 5. De vertrouwenspersoon kan voorstellen doen aangaande het universitaire beleid, waaronder begrepen het geven van voorlichting aan medewerkers en studenten.

Artikel 7

1. De bij de vertrouwenspersoon binnengekomen meldingen alsmede de ingediende klachten en de behandeling ervan worden geregistreerd ten behoeve van het archief van de vertrouwenspersoon.
2. Van een melding en/of klacht wordt in elk geval geregistreerd de naam van de klager en diens relatie tot de Universiteit, de datum van ontvangst, de naam van de aangeklaagde en diens relatie tot de Universiteit, een aanduiding van de aard en omvang, de beoordeling van de klacht alsmede of is volstaan met nazorg dan wel is bemiddeld of de klager bij verdere behandeling is begeleid.
3. Slechts de vertrouwenspersoon heeft toegang tot het archief.
4. De op een klacht betrekking hebbende gegevens worden tien jaren na afhandeling van de klacht vernietigd.

Artikel 8

De vertrouwenspersoon stelt een jaarverslag op ten behoeve van het curatorium, waarin opgenomen een anoniem overzicht van het aantal geregistreerde meldingen en klachten alsmede van de aard ervan. Bij de verslaglegging kunnen aanbevelingen worden gevoegd.

Artikel 9

1. De vertrouwenspersoon is verplicht tot geheimhouding van al hetgeen zij uit hoofde van haar functie verneemt. De plicht tot geheimhouding vervalt niet door beëindiging van de functie als vertrouwenspersoon.
2. De vertrouwenspersoon mag niet uit hoofde van haar functie worden benadeeld in haar positie met betrekking tot de Universiteit.

Klachtencommissie

Artikel 10

1. Er is een klachtencommissie, bestaande uit drie leden (niet verbonden aan de Universiteit), onder wie in elk geval één man en één vrouw.
2. De leden van de klachtencommissie worden voor een termijn van vier jaren benoemd door het curatorium. Zij zijn vervolgens twee maal herbenoembaar. Het lidmaatschap van de commissie is niet verenigbaar met de functie van vertrouwenspersoon. De voorzitter voldoet bij voorkeur aan de vereisten voor benoembaarheid tot rechter van een arrondissementsbank, bedoeld in artikel 48, eerste lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie.
3. De klachtencommissie wordt zodanig samengesteld dat daarin gedragsdeskundigheid, zo mogelijk met deskundigheid op het gebied van seksueel geweld, aanwezig is.
4. De klachtencommissie wordt bijgestaan door een ambtelijk secretaris, aangewezen uit de medewerkers van de Universiteit. De secretaris houdt een registratie bij van de bij de commissie ingediende klachten (waaronder anonieme) en de behandeling daarvan ten behoeve van het archief van de commissie. Slechts de leden van de commissie hebben toegang tot het archief. De op een klacht betrekking hebbende gegevens worden tien jaar na afhandeling van de klacht vernietigd. De secretaris houdt tevens ten behoeve van de jaarlijkse verslaglegging aan het curatorium een anoniem overzicht bij van de aard en de omvang van de door de commissie behandelde klachten. In die verslaglegging kan de commissie aanbevelingen doen.

Artikel 11

1. Op verzoek van de klager of de aangeklaagde kan elk lid van de klachtencommissie worden gewraakt op grond van feiten en/of omstandigheden die het vormen van een onpartijdig oordeel zouden kunnen bemoeilijken.
2. De leden van de commissie kunnen zich in diezelfde gevallen verschonen.
3. Bij een beroep op wraking beslissen de leden van de commissie die dit beroep niet treft. Bij staking van stemmen wordt het beroep toegewezen.
4. Indien een lid wordt gewraakt of zich wenst te verschonen, benoemt het curatorium in zijn plaats een nieuw lid ten behoeve van de behandeling van die klacht. Daarbij kan een beroep gedaan worden op de leden van de commissie-misbruik.

Artikel 12

De klachtencommissie heeft tot taak het onderzoeken van een klacht met betrekking tot seksuele intimidatie en uitspreken van een oordeel over het gegrond zijn daarvan.

Artikel 13

1. Een klacht wordt in elk geval in behandeling genomen tot uiterlijk drie jaar nadat de seksuele intimidatie heeft plaatsgevonden, onverminderd het bepaalde in de volgende leden. Van deze termijn kan in bijzondere gevallen gemotiveerd worden afgeweken.
2. Een klacht wordt niet in behandeling genomen indien deze wordt ingediend nadat de betrekkingen van de klager met de Universiteit twee jaar of langer zijn beëindigd.
3. Een klacht wordt niet in behandeling genomen indien de aangeklaagde ten tijde van het indienen van de klacht
 - a. geen arbeidsovereenkomst (meer) heeft met of werkzaam is onder het gezag van de Universiteit dan wel
 - b. niet (meer) als student of extraneus is ingeschreven of geen onderwijs (meer) volgt aan of onder toezicht van de Universiteit.
 Bij het gestelde onder a. en b. wordt uitgezonderd die aangeklaagde die tot voor twee jaar wel een betrekking als bedoeld onder a. of b. heeft gehad, terwijl tijdens die betrekking de seksuele intimidatie zou hebben plaatsgevonden, en die ten tijde van het indienen van de klacht in prediking en/of pastoraat werkzaam is binnen de Chr. Geref. Kerken in Nederland.
4. Een klacht wordt niet in behandeling genomen indien deze geen betrekking heeft op seksuele intimidatie.
5. Anders dan om zwaarwegende redenen wordt een anonieme klacht niet in behandeling genomen.

Artikel 14

1. Zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vijf werkdagen na ontvangst van een klacht zendt de ambtelijk secretaris de klager bericht van ontvangst van de klacht alsmede een exemplaar van de Klachtenregeling Seksuele Intimidatie. Binnen vijf werkdagen na ontvangst van een klacht kan de voorzitter van de klachtencommissie een uitspraak doen omtrent de ontvankelijkheid van een klacht en/of de bevoegdheid van de commissie.
2. De klachtencommissie verklaart een klacht niet ontvankelijk indien:
 - a. de klacht geen betrekking heeft op seksuele intimidatie;
 - b. de klacht te laat is ingediend en niet valt onder de uitzonderingen bedoeld in artikel 13 lid 1 en 3;
 - c. de klacht anoniem is ingediend, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om hiervan af te wijken. De redenen worden dan expliciet vermeld;
 - d. de klacht niet voldoet aan het bepaalde in artikel 2 lid 3.
3. Indien de klachtencommissie een klacht in behandeling neemt, brengt zij het curatorium op de hoogte van de ontvangst van de klacht.
4. Wanneer de commissie de termijnen, in dit artikel genoemd, overhoopt niet kan naleven, worden klager en aangeklaagde daarover met redenen geïnformeerd.

Artikel 15

1. De voorzitter van de klachtencommissie bepaalt binnen twee weken na ontvangst van de klacht de datum en plaats(en) waar partijen door de commissie zullen worden gehoord. Partijen worden schriftelijk opgeroepen.
2. De hoorzitting vindt plaats binnen vier weken nadat de klacht is binnengekomen bij de commissie dan wel door de commissie ontvankelijk is verklaard. De hoorzittingen zijn besloten.
3. De betrokken partijen worden in beginsel in elkaars aanwezigheid gehoord. Zowel klager als aangeklaagde kunnen zich laten bijstaan door iemand naar eigen keuze. Ambtshalve of op verzoek kunnen partijen afzonderlijk worden gehoord, indien het aannemelijk is dat gezamenlijk horen een zorgvuldige behandeling zal belemmeren.
4. Uiterlijk een week voor de zitting waarop de aangeklaagde wordt gehoord, zendt de ambtelijk secretaris hem een exemplaar van de Klachtenregeling Seksuele Intimidatie alsmede de ingekomen klacht.
5. Op verzoek van een der partijen kan een hoorzitting worden aangehouden voor een periode van ten hoogste vier weken.
6. Van elke hoorzitting wordt een schriftelijk verslag gemaakt, dat door betrokkene(n) tenminste voor gezien wordt getekend en aan beide partijen wordt toegezonden.
7. De klachtencommissie kan getuigen horen alsmede andere personen die inlichtingen kunnen verschaffen omtrent de mogelijke seksuele intimidatie en/of de omstandigheden waaronder deze zou hebben plaatsgevonden. Getuigen die anoniem wensen te blijven, kunnen een verzoek tot bescherming van de identiteit doen aan de commissie.
8. De klachtencommissie kan de klager en de aangeklaagde verzoeken onderling tot een vergelijk te komen. Indien een vergelijk niet binnen twee weken tot stand is gekomen, zet de commissie de behandeling voort.
9. Alle stukken die tijdens het onderzoek worden verzameld, hebben een vertrouwelijk karakter.
10. Wanneer de termijnen, in dit artikel genoemd, overhoopt niet nageleefd kunnen worden, worden de redenen daarvan aan klager en aangeklaagde bekend gemaakt.

Uitspraak klachtencommissie en beroepsmogelijkheid**Artikel 16**

1. De klachtencommissie doet binnen vier weken na de laatste hoorzitting uitspraak omtrent de gegrondheid van de klacht.

2. Indien de commissie de klacht ongegrond acht, dan deelt zij dit gemotiveerd schriftelijk mee aan klager, de aangeklaagde en het curatorium. De klachtencommissie verklaart de klacht in ieder geval ongegrond indien haar oordeel uitsluitend op de verklaring van de klager kan worden gebaseerd.
3. Acht de commissie de klacht gegrond, dan deelt zij dit, onder overlegging van de rapportage van het onderzoek, gemotiveerd mee, onder toevoeging van een advies voor afdoening door het curatorium, aan klager, aangeklaagde en het curatorium.
4. De klachtencommissie kan een tussentijds advies uitbrengen aan het curatorium omtrent tijdelijk te treffen maatregelen en/of voorzieningen.
5. De klachtencommissie kan in haar advies tevens voorstellen doen tot het nemen van maatregelen, gericht op de beëindiging van de seksuele intimidatie en, zonodig, op de gevolgen daarvan.
6. Wanneer de termijnen, in dit artikel genoemd, onverhoopt niet nageleefd kunnen worden, worden de redenen daarvan aan klager en aangeklaagde bekend gemaakt.

Artikel 17

Aangeklaagde en klager kunnen van de al dan niet gegrond verklaring en/of het advies van de klachtencommissie in beroep gaan bij de door de generale synode ingestelde beroepscommissie klachten. Klager kan bij deze beroepscommissie ook in beroep gaan indien zijn klacht niet ontvankelijk is verklaard. Een beroep dient binnen vier weken na dagtekening van de uitspraak van de klachtencommissie te worden ingediend onder overlegging van de uitspraak. De betrokkene die niet in beroep gaat en het curatorium worden door de klachtencommissie zo spoedig mogelijk geïnformeerd over het beroep en de procedure.

Besluit curatorium, maatregelen en beroepsmogelijkheid

Artikel 18

Het curatorium neemt binnen vier weken na het onherroepelijk worden van de uitspraak van de klachtencommissie, of, indien beroep is ingesteld, na dagtekening van de uitspraak van de beroepscommissie-klachten, een besluit op grond van het uitgebrachte advies. Alvorens een besluit te nemen, kan het curatorium de betreffende commissie aanvullende informatie vragen. Van de termijn van vier weken kan, in bijzondere omstandigheden, gemotiveerd worden afgeweken.

Artikel 19

1. Het curatorium kan ten aanzien van een personeelslid van de Universiteit disciplinaire maatregelen treffen.
2. Het curatorium kan degene die als student of extraneus is ingeschreven dan wel onderwijs volgt in een onder toezicht van de Universiteit gegeven cursus of opleiding:
 - a. een al dan niet schriftelijke waarschuwing geven;
 - a. diens inschrijving weigeren dan wel intrekken;
 - b. de toegang tot gebouwen en terreinen van de Universiteit geheel of gedeeltelijk ontzeggen voor een daarbij aan te geven periode.
3. Bij klachten die in behandeling zijn genomen op grond van de uitzondering, genoemd in art. 13 lid 3 slot, zal het curatorium zijn oordeel ter kennis brengen aan de instantie onder wiens verantwoordelijkheid de aangeklaagde werkzaam is.
4. Het curatorium deelt zijn met redenen omkleed besluit mede aan de klager, de aangeklaagde en aan de klachtencommissie.

Artikel 20

Klager en aangeklaagde kunnen binnen vier weken na dagtekening van het besluit van het curatorium daarvan in beroep gaan bij de in artikel 17 genoemde beroepscommissie klachten. De betrokkene die niet in beroep gaat en het curatorium worden door de beroepscommissie zo spoedig mogelijk over dit beroep en de procedure geïnformeerd.

Slotbepaling

Artikel 21

1. Deze regeling kan worden aangehaald als 'Klachtenregeling seksuele intimidatie'.
2. Het curatorium beslist in zaken waarin deze regeling niet voorziet.
3. Deze regeling treedt in werking op 16 juni 2004

BIJLAGE 4
Artikel 29, 34

Rapport 1 van commissie 1 inzake het rapport van het curatorium van de Theologische Universiteit

Uw commissie heeft dankbaar kennis genomen van dit rapport. Veel werk wordt aan of ten dienste van de Theologische Universiteit verricht. Onder Gods zegen mocht dit werk in de verslagperiode voortgang hebben. Hoe nodig is het dat er een biddende kerk staat achter het werk van het curatorium, van de hoogleraren, van de studenten en van allen die aan de Universiteit verbonden zijn. Over het rapport heeft uw commissie een goede bespreking gehad met de president en de secretaris van het curatorium. De vragen van uw commissie werden bevredigend beantwoord. Het rapport volgend brengen wij het volgende onder uw aandacht en geven we hier en daar een toelichting.

Curatorium

Uw commissie is dankbaar voor het ridderschap van ds. J. Plantinga.

Met de wijziging van de regeling t.a.v. het inschakelen van secundi kan uw commissie instemmen. Bij vergaderingen van het curatorium die worden gehouden om allerlei zaken bestuurlijk gaande te houden is het niet zinvol secundi in te schakelen. Aan belangrijke beslissingen die in dat kader worden genomen gaat een heel traject vooraf waarbij alle primi-curatoren zijn betrokken.

Hoogleraren, hoofddocent en docenten

Wat betreft de problematiek van de werkdruk van de hoogleraren is het goed dat als resultaat van bezinning het tijdsbeslag van verschillende taken zichtbaar wordt. Uw commissie is van oordeel dat de kerken de broeders niet te veel hooi op de vork moeten geven. Dat de hoogleraren regelmatig in de kerken voorgaan, acht uw commissie goed voor de band tussen de universiteit en de kerken, al betekent dit niet dat zij bijna iedere zondag zouden moeten voorgaan. Maar uw commissie wil het besluit van de GS 2001 nog eens onderstrepen 'er acht op te geven dat bij benoeringen in generaal-synodale deputaatschappen de hoogleraren en de hoofddocent niet te zeer worden belast.'

Door de installatie van dr. G.C. den Hertog werd het aantal hoogleraren weer op vijf gebracht. Uw commissie heeft met dankbaarheid vernomen dat de promotie van de hoofddocent drs. A. Baars Deo Volente op 25 oktober 2004 zal plaatshebben, waarna ook zijn benoeming tot hoogleraar gerealiseerd kan worden.

Het is goed dat een aantal taken door de aanstelling van een beleidsmedewerker niet meer door hoogleraren hoeft te worden waargenomen. Intussen is het dienstverband van drs. J. Otte, die een andere functie kreeg aangeboden, beëindigd. Tijdelijk wordt dit met parttime opdrachten opgelost.

Door het aantreden van prof.dr. G.C. den Hertog kon van enkele docenten afscheid worden genomen. Dit gold ook voor de docent kerkgeschiedenis in verband met een wijziging in de taakverdeling tussen de hoogleraren.

Een procedure voor de opvolging van de logopediste zal in gang worden gezet.

Emeriti-hoogleraren

Van harte stemt uw commissie in met de goede woorden die gewijd worden aan hen die uit de kring van de emeriti-hoogleraren en hun echtgenoten door de Heere werden weggenomen: prof.dr. J. de Vuyst, prof.dr. J. van Genderen en de echtgenote van prof.dr. W.H. Velema.

Een grote plaats hebben zij onder ons ingenomen. Met dankbaarheid gedenken we hen, hun arbeid aan de universiteit en hun inzet voor de kerken.

Moge de Heere zr. De Vuyst, zr. Van Genderen en br. Velema en hun verdere familie troosten.

Onderwijs en onderzoek

Uw commissie is blij met de internationale erkenning van de arbeid van onze hoogleraren.

De heer J.D.G. van der Molen is didacticus. Aanvankelijk werd hij ingeschakeld ten behoeve van de hoogleraren. Vervolgens kreeg hij ook een taak bij de didactische vorming van de studenten.

Integratiecolleges zijn colleges over onderwerpen die naar alle vakgebieden raakvlakken hebben en die vanuit al die vakgebieden worden belicht.

De tijdromvang van 0,3 fte van verscheidene hoogleraren in het samenwerkingsverband NOSTER geeft aan dat een deel van hun werkzaamheden aan onze universiteit, die ze toch al zouden verrichten, beschouwd wordt als te worden gedaan in het kader van NOSTER.

De kosten van het Instituut voor Reformatieonderzoek zullen gedragen worden door degenen die het werk aanleveren. Een lid van het curatorium heeft zitting in het bestuur. In de raad van advies hebben internationaal bekende personen zitting.

Organisatie

Een correctie: De overdracht van het rectoraat in 2001 vond niet plaats op 9 maar op 10 september.

Uw commissie heeft uiteraard gevraagd waarom geen proef is genomen met een tweejarig rectoraat waarvoor de GS van 2001 toestemming gaf. Het college van hoogleraren lijkt er nu zelf aan te twijfelen. De gelegenheid die thans geboden wordt om een sabbatical op te nemen heeft de behoefte eraan wellicht verminderd. In een sabbatical wordt een hoogleraar een semester lang vrijgesteld van het geven van colleges, behalve enkele doctoraal-colleges. Voor de andere colleges wordt een tijdelijke oplossing gezocht door inschakeling van bijvoorbeeld een AIO. Vooralsnog hoeft de synode op deze zaak niet terug te komen.

Het accreditatietraject wordt van tijd tot tijd doorlopen. Hiervan hangt af niet alleen de bekostiging maar ook de erkenning door de overheid van de universiteit. Het is een cruciale zaak die de nodige spanning geeft. Door de voortdurende aandacht voor de kwaliteit is het wel een doorlopend proces.

Uw commissie heeft met grote dankbaarheid kennis genomen van het feit dat de huisvestingsproblematiek kan worden opgelost doordat men in de gelegenheid is gesteld om het gebouw van het apostolisch genootschap aan te kopen. Het perceel grenst aan dat van de universiteit. Waarschijnlijk zal de overdracht op 1 oktober 2004 plaatshebben.

Studenten

In het onder de aandacht brengen van jongeren van de studie in Apeldoorn hebben met name ook de eigen predikant en de gemeente een taak. Daarnaast ziet ook het curatorium hier een taak liggen. Daarom wordt een proef genomen met regionale bijeenkomsten voor catechisanten.

Van de zijde van uw commissie is er op gewezen dat foldermateriaal fris ogend mag zijn, maar dat er tegelijk in moet uitkomen dat het om een unieke studie gaat, namelijk die van de theologie of godgeleerdheid.

Veel aandacht wordt besteed aan de admissiale studenten. Dit verdient lof. Daarbij moet worden opgemerkt dat geen curatorium teleurstellingen kan voorkomen.

Uw commissie heeft aandacht gevraagd voor de begeleiding van broeders die zijn afgewezen. Deze vindt niet alleen door het curatorium plaats maar ook door de gemeente waartoe de broeder behoort. Zou het niet verstandig zijn als de kerkenraad wat beter zou worden geïnformeerd over het waarom van de afwijzing met het oog op de pastorale begeleiding? Uw commissie denkt daarbij aan mondelinge informatie in een ontmoeting tussen een vertegenwoordiging van het curatorium en van de kerkenraad. In de bespreking is duidelijk geworden dat dit niet standaard kan gebeuren maar alleen op initiatief van de kerkenraad en als de betrokkene erin toestemt.

De zorg voor de admissiale studenten kan nog een vervolg krijgen. Na de beroepbaarstelling en de aan-neming van een beroep wordt een attest afgegeven. Dit kan aandachtspunten bevatten. Het curatorium houdt ook contact met beroepbaar gestelde studenten als een beroep op zich laat wachten.

Uw commissie heeft gevraagd wat de onderwijscomponent is van het AIO-schap en welke de consequenties zijn van openstelling voor niet-admissiale studenten. De openstelling van het AIO-schap voor niet-admissiale studenten betekent dat het in theorie mogelijk is dat niet-admissiale studenten onderwijs gaan geven aan de studenten, zij het beperkt en binnen de kaders van de gereformeerde belijdenis. De universiteit bepaalt hoeveel AIO's men wil en studenten moeten ernaar solliciteren. Een AIO wordt door de universiteit zelf bekostigd, maar is goedkoper dan een volledig betaalde kracht.

Uw commissie ziet de noodzaak in dat de voorziening voor het stimuleringsfonds verhoogd wordt tot een bedrag van € 140.000. Als kerken moeten we oog hebben voor de toekomst van de invulling van het hooglerarencorps. Met het curatorium hechten wij eraan dat hoogleraren pastorie-ervaring hebben. Het stimuleringsfonds biedt de ruimte om zich in de pastorie voor te bereiden op een promotie.

Uw commissie heeft waardering voor het begeleidingstraject dat in opdracht van de GS is gerealiseerd. Gevraagd werd wat een 'bindend studieadvies' is. Duidelijk werd dat dit het advies is dat universiteiten en hogescholen geven aan studenten die in het eerste studiejaar minder dan het vereiste aantal punten behaald hebben.

Commissie van beroep

Uw commissie heeft moeite om het voorstel om een commissie van beroep in te stellen over te nemen, ook al komt de instelling van een mogelijkheid van beroep sympathiek over. Een bezwaar is dat er teveel gewicht bij deze commissie komt te liggen. De verantwoordelijkheid die het curatorium met negen man draagt, kan al zwaar drukken. Dat geldt des te meer voor de verantwoordelijkheid van een commissie van drie man. Daar komt bij dat het curatorium zijn beslissingen na een heel traject neemt, dit in tegenstelling tot een commissie die zich plotseling voor een zaak geplaatst ziet. De commissie zou volgens het voorstel een bindende uitspraak kunnen doen tegengesteld aan de zorgvuldig genomen beslissing van het curatorium. Komen er op deze wijze geen twee instanties onder de GS waarbij de een kan heersen over de ander? Het is te waarden dat het curatorium iemand recht wil laten doen door een onafhankelijke commissie. Maar waaraan wordt getoetst; ontbreken de rechtsmiddelen niet? Het curatorium gaat uit van een uitzonderlijke situatie waarin een beroep gedaan kan worden op deze commissie. Maar zal er geen misbruik van worden gemaakt als er een commissie van beroep is? Ook heeft uw commissie moeite met de mogelijkheid dat gemeld wordt bij de GS dat men het niet eens is met de gedane uitspraak. Wat stelt men zich hierbij in de praktijk voor? Bijv. iemand wordt niet beroepbaar gesteld, gaat daartegen in beroep, is na de uitspraak van de commissie toch beroepbaar, maar het curatorium meldt aan de GS het er niet mee eens te zijn. Dat is voor alle betrokkenen een onmogelijke situatie.

In plaats van de instelling van een commissie van beroep stelt uw commissie voor een commissie van advies in te stellen, benoemd door de generale synode. Studenten krijgen het recht om in de genoemde situaties revisie van het besluit aan te vragen bij het curatorium. Het lijkt ons goed deze mogelijkheid te openen naar analogie van de mogelijkheid om revisie aan te vragen van een door de GS genomen besluit. Het curatorium dient daar vervolgens over te spreken met de commissie van advies. Na toepassing van het recht van hoor en wederhoor beoordeelt deze alleen of het traject volgens de regels is verlopen en adviseert het curatorium hierover schriftelijk. Dit advies kan eventueel mondeling worden toegelicht. Zo is de commissie geen beroepsinstantie tegenover het curatorium. Na advisering van de commissie neemt het curatorium een definitief besluit.

Het curatorium en de D2/M2-examens

Uw commissie ondersteunt het voorstel dat niet het voltallige curatorium bij het M2-examen (het examenonderdeel) behoeft te zijn. Duidelijk is dat wel het voltallige curatorium over de beroepbaarstelling blijft beslissen.

Samenwerking met 'Kampen-II'

Gevraagd naar het beleid op dit punt werd geantwoord dat men niet volgens een tijdpad met een bepaald einddoel te werk gaat. Het is goed dat er goed contact is.

De stuurgroep werkt op het niveau van de curatoria, de commissie spreekt over onderwijszaken en wordt bemand door hoogleraren.

De Commissie Wetenschapsbeoefening is een commissie van de beide universiteiten.

De drie punten aan het slot van 5.3 zijn ter informatie gegeven.

Subsidiëring

De schriftelijke bevestiging van het Ministerie van OCW is ontvangen op 2 mei 2004.

De Wekker

Met het voorstel m.b.t. *De Wekker* kan uw commissie instemmen.

De voorstellen m.b.t. tot de nieuwe tekst van de instructie staan terecht in het rapport van de commissie van redactie van 'De Wekker' als voorstel aan de synode. Het gaat in het rapport van het curatorium om de beëindiging van de formele relatie tussen het curatorium en de redactie.

Klachtenregeling

Van de klachtenregeling heeft uw commissie kennisgenomen.

Uw commissie onthoudt zich van een uitspraak over voorstel 8 aangezien blijkens het rapport van het curatorium ook commissie 3 zich ermee bezig houdt in haar bespreking van het rapport van de landelijke commissie misbruik pastorale en/of gezagsrelaties. Aan commissie 3 is gevraagd dit punt te behartigen.

Uw commissie stelt u voor:

De synode besluit:

1. de curatoren hartelijk te danken;
2. opnieuw een secretaris en secundus-secretaris te benoemen;
3. goedkeuring te hechten aan de wijziging in de AIO-regeling, nl. dat voortaan niet alleen admissiale studenten in aanmerking komen voor een AIO-plaats;
4. een adviescommissie in te stellen, die uitspraken van het curatorium toetst, samenhangend met beslissingen rond admissiale studenten. De commissie adviseert het curatorium na een verzoek van de betrokken student aan het curatorium om revisie van de genomen beslissing. De synode draagt het curatorium op hiervoor een regeling op te stellen;
5. de bestaande voorziening voor het stimuleringsfonds te verhogen tot € 140.000,-;
6. het curatorium toestemming te verlenen om bij het afnemen van de M2-examens te volstaan met de aanwezigheid van een delegatie, volgens de in het rapport gedane voorstellen;
7. goedkeuring te hechten aan de voortgang van de contacten met de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken (vrijg.);
8. de formele relatie tussen het curatorium en de redactie van 'De Wekker' te beëindigen door een nieuwe instructie voor de redactie vast te stellen.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 5
Artikel 35

Rapport deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit Apeldoorn van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Samenstelling en werkwijze

Door de generale synode 2001 werden de brs. I.L. Stolk, P.A.A.J. Hurkmans RA, L. Bioch, M. van de Groep en mr.dr.s. J.Th. Weijenberg (her)benoemd tot deputaten, terwijl br.dr.s. G.A. Bolink RA werd benoemd tot secundus.

In verband met de problematiek van de huisvesting hebben we besloten ook de secundus uit te nodigen voor de vergaderingen van ons deputaatschap. Naast de vier reguliere vergaderingen per jaar, hebben we, indien wenselijk of noodzakelijk geacht, extra vergaderingen belegd.

Ingevolge de voor ons deputaatschap vastgestelde instructie hebben wij ons werk verricht in nauw overleg met het curatorium. Om die reden is een aantal vergaderingen van curatoren door deputaten bezocht om de financiële, materiële en personele aangelegenheden van de universiteit te bespreken. Daarnaast hebben de president-curator en de rector met adviserende stem aan ons werk deelgenomen en onze vergaderingen bijgewoond.

2. Vermogenspositie ultimo 2003

Per 31 december 2003 is de vermogenspositie van de universiteit als volgt weer te geven (x € 1.000)

Materiële vaste activa	759	
Financiële vaste activa	<u>2.580</u>	
		3.339
Vorderingen	270	
Liquide middelen	<u>427</u>	
	697	
Kortlopende schulden	<u>92</u>	
		<u>605</u>
		<u>3.944</u>
Voorzieningen		
Emeriteringsfonds	1.584	
Onderhoud gebouwen	323	
Stimuleringsfonds	<u>36</u>	
		1.943
Bestemmingsfonds bibliotheek		68
Eigen vermogen		<u>1.933</u>
		<u>3.944</u>

Ter nadere toelichting op enkele belangrijke posten geven wij u de volgende informatie.

Emeriteringsfonds

Ten laste van dit fonds komen momenteel de uitkeringen aan de emeriti-hoogleraren Prof.dr. W. van 't Spijker en Prof.dr. W.H. Velema en de weduwen B. van Genderen-Bijleveld, G.J. Versteeg-Floor en S. de Vuyst-Brasz.

Jaarlijks voegen wij toe 24% van het traktement van de zittende hoogleraren en de universitair hoofddocent, alsmede 6,5% rente over het gemiddeld saldo van het fonds. Reeds geruime tijd blijft het fonds op ongeveer hetzelfde niveau. Ultimo 2003 is het fonds € 50.000,- hoger dan ultimo 2000.

We hebben een actuaaris een berekening laten maken van de benodigde voorziening voor ingegane pensioenen en de opbouw van een voorziening voor de pensioenen van de actieve hoogleraren. De opbouw van deze laatste voorziening vindt plaats gedurende de periode dat zij als hoogleraar fungeren. Dit betekent dus in het algemeen een relatief korte periode en daaraan gekoppeld een relatief hoge jaarlijkse toevoeging.

Herleid naar een rekenrente van 6,5% is het dekkingspercentage van het huidige fonds ongeveer 81%. Hoewel wij een 100% dekking wenselijk vinden, en dan het liefst tegen een lagere rekenrente, achten wij het huidige niveau aanvaardbaar.

Zodra echter de jaarlijkse uitkeringen de jaarlijkse toevoegingen structureel gaan overschrijden, zal naar ons oordeel aanpassing van de (berekening van de) toevoegingen moeten plaatsvinden.

Stimuleringsfonds

In 1998 is, overeenkomstig het besluit van de generale synode 1998, het stimuleringsfonds verlaagd tot € 36.302,-. In de verslagperiode heeft niemand gebruik gemaakt van het fonds. Inmiddels zijn toezeggingen gedaan aan de gemeente van Goes in verband met studieverlof, gericht op promotie, van drs. M.C. Mulder. Naar verwachting zal het fonds hiervoor volledig worden aangewend.

In het rapport van het curatorium wordt melding gemaakt van de noodzaak het stimuleringsfonds in stand te houden met voldoende middelen om op termijn te kunnen voldoen aan verzoeken om ondersteuning van promovendi uit onze kerken die in de toekomst in aanmerking zouden kunnen komen voor een benoeming tot hoogleraar.

Bestemmingsfonds bibliotheek

In 2001 mochten we uit een nalatenschap een bedrag ontvangen van € 95.280,-, met de opdracht dit bedrag te besteden voor de bibliotheek van de universiteit. Besloten is met ingang van 2002 een bedrag van € 13.613,- per jaar extra te besteden aan de aankoop van boeken voor de bibliotheek.

Eigen vermogen

De resultaten over de periode 2001 tot en met 2003 waren € 235.000,- negatief. Dit bedrag is in mindering gebracht op het eigen vermogen. Als gevolg hiervan is het eigen vermogen ten opzichte van de vorige verslagperiode met bijna 11% gedaald van € 2.168.000,- ultimo 2000 tot € 1.933.000,- ultimo 2003.

3. Baten en lasten over de periode 2001 tot en met 2003

Voor de specificatie van de baten en lasten over de jaren 2001 tot en met 2003 verwijzen wij naar de rapporten van de deputaten, welke ter synode ter vertrouwelijke inzage liggen. Samengevat is het beeld als volgt (x € 1.000).

	2003	2002	2001
<i>Baten</i>			
Bijdragen kerken	185	180	116
Giften en legaten	107	210	39
Bijdragen N.G. kerken	10	1	0
Comité Vrouwenactie	70	70	68
Subsidie OCenW	575	560	551
College- en examengelden	145	120	91
Ontvangen interest	143	163	150
Overige inkomsten	4	13	24
Totaal baten	<u>1.239</u>	<u>1.317</u>	<u>1.039</u>
<i>Lasten</i>			
Personeelskosten	861	843	719
Vooropleiding, gastcolleges, stages	75	75	42
Bibliotheek	121	123	143
Huisvestingskosten	132	112	101
Algemene kosten	<u>168</u>	<u>169</u>	<u>146</u>
Totaal lasten	<u>1.357</u>	<u>1.322</u>	<u>1.151</u>
Nadelig saldo	<u>118</u>	<u>5</u>	<u>112</u>

De verslagjaren 2001 tot en met 2003 werden afgesloten met een nadelig saldo, respectievelijk van € 118.000,-, € 5.000,- en € 112.000,-, in totaal € 235.000,-.

Hierbij moet worden aangetekend dat de resultaten positief zijn beïnvloed door niet structurele inkomsten uit giften en legaten van in totaal € 356.000,-.

Mede als gevolg van besluiten die moesten worden genomen om de kwaliteit van het onderwijs en van de organisatie te waarborgen, zijn de kosten op een structureel hoger niveau terechtgekomen, hetgeen ook in komende jaren het geval zal zijn. Met name komt dit tot uiting in de post personeelskosten; in 2001

is door de generale synode een nieuwe hoogleraar benoemd, terwijl in de loop van 2003 een beleidsmedewerker is aangesteld.

De minimum bijdragen uit de kerken bedroegen voor de jaren 2001 tot en met 2003 resp. € 1,58, € 2,50 en € 2,50. De kerken hebben in het algemeen aan deze verplichting voldaan. Een belangrijke bijdrage uit de kerken is voorts de opbrengst van de vrouwenactie, een zeer welkome ondersteuning voor onze bibliotheek.

Deputaten spreken hun dankbaarheid uit voor de offervaardigheid van en de giften uit de kerken. Hieruit blijkt de verbondenheid met de universiteit. Ook bij verhoging van het subsidie van het ministerie van OCenW zal de betrokkenheid van de kerken, ook in financiële zin, moeten worden gecontinueerd.

4. Raming resultaat 2004 en eigen vermogen ultimo 2004

Voor 2004 ramen wij een positief resultaat van rond € 95.000,- na een toevoeging van € 100.000,- aan het stimuleringsfonds (vooruitlopend op een positieve besluitvorming van de generale synode) en ultimo 2004 een vermogen van rond € 2.028.000,-.

5. Subsidie van het ministerie van OCenW

Na een aantal telefonische gesprekken in het najaar van 2000, heeft eind maart 2001 overleg plaatsgevonden met de beleidsdirectie Wetenschappelijk Onderwijs van het ministerie van OCenW over de vraag of en zo ja, onder welke voorwaarden uitbreiding van subsidie mogelijk zou zijn.

Zodra duidelijk werd dat curatoren en deputaten-financieel ten aanzien van subsidiëring hetzelfde standpunt hadden, hebben wij nog vóór de generale synode van 2001 en voor het gereedkomen van de begroting 2002 van het ministerie van OCenW een verzoek ingediend tot subsidieverhoging. Het ministerie stelde zich echter op het standpunt een verzoek pas in overweging te zullen nemen na besluitvorming door de generale synode. Omdat besluitvorming niet vóór oktober 2001 zou plaatsvinden, kon in de begroting 2002 van het ministerie geen rekening meer worden gehouden met mogelijke subsidieverhoging.

Op 2 oktober 2001 besloot de generale synode het voorstel van curatoren en deputaten-financieel over te nemen. Op 17 oktober 2001 is vervolgens een formeel verzoek gericht aan het ministerie het subsidie te verhogen tot '100%'.

Op 2 mei 2002 mochten wij een positief antwoord ontvangen. Het ministerie sprak de bereidheid uit ons tegemoet te komen met een subsidieverhoging, gefaseerd in 3 jaar. De omvang van de maximale subsidie zou worden bepaald aan de hand van het gemiddelde aantal studenten in de studie jaren 1997/8 tot en met 2000/1, vermenigvuldigd met een bedrag per student van € 12.510,- (loon- en prijspeil 2001), één en ander conform de bepaling van de rijksbijdrage voor de overige aangewezen universiteiten.

Hierna brak een periode aan van het verstrekken van de noodzakelijke gegevens, in een aantal gevallen te voorzien van een accountantsverklaring. In het voorjaar van 2003 werd door ons in dit kader voor het laatst informatie verstrekt. Inmiddels was ons wel duidelijk geworden dat over 2003 geen verhoging van subsidie kon worden verwacht.

In september 2003 konden we in de begroting 2004 van het ministerie van OCenW lezen dat voor onze universiteit een bedrag van € 0,6 miljoen extra zou worden gereserveerd.

Toen ook na de begrotingsbehandeling in de Tweede Kamer geen schriftelijke bevestiging van de verhoging kwam, hebben wij een gesprek aangevraagd op het ministerie. Tijdens dit gesprek, dat plaatsvond op 5 december 2003, hebben wij de mondelinge bevestiging gekregen dat de verhoging was goedgekeurd en dat spoedig schriftelijke bevestiging zou plaatsvinden.

Ook nu weer trad ernstige vertraging op. Tijdens een telefoongesprek is hier op gewezen. Hierna volgde op 13 mei 2004 de officiële bevestiging van het ministerie dat het subsidie voor 2004 met € 620.000,- zou worden verhoogd.

In plaats van verhoging in 3 jaar, gedurende de periode 2003 tot en met 2005, vindt nu volledige verhoging plaats in 2004, hetgeen in feite leidt tot eenzelfde uitkomst over de periode 2003-2005 als in de eerdere toezegging.

Van belang is te vermelden de volgende bepaling in de toekenning: 'het subsidie wordt beschouwd als een plafondbudget: bij verdere stijging van de studentenaantallen wordt geen extra subsidie gegeven. De universiteit is zelf verantwoordelijk voor de verdere ontwikkeling van de kosten van de universiteit. Indien zich in de toekomst een situatie voordoet waarbij sprake is van een sterke daling van de studentenaantallen, dan kan dit vanuit het oogpunt van doelmatigheid van de overheidsuitgaven aanleiding zijn opnieuw te overleggen over de dan actuele situatie. Bovendien kan een eventueel toekomstig nieuw bekostigingsmodel voor de levensbeschouwelijke instellingen aanleiding zijn voor hernieuwd overleg'.

Wij merken op dat de toekenning, die we nu hebben ontvangen voor 2004, in feite nog op basis is van het studentenaantal uit het begin van de jaren negentig en niet de in de brief van 2 mei 2002 genoemde referentieperiode 1997/2001. Omdat in de referentieperiode het gemiddelde aantal studenten hoger was dan het aantal dat basis was voor de subsidiëring, hebben wij de vraag aan het ministerie voorgelegd waarom de toezegging van 2 mei 2002 niet volledig is nagekomen.

Een antwoord op deze vraag hebben wij nog niet ontvangen. Overigens moeten we beseffen dat we bij een vaststelling van subsidie op basis van genoemde referentieperiode een zekere voorkeursbehandeling zouden ontvangen ten opzichte van de overige aangewezen instellingen die (ook) nog steeds worden gesubsidieerd op de studentenaantallen van begin jaren negentig. Het is ons inziens dan ook vrijwel uitgesloten dat het toegezegde bedrag alsnog zal worden aangepast.

Wij zijn dankbaar dat na een lang traject van overleg en informatieverstrekking een voor de universiteit positief resultaat kan worden gerapporteerd.

Overigens heeft het ministerie uitdrukkelijk aangegeven, dat we alle studenten het wettelijk voorgeschreven collegegeld in rekening moeten brengen (op straffe van opschorting of inhouding van de rijksbijdrage). In het verleden hebben wij (op grond van een interpretatie van de regels die onjuist bleek te zijn) studenten die langer dan zes jaar studeerden, na het zesde jaar een reductie gegeven op het collegegeld.

Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen mag van de regel worden afgeweken. Hiervoor zou wellicht een fonds kunnen worden gevormd.

Als we het volledige collegegeld in rekening brengen, zou dat in enkele gevallen wellicht aanleiding kunnen zijn tot het tussentijds (moeten) beëindigen van de studie. In dergelijke gevallen zou wellicht ondersteuning gewenst kunnen zijn, met gelden van buiten de universiteit.

Omdat wij het vermoeden hadden, dat de vertraging van de kant van het ministerie wellicht verband zou kunnen houden met onze wijze van het in rekening brengen van collegegeld en het ministerie wellicht zou overwegen een korting op de verhoging voor 2004 aan te brengen, hebben wij deputaten studiefonds verzocht ondersteuning te verlenen voor het collegejaar 2003/2004, zodat voor alle studenten het volledige collegegeld zou kunnen worden verantwoord. Deputaten studiefonds hebben positief op dit verzoek gereageerd en ons een bedrag van rond € 29.000,- betaald.

6. Huisvesting

Overeenkomstig de besluiten van de (voortgezette) generale synode 2001 in oktober 2002, hebben wij (na enkele offertes te hebben gevraagd) een extern adviesbureau, PRC Bouwcentrum B.V. te Bodegraven, opdracht gegeven ons te adviseren inzake de huisvestingsproblematiek.

Wij hebben PRC Bouwcentrum gevraagd een functioneel en ruimtelijk programma van eisen op te stellen, dat samen met een analyse van de huidige huisvestingssituatie zou leiden tot een huisvestingsadvies.

PRC Bouwcentrum kwam in haar rapport van 17 juli 2003 tot een overzicht van de functionele ruimtebehoefte, dat in grote lijnen overeenkwam met dat van de door ons in 2001 ingestelde commissie.

Medio 2003 werden wij op de hoogte gesteld dat wellicht een pand in de naaste omgeving van de universiteit te koop zou worden aangeboden. Na overleg met het curatorium begin september 2003 hebben we PRC Bouwcentrum opdracht gegeven om een onderzoek te verrichten naar de mogelijkheden van dit gebouw, rekening houdend met het bestemmingsplan van de gemeente Apeldoorn, waarbij zowel de bouwkundige als de economische en financiële mogelijkheden zouden worden onderzocht. Eind december 2003 heeft PRC Bouwcentrum rapport uitgebracht. Uitgewerkt zijn de opties verbouwing van het mogelijk te verwerven pand en ons eigen pand alsmede die van een eventuele nieuwbouw.

Omdat het op grond van de besluiten van de generale synode 2001 de voorkeur verdient om, indien mogelijk, een oplossing voor de huisvestingsproblematiek te vinden door aanschaf van een pand in de naaste omgeving van de universiteit, hebben wij ons geconcentreerd op de optie van de aanschaf van genoemd pand en de verbouwing van beide panden. De optie die PRC Bouwcentrum in haar rapport heeft opgenomen, zal leiden tot de noodzaak van wijziging van het bestemmingsplan voor onze huidige locatie door de gemeente Apeldoorn. Of dit te realiseren is, is ook na een eerste voorzichtig overleg met de gemeente Apeldoorn niet aan te geven. Zeker is wel dat de wijziging van het bestemmingsplan geruime tijd zal vergen. Voorts zal het plan dat door PRC Bouwcentrum is opgesteld, rekening houdend met de aanschaf van het betreffende pand, naar verwachting leiden tot een investering van rond € 4 miljoen.

Wij achten het, gezien de onzekerheden of het bestemmingsplan kan worden gewijzigd, de termijn die hiermee gemoed kan zijn, de financiële positie van de universiteit en de kerken alsmede de prioriteit die wij willen leggen bij een zo optimaal mogelijke personele bezetting van de universiteit, niet wenselijk het plan door PRC Bouwcentrum opgesteld, onverkort verder uit te werken.

Als het mogelijk is bedoeld pand te verwerven, willen we minder ingrijpende verbouwingen uitvoeren, die een duidelijke verbetering, hoewel niet optimaal, van de huisvestingssituatie zullen bewerkstelligen en die binnen het bedrag van € 2 miljoen blijven dat de generale synode 2001 heeft goedgekeurd. Uiteraard zullen we, voor zover mogelijk, elementen uit het advies van PRC Bouwcentrum overnemen.

Alvorens in onderhandeling te gaan met de eigenaar van bedoeld pand hebben we een taxatierapport laten opstellen door een externe taxateur. Inmiddels zijn de onderhandelingen gestart en wij verwachten binnen afzienbare tijd duidelijkheid te verkrijgen over de prijs waarvoor de eigenaar bereid is te verkopen.

Voorts hebben wij een architect gevraagd een schetsplan te maken voor een aanpassing van het gebouw.

Wij gaan er, op basis van de huidige stand van zaken, voornamelijk van uit dat de nu gekozen weg zal kunnen leiden tot een (binnen de financiële grenzen zo optimaal mogelijke) oplossing van de huisvestingsproblematiek met handhaving van de huidige locatie van de universiteit.

Overigens merken wij op dat het pand waarover we nu in onderhandeling zijn, ons inziens het enige reële object is in de naaste omgeving van de universiteit. Dat betekent dat als de onderhandelingen niet tot een positief resultaat leiden, we zullen moeten omzien naar een andere locatie voor onze universiteit.

Vóór aanvang van de synode zullen we in een aanvullend schrijven informatie verstrekken over de concrete stand van zaken op dat moment, met eventuele consequenties voor de begrotingen voor de komende jaren.

7. Begrotingen 2005 tot en met 2007

Rekening houdend met het voorgaande komen we voor de jaren 2005 tot en met 2007 tot de volgende begrotingen. (x € 1.000)

	2005	2006	2007
Lasten			
Personeelskosten	1.081	1.109	1.135
Vooropleiding, gastcolleges, stages	81	83	85
Bibliotheek	131	134	138
Huisvestingskosten	209	252	256
Diverse kosten	201	193	201
Totaal lasten	<u>1.703</u>	<u>1.771</u>	<u>1.815</u>

Baten			
Comité Vrouwenactie	70	70	70
Subsidie OCenW	1.183	1.177	1.183
College- en examengelden	140	140	140
Ontvangen interest	140	140	140
Overige inkomsten	10	10	10
Totaal baten	<u>1.543</u>	<u>1.537</u>	<u>1.543</u>
Blijft te dekken	<u>-160</u>	<u>234</u>	<u>-272</u>

Dit is per lid en dooplid (totaal 74.000): € 3,00 per jaar
Ter nadere toelichting geven wij de volgende informatie.

Personeelskosten

Ten opzichte van 2003 stijgen de personeelskosten, naast indexering van salarissen, als gevolg van een drietal factoren:

- in het najaar van 2003 hebben wij een beleidsmedewerker in dienst genomen, noodzakelijk in het licht van de kwaliteitsbeheersing, mede gebaseerd op de eisen die door de overheid worden gesteld aan accreditatie en subsidiëring (of dit nu 48% is of 100%).
- we achten het noodzakelijk dat AOI's worden aangesteld, zoals reeds gerapporteerd is aan de generale synode 2001, die zich daarin kon vinden.
- ter verlichting van de werkdruk van de hoogleraren gaan we uit van enige uitbreiding van het personeelsbestand.

Huisvesting

In deze begroting is rekening gehouden met de koop van een pand in de naaste omgeving van de universiteit en een noodzakelijke verbouwing in dat pand en onze huidige huisvesting voor een totaalbedrag van maximaal € 2.000.000,-, conform het mandaat dat we hebben gekregen van de generale synode 2001.

Overige kosten

De overige kosten worden hoger begroot, onder meer vanwege het feit dat we rekening hebben gehouden met onderwijsvisitaties. In 2004 zal visitatie plaatsvinden en omdat we nu te maken hebben met de Ba-Ma structuur moeten we spreken over twee visitaties en de daarbij behorende externe kosten. In 2005 zal ook een onderzoeksvisitatie plaatsvinden. Vervolgens zullen visitaties (onderwijs en onderzoek) waarschijnlijk eenmaal per drie jaar gaan plaatsvinden. Daarom houden we met ingang van 2006 jaarlijks rekening met 1/3e van de te verwachten kosten.

Subsidie OCenW

Opgenomen is de toezegging van 13 mei 2004, gekoppeld aan de meerjarenraming van het ministerie. Hierbij is geen rekening gehouden met eventuele bijstellingen als gevolg van loon- en prijswijzigingen. Uiteraard kunnen ook jaarlijks bijstellingen worden aangebracht naar aanleiding van behandeling van de begroting van het ministerie in de Tweede Kamer.

8. Voorstellen

Wij leggen het gevoerde beleid aan u voor ter beoordeling en stellen u voor:

- a. opnieuw deputaten en secundi te benoemen;
- b. goedkeuring te verlenen aan het uitbreiden in 2004 van het stimuleringsfonds met € 100.000;
- c. de begroting voor de periode 2005 tot en met 2007 over te nemen en derhalve:
- d. de minimumbijdragen der kerken voor de jaren 2005 tot en met 2007 vast te stellen op € 3,00 per lid en dooplid.

Wij bidden uw vergadering bij al uw arbeid de leiding toe van de Heilige Geest.

Deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit der Chr. Ger. Kerken,
namens deze

I.L. Stolk, voorzitter
P.A.A.J. Hurkmans RA, secretaris/penningmeester

Deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit Apeldoorn der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Aan de vergadering van de generale synode 2004

Hierden, 17 september 2004

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

In ons rapport d.d. 22 juni 2004 hebben wij u onder meer op de hoogte gebracht van de stand van zaken op dat moment met betrekking tot de huisvesting.

Wij zijn verheugd en dankbaar u nu aanvullend het volgende te kunnen rapporteren.

In het verleden zijn gesprekken gevoerd met het bestuur van het Apostolisch Genootschap (AG), eigenaar van het gebouw aan de Alexanderlaan 1 te Apeldoorn, maar deze hebben toen niet tot verdere onderhandelingen geleid, omdat het bestuur niet wilde verkopen.

Enige tijd geleden heeft het bestuur echter besloten de twee gemeenten van het AG in Apeldoorn samen te voegen en het pand aan de Alexanderlaan te gaan verkopen. Dit pand is gelegen direct naast het parkeerterrein van de universiteit en dus bereikbaar via ons eigen terrein. De grootte van het perceel bedraagt 1.115 m², en het vloeroppervlak van het gebouw rond 675 m².

Nadat wij op de hoogte waren gekomen van de plannen van het AG, zijn wij onderhandelingen gestart. Geheimhouding was noodzakelijk omdat de gemeentelieden van het AG nog niet op de hoogte waren gesteld. Dit is de reden dat we de locatie nog niet hebben gemeld in ons rapport d.d. 22 juni 2004.

De onderhandelingen met het bestuur van het AG hebben inmiddels geleid tot overeenstemming en op 12 augustus 2004 hebben het curatorium en deputaten-financieel in een gezamenlijke vergadering besloten over te gaan tot aankoop van het pand.

Een door ons aangewezen notaris heeft inmiddels een conceptovereenkomst opgesteld.

De koopprijs van het pand met een gedeelte van de inventaris bedraagt € 800.000,-, kosten koper. Nader overleg vindt nog plaats over mogelijke overname van een ander gedeelte van de inventaris. Vooral nog gaan we uit van financiering uit eigen middelen.

Het bestemmingsplan dat geldt voor het pand aan de Alexanderlaan is geheel gelijk aan het plan dat voor ons huidige pand van kracht is. Derhalve is er op dit punt geen belemmering om over te gaan tot koop.

In opdracht van de TUA heeft een extern bureau de bouwtechnische staat van het gebouw beoordeeld en daar schriftelijk over gerapporteerd. De conclusie luidt: "In zijn algemeenheid is de staat van onderhoud zeer goed te noemen. Behoudens enkele geconstateerde gebreken valt er op het gebouw niets aan te merken. We kunnen dan ook constateren dat het gebouw zeker gezien de leeftijd in uitzonderlijk goede staat verkeert."

Het aanpassen van de onvolkomenheden zal geen ingrijpende operatie zijn en zal betrekkelijk weinig geld kosten.

Overeengekomen is dat in opdracht van en voor rekening van verkoper een bodem- en grondwateronderzoek wordt verricht. Mocht uit het rapport van de onderzoekers blijken dat er sprake is van dusdanige verontreiniging dat de overheid kan voorschrijven dat sanering moet plaatsvinden, dan hebben wij op grond van een ontbindende voorwaarde op dit punt, het recht af te zien van koop, tenzij de verkoper schriftelijk verklaart de sanering voor zijn rekening te nemen.

Transport van het pand zal zo spoedig mogelijk na ontvangst van een positief rapport inzake het bodemonderzoek plaatsvinden.

Op 1 oktober 2004 komt het pand leeg. Zodra transport heeft plaatsgevonden, kunnen we er gebruik van gaan maken. Diverse ruimtes kunnen direct nuttig worden gebruikt, zonder enige aanpassing. Verbouwingen zijn daarbij niet nodig.

Inmiddels heeft op ons verzoek een architect een voorstel uitgewerkt inzake een koppeling van het gebouw van het AG met het huidige universiteitsgebouw.

Op zeer korte termijn zal hij dat voorstel aan ons presenteren.

De belangrijkste vraag die binnen afzienbare tijd beantwoord zal moeten worden, is hoe we de huidige aula en de kerkzaal in het AG gebouw zullen gaan benutten. Intern zijn ten aanzien van de invulling van deze en andere ruimten al gedachten ontwikkeld.

Het ligt in de bedoeling een extern bureau in te schakelen voor advies inzake de meest optimale benutting van de ruimten in de beide gebouwen en een raming van de (eventuele) verbouwingskosten.

In de ingediende begroting is reeds rekening gehouden met de koop van dit pand en een (gefaseerde) verbouwing in dat pand en onze huidige huisvesting, een en ander binnen het mandaat dat we hebben gekregen van de generale synode 2001.

Wij zijn de Heere dankbaar dat wij, naast de verhoging van de subsidie, ook een aanvaardbare oplossing voor de huisvestingsproblematiek hebben mogen vinden, met behoud van de huidige locatie van de universiteit.

Wij bidden uw vergadering bij al uw arbeid de leiding toe van de Heilige Geest.

Deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit der Christelijke Gereformeerde Kerken, namens deze,

I.L. Stolk, voorzitter
P.A.A.J. Hurkmans RA, secretaris/penningmeester

BIJLAGE 6
Artikel 35

Rapport 5 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit Apeldoorn

Uw commissie spreekt haar waardering uit voor het werk dat deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit Apeldoorn hebben verricht. Tevens feliciteert uw commissie het deputaatschap, de Theologische Universiteit, het curatorium en het geheel van de Christelijke Gereformeerde Kerken met de oplossing die is gevonden voor de huisvestingsproblematiek van de universiteit, door de aankoop van een pand nabij de universiteit. Met dankbaarheid mogen we constateren dat hiermee de meest gewenste oplossing is bereikt. Bovenal zijn we de Koning van de Kerk dankbaar dat Hij in deze weg heeft willen voorzien.

Bij de bespreking van het rapport van deputaten-financieel voor de TUA stuitte uw commissie op een moeilijkheid. Zowel in het rapport van het curatorium als in het ons toebedeelde rapport wordt over financiële zaken gesproken. Zelfs zo nadrukkelijk dat een voorgesteld besluit tweemaal voorkomt. Uw

commissie vraagt zich af of het niet wenselijk zou zijn deze deputaatschappen samen te voegen, zodat de verslaglegging richting de kerken eenduidiger wordt en deputaten-financieel vroegtijdig betrokken worden bij besluiten die financiële gevolgen kunnen hebben. Ook zal hiermee de verantwoordelijkheid voor het financiële beleid beter benoemd kunnen worden.

Tijdens overleg met deputaten is gesproken over het emeriteringsfonds. De dekkingsgraad is met 81% duidelijk te laag. Uw commissie deelt de conclusie van deputaten over de aanvaardbaarheid van de huidige dekkingsgraad. Zolang de inkomsten tenminste gelijke tred houden met de uitgaven, is er geen reden tot directe zorg. Wel dient dit door iedere synode nauwgezet gevolgd te worden.

De alinea over het stimuleringsfonds heeft bij uw commissie de nodige vragen opgeroepen. Is er een heldere regeling voor dit fonds? Is het stimuleringsfonds bedoeld voor steun aan personen of steun aan gemeenten? Dient de uitgekeerde bijdrage te zijner tijd te worden terugbetaald, of is het een schenking? Wie bepaalt toelating en op welke gronden? Leidt de situatie die geschapen is met ds. M.C. Mulder niet tot mogelijke voorkeursbehandeling bij latere vacatures? Wordt er geen precedent gecreëerd ten opzichte van predikanten die eveneens gepromoveerd zijn of daar mee bezig zijn, maar dat tijdens hun pastorale arbeid hebben gedaan of doen? Op deze vragen heeft uw commissie geen antwoord gekregen, omdat het niet tot de competentie van deputaten-financieel voor de TUA behoort.

Uw commissie is van mening dat de belangen van studenten of andere studerende beter onderscheiden dienen te worden van de reguliere geldstroom van de universiteit. Wellicht is het creëren van een deputaatschap dat onafhankelijk van het curatorium en deputaten-financieel voor de TUA de belangen van studerende behartigt aan te bevelen. In de rapportage van deputaten studiefonds doet uw commissie hierover voorstellen.

Naar aanleiding van het voorstel van deputaten om € 100.000,- van het verwachte positieve resultaat over 2004 toe te voegen aan het stimuleringsfonds, merkt uw commissie op dat zowel het eigen vermogen van de universiteit als het emeriteringsfonds eveneens te laag zijn. Uw commissie neemt daarom het voorstel voorsnog niet over, maar zal bij de behandeling van rapport deputaten financiële zaken hierover nadere voorstellen doen.

Inzake het niet of slechts gedeeltelijk betalen van collegegelden is uw commissie van mening dat iedere student gelijk behandeld dient te worden. Zowel studenten die voltijds aan de universiteit studeren als predikanten die een doctoraal programma volgen, dienen het volledige collegegeld te betalen. Deputaten deelden mee dat ze reeds hadden besloten vanaf september 2004 geen onderscheid meer te maken tussen verschillende soorten studenten.

Dankbaar is uw commissie dat de regeling inzake de aanvraag voor volledige subsidie van het ministerie van OC&W tot een goed resultaat heeft geleid. Op de vraag of de subsidie jaarlijks geïndexeerd wordt, meldden deputaten dat het ministerie van OC&W even gemakkelijk de toegezegde subsidie weer kan korten met het bedrag van de indexering. Vandaar dat er in de begroting geen rekening is gehouden met eventuele verhoging van de subsidie door indexering.

Eveneens is uw commissie dankbaar voor de gevonden oplossing inzake de huisvestingsproblematiek. Na de uitgebreide discussies in de achterliggende jaren is er een oplossing gekomen die iedereen tevreden kan stellen. Uw commissie waardeert de aanpak om te komen tot een heroriëntatie van het gebruik van de gebouwen: eerst gedegen plannen, rekenen en studeren en dan pas acties te ondernemen om te komen tot aanpassingen van de gebouwen.

Hoewel de inkomsten uit legaten een onzekere factor zijn, heeft uw commissie aangeraden een gemiddelde van de legaten in de achterliggende jaren op te nemen in de begroting. Hiermee wordt het begrote tekort aanmerkelijk lager. Deputaten menen echter dat er een duidelijke afname in het aantal en de hoogte van legaten voor de TUA valt te constateren.

Uw commissie heeft haar bezorgdheid over de explosieve groei van de loonkosten aan deputaten kenbaar gemaakt. Hoewel de dekking van de kosten door subsidie en andere inkomsten (nog) toereikend is, vreest uw commissie dat er een pad ingezet wordt naar groei dat, indien het financieel minder zal gaan, niet om te buigen is. Een stijging van de personeelskosten met € 220.000,- van 2004 naar 2005 acht uw commissie niet wenselijk; verlichting van de werkdruk is wellicht ook mogelijk door activiteiten af te stoten. Tijdens de behandeling van het rapport van deputaten financiële zaken zal uw commissie hierop mogelijk nog terugkomen.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. deputaten te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden en de wijze waarop dit is gebeurd;
2. opnieuw deputaten en secundi te benoemen.

A.J. van der Wekken, rapporteur

Rapport deputaten voor het studiefonds

Inleiding

Het studiefonds heeft als doel admissiale studenten die niet in aanmerking komen voor studiefinanciering (WSF) zo nodig financieel bij te staan. Een admissiale student kan daartoe een aanvraag tot ondersteuning bij de door de synode benoemde deputaten voor het studiefonds doen. Op de synode van 2001 werd de 'nieuwe regeling 2001' voor de uitvoering van het beleid van deputaten voor het studiefonds vastgesteld. Deze regeling geeft studenten onder voorwaarden de mogelijkheid een bijdrage in de studiekosten aan te vragen en eventueel een bedrag te lenen. Regeling 2001 is tot stand gekomen, omdat voorgaande regelingen te duur bleken te zijn.

1. Enige gegevens

1.1 Uitkeringen en terugbetalingen

Eind 2001 deden vijf studenten een beroep op het studiefonds. Vier daarvan vielen onder de regeling 1998. Eén student viel onder de overgangsregeling 1998.

Op basis van de regeling 2001 kon één student in de loop van 2003 een beroep doen op het studiefonds. Eind april 2004 had hij van deze mogelijkheid (nog) geen gebruik gemaakt.

Ten tijde van het schrijven van deze rapportage zijn er geen studenten die een uitkering uit het studiefonds ontvangen.

Per 31 december 2003 zijn twee predikanten begonnen met het terugbetalen van de schuld bij het studiefonds. Dit jaar (2004) komen daar nog vijf predikanten bij.

1.2. Het deputaatschap

Voorzitter: I.L. Stolk, penningmeester: K. Geleynse, secretaris: D. Hol.

Taakverdeling:

- Algemene correspondentie wordt gevoerd via het secretariaat.
- Studenten die een beroep willen doen op het studiefonds dienen het verzoek daartoe te richten aan het secretariaat van het deputaatschap.
- De feitelijke uitvoering van vastgestelde regelingen berust bij de penningmeester.
- Correspondentie met studenten over de hoogte van de verleende bijdragen aan studenten en wijzigingen daarin wordt gevoerd door de penningmeester.

Aantal vergaderingen:

Vanaf 1 januari 2002 tot en met april 2004 hebben deputaten zesmaal vergaderd.

2. De werkzaamheden van deputaten

Het aantal studenten dat een beroep doet op het studiefonds is gestaag gedaald tot nul. Er komen nauwelijks aanvragen. Bovendien zijn drie van de vier aanvragen die vanaf januari 2002 binnenkwamen, afgevoerd, omdat deze niet aan de voorwaarden voldeden om in aanmerking te komen voor ondersteuning. De verwachting is dat er (mede vanwege de voorwaarden in de nieuwe regeling 2001) de komende jaren weinig of geen kansrijke aanvragen zullen binnenkomen. De hoeveelheid werk van het deputaatschap vermindert daardoor sterk en is hierdoor vooral van administratieve aard.

3. Afwijkende terugbetalingsregeling

Deputaten hebben op basis van de hardheidsclausule (artikel 3.10) in overleg met het Curatorium een afwijkende terugbetalingsregeling voorgesteld aan een ex-student waarvan de admissiale status werd afgenomen.

Het voorstel is de terugbetalingsregeling te hanteren die geldt als de betrokkene wel predikant in onze kerken zou worden. Helaas heeft hij ook na herhaalde schriftelijke verzoeken tot nu toe (april 2004) niet in gesprek willen gaan met deputaten.

4. Financieel verslag en begroting 2004 en verder.

Het financiële verslag en de begroting zijn opgenomen als bijlage 1. Daaruit blijkt dat de uitgaven van het studiefonds vanaf 1 januari 2001 binnen de begroting zijn gebleven.

Het studiefonds ontving de afgelopen jaren een aantal legaten. Mede hierdoor, door de inkomsten uit de kerkelijke bijdragen en door de teruglopende uitgaven heeft aangroei van het vermogen kunnen plaatsvinden.

Deputaten hebben op verzoek van deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit te Apeldoorn in 2004 éénmalig een bedrag groot € 29.478,- ter beschikking gesteld van de Universiteit. De reden hiervoor is omschreven in de aan dit rapport gehechte brief van deputaten-financieel. Voor de goede orde is een en ander besproken met een afvaardiging van deputaten vertegenwoordiging van de kerken en uitvoering toegelicht. Deze broeders zagen geen reden om te adviseren hiervan af te zien.

5. Voorstellen

Het gehele deputaatschap geeft aan niet meer voor herbenoeming in aanmerking te willen komen.

Er wordt voorgesteld:

- het deputaatschap voor het studiefonds op te heffen;

- een ander deputaatschap, bijvoorbeeld deputaten financieel van de TUA de regeling te laten beheren;
- het dienstenbureau met de uitvoering van de regeling te belasten.

Indien het deputaatschap inderdaad wordt opgeheven, stellen we voor het vermogen gedeeltelijk ten goede te laten komen aan de Theologische Universiteit. Daarvoor zijn twee redenen:

- In 1998 is een bedrag van ruim € 200.000,-, dat oorspronkelijk geleend was van de Universiteit, aan het studiefonds gedoteerd;
- De eerder genoemde nalatenschappen zijn bedoeld voor (ondersteuning van) studenten.

Het andere deel van het vermogen zou gereserveerd moeten worden voor eventueel later te honoreren aanvragen om een uitkering uit het studiefonds.

Bijlage 1: Financieel verslag en begroting

Bijlage 2: Brief deputaten financieel van de Theologische Universiteit Apeldoorn

Bijlage 1

Verwachte baten en lasten 2004

Baten	
Omslag	43.500
Aflossingen	3.187
Rente	1.500
Legaten	4.500
	52.687

Lasten	
Beheer en administratie	5.585
Accountantskosten	750
Overige	339
Bankkosten	35
Bijdrage TU	29.478
	36.187

Resultaat 16.500

Verwachte eigen vermogen per 31-12-2004

Vermogen 31-12-2003	216.500
Resultaat 2004	16.500
Totaal	233.000
Teruggave aan TU	-179.261
Resteert per 1-1-2005	53.739

Jaar	2005	2006	2007
Baten			
Opbrengst bijdragen kerken	PM	PM	PM
Giften en Legaten	4.500	0	0
Intrest	1.250	1.250	1.250
Aflossingen Leningen	5.087	6.001	6.001
Totaal baten	10.837	7.251	7.251
Lasten			
Uitkeringen studenten	PM	PM	PM
Beheer en administratie	5.254	5.354	5.474
Bank- en girokosten	35	35	35
Vergaderkosten	100	100	100
Accountantskosten	600	600	600
Totaal lasten	5.989	6.089	6.209
Resultaat	4.848	1.162	1.042

Bijlage 2

Deputaten Studiefonds
T.a.v. drs. D. Hol
Reysigerweg 6
8017 HA Zwolle

Hierden 10-2-2004

Geachte broeders,

In december 2003 heeft een afvaardiging van curatorium en deputaten financieel op ons verzoek een bezoek gebracht aan het ministerie van OCenW om te spreken over de stand van zaken met betrekking tot de toegezegde subsidieverhoging voor 2004. De functionaris, binnen het ministerie verantwoordelijk voor de zogenaamde aangewezen instellingen, waartoe ook onze universiteit behoort, deelde ons mede dat het ministerie op grond van door ons verstrekte informatie tot de conclusie was gekomen dat wij de wettelijke bepalingen inzake het in rekening te brengen collegegeld niet geheel naleven. Hij adviseerde ons dit wel te gaan doen. Ondanks het feit dat wij de bepalingen niet geheel volgden, had hij geadviseerd de verhoging van subsidie voor 2004 te verstrekken. Hij deelde voorts mede dat hij er van uit ging dat de uitkeringsinstantie dit advies zou volgen.

Tot op heden hebben wij echter nog geen definitieve toezegging ontvangen en ook de bevoorschotting is nog op het oude niveau. Wij zijn er daarom inmiddels van overtuigd dat de uitkeringsinstantie de accountantsverklaring afwacht inzake studentenaantallen per 1 oktober 2003. Een dergelijke verklaring dienen alle aangewezen instellingen vóór 1 maart 2004 te verstrekken aan het ministerie. Als uit deze gegevens blijkt dat we nog niet volledig voldoen aan de regels, vrezen wij ernstig dat de uitkeringsinstantie een korting zal gaan toepassen op het subsidie.

Enerzijds zijn wij van mening dat we de studenten niet achteraf kunnen confronteren met een verhoging van collegegeld over het bijna afgelopen collegejaar, anderzijds zou een korting van subsidie voor 2004 erg vervelend zijn.

Wij doen daarom een dringend beroep op uw deputaatschap het te weinig in rekening gebrachte collegegeld, een bedrag van € 29.478, eenmalig aan ons ter beschikking te willen stellen ten behoeve van de betreffende studenten.

Wij refereren in dit kader aan de periode waarin wij uw deputaatschap, in strijd met de bepalingen van de generale synode, van de noodzakelijke financiële middelen hebben voorzien alsmede aan het feit dat u in 2001 uit hoofde van een nalatenschap een bedrag ontving dat ten goede zou moeten komen aan studenten. Ten tijde van het opmaken van het testament was uw deputaatschap nog niet door de generale synode ingesteld, maar beheerden wij als deputaten financieel nog een studiefonds binnen de middelen van de universiteit. Het zou dus ook niet in strijd zijn met het testament als deze middelen aan ons ter beschikking gesteld zouden worden voor dit doel. Op grond van het testament zou het niet aan de algemene middelen van de kerken mogen worden toegevoegd en uitgegeven voor andere doeleinden.

Wij vragen u ons verzoek welwillend in behandeling te willen nemen en op zeer korte termijn uw besluit aan ons kenbaar te willen maken.

Een afschrift van deze brief stuur ik ook naar de voorzitter van uw deputaatschap, br. I.L. Stolk, met wie ik reeds heb gesproken en die over onderliggende gegevens beschikt.

Met broederlijke groet,

P.A.A.J. Hurkmans
Penningmeester / secretaris deputaten-financieel Theologische Universiteit CGK
Biesteweg 6
3849 RD Hierden
0341-452715

BIJLAGE 8
Artikel 36

Rapport 6 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten studiefonds

De rapportages van deputaten studiefonds hebben in de achterliggende synodes de nodige discussies opgeleverd. Inmiddels blijkt de regeling dermate strak te zijn dat toelating tot dit fonds eigenlijk niet meer mogelijk of aantrekkelijk is. Daarom stellen deputaten voor dit deputaatschap op te heffen en onder te brengen bij deputaten-financieel voor de TUA. In het licht van artikel 19 van de Kerkorde is dit naar de mening van uw commissie een niet-toelaatbare situatie.

Tijdens overleg met deputaten is uitvoerig gesproken over het ontstaan en de werking van het studiefonds. Na een ruimhartige regeling zijn de voorwaarden dermate gewijzigd dat er momenteel geen enkele student gebruik maakt van het fonds. De vraag die zowel deputaten als uw commissie bezig heeft gehou-

den en houdt, is of de reden van het afnemende aantal oudere admittale studenten gelegen zou kunnen zijn in de huidige regeling van het studiefonds. De visie van uw commissie hierin is dat een broeder die zich zeker geroepen weet tot het ambt zich niet laat beperken door de regelingen van het studiefonds.

Deputaten zijn nog steeds in gesprek met een ex-student die tot op heden weigert zijn schuld aan het studiefonds terug te betalen. Na enige briefwisseling in het verleden zal nogmaals getracht worden een gesprek met deze broeder aan te gaan.

Uw commissie deelt de mening van deputaten niet om het fonds op te heffen of onder te brengen bij deputaten-financieel voor de TUA. Niemand weet welke behoefte er in de toekomst kan ontstaan. Wellicht zal er nogmaals gekeken moeten worden naar de huidige regeling en moeten de voorwaarden worden versoepeld.

Zoals in het rapport van deputaten-financieel voor de TUA is aangegeven, stelt uw commissie voor het deputaatschap studiefonds om te vormen tot een deputaatschap dat het financieel steunen van studenten aan de TUA gaat behartigen. Dit deputaatschap dient geen formele banden te hebben met het curatorium, noch met deputaten-financieel voor de TUA. In dit nieuwe deputaatschap zal naast het huidige studiefonds ook het stimuleringsfonds ingebracht dienen te worden. Op deze wijze denkt uw commissie eventuele belangverstrengelingen te voorkomen.

Omtrent de vergoeding van € 29.478,- collegegelden aan de TUA, is uw commissie van mening dat dit binnen de geldende regels niet had mogen plaatsvinden. Gelet op het achterliggende doel – het veilig stellen van de volledige subsidie voor de TUA – is deze handeling van deputaten te billijken.

Uw commissie is van mening dat, ook al zou uw synode besluiten het studiefonds op te heffen, het volledige vermogen van het studiefonds gereserveerd dient te blijven voor ondersteuning van studenten die predikant wensen te worden.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. deputaten te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden.
2. goedkeuring te verlenen aan de samenvoeging van het studiefonds en het stimuleringsfonds tot een deputaatschap dat het financieel steunen van oudere admittale studenten en studerende/promoverende predikanten aan de TUA behartigt.
3. commissie 6 op te dragen nog tijdens deze synode te komen met een voorstel voor een conceptinstructie voor dit nieuwe deputaatschap.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 9
Artikel 37

Rapport deputaten geestelijke verzorging van de varenden

Rapportering over de jaren 2001-2004

1. Deputaatschap

1.1. Samenstelling

Door de generale synode van 2001 zijn (her)benoemd:
Br. A. Bonninga, Simon Vestdijkerf 51, 3315 CR Dordrecht
Br. H. Bor, Bij Sint Jozef 5, 9000 Gent (België).
Ds. J.H. van Dijk, Broekseweg 4, 4233 CW Ameide
Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 VK Urk
Br. H. Huijgen, Van Beethovenlaan 35, 3741 HX Baarn.
Ds. H.C. Mijnders, Diasporalaan 5, 8017 DK Zwolle.

1.2. Moderamen

Ds. A. van Heteren, voorzitter
Ds. H.C. Mijnders, secretaris
H. Huijgen, penningmeester
H. Bor, algemeen adjunct

1.3. Varende ouderlingen en adviseurs

Op voordracht van deputaten is door de gemeente Dordrecht-Zuid tot ouderling herbevestigd na verstrijken van de ambtsperiode, br. G. Poker, m.s. 'Gondel'.
Br. J.C. Aarnoudse, m.s. 'Wisseling', heeft zijn adviseurschap voor deputaten varenden beëindigd. Op 18 november 2002 heeft het deputaatschap afscheid van hem genomen. In zijn plaats kon br. D. Blokzijl, m.s. 'Luctor', worden benoemd. Br. Blokzijl werd in de kerk van Zwolle bevestigd als varend ouderling.
Br. A. Koning uit Santpoort-Noord is toegevoegd aan deputaten als adviseur voor de zeevaart.
Br. D. Spaans uit Baarn dient ons deputaatschap als ledenadministrateur.

Br. H. Baars uit Meerkerk, de gemeente waaraan ds. Van der Ham is verbonden, bezoekt de vergaderingen van het deputaatschap als gedelegeerde namens de kerkenraad van Meerkerk.

1.4. *Zendende kerk*

Namens de zendende kerk van Meerkerk woont br. H. Baars de deputatenvergaderingen bij. De werkverslagen van ds. Van der Ham staan ook op de agenda van de vergaderingen van de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Meerkerk.

1.5. *Mutaties*

Omdat de zittingsperiode voor deputaten door de synode is vastgesteld op 12 jaar, maar het vanwege de continuïteit niet wenselijk is dat alle leden van ons deputaatschap die 12 jaar zitten tegelijkertijd aftreden, stellen wij u voor dat br. H. Bor (deputaat sinds 1989) en br. H. Huijgen (deputaat sinds 1980) zullen aftreden, en dat ds. A. van Heteren (deputaat sinds 1986) als voorzitter nog één periode zal aanblijven. Deputaten stellen de synode voor om in de plaats van de aftredende broeders, br. T.E. Bor uit Sliedrecht (E.H) te benoemen, die bekend met de zeevaart heel goed in ons deputaatschap past.

2. *Vergaderingen*

2.1. *Plenair*

2.1.1. *Moderamen*

Het moderamen wordt gevormd door de voorzitter, de secretaris, de penningmeester en de vice-voorzitter/algemeen adjunct. De voorzitter leidt de vergaderingen. De secretaris notuleert en verzorgt voorkomende secretariaatswerkzaamheden. De penningmeester beheert en bewaakt de financiën. De algemeen adjunct vervangt de moderamenleden indien die noodzakelijk is. Tevens bereidt het moderamen de vergaderingen voor en voert alle zaken uit die een tussentijdse behandeling noodzakelijk maken.

2.1.2. *Vergaderingen*

In de verslagperiode vergaderden we als deputaatschap twaalf maal.

De plenaire vergaderingen worden steeds vooraf gegaan door een vergadering van de pastorale commissie. De vergaderingen vinden plaats in de 'Krooswijkhof' te Dordrecht.

Aan de vergaderingen wordt deelgenomen door de door de synode benoemde leden van het deputaatschap, de predikant voor de varenden, de varende ouderlingen, de adviseurs en de gedeputeerde namens de kerkenraad van Meerkerk. Het deputaatschap acht het niet meer nodig dat de ledenadministrateur, br. Spaans, alle vergaderingen bijwoont.

2.2. *Pastorale commissie*

2.2.1. *Samenstelling en taak*

De pastorale commissie bestaat uit drie deputaten, twee varende ouderlingen en de predikant voor de varenden. Het zijn die leden van het deputaatschap die ook zelf pastoraal werk onder varenden verrichten. De predikant voor de varenden wordt vooral bijgestaan door deze commissie.

De kerkenraden wordt verzocht namen en adressen van varende leden door te geven aan deputaten, maar daarnaast ook zelf zoveel mogelijk contact te onderhouden met varende leden van de gemeente. Zowel met hen die in de binnenvaart werkzaam zijn, als de zeevarenden die meermalen voor maritieme werkzaamheden langdurig in het buitenland verblijven.

2.2.2. *Adressenbestand*

De pastorale commissie neemt bij elke vergadering een gedeelte van het adressenbestand door.

De Christelijke Gereformeerde Kerken telden per 1-1-2004 402 varenden en 101 schepen. Hun gegevens (naam, gezinsleden, geboortedata, doop/belijdend lid, naam v/h schip, postadres, diverse telefoonnummers – dikwijls Nederlandse en Duitse boordtelefoon – en de gemeente waaronder ze ressorteren) staan bijeen in de 'Gids voor de varenden', die deputaten ca. één maal per 4 jaar opnieuw uitbrengen. In die gids staan tevens allerlei andere belangrijke adressen (contactpersonen – zie 2.2.3. – , internaten, kerkdiensten in het buitenland, enz.) ten dienste van varende kerkleden en degenen die hen pastorale zorg verlenen.

In de vergaderingen van de pastorale commissie wordt extra aandacht besteed aan de adressen waarvan bekend is dat men zorgen heeft. Deze adressen worden door de varende ouderlingen of de predikant voor de varenden bezocht. Het pastorale werk gebeurt zo nodig in overleg met de kerk waaronder de varende leden ressorteren.

Mutaties in het adressenbestand worden opgenomen in het kwartaalperiodiek 'Kompas' en dan ook verwerkt in de 'Gids voor de varenden'. Deze gids is onder alle varenden, kerkenraden en gemeenten met varende leden en contactpersonen verspreid.

2.2.3. *Contactpersonen*

In de meeste gemeenten die aan vaarroutes zijn gelegen zijn contactpersonen. Hun taak bestaat uit het leggen en onderhouden van contact tussen de schippers enerzijds, en de gemeenten en kerkenraden anderzijds. Een aantal van hen wordt in 'Kompas' vermeld, het totale overzicht staat in de 'Gids voor de varenden'. Sommige contactpersonen gaan regelmatig langs de havens om schippers uit te nodigen voor de zondagse eredienssten en om christelijke lectuur te verspreiden.

2.2.4. *Varende ouderlingen (tevens adviseurs binnenvaart)*

Het werkterrein van br. G. Poker en van br. D. Blokzijl omvat de Nederlandse en Duitse wateren. Zij zoeken contact met varenden uit onze kerken en daarbuiten.

Geconstateerd werd dat verschillende varenden alleen in de thuisgemeente naar de kerk gaan en ergens anders niet. Ook gebeurt het dat steeds meer varenden een huis aan de wal kopen of huren en de weekenden naar huis gaan in hun thuisgemeenten. (Elders in dit rapport zullen we uiteenzetten dat dit niet

betekent dat er minder werk is voor schippersouderlingen en een schipperspredikant, zie 3.1.1. en 3.3.) De varende ouderlingen brengen aan de commissie verslag uit van hun pastorale werkzaamheden.

2.3. Contactdag

In de verslagperiode is eenmaal een zgn. contactdag belegd, waarbij alle varenden en regionale contactpersonen welkom zijn.

Op zaterdag 21 september 2002 sprak de heer Abdelkader Belaidi, medewerker van de stichting 'Evan-gelie en Moslims', over 'De ontmoeting met onze moslim-naaste'.

Een weergave van het gesprokene is te vinden in 'Kompas' 2002/3.

3. Predikant voor de varenden

3.1. Binnenvaart

3.1.1. Blijvend belang

Hoewel er veel veranderd is in de binnenvaart sinds de tijd dat het binnenvaartpastoraat werd opgezet en de auto en de gsm de schippers uit hun geïsoleerde positie hebben bevrijd, achten deputaten het goed dat er nog steeds onder binnenvaartschippers speciale schippersouderlingen en een schipperspredikant werken.

Enkele factoren, die een rol spelen:

1. De binnenvaart bestaat voor het grootste deel uit gezinsbedrijven. Een belangrijk gedeelte van de gezinnen woont uitsluitend op het schip en heeft geen woning aan de wal. Het is een varende bestaan.
2. De gezinsomstandigheden zijn hierop aangepast. De vrouw voert in veel gevallen samen met de man het bedrijf. Vrouw en man samen doen ook de huishouding aan boord en voeden de kinderen op tot het zesde jaar. Daarna gaan de kinderen naar de wal en verblijven doorgaans in een internaat om in de meeste gevallen niet meer in het gezin terug te keren, behalve voor zaterdag en zondag en in de vakanties.
3. De economische en sociale omstandigheden bepalen in hoge mate het schippersleven. Het is een conjunctuurgevoelig bedrijf. Er wordt heel intensief gevaren. In toenemende mate hebben schippers al hun tijd nodig voor het verkrijgen van een positief bedrijfsresultaat. Het gevolg is, dat zij onvoldoende tijd hebben om familie, vrienden en kennissen te ontmoeten. Sociale contacten zijn minimaal. Ziekte en ongeval grijpen naar verhouding veel dieper in het leven in dan bij gemiddelde walbewoners.
4. Jaarlijks huisbezoek, gebracht door ambtsdragers van de thuisgemeente, schiet er te vaak bij in. Het moet vaak tussen Kerst en Nieuwjaar. Predikanten hebben het dan druk en ouderlingen komen er ook niet altijd toe, al zijn er broeders die het toch lukt. Speciaal moeten hier de randkerkelijke schippers genoemd worden die meermalen voor de thuisgemeente niet of nauwelijks, en voor de schipperspredikant – vanwege zijn grotere bekendheid met de wereld van de varenden – toch meestal eerder bereikbaar zijn.
Dit alles vereist een aparte benadering vanuit de kerken. Het is echt een aparte wereld. Daarom is ook een apart schipperspastoraat nodig. Deze behoefte wordt trouwens niet alleen binnen onze kerken gevoeld, maar gelukkig kennen ook andere kerkverbanden predikanten die vrijgesteld zijn voor dit werk.

3.1.2 De praktijk van het schipperspastoraat

3.1.2.1. Uitgestrekt werkgebied

Het werkgebied is uitgestrekt; voor het hele land is ds. Van der Ham beschikbaar. De Christelijke Gereformeerde Kerken telden per 1 januari 2004 402 varenden en 101 schepen.

Scheepsbezoek is een wezenlijk deel van het werk. Afspraken worden grotendeels telefonisch gemaakt. Getracht wordt om zoveel mogelijk schippers te bezoeken. Ongeveer 90 % van de varenden leden van de CGK wordt regelmatig door de vrijgestelde predikant, de varende ouderlingen of één van de predikanten van gemeenten in het land bezocht. Waar ondanks allerlei pogingen geen boordbezoek mogelijk blijkt, wordt getracht telefonisch contact te leggen.

3.1.2.2. Pastoraat

Zoveel mogelijk Christelijke Gereformeerde schippers worden opgezocht. De predikant voor de varenden heeft binnenvaartschepen bezocht in de Rotterdamse havens, Rozenburg, Utrecht, Vreeswijk, Nieuw Lekkerland, Krimpen aan den IJssel, Dordrecht, Zwijndrecht, 's-Gravendeel, Moerdijk, Papendrecht, Sliedrecht, Andel, Giessen, Werkendam, Gorinchem, Arkel, Vianen, Dreumel, Lienden, Lochem, Haafden en andere plaatsen.

Pastoraat staat in dienst van de grote goede Herder. Het is zinvol en boeiend te luisteren naar het verhaal van de schipper. Zowel in blijde als in verdrietige c.q. zorgvolle omstandigheden wordt meegedeeld. Gesproken is niet alleen over werk, vrachtprijzen en veiligheid op de schepen, maar ook over de kinderen, over de godsdienstige opvoeding, over de verhouding tot God, over het belijden van zonde en schuld, over de eerste bekering en de dagelijkse bekering, over de persoonlijke kennis van Christus, over het gebed en de praktijk van het tere leven met God.

Binnenvaartschippers zijn voortdurend onderweg, doorgaans op wisselende vaarroutes. De schepen waaiëren uit over Nederland, Duitsland, België, Frankrijk en verder. Voor de gemeenten waartoe zij behoren is het moeilijk intensief pastoraat te bedrijven ten behoeve van hun varende leden. Daarom is in hun situatie extra pastorale aandacht gewenst. Hierdoor kan de betrokkenheid bij de kerk worden gestimuleerd, en vervreemding beperkt of voorkomen worden. De pastorale aandacht kan tevens een nieuwe impuls geven aan het zoeken van de Heere en het verdiepen in het leven met Hem.

Niet zonder vrucht wordt aangedrongen de zondag te houden. Er zijn enkele schippers die indertijd wel op zondag voeren, maar nu 1 zondag vrij houden om kerkdiensten bij te kunnen wonen.

3.1.2.3. Ziekenbezoek

Christelijke Gereformeerde schippers ontvangen ziekenbezoek. In ziekenhuizen te Rotterdam en Dordrecht worden ook niet Christelijke Gereformeerde schippers en zeevarenden opgezocht, als dat mogelijk is. Deze bezoeken worden bijzonder op prijs gesteld.

In het Havenziekenhuis te Rotterdam gaat ds. Van der Ham drie zondagen per jaar voor. Na de dienst vinden inhoudvolle gesprekken en contacten plaats. Zelfs moslims wonen wel eens een dienst bij. Over de preek en over het persoonlijk geloof wordt na afloop doorgesproken.

Meer dan eens werden zondaarsharten geopend. Dat is een wonder van Gods genade. Ook zijn broeders en zusters onderwezen en verder geleid in de genade en kennis van de Heere Jezus Christus, zoals o.a. uit brieven mag blijken.

3.1.2.4. Evangelisatie

Het hoofddaccent van het totale werk van onze predikant ligt duidelijk op het pastoraat.

Daarnaast wordt door hem, overeenkomstig de Grote Opdracht, het Evangelie, doorgegeven aan andere varenden. Het werk van ds. Van der Ham heeft mede een evangelisatorisch aspect.

Evangelisatiearbeid wordt verricht onder varenden die van het Woord van God vervreemd zijn. Ds. Van der Ham ontmoet ook niet kerkelijke schippers. Hij probeert zich steeds weer te verdiepen in de gedachten en in de situatie van de ander en zijn levensverhaal. Open gesprekken vinden plaats. Het is geen uitzondering dat schippers oprechte belangstelling voor het evangelie tonen.

Het mooiste is een ontmoeting van hart tot hart, waarbij het christelijke geloof kan worden doorgegeven.

3.1.2.5. Mannheim

Vier keer per jaar staat ds. Van der Ham ingeroosterd in Mannheim in Duitsland in diensten die speciaal voor schippers en hun gezinnen worden gehouden. Deze protestantse, interkerkelijke diensten dragen een open karakter.

Helaas kan niet meer gebruik gemaakt worden van de prachtige zaal van de Trinitätskirche (omdat deze groeiende gemeente de zaal nu zelf elke zondag nodig heeft), maar gelukkig is een ander aanvaardbaar onderkomen gevonden in een zaal van de Hafenkirche in de vlak bij de havens gelegen Jungbuschstrasse.

Waardevol is dat er in deze diensten ook onkerkelijke mensen komen en schippers die zelden een kerkdienst bijwonen. Het bezoekersaantal varieert. Soms komen er slechts enkelen, maar ook wel eens ca. 30. De schippers zelf stellen deze diensten enorm op prijs, wat ook blijkt uit de bijzonder hoge opbrengsten van de collectes ter instandhouding van deze diensten. Na afloop van de diensten is er uitgebreid tijd om samen koffie te drinken, het contact te beleven en ook om over de inhoud van de preek door te spreken.

3.1.2.6. Lector

Ds. Van der Ham probeert ook christelijke lectuur te verspreiden, ondermeer christelijke bladen zoals bijv. 'Doorgegeven', maar ook wel preken van R.M. MacCheyne, J.C. Ryle, C.H. Spurgeon en hedendaagse predikers. Van cassettes wordt eveneens gebruik gemaakt.

3.1.2.7. Jeugd

Voor de jeugd is extra aandacht. Het volgen van catechisatie wordt gestimuleerd. Voor de kinderen is er het blad 'De Herdersstaf'. Enkele schippersinternaten werden in de voorbije periode door ds. Van der Ham bezocht.

3.1.2.8. Brief aan de kerkenraden

In juni 2001 is een brief verzonden naar alle Christelijke Gereformeerde Kerken. Gewezen is op de gevaren op de schepen. Het is belangrijk dat de binnenvaartschippers, zeevarenden en hun gezinnen een plaats ontvangen in de voorbede. Bovendien zijn de kerkenraden in plaatsen met een grotere of kleinere haven erop gewezen dat hun gemeente veel kan betekenen voor de varenden. In enkele plaatsen is meer aandacht gekomen voor de schippers en hun kerkelijke betrokkenheid, o.a. in de voorbede, maar ook wel doordat men boordbezoek is gaan brengen of evangelisatiewerk onder binnenvaartrecreanten is gaan opzetten.

3.1.2.9. Samenwerking schipperspredikanten

Met collega schipperspredikanten bestaan goede contacten. Waar mogelijk wordt samengewerkt. Onder de koopvaardijpredikanten is een werkverdeling gemaakt. Overleg binnenvaart vindt regelmatig plaats in Utrecht.

3.1.2.10. Overige werkzaamheden

Ds. Van der Ham vult een groot deel van elk nummer van het contactblad 'Kompas'. In verschillende gemeenten werd over het werk onder de varenden verteld. Ds. Van der Ham treedt steeds vaker met zijn werk naar buiten door spreekbeurten voor jeugdverenigingen, studieverenigingen en op scholen. Ook studie en bezinning vinden regelmatig plaats.

3.2. Koopvaardijpastoraat

3.2.1. Eén dag per week

Het koopvaardijpastoraat geschiedt onder de paraplu van het Protestants Koopvaardijwerk Nederland (PKWN). Hierin werken samen de Samen-op-Weg Kerken, de Christelijke Gereformeerde Kerken en het Diaconaal Havenproject (dat gesteund wordt door Hervormde diaconieën in Zuid-Holland) en de Vereniging Nederlandse Zeemanscentrale. De werkzaamheden worden zinvol op elkaar afgestemd in overleg met de plaatselijke commissies.

Ds. Van der Ham bezoekt één dag per week zeevarenden te Rotterdam en aan de Moerdijk.

3.2.2. *Bijzondere omstandigheden*

Intensieve contacten zijn er met mensen die in problemen zitten, zoals de bemanning van zogenaamde kettingschepen. Dat zijn schepen die niet weg mogen. Ze liggen heel lang in de haven. Pastorale gesprekken worden gevoerd met de kapitein, de officieren en de overige bemanningsleden.

Waar nodig wordt ook diaconale hulp geboden, waarbij te denken valt aan: medicijnen halen, een zeeman naar een specialist brengen, geld voorschieten, geld wisselen, brieven posten, e-mailtjes uit verre landen uitprinten en overhandigen, informatie verstrekken, groente en fruit brengen op kettingschepen als het nodig is. Verder: winterkleding brengen naar zeelieden die niet gekleed zijn op de natheid en koude hier in de lage landen. Zeelieden uit tropische landen bibberen hier van de kou. Als ze maanden lang op een kettingschip moeten blijven en geen geld hebben om truien en jassen te kopen, zijn ze heel blij met diaconale hulp.

Het komt voor dat een kapitein of rederij beslist geen medische zorg wil betalen voor zijn mensen. Indien nodig kan een beroep gedaan worden op diverse daarvoor beschikbare fondsen.

Zo heeft aan de Moerdijk lange tijd de zeesleper 'Amolese' gelegen. Via ds. Van der Ham zijn de Nigerianen aan boord in contact gekomen met de Christelijke Gereformeerde Kerk te Klundert. Zeer trouw waren ze iedere zondag present in de kerk, zelfs bij leesdiensten. Vervolgens lag de 'Amolese' aan de ketting in het Calandkanaal en de 22 bemanningsleden kregen toen zelfs geen toestemming van hun scheepsleiding om naar de kerk te gaan.

Op zaterdagavond om zes uur hield ds. Van der Ham aan boord een meditatie. Het gebed des Heeren en de apostolische geloofsbelijdenis zijn in achtereenvolgende overdenkingen in het Engels behandeld.

3.2.3. *Verbetering van de faciliteiten voor zeevarenden aan de Moerdijk*

Aan de Moerdijk deed zich de schrijnende situatie voor, dat er een groot aantal zeeschepen kwam terwijl er geen faciliteiten voor zeevarenden waren.

Elf kerken uit Moerdijk, Klundert en Zevenbergen willen gezamenlijk meer gaan betekenen voor de varenden. Na twee goed bezochte vergaderingen is er een commissie gevormd van vijf mensen die ook het werk van ds. Van der Ham wil steunen. Concreet worden genoemd: het verzorgen van kerstpakketten en het samenstellen van een folder voor de zeeman die de Moerdijk aandoet en het vermenigvuldigen van meditaties in diverse talen. Inmiddels is ook een bezoek gebracht aan de directeur van het havenschap. Hij heeft een warm hart voor de zeevarenden en is betrokken bij de kerk. Men zoekt naar een locatie om faciliteiten op te zetten. Vanwege gebrek aan financiële middelen (sterk verminderde subsidies) zal het niet meevallen iets te vinden.

3.2.4. *Lectuur voor zeevarenden*

Zeevarenden hebben over het algemene behoorlijke belangstelling voor lectuur. Ook christelijke lectuur wordt zeker op prijs gesteld. Verschillende zeelieden tonen belangstelling voor Bijbelstudiemateriaal. Dat is aanwezig in een aantal talen. Zij zijn er dankbaar voor en onderzoeken Gods Woord op deze wijze. Het is fijn er met hen over te kunnen spreken.

Meditaties zijn er in veel talen. Ze worden zelfs opgehangen op het prikbord aan boord van schepen. Zowel mondeling als schriftelijk komen er positieve reacties.

Regelmatig vraagt een zeeman om een Bijbel. Sommige Oekraïners, Russen, Indiërs, Birmezen, Cubanen en Filippijnen zijn blij met een complete Bijbel. De Gereformeerde Bijbel Stichting (GBS) schenkt Bijbels in diverse talen.

West Europese zeevarenden vragen in het algemeen niet naar een Bijbel. Toch vinden ook met hen soms diepgaande gesprekken plaats.

3.2.5. *Diensten voor Zeevarenden*

Elke zondag werd in het Zeemanshuis aan de Willemskade in Rotterdam een internationale kerkdienst gehouden, afwisselend van een rooms-katholieke en van een protestantse interkerkelijke signatuur. De koopvaardijpredikanten gingen, ondersteund door vrijwilligers, de havens langs om varenden voor deze diensten uit te nodigen.

De diensten van protestantse signatuur worden er weer gehouden sinds voorjaar 2003, zodat ook ds. Van der Ham weer van tijd tot tijd aan de Willemskade voor kan gaan.

Het wordt de laatste jaren voor de zeelieden steeds moeilijker de diensten in het Zeemanshuis te Rotterdam te bezoeken. Rotterdam kent een drukke haven waar de ligtijden bijzonder kort zijn. Sommige schepen die op de zaterdag bezocht worden, varen nog voor de zondag of op de zondag weg. Het komt regelmatig voor dat zeelieden op zondag hard moeten werken of niet naar de kerk kunnen c.q. mogen. Met name de grote zeeschepen liggen steeds verder van Rotterdam-Centrum verwijderd. Voorts heeft het feit dat de winkels in Rotterdam iedere zondag open zijn een negatieve invloed op het aantal bezoekers van de diensten. Zeelieden gaan zelf boodschappen doen.

3.2.6. *Overige werkzaamheden*

Nederlandse zeelieden varen tegenwoordig 6 weken en zijn 6 weken vrij (voorheen waren ze na 12 weken varen 6 weken vrij). Er zijn ook Nederlanders die 10 weken varen en 10 weken vrij zijn. Indonesiërs en Filippijnen varen 9 maanden en zijn 3 à 4 maanden vrij. Het komt dikwijls voor dat zeevarenden uit arme landen een heel jaar van huis zijn.

Vier keer per jaar wordt een pastorale brief, een zogenaamde contactbrief, geschreven aan ongeveer zeventienhonderd Nederlandse zeevarenden. Eén van de vier keer door ds. Van der Ham.

Gunstige reacties op deze pastorale brieven zijn ontvangen. Deze brief wordt ook vertaald in het Engels en Spaans.

Voor het Kerstfeest wordt door ds. Van der Ham een meditatie ingesproken op een CD die in het kader van 'Kerstfeest op Zee' geschonken wordt aan een groot aantal zeelieden op Nederlandse schepen.

Ds. Van der Ham gaat ook voor in de Koopvaardijherdenkingsdiensten die jaarlijks in november te Rotterdam, Amsterdam en Groningen worden belegd.

3.2.7. *Op weg naar de Stichting Nederlandse Zeemanscentrale?*

In ons vorige rapport hebben deputaten u geïnformeerd over het Protestants-Christelijke verzorgingswerk, waarin onze kerken, mét de Samen-op-Weg kerken, de Vereniging Nederlandse Zeemanscentrale en het Diaconaal Havenproject, aangevuld met plaatselijke werkgroepen in Rotterdam, Amsterdam en Groningen georganiseerd zijn onder de naam Protestants KoopvaardijWerk Nederland. (PKWN.).

Momenteel tracht men de Vereniging Nederlandse Zeemanscentrale voort te zetten in een stichtingsvorm onder dezelfde naam. Het is de bedoeling dat deze stichting het gezicht gaat vormen van alle protestantse koopvaardij-activiteiten. Men handhaaft de naam Zeemanscentrale vanwege de jarenlange naamsbekendheid.

Als motivatie om tot een stichtingsvorm te komen wordt door PKWN aangevoerd dat de subsidies voor de Zeemanshuizen binnenkort worden afgebouwd. Een stichtingsvorm, met in overleg met een notaris opgestelde statuten, biedt de beste vorm om één protestants front richting overheid, werkgevers- en werknemersorganisaties en particulieren te vormen.

Exploitatie van zeemanshuizen, van oudsher aangestuurd door plaatselijke kerken, verenigingen en later ook stichtingen wordt erg bemoelijk, zo niet onmogelijk gemaakt door het wegvallen van overheids-subsidies. Noodgedwongen worden deze soms gesloten en onbetaalbaar geworden vaste beroepsmedewerkers ontslagen. Andere inkomstenbronnen worden gezocht en voortzetting is dan alleen mogelijk geworden met vrijwilligers. Het zal duidelijk zijn dat bij het werven daarvan lokale kerken een rol kunnen en moeten spelen en de betrokkenheid van de gemeenten aan of nabij het water meer dan ooit onmisbaar is geworden. Het is verheugend te kunnen constateren dat de onder 3.2.3. beschreven activiteiten in Moerdijk van dergelijke saamhorigheid getuigen en dat in de Groningse havens na een lange weg van gemeenschappelijk optrekken een nieuw zeemanshuis in aanbouw is.

De concept statuten voor de nieuwe stichting doen inmiddels de ronde bij de diverse participanten en hun opmerkingen zullen verwerkt worden. De kerken zijn niet financieel verantwoordelijk voor de nieuwe stichting maar wel wordt verwacht dat vanuit de kerken nagedacht zal worden over hoe er voldoende geld kan komen.

3.3. *Belang van het werk.*

Uit deze rapportage aan de synode kan terecht de conclusie worden getrokken dat deputaten het werk van hun vrijgestelde predikant van groot belang achten. Ook in de toekomst kan door ds. Van der Ham veel goed werk gedaan worden onder zeevarenden en onder binnenvaartschippers op de volgende terreinen:

1. intensief pastoraat, dicht bij de mensen zijn, geregeld boordbezoek;
2. lectuurverspreiding, zowel onder medegelovigen als onder niet-gelovigen;
3. diensten leiden te Mannheim, in het Havenziekenhuis te Rotterdam, aan boord van schepen, in koopvaardijdiensten in het zeemanshuis aan de Willemskade te Rotterdam;
4. diaconaal werk – aandacht voor mensen die in de knel zitten en zieken bezoeken.

4. **Publiciteit**

4.1. *Betrokkenen*

Bij de publicatie van het één en ander zijn vooral de secretaris, de predikant voor de varenden en de administrateur betrokken. Zij verzorgen de publiciteit naar kerkenraden, vervaardigen zo nodig artikelen voor de kerkelijke pers, en voeren de redactie van het eigen orgaan 'Kompas' en houden een adressenboekje bij.

4.2. *'Kompas'*

Elke drie maanden wordt een periodiek uitgegeven dat de naam 'Kompas' draagt. In dit blad staan artikelen die betrekking hebben op zowel de binnenvaart als de zeevaart.

Naast de bijdragen van de secretaris, de penningmeester en de predikant voor de varenden, worden andere bijdragen opgenomen.

De predikant voor de varenden, ds. H. van der Ham, schreef onder andere over 'De Vreze Gods' en 'De bekering van een zeeman'.

Elk nummer wordt geopend met een meditatie verzorgd door één van de voorgangers binnen het deputaatschap.

Radio- en tv-diensten vanuit Christelijke Gereformeerde Kerken worden aangekondigd. Eveneens worden de kerstvieringen in verschillende aan het water gelegen gemeenten vermeld. De kerkenraden ontvangen 'Kompas' ter informatie.

Sinds kort wordt de uitgave van 'Kompas' verzorgd door het Landelijk Kerkelijk Bureau te Veenendaal, waarvan de lagere kosten een prettige bijkomstigheid vormen. Ook de ledenadministratie van het schippersbestand is in Veenendaal ondergebracht.

4.3. *Evaluatierapport.*

In 2002 deden deputaten een evaluatierapport verschijnen waarin een overzicht geboden werd van vijf jaar arbeid door ds. Van der Ham.

Het werd aan alle kerkenraden en aan alle varenden toegezonden.

5. **Voorstellen**

Wij stellen de synode voor om te besluiten:

De synode heeft kennis genomen van het rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van de varenden over de jaren 2001-2004.

De synode besluit:

1. met het gevoerde beleid conform de gegeven instructie in te stemmen;
2. de begrotingen voor de jaren 2002, 2003, 2004 goed te keuren;
3. wederom deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van de varenden.

U de leiding van de Heilige Geest in al uw synodearbeid toebiddend, verblijven wij met heilbede.

H.C. Mijnders, secretaris

BIJLAGE 10
Artikel 37

Rapport 5 commissie 3 inzake het rapport van deputaten geestelijke verzorging van de varenden

Algemeen

Vergeleken met het rapport dat de vorige synode op tafel lag, merkt uw commissie op dat er van een aanzienlijke verbetering sprake is wat betreft de inhoud en de stijl van de rapportage.

Dat neemt niet weg dat er een aantal zaken verhelderd diende te worden om een juist beeld te hebben van de huidige situatie. Navraag bij deputaten heeft daaraan bijgedragen.

Grote waardering

Het is de behoefte van uw commissie om grote waardering uit te spreken dat onze schipperspredikant ds. H. van der Ham in opdracht van zijn Zender mag verrichten. Op die manier zijn we ook de deputaten erkentelijk voor hun inspanningen ten dienste van de schippers in het algemeen en het werk van ds. Van der Ham in het bijzonder.

Het is uw commissie duidelijk geworden dat we van harte kunnen ondersteunen wat onder 3.3 vermeld wordt. Deputaten hebben op deze manier ook duidelijk een antwoord willen geven op vragen die op de generale synode van 2001 aan de orde kwamen.

Vooraf eerst nog enkele opmerkingen over gedeelten die vragen oproepen bij vergelijking met wat de vorige synode gerapporteerd was:

Ad 1.3

Br. G. Poker heeft 16 jaar dienst gedaan als varend ouderling en is in 2000 voor de laatste maal bevestigd in de kerk van Dordrecht-Zuid. De vermelding in de rapportage 2004 is dus niet correct. Hij heeft in de periode 2001-2004 wel dienst gedaan, maar is in deze periode niet herbevestigd.

Het deputaatschap kent naast door de GS benoemde deputaten, ook door het deputaatschap zelf toegevoegde adviseurs. Daaronder was br. A. Koning uit Santpoort en op dit punt is dus de formulering van de rapportage aan de vorige GS niet en die aan de huidige GS wel correct.

Ad 2.1.1

Uw commissie heeft de vrijheid genomen om deputaten te vragen voortaan dergelijk stukken weg te laten, tenzij afgeweken is van wat gebruikelijk is.

Br. D. Spaans (2.1.2)

Vermeld wordt dat deputaten het niet meer nodig vinden dat br. Spaans alle vergaderingen bijwoont. Het blijkt dat na het gereedkomen van het rapport deputaten besloten hebben br. Spaans onder dank te ont-heffen van zijn taak. De administratie werd al enige tijd in zijn geheel door ons kerkelijk bureau verzorgd.

Contactdagen (2.3)

Er komen altijd toch zo'n 30 mensen en de reacties die ontvangen worden zijn positief. Men hoopt in de toekomst dan ook door te gaan met dergelijke dagen. Dit jaar heeft op 18 september ds. J.H. van Dijk gesproken over 'Schipper naast God'.

Schippers aan wal (2.2)

Uw commissie heeft navraag gedaan of deputaten beschikken over een overzicht van deze ontwikkeling bijv. wat betreft de laatste tien jaar. Dat blijkt niet zo te zijn. Deputaten signaleerden een trend, maar hebben geen precieze aantallen. Ze stelden zelf voor om voor een volgende synode een overzicht te maken waaruit deze trend duidelijk kan worden. Dat lijkt uw commissie een goede zaak te zijn. Overigens betekent een huis op de wal voor de weekenden niet dat deze schippers gemakkelijker te bewerken zijn door een 'walgemeente'. De weekenden zijn voor schippersgezinnen vaak heel bezet, ook al in verband met het halen en brengen van kinderen van en naar de internaten.

Schipperskinderen (3.1.2.7)

De pastorale zorg voor de schipperskinderen in internaten is altijd primair gezien als een taak voor de gemeente waaronder zo'n internaat ressorteert. Uiteraard besteedt ds. Van der Ham ook de nodige aandacht aan de kinderen als ze aan boord zijn en, zoals vermeld, bezoekt hij een enkele keer ook een internaat.

Wat uw commissie wel van belang lijkt, is dat deputaten richting de kerken aandacht geven aan deze groep kinderen d.m.v. het geven van voorlichting inzake de specifieke moeilijkheden die schipperskinderen kunnen hebben door hun bijzondere leefsituatie.

Kinderen van schippers worden vaak al op jonge leeftijd (4 jaar) in schippersinternaten geplaatst. Hierdoor missen zij in een belangrijk deel van hun leven de bescherming van een gezin en het leven in een gezin.

De eerste periode van ieders leven (0-7 jaar) is zeer belangrijk en vormend voor het verdere leven. Als kinderen in deze periode gevoel krijgen niet gewenst te zijn of anderszins de nodige aandacht en verzorging wordt onthouden, wreekt zich dit vaak op latere leeftijd. Voor kinderen van schippers in internaten kan zich deze situatie ook voordoen. De kinderen verblijven vanaf hun jonge leeftijd tot hun 16e-18e jaar in een internaat en zijn alleen in vakanties en als de ouders in de buurt varen op zaterdag en zondagen bij hun ouders.

Wanneer deze jongeren zelf in het huwelijk treden kunnen zich spanningen voor gaan doen in hun relatie. Omdat zij niet in een gezin zijn grootgebracht en ook niets iets hebben meegekregen van de liefde van hun ouders voor elkaar en op welke wijze de ouders met elkaar omgaan, kan zich dit gemis gaan wreken in hun relatie.

Deputaten kunnen zich vinden in het voorstel van de commissie dat hen opdraagt deze problematiek nader te bestuderen en daarover voorlichting te geven aan de kerken

Koopvaardijpastoraat (3.2)

– Het is niet zo dat ds. Van der Ham regelmatig contact onderhoudt met deputaten evangelisatie. Het werk onder de buitenlandse zeevarenden heeft ook een ander karakter dan het werk dat vanuit een plaatselijke gemeente gestalte krijgt al zijn er uiteraard raakvlakken. Daarom gebruikt hij ook wel materiaal dat onder verantwoordelijkheid van deze deputaten uitgegeven wordt, zoals ook het blad Echo.

– De situatie in Moerdijk blijkt inderdaad schrijnend te zijn. Er komen daar een kleine 1500 schepen per jaar. Er is geen openbaar vervoer en het is ongeveer 5 km lopen om in de bewoonde wereld te komen. Er zijn ideeën voor opvang, bijv. het kopen van een oude stadsbus en die om te bouwen tot 'zeemanshuis'. Het gaat om geld en vrijwilligers om zo'n locatie te bemensen. Deputaten volgen met grote belangstelling en sympathie de initiatieven van de genoemde commissie.

– Bij hulpverlening aan noodlijdende zeevarenden wordt door ds. Van der Ham niet geput uit fondsen van onze kerken (als hulpverlening). In de Moerdijk probeert men geld in te zamelen vanuit de samenwerkende kerken. Verder heeft de wereld van de zeevarenden zo zijn eigen kanalen, waarvan ds. Van der Ham zo nodig gebruik maakt.

Benoemingen

Naast de broeder die in 1.5 vermeld wordt, zoeken deputaten nog naar een tweede kandidaat. Hun verwachting is dat voor de generale synode benoemingen verricht er ook andere namen genoemd kunnen worden.

Voorstel tot besluit

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
2. de begroting voor de jaren 2005-2007 goed te keuren;
3. deputaten op te dragen de volgende generale synode een overzicht aan te bieden waardoor inzicht gegeven wordt in de ontwikkeling dat schippers een huis aan de wal kopen;
4. deputaten op te dragen in de kerken aandacht te vragen voor de speciale zorg die schipperkinderen in het pastoraat, zowel op jongere als op latere leeftijd (huwelijk), dienen te ontvangen door middel van het geven van voorlichting over de specifieke moeilijkheden die deze kinderen kunnen hebben;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 11
Artikel 38

Rapport deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen

1. Samenstelling deputaatschap

A.J. de Jong, voorzitter a.i.; ds. M. Oppenhuizen, secretaris a.i.; N. van der Lugt, penningmeester; ds. P.J. van Dam (tot 29 januari 2004); ds. P. van Dolderen; H.K. Evers; H. Haar; F. Slagmolen.
In de afgelopen periode hebben deputaten negen maal vergaderd.

2. Bezinning

In hun rapportage aan de generale synode 2001 hebben deputaten aandacht gevraagd voor de bijzondere plaats die krijgsmachtpredikanten en andere predikanten, werkzaam in de categoriale zielszorg, innemen: zij vormen als het ware een brug tussen samenleving en kerk, tussen kerk en samenleving. In de samenleving fungeren zij in zekere zin als voorhoede en pioniersgroep van de Christelijke kerk waar die kerk steeds meer een marginale rol heeft; in en aan de kerk geven zij vanuit de samenleving aan voor welke uitdagingen de kerk in deze tijd staat; zo kunnen zij de kerk behulpzaam zijn in haar missionaire taak.

Deputaten verwijzen naar deze rapportage omdat die brugfunctie van blijvende betekenis is en zij menen te kunnen stellen dat die ook steeds belangrijker wordt. De samenleving vervuurt en verhardt hoe langer hoe meer. De inhoud van het christelijk geloof is voor steeds meer mensen onbekend – in december 2003 werd een onderzoek gepubliceerd waarvan de uitkomst onder andere was dat drie op de tien Nederlanders niet weet op welk heilsfeit de viering van kerstfeest teruggaat. Er wordt over gediscussieerd of en zo ja welke aandacht in de komende Europese grondwet gegeven moet worden aan de joods-christelijke wortels van Europa. Daarnaast is er een terugkeer naar het oude heidendom, want de mens is onverbeterlijk religieus en waar niet in God geloofd wordt doen de goden hun intrede. Tegelijk klinkt er een roep om het handhaven en weer invoeren van waarden en normen en vinden velen dat het 'zo niet langer kan'. Mochten beide bewegingen zich doorzetten, het marginaliseren van het christelijk geloof en de roep om hernieuwde aandacht voor normen en waarden, dan klemmt de vraag welke normen en waarden dat dan zijn en uit welke bron ze voortkomen. Is er sprake van werkelijk herstel als de inkeer die misschien merkbaar is in de samenleving gevolgd is van het gegeven dat de wal nu eenmaal het schip keert? De vraag stellen is haar beantwoorden. Vanuit de Schrift weten we dat werkelijke veranderingen alleen tot stand komen wanneer het hoogmoedige hart dankzij Jezus Christus door de Geest buigt voor God. Dat is kerkelijke taal en juist, hoewel zij niet de enigen zijn, predikanten werkzaam in de categoriale zielszorg zetten zich ervoor in deze notie in hun omgeving in verstaanbare taal en herkenbaar gedrag uit te dragen; ook zij en misschien vooral zij laten omgekeerd aan de kerk weten hoe juist het Evangelie antwoord geeft in de nood van onze samenleving, Gods wereld. Iemand heeft eens gezegd: De kerk is de enige vrijwilligersorganisatie die bestaat ter wille van haar niet-leden. Mede door de categoriale zielszorg geeft de kerk gehoor aan de opdracht van haar Here om de volken tot zijn discipelen te maken. Om deze redenen hebben deputaten aan het college van hoogleraren aan de TUA opnieuw gevraagd aandacht te geven aan de categoriale zielszorg in het algemeen en het krijgsmachtpastoraat in het bijzonder. In zijn brief van 19 mei 2003 deelt het college mee dat zij denken dat gastcolleges, vanwege de geringe belangstelling van de studenten, weinig zullen uitrichten, maar dat het college zoekt naar andere mogelijkheden om de categoriale zielszorg onder de aandacht van studenten te brengen. Deputaten sluiten deze paragraaf af met dezelfde wens als de vorige keer, namelijk 'dat de kerken het belang van het categoriale pastoraat blijven inzien, ten behoeve van de missionaire taak van de kerk in de samenleving en ten behoeve van haar zelf.'

3. Krijgsmachtpredikanten

Ds. M. Dijkstra werkte ook in de afgelopen drie jaar in Neustadt a/d Weinstrasse. Zijn functioneren als krijgsmachtpredikant is in zoverre afwijkend van wat het predikantschap in de krijgsmacht in het algemeen inhoudt dat bij hem de nadruk ligt op het voorganger-zijn van de gemeente aldaar. Toch heeft ook hij, met name in het afgelopen jaar, ervaren dat de politiek het uitzenden van Nederlandse militairen op vredesmissie belangrijk vindt: tweemaal bezocht hij 'zijn' militairen in Afghanistan die in het kader van ISAF IV waren uitgezonden, eenmaal in oktober en tijdens de kerstdagen. Verder merkt hij dat meer dan voorheen bezuinigingen en een krimpemde organisatie enorme impact hebben op het personeel van de luchtmacht.

Ds. A.G. van der Heijden is als geestelijk verzorger werkzaam bij de Koninklijke Marechaussee op Schiphol. Hij doet dit nu drie jaar en in die drie jaar zijn de werkzaamheden langzamerhand fors toegenomen – ook een teken dat de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht een belangrijke plaats inneemt. Om een indruk van zijn werk te geven citeren deputaten uit zijn jaarverslag 2003: 'Naast de dagelijkse bezigheden van bezoeken aan en persoonlijke gesprekken met allerlei mensen, zijn er in 2003 een aantal bijzondere projecten geweest: het opstellen van een gedragscode voor en door de Arrestanten Passanten Wacht, deelname aan een aantal uitzettingsvluchten van Bureau Uitzettingen en Verwijderingen / Immigratie en Naturalisatie Dienst, en meewerken aan integriteitsdagen die gehouden worden met dienstploegen van de vier Brigades Vreemdelingenzaken.' Per 1 februari 2005 hoopt ds. Van der Heijden met leeftijdsonslag te gaan.

Dr. A.W. Velema bekleedt weer op een heel andere manier zijn functie als geestelijk verzorger binnen de krijgsmacht: nadat hij een aantal jaren met name werkzaam was op Vormingscentrum 'Huis te Beukbergen' werd hij per 22 november 2001 Hoofd Legerpredikanten. Zijn werk bestaat nu vooral in het aansturen en coachen van zijn collega's van de Koninklijke Landmacht; hij onderhandelt over overplaatsingen en uitzendingen, en is lid van het Bestuurscollege Protestantse Geestelijke Verzorging waar onder andere het beleid ten aanzien van de GV besproken wordt. Hoofd Legerpredikanten is een intensieve, veel vragende functie, maar ds. Velema verricht, evenals de beide andere krijgsmachtpredikanten, zijn werk met vreugde.

Zoals in de instructie (bijlage 3 art. 2b) opgedragen, ontmoeten deputaten de krijgsmachtpredikanten eenmaal per jaar. In die ontmoeting wordt de ene keer met hen gezamenlijk, de andere keer met hen persoonlijk gesproken aan de hand van het schriftelijke jaarverslag dat zij aan het begin van ieder jaar indienen. Zij stellen dat op aan de hand van aandachtspunten die deputaten hen aanreiken. Daarnaast brengen deputaten ook eenmaal per jaar een 'huisbezoek', bij voorkeur gecombineerd met een bezoek op de werkvloer.

Voorheen belegden deputaten van tijd tot tijd een conferentie met de krijgsmachtpredikanten waar ruimte was om met elkaar dieper door te spreken over een bepaald onderwerp en elkaar beter te leren kennen. In de afgelopen periode is ook een soortgelijke conferentie belegd, maar nu in samenwerking met hen deputaatschappen van de Geref. Kerk (vrijgem) en de Ned. Geref. Kerken: op 28 februari en 1 maart conferereerden de krijgsmachtpredikanten en de deputaten van de drie kerken rond het thema 'Ethiek en geweld', ingeleid door de heer E. van Middelkoop, lid van de Eerste Kamer voor de ChristenUnie, die prof. dr. G.C. den Hertog verving omdat deze door ziekte verhinderd was. Het was een zinvolle, opbouwende conferentie, waarop later in dit verslag ook nog teruggekomen wordt.

Deputaten vermelden de namen van 'hun' krijgsmachtpredikanten met respect. De broeders hebben de taak gestalte te geven aan hun opdracht tot getuigenis en dienst en zij doen dat bekwaam, integer en gelovig.

4. Commissie Militairen Burgers Buitenland

De broeders Evers en Haar vormen binnen het deputaatschap de Commissie Militairen en Burgers Buitenland (CMBB). Zij moeten contacten onderhouden in de eerste plaats met militairen die vanwege plaatsing of uitzending tijdelijk werkzaam zijn in het buitenland. Doordat de commissie sinds 1995 ook het werk van de toenmalige 'Commissie Militairen Buitenland' (CMB) uit Enschede heeft voortgezet, onderhoudt zij daarnaast ook contacten met burgers die voor kortere of langere tijd in het buitenland verblijven. De commissie vervult deze taak door het toezenden van lectuur, het toezenden van een kerstattentie in de vorm van een goed boek, eventueel contact onderhouden met de familie in Nederland en het publiceren van adressen in kerkelijke bladen, en op de internetsite van 'het Kerkblad voor het Noorden', welke ook via de CGK-site toegankelijk is. Zij probeert op allerlei manieren adressen van hen die in het buitenland verblijven te achterhalen: zij leest de landelijke kerkbladen daarop door, adverteert in deze bladen, verzoekt de kerkenraden namen en adressen van militairen en burgers in het buitenland aan haar door te geven en overlegt met de verwante commissie binnen de Geref. Kerken (vrijgemaakt) de CCGG.

In het jaar 2003 is weer een enquête gehouden onder de militairen en burgers in het buitenland. Uit deze enquête is gebleken, dat het werk van de CMBB door de uitgezonden broeders en zusters zeer op prijs wordt gesteld.

Met hulp van het CMBB is een notitie opgesteld ten dienste van de kerkenraden met betrekking tot hun zorg voor uitgezonden militairen en eventueel hun gezinnen. Ook is besloten om rond 4 en 5 mei een brief te laten uitgaan naar de kerkenraden waarin voorbede wordt gevraagd voor met name de uitgezonden militairen en hun familie en, brede, aandacht wordt gevraagd voor allen die zich inzetten om de taak van de overheid, het bewaren en bewerken van vrede en vrijheid, vorm te geven.

Deputaten zijn dankbaar dat zij op deze manier tot een zegen zijn.

5. Wijziging ten aanzien van bijlage 3

Art. 2 ad f: gestalte te geven aan de blijvende verantwoordelijkheid van de kerken voor die leden, die in het kader van de militaire dienst gedurende langere tijd in het buitenland verblijven en die leden van de kerken die om andere redenen tijdelijk in het buitenland verblijven en wel door middel van het onderhouden en/of doen onderhouden van contact met hen.

Toelichting

Zoals onder paragraaf 4 omschreven onderhouden deputaten sinds 1995 ook contacten met burgers die voor kortere of langere tijd in het buitenland verblijven. Tot nu toe werd dat steeds in de rapportage aan de synode vermeld, maar deputaten vinden het wenselijk, dat dat als deel van hun taak in de instructie omschreven wordt.

6. De samenwerking met het Interkerkelijk Contact In Overheidszaken-Militairen (CIOM)

De geestelijke verzorging bij de krijgsmacht berust op een gedeelde verantwoordelijkheid van enerzijds de overheid en anderzijds de zogenoemde zendende instanties. De overheid beperkt zich tot het scheppen van de voorwaarden, waaronder geestelijke verzorging kan plaatsvinden. Dat betekent in de praktijk het financieren ervan en het verschaffen van de benodigde middelen van logistieke aard.

De zorg voor de inhoud van de geestelijke verzorging en de wijze waarop daaraan in de praktijk inhoud gegeven wordt, is de verantwoordelijkheid van de kerkgenootschappen en andere genootschappen op geestelijke grondslag. Deze stellen de geestelijke verzorgers beschikbaar om dienst te doen bij de krijgsmacht. De verschillende kerkgenootschappen van protestants-christelijke signatuur treden hierbij naar de overheid toe gezamenlijk op in het CIO-M.

Deputaten worden in dit orgaan vertegenwoordigd door br. A.J. de Jong.

In de vergaderingen van CIO-M krijgt de werving van confessionele geestelijke verzorgers voortdurend aandacht. Het CIO-M blijft het belangrijk vinden dat sollicitanten opteren voor deze functie bij de krijgsmacht vanuit een positieve grondhouding: de reden kan niet zijn dat men is uitgekeken op de huidige werkomgeving, maar dat men ernaar uitziet om juist binnen de krijgsmacht pastoraat uit te oefenen. Want dat is het kenmerkende van confessionele geestelijk verzorging: zij vertegenwoordigt de goede Herder. Daarom blijft CIO-M ook vasthouden aan de voorwaarde dat een geestelijk verzorger binnen de krijgsmacht ruime ervaring moet hebben opgedaan met pastoraat in de gemeente. Al langere tijd worden, helaas, door de hoofdkrijgsmachtpredikant geen zogenaamde 'jaarlingen' meer geworven; het heeft de voorkeur van de zendende instanties om korte contracten af te sluiten ofwel een contract voor onbepaalde tijd waarbij defensie een minimumduur van 15 jaar stelt.

Ook het functioneren van de krijgsmachtpredikanten komt op de vergaderingen ter sprake. Meermalen is geconstateerd dat de werkdruk hoog is, niet in het minst vanwege de vele uitzendingen waarbij dan ook iedere keer GV-ers worden meegezonden. Van tijd tot tijd meldt br. De Jong dat het CIO-M steeds weerervaart dat de politiek, c.q. de staatssecretaris, onverminderd de Dienst Geestelijke Verzorging waardeert; dat blijkt onder andere uit het feit dat ondanks bezuinigingen bij defensie het aantal formatieplaatsen voor de geestelijke verzorging gehandhaafd blijft. Wel moet in verband met de komst van een hindoe gv-er en een imam de confessionele geestelijke verzorging twee plaatsen inleveren.

In december 2001 werd drs. G.L. Born, mede vanwege zijn lange staat van dienst als krijgsmachtpredikant, onder andere op het militair vormingscentrum Huis te Beukbergen te Huis ter Heide, en later als hoofdkrijgsmachtpredikant, gevraagd om als voorzitter van een ambtelijke commissie onderzoek te doen naar de aansturing en bedrijfsvoering van voornoemd vormingscentrum. Nadat de commissie haar ad-

vies had uitgebracht, werd hem gevraagd ook het implementatieproject te begeleiden. Door problemen van de diensthoofden met de door defensie aangewezen manager is in overleg met het CIO-M ds. Born eerst gevraagd als adviseur van C-DICO en kort daarop gevraagd om de taak van manager geheel op zich te nemen. Sinds medio 2002 vervult hij deze taak tot tevredenheid van alle denominaties. Het is zijn opdracht leiding te geven aan een proces van reorganisatie, waarbij de diensten geestelijke verzorging (rooms-katholiek, protestants, humanistisch, joods en hindoe) in één organisatie werden ondergebracht voor wat betreft de bedrijfsvoering, maar met behoud van eigen identiteit. Daarnaast was het zijn opdracht zodanige transparantie in de besluitvormingsprocessen aan te brengen, dat samenwerking waar mogelijk werd bewerkstelligd of verbeterd. Vermoedelijk kan de verbintenis tussen Defensie en ds. Born eind 2004 weer worden beëindigd.

7. Contact met andere kerken

Ook in de afgelopen periode onderhielden deputaten goede contacten met de broeders uit de Geref. Kerken (vrijgem) en uit de Ned. Geref. Kerken die namens hun kerken op hetzelfde terrein werkzaam zijn.

Op 26 april 2002 hebben deputaten vergaderd samen met de deputaten van de Geref. Kerken (vrijgem). Daar is onder andere het besluit genomen om gezamenlijk met de Ned. Geref. Kerken een conferentie te beleggen voor de drie deputaatschappen en de krijgsmachtpredikanten van de drie kerken. Aanvankelijk was de planning dat die conferentie gehouden zou worden op 29 en 30 november, maar door miscommunicatie is ze verschoven naar uiteindelijk 28 februari en 1 maart. De deputaten van de Geref. Kerken (vrijgem) wilden graag aan het begin van de conferentie 'De avondmaalsviering te velde' aan de orde stellen, om ervaringen uit te wisselen en om elkaar op te scherpen in het omgaan met dit gegeven. Tijdens het gesprek daarover wordt duidelijk dat in zekere zin twee 'werelden' elkaar ontmoeten en dat een puur kerkrechtelijke insteek niet voldoet; het maakt verschil of je het avondmaal viert tijdens een dienst in de kerk, beledigd door een plaatselijke kerkenraad, of dat er een dienst van Schrift en Tafel binnen een militaire setting gehouden wordt; vanuit de kerk wordt nogal eens de vraag gesteld 'hoever je kunt gaan' terwijl de krijgsmachtpredikanten willen ingaan op de pastorale behoefte. De beide 'werelden' kunnen over dit onderwerp – kritische – vragen stellen om elkaar bij 'de Schrift' te houden, maar kunnen voor elkaar niet de regels vaststellen.

Op deze conferentie zou ook gesproken worden over 'Recht en gerechtigheid', maar door ziekte van de inleider moest op het laatste moment een andere inleider gezocht worden. Dat lukte: de heer E. van Middelkoop, lid van de Eerste Kamer voor de ChristenUnie, was bereid om te spreken over 'Ethiek en geweld', een onderwerp dat in verband met de op dat moment dreigende oorlog in Irak des te meer dichtbij kwam en de spanning soms voelbaar maakte. Het was een zinvolle conferentie.

Tijdens die conferentie is ook het plan opgevat om als gezamenlijke deputaatschappen te komen tot een gezamenlijke uitgave, bedoeld als handreiking aan de leden van de kerken die voor kortere of langere tijd gaan dienen bij de krijgsmacht. Voorheen bestond binnen de Chr. Geref. Kerken 'Geef Acht' en binnen de Geref. Kerken (vrijgem) 'Tot je dienst'. Beide brochures gaan uit van de situatie dat de dienstplicht nog functioneerde, maar sinds de afschaffing van de opkomstplicht zijn ze alleen al om die reden achterhaald.

8. Bezuinigingen

De generale synode 2001 heeft deputaten opgedragen 'het bestaand beleid kritisch te beoordelen en waar nodig onderdelen van het beleid te beperken, af te bouwen of te beëindigen en een voorstel aan de volgende synode te doen om de instructie, indien nodig, daaraan aan te passen.'

In het kader van wat deputaten boven schreven over het belang van de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht zal het u duidelijk zijn dat deputaten het niet reëel vinden 'onderdelen van het beleid te beperken'. Wel hebben deputaten, in verband met de komende vacatures, zich afgevraagd of, nu de predikanten ds. P.J. van Dam en ds. M. Oppenhuizen zich niet opnieuw beschikbaar stellen voor benoeming, het nodig is de generale synode te vragen in hun plaats twee andere predikanten te benoemen, zodat het totale aantal op drie zou blijven. Zou het niet mogelijk zijn dat één predikant in hun plaats benoemd wordt? Besloten is om dit voor een periode van drie jaar 'uit te proberen'; in een separaat schrijven zult u dit besluit terugvinden.

Daarnaast gingen deputaten na of het kostenbesparend zou werken wanneer zij zouden worden samengevoegd met een deputaatschap dat te vergelijken is met het deputaatschap geestelijke verzorging van de militairen. Daarvoor kwam het deputaatschap voor de geestelijke verzorging van de varenden in beeld, maar onderzoek wees uit dat samenvoeging wel zou betekenen dat er minder deputaten in het samengevoegde deputaatschap zitting zouden hebben, maar dat de aard van de werkzaamheden zo verschillend is, dat het de vraag is of samenvoeging wel zinvol is. Het cultuurverschil tussen varenden en militairen is dermate groot, dat het ook niet mogelijk is de zorg voor beide groepen door één deputaatschap te behartigen.

9. Benoemingen

Sinds 1995 was ds. P.J. van Dam lid van het deputaatschap, maar vanwege zijn gezondheid heeft hij zijn werkzaamheden moeten herschikken en besloten zich niet opnieuw voor herbenoeming beschikbaar te stellen. Deputaten hebben begrip voor zijn besluit, maar betreuren het, evenals hijzelf, ook. Ds. Van Dam was een enthousiaste deputaat; vooral het contact met de krijgsmachtpredikanten had zijn hart en onder andere daarin heeft hij veel voor de geestelijke verzorging van de militairen betekend.

Ds. Oppenhuizen heeft ook te kennen gegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen; hij vindt het zinvol om, na sinds 1989 lid te zijn geweest, zijn plaats te laten innemen door een ander.

Tenslotte heeft ook br. F. Slagmolen besloten zich niet te laten herbenoemen. Onder andere vanwege ziekte heeft hij niet kunnen functioneren zoals hij wel wilde en de aard van zijn werkzaamheden wekt het sterke vermoeden dat dat in een komende periode niet anders zal zijn.

Deputaten zullen u in een separaat schrijven nieuwe kandidaten voorstellen.

10. Financiën

Zie bijlage. Deputaten betrekken hun middelen uit het legaat dat zij daartoe in 2001 mochten ontvangen.

11. Voorstellen

Deputaten stellen voor:

- hun handelingen goed te keuren;
- de voorgestelde wijziging van bijlage 3 K.O. te aanvaarden;
- de begroting te aanvaarden;
- opnieuw deputaten te benoemen.

A.J. de Jong, voorzitter a.i.
M. Oppenhuizen, secretaris a.i.

Begroting DGVM

	2005	2006	2007	totaal
secretariaat	180,00	180,00	180,00	540,00
reiskosten	1.100,00	1.100,00	1.100,00	3.300,00
faciliteiten				
– vergaderingen	360,00	360,00	360,00	1.080,00
– conferentie		1.400,00		1.400,00
– ontmoetingsdag	270,00	270,00	270,00	810,00
conferentie CIOM	300,00	300,00	300,00	900,00
drukwerk	250,00	250,00	250,00	750,00
website	130,00	130,00	130,00	390,00
CMBB				
– attenties	400,00	400,00	400,00	1.200,00
– lektuur	680,00	680,00	680,00	2.040,00
– verzendkosten	1.500,00	1.500,00	1.500,00	4.500,00
	5.170,00	6.570,00	5.170,00	16.910,00

N. van der Lugt,
penningmeester

BIJLAGE 12
Artikel 38

Rapport 6 commissie 3 inzake het rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen

Uw commissie heeft met belangstelling kennis genomen van het deputatenrapport en tijdens een gesprek met een deputatie van hen van een toelichting die licht liet vallen op een aantal actuele ontwikkelingen binnen de krijgsmacht in het algemeen en de geestelijke verzorging in het bijzonder.

Geestelijke verzorging een zorg

Naar aanleiding van een vraag van uw commissie over het C-DICO kwam de moeite ter sprake die de Dienst Geestelijke Verzorging (een onderdeel van het DICO = Defensie Intraservice Commando, een overkoepelende organisatie die ondertussen omgedoopt is tot Commando Dienstencentrum) heeft om haar plaats te behouden binnen het geheel van de krijgsmacht. De problematiek spitst zich vooral toe op getallen. Men 'eist' min of meer een definitie van het product 'geestelijke verzorging' met daarbij behorende kengetallen voor bijbehorende resultaten (het meten en tellen van aantal eredienssten, aantal pastorale gesprekken e.d.). Dit is echter in de praktijk van een GV'er (Geestelijk Verzorger) heel lastig vast te stellen, zeker te velde. Dan gaat een GV'er bijvoorbeeld twee weken mee en is in zekere zin onafgebroken bezig. Daarnaast zijn er ook andere gegevens die het niet eenvoudiger maken voor een GV'er om zijn werk te doen en voor de dienst Geestelijke Verzorging als geheel om voldoende legerpredikanten te kunnen werven. Daarbij is te denken aan: a. dat het aantal militairen sterk gedaald is, b. dat de baan van een beroepsmilitair steeds meer gezien wordt als een gewone baan, c. dat in de kazerne zingevingsvragen als minder urgent worden ervaren. Een en ander heeft ertoe geleid dat er eigenlijk alleen maar GV'ers beschikbaar zijn voor de crisisgebieden waar militairen naar uitgezonden zijn.

Deputaten proberen actief te werven, meestal via persoonlijke contacten. Ze zouden het ook van waarde vinden als op de TUA aandacht gegeven zou worden aan deze vorm van categoriaal pastoraat.

Al is er niet direct spontaan belangstelling voor deze tak, wellicht zou er gewoon een keer iets georganiseerd kunnen worden dat niet facultatief is.

Een van de oorzaken voor de moeite van het vinden van legerpredikanten is het feit dat een contract minimaal 5-15 jaar is en de maximumleeftijd voor indiensttreding op 40 jaar ligt.

Naar één deputaatschap categoriaal pastoraat?

Deputaten hebben in de achterliggende periode een onderzoek uitgevoerd om te zien of er werk afge-stoten kon worden, waar bezuinigd kon worden of welke activiteiten aan andere deputaatschappen gekoppeld konden worden. Men is ook gaan rekenen welk voordeel een 'samensmelting' van de deputaatschappen gezondheidszorg, militairen, kerkjeugd en onderwijs en varenden op zou leveren. Uiteindelijk bleek de besparing zeer gering te zijn, omdat er toch specifieke terreinen zijn waarop 'specialisten' nodig blijven. Wel stellen deputaten voor om bij wijze van proef voor drie jaar het te doen met één deputaat minder.

Overigens dient nog eens opgemerkt te worden dat er geen omslag voor dit deputaatschap is vanwege de nalatenschap die een aantal jaren geleden is ontvangen en waarvan voorlopig nog gemakkelijk rond gekomen kan worden.

Bij navraag blijkt het aantal CGK-militairen niet zo groot te zijn. Deputaten zijn geen cijfers bekend van het aantal militairen in Nederland (wordt ook niet geregistreerd). Wel is bekend dat een conferentie organiseren voor militairen in ons land slechts een gering aantal deelnemers bijeenbrengt. De laatste conferentie werd vier jaar geleden gehouden en toen waren er zo'n vijf deelnemers.

In het buitenland zijn er op dit moment vijf en daarnaast zijn er nog zo'n 45 Nederlanders met wie contact wordt onderhouden in het buitenland.

Dienst van Schrift en Tafel

Het gaat bij wat hierover vermeld wordt uitsluitend om legerpredikanten te velde, dus in uitzendsituaties. Deze situatie is uitzonderlijk. Een GV'er handelt naar bevind van zaken. Er wordt niets van bovenaf geregeld ten aanzien van een dergelijke dienst. Alleen als er 'vraag'naar is. Binnen de GKV heeft men wel gepoogd een aantal regels hiervoor op te stellen, maar de discussie daarover is nog niet afgelopen, omdat in de praktijk deze regels niet werken. Wat het onderling toezicht op elkaar betreft (qua levenswandel) dienen we te beseffen dat binnen de grenzen van een legeronderdeel dit toezicht er duidelijk is. Men wordt al snel aangesproken door medechristenen.

Tenslotte sprak de commissie nog over het feit waarom alleen met de kerken genoemd in paragraaf 7 contact werd onderhouden en niet met predikanten uit de Gereformeerde Bond of de Gereformeerde Gemeenten.

Bij de Gereformeerde Bond is er geen 'deputaatschap militairen' en van de Gereformeerde Gemeenten was deputaten niets bekend. De commissie adviseerde eens contact in die richting op te nemen. Binnen de Gereformeerde Gemeenten is wel een deputaatschap dat de zorg heeft voor de militairen.

Voorstellen

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
2. de voorgestelde wijziging van bijlage 3 K.O. te aanvaarden;
3. de begroting 2005-2007 goed te keuren;
4. deputaten te verzoeken zich te oriënteren op de mogelijkheden om bredere contacten te oefenen dan alleen met de GKV en NGK, waaronder met het deputaatschap voor militairen binnen de Ger. Gem. ;
5. deputaten toestemming te verlenen om, indien mogelijk, aan de TUA eens per jaar een niet-facultatief uur voorlichting te geven inzake deze vorm van categoriaal pastoraat;
6. opnieuw deputaten te benoemen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 13
Artikel 39

Rapport van het moderamen van de synode 2001/2002

Het moderamen van de generale synode 2001/2002 meldt u de volgende werkzaamheden:

1. Besluitenboekje

Volgens het bepaalde in art. 50 sub 10 K.O. is het de taak van het moderamen om zo spoedig mogelijk na het sluiten van de synode de kerkenraden in kennis te stellen van belangrijke besluiten. Door de inzet van scriba II kon het besluitenboekje begin februari 2002 verschijnen, direct gevolgd door een overdruk daarvan in een aflevering van 'Ambtelijk Contact'. Voor de bereidwillige medewerking van de redactie van 'Ambtelijk Contact' zijn we ook nu weer dankbaar.

Het besluitenboekje is toegezonden aan de kerkenraden en de meerdere vergaderingen.

2. Acta generale synode 2001/2002

De tekst van de Acta is eind januari 2002 vastgesteld in een vergadering van het moderamen met de preadviseurs. Na een grondige voorbereiding aan de hand van diverse offertes, met name door de quaestor van de synode, werd voor publicatie opnieuw gekozen voor drukkerij en uitgeverij Buijten & Schipperheijn te Amsterdam.

Het Dienstenbureau heeft gewaardeerde diensten verleend bij het gereedmaken van zowel Acta als bijlagen.

Op voorstel van het moderamen besloot de synode van 2001 dat de omvang van de Acta niet groter zou zijn dan die van 1998. Met het oog daarop is met de diverse deputaatschappen overleg geweest over de bijlagen bij de deputatenrapporten en de financiële overzichten. In de meeste gevallen leidde dat tot overeenstemming. Een enkele keer bleek en bleef er verschil van mening. In die situatie heeft het moderamen een beslissing genomen. In totaal zijn ruim 700 pagina's synodestukken niet in de Acta opgenomen. De Acta verschenen in een oplage van 400 exemplaren. Alle kerken ontvingen een exemplaar, evenals de afgevaardigden en de secundusafgevaardigden die één of meer synodezittingen hebben bijgewoond. Ook de preadviseurs ontvingen een exemplaar. Eveneens werd een exemplaar gezonden aan alle kerken in binnen- en buitenland, waarmee onze kerken een vorm van contact hebben. De tekst van de Acta van de voortgezette vergadering van 11 oktober 2002 werd op 29 januari 2003 vastgesteld in een vergadering van het moderamen met de preadviseurs. Deze Acta zijn als bijlage bij dit rapport gevoegd.

3. Overwegingen naar aanleiding van de Acta

Ondanks alle inspanningen daartoe, is het niet gelukt de omvang van de Acta op het niveau van 1998 te houden. De al eerder gesignaleerde trend van het snel toenemen van de omvang van de rapporten van deputaatschappen en (synodale) commissies heeft zich rond de synode van 2001 onverminderd voortgezet. Hoewel al eerder is uitgesproken dat deze ontwikkeling ongewenst en onnodig is, blijkt het in de praktijk heel lastig om deze tendens om te buigen. Daarom is bezinning op de uitgave van de Acta nog dringender nodig dan in 2001 al het geval was. De werkwijze waartoe de synode van 2001 op voorstel van het moderamen besloot, heeft inderdaad de verdere groei van de Acta flink kunnen inperken. Anderzijds werkt deze werkwijze vanwege het noodzakelijke overleg met alle betrokkenen behoorlijk vertragend op de verschijning van de Acta. Daarom vraagt het moderamen zich af of deze werkwijze ook voor de toekomst aanbeveling verdient. Liever stelt het moderamen de synode voor om het moderamen van de synode van 2004 mandaat te verlenen om in overleg met de quaestor te besluiten op welke wijze de Acta het beste gepubliceerd kunnen worden, waarbij ook naar mogelijkheden van (deels) digitale publicatie gekeken zal worden en waarbij het moderamen de vrijheid heeft om – in het licht van bespreking en besluitvorming ter synode – te bepalen welke synodestukken al of niet in de Acta zullen worden opgenomen.

4. Samenwerking met het Dienstenbureau

Naast de diensten die het Dienstenbureau verleende bij het gereed maken van de Acta, verzorgde het bureau ook de verzending van het Besluitenboekje en de Acta. Verder was het Dienstenbureau betrokken bij de uitvoering van verschillende besluiten van de synode 2001. Het moderamen maakt dankbaar melding van de grote inzet van en goede samenwerking met de medewerkers van het Dienstenbureau. Met name *zr. Rita Blankenstijn* heeft veel en gewaardeerd werk verzet. We noemen haar naam met dankbaarheid.

5. Uitvoering besluiten synode 2001

1. De synode droeg het moderamen op een schrijven te richten aan de eerstvolgende generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), aan de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken en aan de generale synode van de Gereformeerde Gemeenten. Aan deze opdracht is voldaan.
2. De synode besloot verder het moderamen te machtigen om binnen zes weken na het besluit dienaangaande – na overleg met de klachtencommissie – deskundigen als bedoeld in artikel 4, lid 3, van de voorgestelde klachtencommissie te benoemen. Het oud-moderamen benoemde: *mr. J.S.W. Holtrop te 's Gravenhage*. Andere mogelijke kandidaten wilden om hun moverende redenen niet benoemd worden.
3. Tenslotte heeft het moderamen de uitvoering van de besluiten ten aanzien van het rapport van het rapport 'Dienst van de vrouw' op zich genomen. Het rapport kon op 4 oktober 2002 in boekvorm verschijnen.

6. Bidstond en zondag van verootmoediging

In mei 2002 bereikten – onafhankelijk van elkaar en afkomstig uit diverse geledingen van de kerken – verschillende verzoeken het moderamen om de kerken op te wekken tot verootmoediging, schuldbelijdenis en voorbede in verband met een noodsituatie in verschillende plaatselijke kerken en in verband met de nood van de kerk in algemene zin.

Het moderamen – getroffen door geestelijke toon van de signalen die haar bereikten – besloot positief op deze verzoeken te reageren. Hoewel het moderamen zich realiseerde dat het in de lijn van de kerkorde aan de classis 's Gravenhage is om in bijzondere omstandigheden biddagen uit te schrijven, meende het moderamen dat het in de gegeven omstandigheden ook op haar weg zou kunnen liggen om initiatieven op dit punt te ontwikkelen. De synode van 2001 was immers conditioneel gesloten en een voortgezette zitting in het najaar van 2002 lag in mei 2002 in de lijn van de verwachting. Vandaar dat het moderamen het op haar weg zag liggen om concrete stappen te zetten. In verband met de naderende zomervakantie gebeurde dat snel.

Besloten werd de kerken op te roepen om op zondagmorgen 16 juni 2002 een dienst van verootmoediging, schuldbelijdenis en gebed te houden. In een brief, die het moderamen naar de kerken deed uitgaan, is deze oproep bekend gemaakt en gemotiveerd. Tevens werd in deze brief gewezen op de landelijke samenkomst van verootmoediging, schuldbelijdenis en gebed die het moderamen belegd had voor zaterdagavond 15 juni in de kerk van Ede met *ds. J. Plantinga*, *ds. J.M.J. Kieviet*, *prof. dr. W.H. Velema* en *ds. J. Westerink* als voorgangers.

Naar aanleiding van deze brief ontving het moderamen verschillende reacties, zowel instemmende als kritische. Als belangrijkste moeite met de brief werd naar voren gebracht dat in het schrijven van het moderamen de nood niet concreet werd benoemd. Dat was echter niet de taak van het moderamen. Het

moderamen zag het als haar taak op te roepen tot verootmoediging, schuldbelijdenis en voorbede. Het is ook de vraag of het wel mogelijk zou zijn geweest die nood gezamenlijk te formuleren; is het onvermogen om dat te doen niet kenmerkend voor de nood van de kerken?

Het moderamen ontving na 16 juni uit de breedte van de kerken signalen dat in veel kerken op die bewuste zondag aan de oproep van het moderamen gehoor is gegeven. Samen met de goede opkomst bij de landelijke gebedsbijeenkomst in Ede mag dat tot de conclusie leiden dat de gesignaleerde noodzaak tot verootmoediging, schuldbelijdenis en voorbede op het grondvlak van de kerken herkenning heeft gevonden.

7. Contact met roepende kerk synode 2004

Er is contact geweest met de kerk van Utrecht-West, aangewezen om de synode van 2004 samen te openen. Dat overleg had met name betrekking op de vergaderdata voor de synode en op de data, die voor het commissiewerk zijn gereserveerd (zie rapport deputaten vertegenwoordiging). Bidstond en opening van de synode zullen plaats vinden in Utrecht, terwijl de overige zittingen, krachtens besluit van de synode van 2001, weer in Nunspeet zullen worden gehouden. Ook de commissievergaderingen, die vastgelegd zijn voor de eerste twee weken van september 2004, zullen in principe in Nunspeet plaatsvinden.

8. Voorstel

Het oud-moderamen stelt uw vergadering voor:

1. haar handeling goed te keuren;
2. het moderamen van de synode van 2004 mandaat te verlenen om in overleg met de quaestor te besluiten op welke wijze de Acta het beste gepubliceerd kunnen worden, waarbij ook naar mogelijkheden van (deels) digitale publicatie gekeken zal worden en waarbij het moderamen de vrijheid heeft om – in het licht van bespreking en besluitvorming ter synode – te bepalen welke synodestukken al of niet in de Acta zullen worden opgenomen.

Namens het oud-moderamen,
G. van Roekel – scriba I

BIJLAGE 14
Artikel 40

Rapport van deputaten voor het jaarboek

1. Samenstelling van het deputaatschap

De generale synode van 2001 benoemde in het deputaatschap ds. G.P.M. van der Linden, drs. R.W.J. Soeters, en ds. H.J.Th. Velema en tot algemeen secundus ds. J.K.C. Kronenberg. In deze periode fungeerde ds. Soeters als voorzitter en was ds. Velema secretaris.

2. Vergaderingen

Deputaten vergaderden in deze verslagperiode zesmaal: éénmaal in het voorjaar en éénmaal in het najaar van ieder jaar. In de vergaderingen die in het najaar gehouden worden, evalueren deputaten de opmerkingen die gemaakt zijn naar aanleiding van het laatstverschene jaarboek en verdelen zij de werkzaamheden, die gedaan moeten worden om een volgend jaarboek te laten verschijnen. De vergaderingen die in het voorjaar gehouden worden staan bijna geheel in dienst van het – laatste – correctiewerk.

De uitgaven van het jaarboek zijn in technische zin het werk van Uitgeverij Buijten en Schipperheijn. Namens de uitgeverij woont dhr. A. Boertien, hoofd boekproductie, alle vergaderingen van deputaten bij. Evenals in voorgaande rapporten maken deputaten ook deze keer met dankbaarheid melding van zijn betrokkenheid en accuratesse bij de totstandkoming van het jaarboek.

Wat betreft de verkoopcijfers van het jaarboek: er werden 5725 exemplaren in 2001 verkocht; 5502 exemplaren in 2002 en 5145 exemplaren in 2003.

Voor de daaraan verbonden baten verwijzen deputaten u naar het rapport van deputaten financiële zaken.

Deputaten willen u laten delen in hun zorg over de dalende tendens van de verkopen. Van hun kant proberen zij, in samenwerking met de uitgeverij, de verkoop van het jaarboek in de plaatselijke kerken te stimuleren, zoveel zij kunnen.

3. Werkzaamheden

3.1. Algemeen

Deputaten hebben ernaar gestreefd om de uitgave van het jaarboek jaarlijks vóór Pasen te laten verschijnen. Het ene jaar lukt dat makkelijker dan het andere. Deputaten zijn de scribae van de kerkenraden en de kerkelijke vergaderingen dankbaar voor hun medewerking, al moet aan die opmerking toegevoegd worden, dat sommigen wel een aansporing nodig hebben vanuit de uitgeverij, hetgeen extra moeite en tijd kost.

De in het vorige rapport genoemde zich uitbreidende gewoonte om geen huisadressen meer op te geven van scribae, secretarissen van diaconieën, etc., maar alleen een postbusnummer of het adres van het kerkgebouw, hebben deputaten nog niet kunnen terugdringen.

In 2004 kreeg het jaarboek een nieuw-ontworpen omslag, zie 3.4.1.

3.2. Jaarboek 2002

3.2.1. Jaaroverzicht/artikelen

Het jaaroverzicht 2001 werd vervaardigd door ds. H.J.Th. Velema.

Een viertal artikelen werd geplaatst:

- br. B. Geijtenbeek beschreef de ontstaansgeschiedenis van de kerk te Enkhuizen onder de titel 'Onder moeders vleugels...uit';
- ds. A. van der Maarl schreef over zijn werkkerrein 'Werk onder buitenlandse studenten';
- 'De definitie van het huwelijk' was de titel van het artikel van de deputaten contact met de overheid mw.mr.dr. G.W. Brands-Bottema;
- oud-redactielid van het jaarboek ds. M. Drayer actualiseerde de lijsten, die in 1992 in het jaarboek stonden, van Opgeheven Christelijke Gereformeerde Kerken, van predikanten die vertrokken naar kerken waarmee correspondentie wordt onderhouden, van predikanten die de kerken een tijdlang gediend hebben en van voorgangers die de kerken dienden naar artikel 3 K.O.

3.2.2. In memoriam

In memoriams over de di. A. Bakker en W. de Graaf werden geschreven door respectievelijk ds. J.J. de Jonge en ds. H. de Graaf.

3.3. Jaarboek 2003

3.3.1. Jaaroverzicht/artikelen

Het jaaroverzicht 2002 werd vervaardigd door drs. R.W.J. Soeters.

Een tweetal artikelen werd geplaatst:

- ds. G.M. Bijkerk schreef over de groeiende samenwerking tussen de kerken van Beverwijk en Westzaan;
- ds. G. Vos, deputaat kerkjeugd en onderwijs, stelde een artikel samen over 'Christelijk onderwijs opnieuw in de branding'.

3.3.2. In memoriams

In memoriams over ds. M.W. Nieuwenhuijze, dr. Th. Peppink en prof.dr. J. de Vuyst werden geschreven door respectievelijk de dri. B. Reinders, J.C.L. Starreveld en prof.dr. H.G.L. Peels.

3.4. Jaarboek 2004

3.4.1. Verandering

De meest in het oog springende verandering van het jaarboek 2004 was de nieuw ontworpen voorkant. Na 38 maal in hetzelfde jasje, zij het in verschillende kleuren, verschenen te zijn, werd het tijd voor een nieuwe omslag, die, ondanks de vernieuwing, de band met het verleden continueert.

3.4.2. Jaaroverzicht/artikelen

Het jaaroverzicht 2003 werd vervaardigd door ds. G.P.M. van der Linden.

Een drietal (missionaire) artikelen werd geplaatst:

- dr. S. Paas, één van de evangelisatieconsulenten, schreef een artikel onder de titel 'Alles wordt anders... En de kerk?';
- 'Gemeentestichting – uitdaging en roeping' is de titel van het artikel van dr. S. Wierda te Amsterdam;
- de andere evangelisatieconsulent, br. A. Dingemans, schreef over 'Zending in Rotterdam';

3.4.3. In memoriam

Een in memoriam over ds. M. Drayer werd geschreven door prof. dr. W. van 't Spijker.

4. Voorstellen

Deputaten doen uw vergadering de volgende voorstellen:

1. het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Te zijner tijd zullen deputaten het moderamen van de generale synode een voorstel doen toekomen met betrekking tot de te vervullen vacatures.

R.W.J. Soeters, voorzitter
H.J.Th. Velema, secretaris

BIJLAGE 15
Artikel 41

Rapport 2 van commissie 1 inzake instructie 8.03 van de PS van het Westen m.b.t. kerkvisitatie

Uw commissie heeft begrepen dat de intentie van de instructie is om de kerkvisitatie zinvoller te laten plaatsvinden dan soms het geval is. Het bestaande reglement zou daar aanleiding toe geven. Uit het bestaande reglement (algemene bepalingen lid 7) blijkt echter, hoe dit reglement bedoeld is. Misschien zou dit nog wat duidelijker en nadrukkelijker gesteld kunnen worden. Als in deze bepaling de bedoeling van de kerkvisitatie duidelijker zou worden aangegeven, zou naar het oordeel van uw commissie aan de intentie van de instructie worden voldaan.

Op een aanpassing van het reglement die eraan bijdraagt dat het doel van kerkvisitatie beter tot zijn recht komt, is uiteraard niets tegen. Uw commissie mist echter bij de instructie de onderbouwing. Is het echt nodig dat de vragen worden aangepast? In de instructie wordt de GS verzocht 'deputaten kerkorde en

kerkrecht op te dragen zich te bezinnen op de praktijk van de kerkvisitatie om te zien of het reglement op de kerkvisitatie aanpassing nodig heeft in bovengenoemde zin en daarover te rapporteren en eventueel voorstellen te doen aan de generale synode van 2007.' Als de GS aan het verzoek van de PS voldoet op grond van de overwegingen en de oordelen van de PS die eraan ten grondslag liggen, spreekt de GS daarmee zelf al uit dat 'het reglement op de kerkvisitatie aanpassing nodig heeft in bovengenoemde zin'. Het heeft dan geen zin om deputaten nog op te dragen zich daarop te bezinnen en daarover te rapporteren. De opdracht aan hen kan dan alleen zijn om concrete voorstellen te doen tot wijziging. Maar dat dit echt nodig is, wordt door uw commissie betwijfeld.

In overweging 2 van de PS wordt de kerkvisitatie gezien als een belangrijk instrument om een aantal doelen van het bestaan van een classis te bereiken, die in overweging 1 worden omschreven. Nu wordt het doel van kerkvisitatie duidelijk omschreven in art. 44 K.O. Het lijkt ons beter om uit te gaan van de daar gegeven formuleringen. Kerkvisitatie is volgens dat artikel gericht op het functioneren van de ambtsdragers. Het gaat om het broederlijk *toezien op* en indien nodig *vermanen van* de predikanten, de ouderlingen en de diakenen. Die moeten 'ieder voor zich en gezamenlijk hun ambt getrouw waarnemen, bij de zuiverheid van de leer volharden, de aangenomen kerkorde in elk opzicht handhaven en de opbouw van de gemeente naar behoren met woorden en werken bevorderen.' Uiteindelijk gaat het bij dit broederlijk erop toezien, stimuleren en vermanen van de ambtsdragers om het heil van de gemeente: Als nalatigheid wordt geconstateerd moeten de visitatoren 'bijtijds broederlijk vermanen en met raad en daad alles doen strekken tot vrede, opbouw en welzijn van de kerken.' Naar het oordeel van uw commissie komt in het bestaande reglement deze bedoeling van de kerkvisitatie duidelijk uit. In alle hoofdstukken gaat het over de uitoefening van de taak en van de verantwoordelijkheid van kerkenraad en ambtsdragers. Men lette op de formulering van de vragen: Komt dit aan de orde...; vormt dit onderwerp van bespreking...; kunt u spreken van...; hebt u vastgesteld...; houdt u zich aan...; maakt u gebruik van...; geeft u acht op...; wordt er met hen gesproken...; stelt u zich daarvan op de hoogte...; enz.

Als het gaat over het gemeentelijk leven komt uit dat de *kerkenraad* de gemeente moet kennen en stimuleren. Ook daar luidt het: Wat doet u...; belegt u...; hoe houdt u contact...; besteedt u aandacht aan...; enz.

Dat het wenselijk zou zijn in de kerkvisitatie meer aandacht te schenken aan de bezieling van de kerkenraad (van oordeel 3) lijkt ons dan ook niet op grond van het reglement gezegd te kunnen worden. Men lette ook op de vragen I,7-10; II,4; III,2,3,6,8; IV,3,5,7; V,5,6,8,9; VI,2,5,6; VII,1,2.

Er is met gebruikmaking van het bestaande reglement gelegenheid om over de missionaire roeping van de gemeente (van oordeel 4) door te spreken n.a.v. ondermeer de vragen VI,7,8.

Over plaatselijke samenwerking met andere kerken van gereformeerde belijdenis (van oordeel 5) kan gesproken worden n.a.v. vraag VI,10.

Naar het oordeel van uw commissie is het niet nodig en niet wenselijk om voor de zaken die in van oordeel 4 en 5 worden genoemd meer aandacht te vragen in het reglement dan voor andere zaken. De zaken die bijzondere aandacht vragen kunnen per plaats verschillen en de visitatoren moeten vrij zijn in hun keus aan welke onderdelen van het reglement zij bijzondere aandacht schenken.

Wat betreft het grote aantal vragen van het bestaande reglement (van oordeel 1) zij opgemerkt dat uit algemene bepaling 7 blijkt dat het gesprek niet met het stellen van al deze vragen behoeft te worden gevoerd, maar dat het gaat om de lijn van het gesprek. Het reglement geeft daarvoor een handleiding. Ook kan een deel van de vragen schriftelijk worden beantwoord. De vragen moeten dus het gesprek niet verhinderen.

In het gesprek is er naar het oordeel van uw commissie alle gelegenheid om te spreken over de achterliggende visie van de kerkenraad (van oordeel 2). Als bijvoorbeeld vraag I,1 beantwoord zou worden met nee, dan wordt toch gevraagd naar het waarom? Zo kunnen – om maar wat te noemen – de vragen I,13,22; II,1-3; III,3,5; IV,3; V,1,9; VI,1,2,7-10; VII,3-5 aanleiding geven om te spreken over de visie van de kerkenraad.

Met het bovengestelde is duidelijk dat uw commissie aanvaarding van de instructie overbodig en niet wenselijk acht. Aan de intentie van de instructie kan worden voldaan door algemene bepaling 7 van het reglement uit te breiden zodat daarin heel helder wordt aangegeven hoe het reglement bedoeld is en hoe het gebruikt kan worden.

Als de opdracht voor het schrijven van deze toevoeging zou worden gegeven aan deputaten kerkorde en kerkrecht, kan pas een volgende synode deze vaststellen. Daarom doet uw commissie zelf een voorstel voor een uitbreiding van algemene bepaling 7 van het reglement.

Uw commissie stelt u voor aldus te besluiten:

De generale synode

kennis genomen hebbende van

1. de instructie van de particuliere synode van het Westen d.d. 14 mei 2003;

2. het rapport van haar commissie;

overwegende

1. dat het de intentie van de instructie is te bevorderen dat de kerkvisitatie beter aan haar doel beantwoordt;
2. dat het doel van de kerkvisitatie duidelijk omschreven wordt in art. 44 K.O.;
3. dat het reglement op de kerkvisitatie het broederlijk gesprek zoals bedoeld in art. 44 K.O. niet wil verhinderen maar dienen;
4. dat het reglement bedoeld is als een handleiding die de lijn aangeeft waarlangs de kerkvisitatie dient te verlopen;
5. dat het daarom niet nodig is dat alle vragen van het reglement bij elke kerkvisitatie met zoveel woorden worden gesteld;

6. dat een deel van de vragen van te voren schriftelijk kan worden beantwoord, waarbij visitatoren kunnen kiezen op welke zaken zij willen terugkomen, zodat er ter vergadering meer gelegenheid is om over andere zaken breder door te spreken;
7. dat naar aanleiding van vragen en gegeven antwoorden dieper kan worden doorgesproken en dat het niet de bedoeling van de vragen is dat men zich beperkt tot een zo kort mogelijk en weinig zeggend antwoord;
8. dat de bedoeling van het reglement op de kerkvisitatie in de praktijk niet altijd goed wordt begrepen, al wordt die in de algemene bepalingen wel aangegeven;

van oordeel

1. dat het van groot belang is voor de kerken dat de kerkvisitatie functioneert naar de bedoeling van art. 44 K.O.;
2. dat moet worden bevorderd dat het reglement op de kerkvisitatie wordt gehanteerd zoals het is bedoeld, n.l. om aan art. 44 K.O. uitvoering te geven;
3. dat niet het reglement op de kerkvisitatie wijziging behoeft maar het gebruik ervan zoals dat soms plaatsvindt;

besluit

1. de instructie niet te aanvaarden;
2. aan de intentie van de instructie recht te doen door aan de 'algemene bepalingen' van het reglement, lid 7, een korte uitbreiding te geven waardoor nog duidelijker wordt hoe het reglement gezien moet worden en gebruikt kan worden;
3. de uitbreiding van lid 7 vast te stellen als volgt:
'Het reglement op de kerkvisitatie is bedoeld als handleiding die de lijn aangeeft waarlangs de kerkvisitatie dient te verlopen. Het is derhalve niet noodzakelijk dat alle vragen van het reglement bij elke visitatie met zoveel woorden worden gesteld. Naar aanleiding van de vragen en de daarop gegeven antwoorden kan dieper worden doorgesproken in het kader van een geestelijk getoonzet gesprek. De aan de orde te stellen onderwerpen (enz.).'

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 16
Artikel 45, 158, 162, 195

Rapport van de deputaten eredienst

1. Inleiding

1.1. De opdrachten van de generale synode 2001

De synode besloot:

1. deputaten opdracht te geven alle zaken die samenhangen met de uitgave van de bundel Schriftberijmingen te behartigen;
2. deputaten te ontslaan van de opdracht een grote-letter-editie van de bundel Schriftberijmingen te doen uitgeven;
3. deputaten opdracht te geven contacten te leggen binnen het geheel van de gereformeerde gezindte om zo mogelijk te komen tot samenwerking en eenstemmigheid wat betreft taal en inhoud van de liturgische formulieren;
4. deputaten opdracht te geven tot het opstellen van nieuwe formulieren waarin de in het rapport van deputaten genoemde motieven kunnen samengaan met de theologische inhoud van de bestaande formulieren, en daarbij voorrang te geven aan het doop- en huwelijksformulier;
5. deputaten opdracht te geven, in samenwerking met het deputaatschap eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en zo mogelijk met daartoe geëigende deputaatschappen en/of commissies binnen het geheel van de gereformeerde gezindte, onderzoek te doen naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie;
6. deputaten opdracht te geven waar mogelijk samen te werken met het deputaatschap kerkmuziek van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
7. aangaande artikel 69 van de kerkorde het volgende uit te spreken:
 1. in de huidige situatie geen uitbreiding te geven aan het bepaalde in art. 69 K.O.;
 2. een deputaatschap voor het kerkelijk lied in te stellen en dit deputaatschap op te dragen:
 - a. liederen te selecteren waarvan de inhoud in overeenstemming is met de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis en tevens de mogelijkheid te onderzoeken of voor een dergelijke selectie verwezen zou kunnen worden naar een reeds bestaande bundel;
 - b. onderzoek te doen naar de bereidwilligheid van de kerkenraden om, wanneer een dergelijke selectie in art. 69 K.O. wordt opgenomen, zich voor de keuze van het lied in de eredienst te beperken tot het in art. 69 K.O. bepaalde;
 - c. de resultaten van deze selectie en dit onderzoek te rapporteren aan de generale synode van 2004;
3. de kerken te verzoeken liederen die men in de selectie zou willen hebben opgenomen aan deputaten toe te zenden.

1.2. Samenstelling van het deputaatschap

De generale synode van 2001 benoemde in het nieuw te vormen deputaatschap eredienst de volgende broeders: J. Van Amstel, C.J. Droger, D. Dunsbergen, J. Groeneveld, J. Groenleer, W. Kok, M. van Ledden

en G.C. de Waard. Op de eerste vergadering van het deputaatschap werd br. Van Amstel benoemd tot voorzitter en br. Dunsbergen tot secretaris. Door ziekte was br. Dunsbergen vanaf februari 2003 helaas niet meer in staat binnen het deputaatschap te functioneren. Op de vergadering van 21 november 2003 werd besloten dat br. Droger tot aan de generale synode het secretariaat van het deputaatschap zou waarnemen.

1.3. Werkwijze van het deputaatschap

Het deputaatschap eredienst heeft gewerkt met twee secties: de sectie liederen en de sectie liturgische formulieren. In de sectie liederen namen plaats de broeders Van Amstel, Kok, van Ledden en de Waard. De eerste werd voorzitter van de sectie, de laatste notulist ervan. De sectie liturgische formulieren werd bemand door de broeders Droger, Dunsbergen, Groeneveld en Groenleer. De laatste werd voorzitter van de sectie, de eerste notulist ervan. In de commissie Liturgie en Cultuur van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) ging vanuit ons deputaatschap br. Groenleer participeren. Br. Groeneveld heeft in de achterliggende periode de zaken behartigd die te maken hebben met de Schriftberijmingen.

1.4. Participatie Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

Overeenkomstig de opdracht van de generale synode 'waar mogelijk samen te werken met het deputaatschap kerkmuziek van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)' heeft een delegatie van ons deputaatschap (sectie liederen) op 29 november 2002 een vergadering bijgewoond van deputaten kerkmuziek. Deze ontmoeting had een informatief karakter: over en weer is meegedeeld waar ieder mee bezig is. Afgesproken werd dat deze deputaten ook een uitnodiging zouden ontvangen voor een vergadering van de sectie liederen van ons deputaatschap. Op 7 april 2003 was een afvaardiging van het deputaatschap kerkmuziek aanwezig op de vergadering van de sectie liederen. Afgesproken werd:

- a. dat onze deputaten kennisnemen van de criteria die gelden voor de liederenbundel van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
- b. dat de deputaten van beide kerken elkaar op de hoogte houden van de voortgang van de activiteiten, o.a. door middel van het toezenden van de notulen van de vergaderingen.

Voortzetting van het bijwonen van vergaderingen leek in dit stadium niet zinvol. Terwijl onze synode nog principiële uitspraken moet doen, zijn de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) reeds bezig gezangen te zingen, nieuwe liederen te beproeven en een bundel samen te stellen. Voorafgaande aan de rapportage aan de generale synode 2004 is er nog wel een gemeenschappelijke vergadering van onze deputaten en het deputaatschap kerkmuziek gehouden op 12 maart 2004.

Een andere opdracht van de generale synode was 'in samenwerking met het deputaatschap eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en zo mogelijk met daartoe geëigende deputaatschappen en/of commissies binnen het geheel van de gereformeerde gezindte, onderzoek te doen naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie'. Er is contact gelegd met het genoemde deputaatschap. Pas in juni 2003 is daarop gereageerd. Dit had ermee te maken dat de bezinning op de samenhang tussen liturgie en cultuur was vertraagd.

Op uitnodiging van het deputaatschap kerkmuziek heeft een afgevaardigde van ons deputaatschap op 12 december 2003 een vergadering bijgewoond van de deputaten eredienst en kerkmuziek gezamenlijk met als onderwerp 'liturgie en cultuur' (zie 3.5).

1.5. Inhoud van het rapport

Na het inleidende hoofdstuk 1 geven we in hoofdstuk 2 van ons rapport weer wanneer het deputaatschap heeft vergaderd en wanneer de afzonderlijke secties samenkwamen.

In hoofdstuk 3 treft u het verslag aan van onze werkzaamheden als gevolg van de opdrachten die de generale synode van 2001 verstrekke. In de bijlagen vindt u de twee concept-doopformulieren en het concept-huwelijksformulier die het deputaatschap vaststelde, en de uitslag van de enquête die in de kerken werd gehouden.

Met het doen van enkele voorstellen sluiten we ons rapport in hoofdstuk 4 af.

2. Vergaderingen

2.1. Plenaire vergaderingen

Het hele deputaatschap heeft in de afgelopen periode zeven keer vergaderd. Steeds kwamen we bijeen in één van de zalen van de chr. geref. Rehobothkerk te Woerden. De eerste vergadering van het hele deputaatschap vond plaats op 13 mei 2002. In datzelfde jaar vergaderden we ook nog op 9 september. In 2003 kwamen we bijeen op 24 maart, 18 augustus en 21 november. In 2004 was dat op 30 januari en 12 maart.

2.2. Vergaderingen van de secties

De secties hebben in de periode 2002-2004 verschillende keren afzonderlijk vergaderd. Onderstaand een overzicht per sectie van de data van samenkomen.

2.2.1. Sectie liederen

De sectie liederen kwam steeds bijeen in één van de zalen van de chr. geref. kerk 'De Tabernakel' te Ede, behalve in 2004; toen kwam men samen in de chr. geref. Rehobothkerk te Woerden. In 2002 vergaderde de sectie op 10 juni; in 2003 op 13 januari, 3 maart, 7 april en 22 september; in 2004 op 12 januari.

2.2.2. Sectie liturgische formulieren

De sectie liturgische formulieren vergaderde steeds in één van de zalen van de chr. geref. Rehobothkerk te Woerden. In 2002 was dat op 3 juni, 16 september en 11 november; in 2003 op 20 januari, 17 maart, 23 juni, 18 augustus en 27 oktober; in 2004 op 12 januari.

2.2.3. Karakter van de vergaderingen

Alle vergaderingen van het deputaatschap en van de afzonderlijke secties kenmerkten zich door een open en broederlijke sfeer. In een hartelijke verbondenheid aan Schrift en belijdenis, onze kerken en aan elkaar hebben we de door de synode opgedragen werkzaamheden mogen verrichten. Daarop zien we als deputaten met dankbaarheid terug.

3. Uitvoering opdrachten van de generale synode 2001

3.1. Behartigen van de zaken betreffende de bundel Schriftberijmingen

Met betrekking tot de Schriftberijmingen gaf de synode van 2001 aan deputaten de opdracht 'alle zaken die samenhangen met de uitgave van de bundel Schriftberijmingen te behartigen'. Bij de taakverdeling binnen het deputaatschap werd br. J. Groeneveld ermee belast deze opdracht uit te voeren en hiervan te rapporteren aan deputaten.

Hij heeft regelmatig contact onderhouden met de uitgeverij Buijten & Schipperheijn. Uit dat contact bleek:

- dat van de bundel met 40 Schriftberijmingen, uitgegeven in februari 1997, in 2000 een vierde ongewijzigde editie verschenen was, die aan de vraag naar nieuwe boekjes voldeed;
- dat de uitgeverij Buijten & Schipperheijn het verzoek had ontvangen om een bundel Schriftberijmingen uit te geven waarin zowel de 40 Schriftberijmingen uit de door deputaten uitgegeven bundel staan, alsmede de 19 liederen uit het Liedboek voor de kerken die vermeld zijn in art. 69 K.O.;
- dat de uitgeverij Buijten & Schipperheijn voornemens was een dergelijke bundel uit te geven en voor overname van de 40 Schriftberijmingen toestemming aan deputaten vroeg.

Deputaten hebben geantwoord daar geen bezwaar tegen te hebben, mits aan de voorwaarden zou worden voldaan die zij stellen voor het overnemen van Schriftberijmingen in andere bundels. Daarbij stelden deputaten dat de uitgave van de bundel duidelijk diende te worden gezien als een eigen initiatief van de uitgeverij. Deputaten hebben namelijk geen opdracht van de synode een dergelijke bundel te doen uitgeven.

Deputaten hebben van de uitgeverij bericht ontvangen dat de gevraagde vergoeding voor auteursrechten is overgemaakt aan de quaestor van de synode, die dit heeft bevestigd.

In januari 2003 is de bundel 'Schriftberijmingen met 19 gezangen uit het Liedboek voor de kerken' verschenen bij de uitgeverij Buijten & Schipperheijn.

Behalve het bovengenoemde hebben deputaten enkele verzoeken gekregen om liederen in bundels of liturgieën te mogen overnemen. Die verzoeken zijn afgehandeld volgens de daarvoor afgesproken voorwaarden en tegen betaling van de vereiste gelden voor auteursrechten.

3.2. Samenwerking binnen de gereformeerde gezindte betreffende eenstemmigheid in taal en inhoud van de liturgische formulieren

Deputaten hebben contact gezocht met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond en daaraan de vraag voorgelegd of het nog nieuwe plannen had op het gebied van de liturgische formulieren. Per e-mail kregen wij op 18 september 2002 als antwoord dat een werkgroep bestaande uit vijf vertegenwoordigers van de Gereformeerde Bond en vijf vertegenwoordigers uit de Nederlandse Hervormde Kerk, bezig was met de rubricering en waardering van de vele brieven die binnengekomen waren als reactie op de proeve van de herziene klassieke liturgische formulieren. Tot 1 maart 2003 zou deze werkgroep de tijd hebben om haar werk te doen. De bedoeling was dat de synode daarna het resultaat zou vaststellen en de heraalde liturgische formulieren zou opnemen in het Dienstboek.

Rond de afsluiting van ons rapport vernamen wij van de kant van het hoofdbestuur dat er enige vertraging is ontstaan in het project. Men koerst nu aan op een afronding voor de zomer en presentatie van het Dienstboek in het najaar. Verder deelde het hoofdbestuur ons mee dat een boekje met de titel 'Ere Wie ere toekomt' was verschenen.

Deputaten hebben ook geïnformeerd naar de activiteiten van de Nederlands Gereformeerde Kerken op het gebied van de liturgische formulieren en gevraagd naar wat er in die kerken aan liturgische formulieren voorhanden is. Geantwoord is dat er heel wat verschillende liturgische formulieren in omloop en gebruik zijn. Er wordt momenteel niet gewerkt aan nieuwe liturgische formulieren.

Van de Gereformeerde Gemeenten is bekend dat zij de klassieke liturgische formulieren gebruiken. Zover wij weten zijn er in die kring geen plannen om deze te hertalen of aan te vullen met nieuwe formulieren.

3.3. Nieuwe formulieren voor de kinderdoop en de huwelijksbevestiging

3.3.1. Twee nieuwe formulieren voor de kinderdoop

De sectie liturgische formulieren zag zich gesteld voor de opdracht van de generale synode 'tot het opstellen van nieuwe formulieren waarin de in het rapport van deputaten genoemde motieven kunnen samengaan met de theologische inhoud van de bestaande formulieren, en daarbij voorrang te geven aan het doop- en huwelijksformulier'.

Alle leden van de sectie leverden of een compleet nieuw concept-doopformulier, of gaven een structuurschema aan de hand waarvan een nieuw formulier zou kunnen worden geconcipieerd. We besloten met twee complete concept-teksten verder te gaan. De argumenten om aan de synode twee nieuwe doopformulieren voor te leggen zijn deze:

- beide formulieren hebben wat betreft taal en stijl een eigen karakter;
- beide formulieren leggen inhoudelijk verschillende accenten.

Bij het samenstellen van de concept-doopformulieren is van vrijgemaakte zijde constructief meegewerkt door twee leden van het deputaatschap eredienst. De broeders D.Th. Hoekstra en F.G. aan het Rot zijn we dank verschuldigd voor hun waardevolle inbreng en hun trouw bezoeken van de vergaderingen van de sectie liturgische formulieren.

In bijlage 1 treft u beide concept-doopformulieren aan.

3.3.2. *Nieuw formulier voor de huwelijksbevestiging*

Nadat de beide doopformulieren waren vastgesteld, is de sectie liturgische formulieren gaan werken aan een nieuw huwelijksformulier. Ook hierbij werden de opmerkingen betrokken die op de generale synode van 2001 naar voren waren gebracht.

U vindt het concept-huwelijksformulier in bijlage 2 van ons rapport.

3.4. *Voorstel om te komen tot een nieuw formulier voor de openbare geloofsbelijdenis*

Binnen het deputaatschap is de gedachte naar voren gekomen dat het wenselijk zou zijn tot een uitgebreider formulier te komen voor het afleggen van openbare geloofsbelijdenis. De volgende gronden bieden wij ter overweging aan:

1. het huidige formulier is geen formulier in die zin dat het bijbels onderwijs geeft, zoals dat bij de andere formulieren gebeurt, maar het beperkt zich tot het stellen van vragen;
2. door een uitgebreider formulier kan worden ingegaan op het postmoderne levensgevoel en leiding worden gegeven in verband met de evangelisch-doperse stroming, waarbij de nadruk valt op de gevoelservaring. Juist bij de belijdenis van het geloof zal ruime aandacht gegeven moeten worden aan de schriftuurlijke geloofservaring.

3.5. *Onderzoek naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie*

Ook aan de opdracht van de generale synode om 'in samenwerking met het deputaatschap eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en zo mogelijk met daartoe geëigende deputaatschappen en/of commissies binnen het geheel van de gereformeerde gezindte, onderzoek te doen naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie', is gewerkt. Het is een feit dat veel kerkgangers dagelijks met een cultuur te maken hebben die totaal anders is dan de cultuur die men in de kerk tegenkomt. We spreken in de huidige samenleving van een beeldcultuur, waarbij vooral gelet wordt op wat er te zien en te ervaren valt, terwijl de gereformeerde liturgische traditie vooral een lees- en hoorcultuur is, waarbij de betekenis van teksten verstaan moet worden. Dat levert een bepaalde spanning op. Het verstaan van teksten of van het gesproken woord is een kunst die het in de huidige cultuur steeds moeilijker krijgt. Dat vindt ook zijn weerslag in het kerkelijk leven.

Ook op het terrein van de muziek is er heel wat gaande dat spanning oplevert tussen de huidige cultuur en de kerkelijke praktijk. Het repertoire dat veel kerkgangers dagelijks beluisteren is totaal anders dan het kerkelijke repertoire dat in de erediensten in praktijk wordt gebracht. De kerkdienst is vrijwel het enige moment waar mensen nog samen zingen. Dat leidt ertoe dat de afstand tussen kerkelijke en niet-kerkelijke cultuur groter wordt.

In opdracht van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) is er ook binnen de betreffende deputaatschappen van deze kerken bezinning op dit terrein gaande.

Op 12 december 2003 was er een gezamenlijke vergadering van de deputaten eredienst en kerkmuziek. Daarbij was ook een afvaardiging van ons deputaatschap aanwezig. Er vond een discussie plaats over het onderwerp 'De relatie tussen de huidige cultuur en de gereformeerde liturgie en kerkmuziek'. Dit gebeurde aan de hand van een discussiestuk dat samengesteld was door enkele deputaten. Daarin kwam de spanning naar voren tussen enerzijds de gegevens die de Schrift, de confessie en de kerkgeschiedenis ons aandragen en anderzijds de huidige leefsfeer waarin individuele voorkeur een grote rol speelt. Men is er niet op uit om vaste regels te stellen maar wel om ijkpunten aan te dragen waaraan de verschillende onderdelen van de liturgie moeten voldoen. In maart of april 2004 krijgt de bespreking een vervolg. De afgevaardigde van ons deputaatschap is ook daarbij betrokken.

Op dit terrein is door de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) al veel bezinnend werk verricht. Moeilijker is het voor hen aan de hand daarvan conclusies te trekken. De materie is nogal complex.

Binnen de deputaten eredienst en kerkmuziek worden de problemen die er op dit terrein liggen scherp gezien. Op dit punt is er bij ons duidelijk een achterstand, terwijl bij beslissingen op liturgisch gebied naar het oordeel van deputaten deze problemen meegewogen dienen te worden.

3.6. *Verslag van de werkzaamheden van de sectie liederen*

3.6.1. *De opdracht van de generale synode van 2001*

In het kader van de besprekingen ter synode van de vraag of het mogelijk is te komen tot een eigen liedbundel, waarmee de eenheid binnen de kerken gediend zou kunnen worden, werd aan het deputaatschap voor de eredienst opgedragen:

- a. liederen te selecteren waarvan de inhoud in overeenstemming is met de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis en tevens de mogelijkheid te onderzoeken of voor een dergelijke selectie verwezen zou kunnen worden naar een reeds bestaande bundel;
- b. onderzoek te doen naar de bereidwilligheid van de kerkenraden om, wanneer een dergelijke selectie in artikel 69 van de kerkorde wordt opgenomen, zich voor de keuze van het lied in de eredienst te beperken tot het in artikel 69 bepaalde;
- c. de resultaten van deze selectie en dit onderzoek te rapporteren aan de generale synode van 2004;
- d. de kerken te verzoeken liederen die men in de selectie zou willen hebben opgenomen aan deputaten toe te zenden.

3.6.2. Eenstemmig

De generale synode van 1980 besloot bij de behandeling van het rapport van het deputaatschap voor onderzoek naar het kerkelijk lied o.a. (zie het Rapport 'Eenstemmig', dat verscheen): een definitieve beslissing ten aanzien van Schriftgetrouwe liederen voor te bereiden en voorstellen te doen aan de generale synode van 1983. Deze door de synode vast te stellen liederen zullen in de vorm van een eigen liedbundel aan de kerken worden aangeboden (Acta 1983, blz. 206v.).

Aan de generale synode van 1983 werd een bundeling van 120 liederen voorgelegd, waarbij de criteria voor een verantwoord lied worden aangegeven in het rapport van voornoemde deputaten (Acta 1983, blz. 210v.). Een aantal criteria is:

- de liederen moeten het heilshandelen van God op zodanige wijze vertolken, dat zij met het geheel van Gods heilsopenbaring in overeenstemming zijn en van de Geest der Schriften doordrenkt zijn;
- de liederen moeten confessioneel verantwoord zijn en daardoor aanvaardbaar voor alle kerken;
- de liederen moeten liturgisch verantwoord zijn;
- literair en muzikaal moeten de liederen op niveau zijn.

Bezwaren tegen bepaalde liederen zijn verwoord op blz. 209 (Acta 1983).

De generale synode van 1983 is van oordeel dat het gebruik van de bundel, die door deputaten is samengesteld, de eenheid van de kerken niet zal bevorderen, maar de verwijdering zal vergroten, wat met een aantal overwegingen, waaronder die van het betrachten van eenheid, liefde en waarheid, in strijd moet worden geacht (Acta 1983, blz. 62) en besluit te blijven bij het zingen van de 150 Psalmen in de eredienst (blz. 62v.).

Appèls tegen dit besluit op de generale synode 1986 worden afgewezen (zie Acta 1986).

Op de generale synode van 1995 komt het kerkelijk lied opnieuw ter sprake via een instructie van de particuliere synode van het Noorden. Voorgesteld wordt de redactie van artikel 69 K.O. te wijzigen en deputaten te benoemen met de opdracht op de eerstvolgende synode liederen naar Schrift en belijdenis aan te bieden. Deze synode besluit de instructie niet te aanvaarden daar er 'geen nieuwe argumenten worden aangevoerd vergeleken met de revisievoorstellen ten aanzien van het besluit van de generale synode 1983 inzake het kerkelijk lied, die op de generale synode van 1986 zijn afgehandeld'. 'De synode is van oordeel dat er geen gegronde redenen bestaan om genoemd besluit te herzien' (Acta 1995, blz. 106).

Op de generale synode van 2001 kwam echter het zingen van liederen opnieuw aan de orde via een instructie van de particuliere synode van het Oosten, waaruit ten slotte na diverse voorstellen ter synode de opdracht gegeven werd zoals onder punt 1.1. is verwoord (Acta 2001, blz. 63-67; 134-137).

3.6.3. Werkwijze

Deputaten hebben zich allereerst bezonnen op de werkwijze die moest worden gevolgd om te voldoen aan de opdracht van de generale synode van 2001. Vervolgens zijn de kerken opgeroepen aan het deputaatschap voor te leggen wat in de plaatselijke erediensten wordt gezongen, en te laten weten of men zich wil houden aan wat de generale synode bepaalt in artikel 69 K.O. (zie onder opdracht b.). Ook werden de kerken in de gelegenheid gesteld aan deputaten liederen toe te zenden (zie onder opdracht c.). Hieronder treft u een samenvatting aan van wat onder de aandacht van deputaten is gebracht.

Samenvatting van de uitslag van de enquête onder de kerkenraden in het najaar 2002 en de conclusies van de deputaten.

Opmerkingen vooraf:

- Voor de exacte uitslag van de enquête verwijzen wij naar bijlage 3 van ons rapport.
- Aangezien bijna 80% van de kerkenraden op de enquête heeft gereageerd, kan, naar het oordeel van de deputaten, worden gesteld dat de uitslag representatief is voor wat er ten aanzien van het kerkelijk lied in onze kerken leeft.
- De 60 kerkenraden die in de erediensten uitsluitend de Psalmen en Enige Gezangen gebruiken, hebben op alle volgende vragen antwoorden gegeven die samengevat kunnen worden met de uitdrukking 'niet van toepassing'.
- Enkele kerkenraden hebben hun keuze voor of tegen het zogenaamde vrije lied uitvoerig gemotiveerd vanuit de Schrift en/of de traditie van onze kerken.
- Op de enquêtevraag welke vrije liederen men geschikt acht voor het gebruik in de eredienst, heeft het overgrote deel van de kerkenraden zich bij de beantwoording beperkt tot het noemen van bundels waaruit liederen geselecteerd zouden kunnen worden. Acht kerkenraden hebben een lijst met liederen of een zelf samengestelde zangbundel toegezonden.
- Sommige vragen zijn door een aantal kerkenraden niet of onvolledig beantwoord. Dat blijkt uit het aantal keren dat 'geen antwoord' moest worden genoteerd. Het betreft met name de vragen met betrekking tot:
 - de gehanteerde criteria bij de keuze van de vrije liederen,
 - de auteursrechten,
 - de geschikt geachte vrije liederen.

Een enkele keer was daardoor ook enige interpretatie vanuit eerder gegeven antwoorden nodig om tot een wat vollediger beeld te komen. Dit betrof bijvoorbeeld het antwoord op de vraag welke liederen men geschikt acht. Een relatie met de daaraan voorafgaande vraag over de liederen die men zingt naast de officieel toegestane, ligt voor de hand.

De uitkomsten van de enquête met betrekking tot bovengenoemde vragen dienen met enig voorbehoud te worden gehanteerd.

Samenvatting

De uitslag van de enquête kan in de volgende punten worden samengevat.

N.B. De nummering komt overeen met die van de vragen op het enquêteformulier (zie bijlage 3)

- 1a. Meer dan de helft van de kerken (91 kerken = 61%) houdt zich aan de afspraken, neergelegd in art. 69 K.O.
Van deze groep kerken zingt eenderde (31 kerken) naast de Psalmen en Enige Gezangen ook de Schriftberijmingen en/of de door de synode goedgekeurde liederen uit het Liedboek voor de kerken. Meer dan de helft van de laatstgenoemde kerken (17) maakt expliciet melding van het feit dat in bijzondere diensten ook liederen uit andere bundels gezongen worden. De diensten die men als bijzonder kwalificeert, zijn verschillend. Genoemd worden diensten op christelijke feestdagen, doop- en belijdenisdiensten, trouw- en rouwdiensten, gezinsdiensten, diensten voor verstandelijk gehandicapten, diensten op startzondag, bid- en dankdagdiensten.
Bijna 40% (58 kerken = 39%) van de kerken zingt ook in de gewone erediensten regelmatig andere dan de toegestane liederen.
- 1b. Vrijwel alle kerken die in de eredienst regelmatig het vrije lied zingen, kiezen gebruik gemaakt van liederen uit de bundels Opwekking, Joh. de Heer en Zingende gezegend.
- 1c. Met betrekking tot de gehanteerde criteria bij de keuze van de liederen geven de meeste kerken aan dat men alleen schriftuurlijk verantwoorde liederen zingt.
Verder spelen bij de keuze van de liederen vooral zaken als zingbare melodie, passend bij het thema van de dienst en bekendheid bij de gemeente een rol.
- 1d. Bij het gebruik van liederen uit andere bundels lijkt in het algemeen weinig aandacht besteed te worden aan het aspect auteursrechten.
Een groot aantal kerkenraden (34) beantwoordt de vraag niet en van de kerkenraden die de vraag wel beantwoorden, blijkt dat men bevreesd is dat een eventuele synodale selectie van liederen niet overeenstemt met de eigen keuze en/of te beperkend zal zijn.
Mogelijk is door veel kerkenraden deze vraag niet als relevant ervaren, omdat men in de erediensten integraal gebruik maakt van bijvoorbeeld het Liedboek voor de kerken en alleen in bijzondere diensten liederen uit andere bundels gebruikt.
2. De meest genoemde bundels die men geschikt acht om liederen uit te selecteren, zijn het Liedboek voor de kerken, Opwekking, Joh. de Heer en Zingende gezegend.
De antwoorden op deze vraag vertonen uiteraard veel overeenstemming met die bij punt 1b.
3. Op de vraag of de kerkenraden bereid zijn zich te houden aan een selectie van liederen, wanneer de synode zou besluiten die op te nemen in art. 69 K.O., antwoordt maar een beperkt deel van de kerkenraden (19) bevestigend.
Een aanmerkelijke groep kerkenraden (29) wil de vraag vooralsnog niet met ja beantwoorden. Uit de toelichting blijkt dat men bevreesd is dat een eventuele synodale selectie van liederen niet overeenstemt met de eigen keuze en/of te beperkend zal zijn.
Een grote groep kerkenraden (41) is niet bereid zich te houden, c.q. kan zich moeilijk houden aan een eventuele synodale selectie.
De drie meest genoemde motieven die daarvoor aangedragen worden, zijn:
 - a. de ontwikkelingen zijn niet meer terug te draaien en/of laat de keuze van de liederen over aan de vrijheid van de kerkenraden;
 - b. de selectie van de liederen voor de eredienst is nadrukkelijk een taak van de kerkenraad;
 - c. er worden problemen voorzien in de plaatselijke samenwerking met de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerk.

Conclusies

De hierboven samengevatte uitslag van de enquête overziende, komen de deputaten, bezien vanuit de opdracht van de generale synode van 2001, tot de volgende conclusies:

- a. in een substantieel deel van onze kerken wordt naast de toegestane liederen het vrije lied in de erediensten gezongen. Verder lijkt er bij deze kerken maar een beperkte bereidheid aanwezig zich te houden aan een door de synode vast te stellen selectie van liederen;
- b. uit de gehouden enquête is gebleken dat een eigen bundel liederen door een deel van de gemeenten niet wordt gewaardeerd. Deputaten zijn van mening dat het nu aan het geheel van de kerken is, in synode bijeen, de kerken een weg te wijzen;
- c. het baart het deputaatschap nogal wat zorg dat de gewenste en noodzakelijke eenheid in dit opzicht niet wordt aangetroffen. Als deputaatschap achten wij het een opdracht van de synode ook wat betreft het kerklied leiding te geven, opdat al wat in de gemeenten, in welke diensten dan ook, gezongen wordt in overeenstemming is met Schrift en belijdenis.

In het licht van bovenstaande conclusies hebben de deputaten besloten geen poging te doen om nu zelf liederen te selecteren (een opdracht van de synode), maar eerst een uitspraak van de synode te vragen over verder te nemen stappen met betrekking tot het kerklied.

3.6.4. Geen eenstemmigheid

Wegen we de gegevens die vanuit de enquête ons ter beschikking staan, dan betwijfelen wij of een door de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland samengestelde bundel de andere in gebruik zijnde liederen zal vervangen en men bereid is ter wille van de eenheid in de kerken zich te houden aan deze bundel liederen voor het zingen in de eredienst.

Een deel van de kerken ziet de noodzaak er niet van in een eigen bundel samen te stellen. Een ander deel zal deze niet gebruiken, omdat men zich wil houden aan wat nu in artikel 69 K.O. is bepaald. Weer een ander deel van de kerken wil zich houden aan een selectie van liederen die de synode vastgesteld heeft. Van eenstemmigheid kan dus niet gesproken worden.

3.6.5. Zorgvuldigheid

Een mogelijke uitweg uit de ontstane situatie zou kunnen zijn het aan de vrijheid van de plaatselijke gemeente over te laten wat in de erediensten gezongen wordt. Sommigen pleiten daarvoor en zien niet in

waarom daardoor de eenheid geschaad zou worden. Anderen menen echter dat dit de eenheid in ieder geval niet bevordert. Het blijkt in de praktijk zelfs verwijdering te geven. In een tijd van individualisme zullen we als kerken de gemeenschap als een kostbaar geschenk dienen te bewaren en te bevorderen. Wat gezongen wordt, raakt de kerken in z'n geheel. Zoals ook de liturgische formulieren de eenheid dienen. Zorgvuldigheid is van belang. Dit geldt ten aanzien van de tekst, de melodie en het taalgebruik van de te zingen liederen. Dit betreft ook de auteursrechten.

3.6.6. *Eenheid binnen de gereformeerde gezindte*

- Ten aanzien van de Gereformeerde Gemeenten geldt dat daar alleen de Psalmen en de Enige Gezangen gezongen worden.
- De laatste synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heeft een aantal liederen uit het Liedboek voor de kerken goedgekeurd om te worden proefgezongen tot de volgende synode. Deputaten hebben de opdracht er nog dertig liederen uit het Liedboek voor de kerken bij te zoeken plus negentig liederen uit andere bundels. Daarnaast werken de deputaten aan een lijst van liederen die ook gebruikt mogen worden bij bijzondere gelegenheden. Doel is in 2008 een voorlopige bundel en in 2011 een definitieve bundel van ongeveer 180 liederen. Wij als deputaten hebben contact gezocht en onderhouden met deputaten van genoemde kerken. Deze hebben niet geleid tot een eenheid van beleid in dit opzicht. Dit hangt samen met het feit dat de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) reeds een principiële beslissing met betrekking tot het zingen van het vrije lied in de eredienst genomen hebben, terwijl de kerken waartoe wij behoren, nog voor een dergelijke beslissing staan.
- In de Nederlands Gereformeerde Kerken is de praktijk dat het te zingen lied in de eredienst aan de vrijheid van de plaatselijke kerken wordt overgelaten.
- 'Zingen naar de Schriften' is een uitgave van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk, Huizen 2000. In dit rapport wordt gewezen op een gezamenlijke bezinning in de breedte van de gereformeerde gezindte om elkaar te treffen rondom het zingen van hetzelfde lied in de eredienst (32). In een noot op pagina 37 wordt opgemerkt dat de bundel 'Uit aller mond' het dichtst komt bij wat men bedoelt.

3.6.7. *'Uit aller mond'*

Met algemene stemmen besloot de synode van 1980 (Acta 1980, blz. 53, 57) dat ten dienste van allerlei vormen van kerkenwerk, gezin en school het van belang is dat er een bundel liederen komt.

Vanwege dit synodebesluit is contact gezocht met de gereformeerde gezindte. Vanuit het geheel van deze gezindte (Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk, Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), Gereformeerde Gemeenten, Nederlands Gereformeerde Kerken en Christelijke Gereformeerde Kerken) is door vertegenwoordigers ervan con amore meegewerkt via de in het leven geroepen Stichting Geestelijk Lied Gereformeerde Gezindte aan het samenstellen en uitgeven van een bundel. 'Uit aller mond' is een uitgave van 277 liederen, die naar het oordeel van de stichting voldoen aan schriftgetrouwheid en overeenstemming met de gereformeerde belijdenis.

Daarnaast ontstonden tot hiertoe twee bundels met 200 liederen voor kinderen in de leeftijd van de basisschool.

Om de eenheid met de gereformeerde gezindte ook in dit opzicht te bewaren is het van belang rekening met elkaar te houden.

3.6.8. *De redactie van artikel 69 K.O.*

De eenvoudigste oplossing lijkt de redactie van art. 69 van de kerkorde te handhaven, terwijl we ervan overtuigd zijn dat dit niet gevolgd wordt door een praktijk die daarmee in overeenstemming is. In steeds meer gemeenten wordt door de kerkenraad een andere beslissing genomen en worden uit veel bundels allerlei liederen gezongen, waarbij dient te worden opgemerkt dat hoe langer hoe meer 'bijzondere diensten' worden gehouden, waarvoor men het bepaalde in art. 69 K.O. ontoereikend acht.

3.6.9. *Mogelijkheden*

Er zijn diverse mogelijkheden, naast het blijven bij de huidige redactie van art. 69 K.O.:

1. de reeds eerder aangeboden bundel met 120 liederen, samengesteld door een vorig deputaatschap voor het kerkelijk lied, alsnog te aanvaarden, en opdracht te geven deze uit te geven, met inachtneming van de auteursrechten. Deze 'eigen bundel' is getoetst;
2. de bundel 'Uit aller mond' vrij te geven voor gebruik. Daarbij houden we de band met het geheel van de gereformeerde gezindte zoveel mogelijk vast en kan er schriftuurlijk-confessioneel in de eredienst worden gezongen;
3. na te gaan of we als kerken gebruik kunnen maken van de bundel liederen die in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) is vrijgegeven. Vanwege de contacten tussen beide kerkverbanden is het mogelijk zo tot meer eenheid te komen ten aanzien van het zingen van liederen;
4. een opsomming te geven van schriftuurlijk verantwoorde liederen uit andere bundels. Daarvoor zou een permanent deputaatschap dienen te worden ingesteld. Dit vraagt nogal wat;
5. de kerkenraden vrijheid te geven zelf dienaangaande beslissingen te nemen. Of deze weg bevorderlijk is voor de eenheid van het kerkverband, is zeer de vraag. We zijn ons er in dit geval wel van bewust dat dit alleen mogelijk is als de kerken beschikken over duidelijk omschreven criteria.

4. *Voorstellen*

Deputaten stellen u het volgende voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. de twee concept-doopformulieren en het concept-huwelijksformulier vast te stellen, vrij te geven voor gebruik in de kerken en door middel van publicatie beschikbaar te stellen;
3. deputaten de opdracht te geven een formulier samen te stellen dat gebruikt kan worden bij het afleggen van openbare geloofsbelijdenis;
4. een besluit te nemen met het oog op het gebruik van het kerklied in onze kerken en deputaten naar aanleiding van dat besluit een vervolgoopdracht te geven;
5. deputaten de opdracht te geven de studie naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie

voort te zetten in samenwerking met het deputaatschap Eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
6. opnieuw deputaten te benoemen.

Deputaten voornoemd,

Ds. J. Van Amstel, voorzitter
Ds. C.J. Droger, secretaris (a.i.)
J. Groeneveld, secretaris (voor de Schriftberijmingen)

Bijlage 1: Twee nieuwe formulieren voor de kinderdoop

Concept-doopformulier (kinderdoop) I

Formulier om de heilige doop te bedienen aan de kleine kinderen van de gelovigen
Eerst willen wij luisteren naar wat de Bijbel zegt over de instelling en de betekenis van de doop.
Voordat de Heere Jezus naar de hemel ging, droeg Hij zijn discipelen op de wereld in te gaan en alle volken tot zijn discipelen te maken. Zij die tot geloof kwamen, moesten gedoopt worden in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.
Matteüs 28:19 Bij deze instelling van de christelijke doop heeft Jezus toegezegd dat wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zalig zal worden; en wie niet geloofd zal hebben, zal veroordeeld worden.
Marcus 16:16 Kort daarna werd de Heilige Geest uitgestort op het pinksterfeest. Drieduizend mensen kwamen tot geloof en werden gedoopt.
Handelingen 2:41 Het water waarmee wij gedoopt worden, laat ons zien dat wij door de zonde onrein zijn en dat onze zonden afgewassen moeten worden. Als nageslacht van Adam zijn wij in zonde ontvangen en geboren. Job zegt dit ook: *Wie zal een reine geven uit de onreine? / Komt ooit een reine uit een onreine?* Daarom kunnen we slechts door een algehele reiniging het koninkrijk van God ingaan.
Psalms 51:6 Dit kunnen wij onszelf niet geven en daarom zoeken wij onze zaligheid buiten onszelf in Jezus Christus. Bij Hem alleen is die te vinden. Het water bij de doop wijst heen naar het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, dat onze zonden afwast, zodat we in Hem rein voor God zijn. Onze zonden worden verzoend doordat God ons toerekent wat Christus door zijn lijden en sterven heeft verworven.
Job 14:4 Bij onze doop ontvangen we het teken en zegel van wat God ons in het verbond van zijn genade belooft.
De *Vader* bezegelt ons dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade sluit. Hij belooft ons dat Hij ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en altijd als een Vader voor ons wil zorgen, in voor- en tegenspoed.
De *Zoon* bezegelt ons dat Hij ons wast in zijn bloed van al onze zonden. Hij belooft dat Hij ons doet opstaan in een nieuw leven, zoals Hij eens opstond uit de dood. Hij zegt ons toe dat God ons de rechtvaardigheid van Hem toerekent.
De *Heilige Geest* bezegelt ons dat Hij in ons wil wonen en werken. Hij belooft ons dat Hij ons tot leden van Christus wil heiligen, en zegt ons toe dat Hij ons wil doen delen in wat we in Christus hebben. Dat is het afwassen van onze zonden en het dagelijks vernieuwen van ons leven, totdat wij ten slotte zonder enige zonde, met heel de gemeente van de uitverkoren kinderen van God, eeuwig leven.
De HEERE geeft ons in de doop niet een bevestiging van ons geloof of van onze bekering, maar een teken en zegel van zijn verbondsbeloften. Met vrijmoedigheid mogen wij bidden om de vervulling daarvan. Aan dit gebed verbindt Hij zijn zegen. Wanneer wij Hem echter niet geloven op zijn Woord, verbreken wij dit verbond. Dit ongeloof blijft niet zonder gevolgen. Tegenover Gods verbondszegen staat zijn verbondswraak.

Nu willen wij horen waarom kleine kinderen gedoopt worden

De kinderen van gelovige ouders ontvangen de heilige doop als teken en zegel van het verbond dat God ook met hen gesloten heeft, al begrijpen ze er nog niets van. Voor de HEERE horen zij er helemaal bij.
Toen de HEERE zijn volk uit de slavernij van Egypte leidde, werden óók de kinderen bevrijd. Zij zijn een deel van de gemeente van de HEERE, waaraan Hij zijn heil belooft.

- Exodus 20:5* Tot allen zegt Hij: *Ik ben de HEERE, uw God.* Hij belooft oud en jong naar het beoefde land te brengen.
- Deuteronomium 5:6* Wanneer het merendeel in de woestijn omkomt, is dat geen gevolg van een tekort in Gods belofte, maar is dit enkel en alleen te wijten aan hun ongelof.
- Numeri 14* Gods verbondsbeloften gelden voor de gelovigen en voor hun kinderen. De HEERE sloot een verbond met Abraham de vader van alle gelovigen, en met zijn nageslacht.
- Hebreeën 3* Als teken van dit verbond der genade moesten de jongens op hun achtste levensdag besneden worden. Wie de besnijdenis niet overeenkomstig Gods bevel uitvoerde, verbrak dit verbond en riep de toorn van God op.
- Genesis 17:7* Nu het bloed van Christus gevloeid heeft, is de besnijdenis als verbondsteken niet meer nodig. De HEERE vervulde zijn belofte aan Abraham en als teken daarvan wijst het doopwater heen naar het bloed van Jezus Christus, de grote Zoon van Abraham, dat reinigt van alle zonden. Aan de christelijke gemeente te Kolosse laat Paulus weten dat zij die gedoopt zijn, niet besneden behoeven te worden. Zoals het God in het Oude Testament ten diepste ging om de besnijdenis van het hart, zo geldt dit evenzeer het gedoopte kind in de Nieuwtestamentische gemeente.
- Matteüs 1* Aan de gemeente te Korinte schrijft dezelfde apostel dat de kinderen van een gelovige vader of moeder heilig zijn. Zij zijn niet zonder zonde, maar worden apart gezet van de wereld om hen heen, om de Heere met en in zijn gemeente te dienen. Heel de gemeente wordt daarom opgeroepen tot geloof te komen en tot levensheiliging.
- Kolossenzen 2:11, 12* Deze gemeente wordt in het Woord van God gewaarschuwd voor ongelof. Allen wordt op het hart gebonden dat alleen wie gelooft wat de HEERE belooft, het heil metterdaad ontvangt.
- 1 Korintiërs 7:14* Wanneer Paulus het evangelie in Europa verkondigt, komen in Filippi Lydia en de gevangenebewaarder door de Heilige Geest tot geloof in de Heere Jezus.
- 1 Petrus 2* Zij worden gedoopt met hun hele huis.
- 1 Korintiërs 10:1-13* Op de pinksterdag heeft Petrus verkondigd: *Want u komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen, die daar verre zijn, zo velen als er de Heere, onze God, toe roepen zal / Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen, die verre zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal.*
- Handelingen 16* Zo komt de HEERE ook nu nog met zijn belofte van vergeving en vernieuwing tot de gelovigen en hun kinderen, want ook zij behoren tot zijn verbondsgemeente. Het gaat in het Oude en in het Nieuwe Testament om hetzelfde verbond met dezelfde beloften, ook al wisselt het teken ervan. Daarom mogen de gelovigen en hun kinderen slechts één keer de doop te ontvangen. Wat God zegt, blijft gelden.
- Handelingen 2:39* De christelijke kerk belijdt dan ook: *één doop tot vergeving der zonden.* Op grond van deze beloften van de drie-enige God behoren gelovige ouders dagelijks voor hun kinderen te bidden, en mogen zij vragen om de vervulling van die beloften van het verbond. Zij moeten hun kinderen van jongs af aan leren ook zelf daarom te bidden, in het vaste vertrouwen dat de HEERE deze gebeden zal verhoren. Ouders zijn ertoe geroepen hun kinderen in de vreze des HEEREN op te voeden en hun kinderen voor te gaan in het vertrouwen op God en in het leven voor Hem. Beiden, ouders en kinderen, worden opgeroepen om de zondige wereld de rug toe te keren en te strijden tegen de zonde.
- Geloofsbelijdenis van Nicea* Heel de gemeente ziet er naar uit en bidt erom dat de gedoopte kinderen zelf de HEERE gaan kennen en in het openbaar belijdenis van hun geloof afleggen.

Voordat wij overgaan tot de bediening van de heilige doop, bidden we tot de HEERE, onze God:

Genadige en barmhartige HEERE in de hemel.

Als uw gemeente zijn wij samengekomen met deze ouders.

Nu zij met hun kind tot de doopvont naderen, bidden wij voor hen en hun kind.

U laat hen zien dat U zich aan hun kind verbonden hebt en uw Naam op zijn voorhoofd schrijft.

Voor die genade en zegen dat U uw beloften aan pasgeborenen wilt geven, danken wij U oprecht.

Wij bidden U, trouwe God, dat U alles wat U in het genadeverbond belooft, in het leven van deze dopeling vervult.

Wilt U dit kind in genade aanzien en het door uw Heilige Geest een plaats geven in het lichaam van onze Heere Jezus Christus, zó dat het in Zijn dood begraven wordt en met Hem opstaat in een nieuw leven.

Laat de bediening van de heilige doop voor de hele gemeente tot zegen wezen.

Wij zijn in uw Naam gedoopt en U hebt ons allen zoveel beloofd. Geef dat wij dit bij deze doop opnieuw mogen zien, en des te meer bidden om de vervulling van uw beloften.

Geef dat wij ook beseffen welke beloften wij voor onze kinderen hebben afgelegd en leer ons, nu dit kind gedoopt wordt, daarnaar te leven.
 En als eenmaal ook voor dit kind het ogenblik aanbreekt dat het voor de rechterstoel van Christus verschijnt, laat het dan zonder vrees mogen staan voor Hem, uw Zoon, onze Heere Jezus Christus, Die met U en de Heilige Geest de enige God is, en leeft en regeert tot in eeuwigheid.
 Verhoor ons, barmhartige God, om Jezus' wil.
 Amen.

Vragen aan de ouders voor de bediening van de heilige doop:

U hebt gehoord dat de doop een instelling van de Heere is en een teken en zegel van zijn belofte, waarin ook uw kind deelt. Daarom vragen we u een eerlijk antwoord te geven voor God en zijn gemeente op de volgende vragen:

1. Gelooft u dat wij en onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerlei ellende onderworpen zijn, zelfs de eeuwige veroordeling verdiend hebben?
 Belijdt u tegelijkertijd dat wij en onze kinderen in Christus geheiligd zijn en dat daarom ook onze kinderen als leden van zijn gemeente gedoopt moeten worden, als teken van het verbond dat God met ons en onze kinderen heeft gesloten?
2. Belijdt u dat heel de Bijbel, het Oude en het Nieuwe Testament, Gods onfeilbaar Woord is? Gelooft u dat de bijbelse leer, zoals deze in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en hier in de christelijke kerk verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?
3. Beloofd u dit kind, waarvan u de ouders bent, op te voeden overeenkomstig Gods verbond, in de vrede des HEEREN? En neemt u de verantwoordelijkheid op u om, naar uw mogelijkheden, aan uw kind breder uit te leggen en te laten uitleggen wat God ons in zijn Woord zegt?

Wat is daar uw antwoord op?

Ja.

Bij de bediening van de doop worden de instellingswoorden gebruikt: ... (naam), ik doop u in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, Amen.

Dankzegging

Vader, Zoon en Heilige Geest, in uw Naam is (naam) gedoopt.
 Wij danken U dat U niet alleen met Abraham en zijn nageslacht het verbond der genade hebt gesloten maar dit ook met ons en onze kinderen hebt gedaan en in de doop ons daarvan een teken en zegel hebt gegeven.
 Hemelse Vader, U beloofde dit kind tot een God te zijn en het altijd uw vaderlijke zorg te willen betonen. Wij bidden U om de vervulling van uw beloften voor dit kind. Wij vragen U daarom of U altijd zijn Vader wilt zijn en dat het als kind van U mag leven, in liefde tot U en in vast vertrouwen op U.
 Zoon van God, U beloofde dit kind al zijn zonden af te wassen met uw bloed. Wij bidden U het te doen delen in de vergeving van de zonden.
 Heilige Geest, U beloofde dit kind geheel te vernieuwen. Wilt U in het hart van dit kind zo werken, dat het geheel voor God leeft in een nieuwe levenswandel.
 Geef het daarom, drie-enige God, oprecht geloof in U, hartelijke liefde tot U en sterke hoop op U. Geef deze ouders uw genade om dit kind op te voeden voor U, overeenkomstig uw verbond. Geef ons als uw gemeente om samen met de ouders een voorbeeld te zijn in heel onze levenswandel.
 Werk in de harten van onze kinderen zo, dat zij uw Naam belijden en U leren volgen.
 Bewaar hen ervoor dat zij zich van U afkeren en in de handen van de boze vallen. Wilt U er in uw genade voor zorgen dat er nooit één van hen als kind van het verbond verloren gaat.
 Geef dat allen die gedoopt zijn de goede strijd mogen strijden en in uw kracht overwinnen.
 Wij bidden U dat dit gedoopte kind in heel zijn leven en tot in eeuwigheid U mag toebehoren, om met heel uw kerk U eeuwig te loven en te prijzen.
 Hoor ons, barmhartige Vader, om Jezus' wil, Die ons heeft leren bidden:

*Onze Vader, Die in de hemelen zijt;
uw Naam worde geheiligd,
uw koninkrijk kome,
uw wil geschiede, gelijk in de hemel
alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze;
want van U is het koninkrijk
en de kracht en
de heerlijkheid,
tot in der eeuwigheid.
Amen.*

Concept-doopformulier (kinderdoop) II

Presentatie

NN en NN hebben te kennen gegeven dat zij hun kind willen laten dopen.

Onderwijs

Wanneer in de gemeente van Christus de doop wordt bediend, gebeurt dat naar het woord van onze Heere Jezus Christus.

Hij heeft zijn apostelen de opdracht gegeven

om alle volken tot zijn leerlingen te maken

en hen te dopen in de Naam van de Vader

en van de Zoon

en van de Heilige Geest,

en hen te leren onderhouden al wat Hij geboden had.

In de brieven van de apostelen

wordt ook over de doop gesproken.

Zo zegt Paulus dat

wie in Christus Jezus gedoopt is,

in zijn dood gedoopt is.

Met Hem zijn we dan begraven

door de doop in de dood

opdat

gelijk Christus uit de doden is opgewekt

door de majesteit van de Vader

zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.

Ook de kinderen mogen delen in dit geheimenis

overeenkomstig het woord van Jezus:

Laat de kinderkens tot Mij komen,

en verhindert ze niet;

want derzulken is het Koninkrijk Gods.

Laat de kinderen tot Mij komen,

verhindert ze niet

want voor zodanigen is het Koninkrijk Gods.

Het volk Israël trok met zijn kinderen

uit Egypte, het land van duisternis en slavernij,

door de Schelfzee en de woestijn

op weg naar het beloofde land.

Dus stonden ook de kinderen onder Gods belofte en opdracht.

Reeds sinds Abraham, de vader van alle gelovigen,

wordt het verbond ingescherpt

door het teken van de besnijdenis

aan jongens, op de achtste dag na de geboorte.

Overeenkomstig het woord van de apostel

zijn de gelovigen besneden in Christus

met een besnijdenis

die geen werk van mensenhanden is,

daar zij met Hem begraven zijn in de doop.

Matteüs 28:18, 19

Romeinen 6:3, 4

Marcus 10:14

Genesis 17:7, 12

Genesis 21:4

Kolossenzen 2:11, 12

Matteüs 28:18, 19

Handelingen 2:39

Zo heeft de kerk sinds de dagen van de apostelen

ook aan de kinderen de doop bediend.

In de Naam van de Vader gedoopt worden,

is een teken en zegel

dat God de Vader voor eeuwig zijn genadeverbond met ons sluit.

Hij geeft daarmee te kennen
 dat Hij ons tot zijn kinderen aanneemt
 en maakt tot zijn erfgenamen.
 Hij zet Zich voor ons in ten goede.
In de Naam van de Zoon gedoopt worden
 is een teken en zegel
 dat de Heere Jezus al onze zonden afwast
 op grond van zijn lijden en sterven.
 Wij mogen met Hem opstaan in een nieuw leven,
 bevrijd van zonde en schuld.
In de Naam van de Heilige Geest gedoopt worden
 is een teken en zegel
 dat Hij vast en zeker in ons wil wonen en werken.
 Hij verbindt ons aan Christus
 en doet ons delen in het heil
 dat Christus voor ons verworven heeft.
 De schatten van Christus maakt Hij ons eigen:
 de afwassing van onze zonden
 en de dagelijkse vernieuwing van ons leven
 totdat wij eenmaal met alle heiligen
 God zullen loven in de wereld die komt.

Doogedachtenis

Op grond van het verbond roept en verplicht de doop ons
 tot een nieuwe gehoorzaamheid.

Laten wij toegewijd zijn
 aan de ene God, Vader, Zoon en Heilige Geest;
 laten we Hem vertrouwen en liefhebben
 met heel ons hart,
 met heel onze ziel,
 met heel ons verstand
 en met al onze krachten.
 Loslaten moeten we
 al wat onheilig is.
 Afsterven moet ons oude, zondige leven,
 opdat we geheel en al een nieuw leven leiden
 in dienst van God.
 En als wij in zonden vallen
 – we zijn en blijven immers zwak –
 dan moeten we niet aan de genade van God twijfelen
 en niet blijven doorgaan met zondigen,
 want de doop is een zegel
 en een vast teken
 dat het verbond met God eeuwig is.

Samengekomen rond de doopvont
 worden wij allen getuigen van de doop van dit kind
 en gedenken wij onze eigen doop.

Laten wij ons dan niet schamen
 om Christus openlijk te erkennen,
 want het evangelie is
een kracht Gods
tot zaligheid een iegelijk, die gelooft /
een kracht Gods
tot behoud voor een ieder die gelooft.

Romeinen 1:16

In gemeenschap met de kerk van alle tijden en alle plaatsen
 spreken wij openlijk uit:

Ik geloof in God de Vader, de Almachtige,
 Schepper van hemel en aarde
 En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heer,
 die ontvangen is van de Heilige Geest,
 geboren uit de maagd Maria,
 die geleden heeft onder Pontius Pilatus,
 is gekruisigd,
 gestorven
 en begraven,
 is nedergedaald in het rijk van de dood,
 op de derde dag opgestaan van de doden,
 opgevaren naar de hemel
 en zit aan de rechterhand van God, de Almachtige Vader,
 vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

Ik geloof in de Heilige Geest.
Ik geloof de heilige Katholieke Kerk,
de gemeenschap der heiligen,
de vergeving van de zonden,
de opstanding van het lichaam
en het eeuwige leven.

Vragen aan de ouders

In geloof moeten wij de doop verlangen
en niet uit gewoonte of voor de uiterlijke vorm.
Daarom vragen wij u
eerlijk antwoord te geven op de volgende vragen:

– Erkent u dat
onze kinderen van hun vroegste begin
in de macht van de zonde zijn
en aan het eeuwig oordeel onderworpen zijn,
maar dat zij
op grond van het lijden en sterven van Christus
uit deze duisternis worden getrokken
in het licht van zijn verlossing
en dat zij daarom
als leden van zijn gemeente gedoopt behoren te worden?

– Gelooft u dat de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament
het verlossende Woord van God zijn,
zoals de kerk dat ook openlijk in haar geloofsbelijdenis uitspreekt en erkent
en zoals dat ook in de kerk alhier wordt verkondigd?

– Beloofd u uw kind bij het opgroeien zo te onderwijzen
en te laten onderwijzen
dat het zijn doop leert verstaan,
en beloofd u uw kind voor te gaan
in een christelijke levenswandel?

Vader en moeder ... wat is daarop uw antwoord?
Ja.

Doop

Doopgebed

Almachtige, eeuwige God,
U hebt door de zondvloed
de ongelovige wereld gestraft,
maar Noach en de zijnen
hebt U gered.
Hoe groot is uw ontferming.
U hebt de Farao van Egypte,
die zo verhard was
dat hij zich niet aan U wilde onderwerpen,
met heel zijn leger
in de Rode Zee doen omkomen,
maar uw volk Israël
hebt U droogvoets door diezelfde Rode Zee geleid.
Wij bidden U
op grond van uw oneindige barmhartigheid,
dat U dit kind genadig wilt zijn
en door uw Heilige Geest wilt opnemen
in het lichaam van Jezus Christus, uw Zoon.
Laat het met Hem in zijn dood worden begraven
en met Hem opstaan in een nieuw leven.
Laat het zijn kruis dagelijks blijmoedig dragen
in de navolging van Christus
en Hem aanhangen met een echt geloof,
vaste hoop
en vurige liefde.
Geef dat het dit leven
– dat aan het sterven is prijsgegeven –
door uw genade getroost zal verlaten
en zonder angst zal verschijnen
voor Jezus Christus, uw Zoon,
die Rechter en Redder is.

Hoor ons in de Naam van Jezus Christus, uw Zoon,
die met U en de Heilige Geest,
één enig God,
leeft en regeert in eeuwigheid.
Amen.

Doopformule

N... ik doop u/jou
in de Naam van de Vader
en van de Zoon
en van de Heilige Geest.

Afsluitend dankgebed

Almachtige, barmhartige God en Vader,
U prijzen en danken wij
dat U ons en onze kinderen
door het bloed van uw geliefde Zoon, Jezus Christus,
al onze zonden vergeeft;
dat U ons door uw Geest tot leden van Hem afzondert
en in Hem tot uw kinderen aanneemt;
U prijzen en danken wij
dat U ons dit laat zien en bezegelt
in het teken van de doop.
Om Jezus' wil bidden wij U voor dit gedoopte kind
dat U het altijd wilt leiden en regeren door uw Geest;
laat het naar uw Woord worden opgevoed
en in Christus tot geestelijke groei komen,
opdat het uw goedheid en barmhartigheid
zal erkennen en verkondigen.
Laat het als een gerechtvaardigd mens
onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester
Jezus Christus
leven
en volhardend strijden
tegen de zonde, de duivel en zijn hele rijk
en overwinnen,
om U, enige en betrouwbare God,
Vader, Zoon en Heilige Geest,
eeuwig te loven en de prijzen.
Amen.

Bijlage 2

Nieuw formulier voor de huwelijksbevestiging

Concept-huwelijksformulier

Onderwijs

Voor de overheid, als dienaars van God, is het huwelijk van ... en ... gesloten.
Het is goed dat het huwelijk van de gelovigen ook in de samenkomst van de
gemeente wordt bevestigd en dat Gods zegen erover wordt gevraagd. Daarom
zijn we hier als gemeente bijeen.

God zegt ons in zijn Woord, dat Hij man en vrouw geschapen en voor elkaar
bestemd heeft. Hij heeft het huwelijk gegeven als een gave en opdracht en zijn
zegen erover beloofd. Want God, onze Vader, die alles schiep, schiep de mens
naar zijn beeld. Hij zei: *Het is niet goed, dat de mens alleen zij; Ik zal hem een hulp
maken, die als tegen hem over zij. Daarom zal de man zijn vader en zijn moeder
verlaten, en zijn vrouw aankleven; en zij zullen tot één vlees zijn. En God zegende
hen, en God zei tot hen: Weest vruchtbaar, en vermenigvuldigt.*

*Het is niet goed, dat de mens alleen zij; Ik zal hem een hulp maken, die bij hem
past. Daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw
aanhangen, en zij zullen tot één vlees zijn. En God zegende hen en God zei tot
hen: Weest vruchtbaar en wordt talrijk.*

Genesis 2:18,24; 1:28

Overeenkomstig dit Woord moet het huwelijk gezien worden als een totale
levensgemeenschap van één man en één vrouw die aangegaan wordt voor het
leven. Zij zijn in unieke zin verbonden aan elkaar, vormen samen een eenheid en
zijn wederzijds verantwoordelijk. Om die hechte eenheid voor ieder duidelijk te
laten zijn, wordt het huwelijksverbond ook officieel en in het openbaar gesloten en
kerkelijk bevestigd.

Johannes 2:1-11
 Marcus 10:9

Deze goede gave van God is door de zondeval van de mens geschonden. Maar God, die zeer barmhartig is, heeft het huwelijk in stand gehouden en zijn zegen laten voortduren. Daarom heeft de Heere Jezus Christus het huwelijk als instelling van God geëerd door aanwezig te zijn op de bruiloft te Kana en door het wonder dat Hij daar verrichtte. Ook heeft Hij de verbreking van het huwelijk veroordeeld toen Hij zei: *Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidt de mens niet*. Het is Gods bedoeling dat man en vrouw elkaar voor altijd trouw blijven.

1 Timoteüs 4:4
 Efeziërs 5:32

In de brieven van de apostelen wordt over het huwelijk gesproken als een gave van God die geheiligd wordt door het Woord van God en door het gebed. Paulus noemt de eenheid in het huwelijk een groot geheimenis. Dat betreft hij op de eenheid tussen Christus en zijn gemeente.

We moeten het huwelijk dan ook niet lichtvaardig aangaan, maar weloverwogen, eerbiedig en dankbaar, in de vreze des HEEREN. De gemeenschap voor heel het leven mag een vreugde zijn, waarin man en vrouw in trouw elkaar liefhebben en toegewijd en hulpvaardig voor elkaar leven. Door de zonde ondervinden ook de gehuwden veel tegenslag en verdriet. Toch mogen zij op grond van Gods beloften zeker zijn van de goedheid en hulp van de HEERE, ook als het moeilijk is.

Doel

Het is goed te weten met welk doel de HEERE God het huwelijk heeft ingesteld. De bedoeling is in de eerste plaats dat man en vrouw in oprechte liefde aan elkaar verbonden zijn en daarom elkaar in vreugde toebehoren, elkaar trouw zullen helpen in alles wat tot het tijdelijke en eeuwige leven behoort.

De bedoeling is in de tweede plaats, dat door het huwelijk het menselijke geslacht en ook de kerk wordt voortgezet en dat de ouders, wanneer kinderen aan hen worden toevertrouwd, die kinderen zullen opvoeden en voorleven in de kennis en dienst van de HEERE. Samen zullen zij in het huwelijk trouw leven overeenkomstig de wil van God met een goed en gerust geweten en hun lichaam – dat een tempel van de Heilige Geest is – niet verontreinigen.

Wederzijdse verplichtingen

Vandaag sluit u als man en vrouw het huwelijksverbond. Daarmee spreekt u uit dat u overeenkomstig het evangelie van Jezus Christus elkaar in liefde zult toebehoren en elkaar trouw zult helpen.

Efeziërs 5:22-33

In de Schrift wordt dit verbond vergeleken met de relatie tussen Christus en zijn gemeente. Christus als het Hoofd van zijn gemeente heeft zich in liefde voor haar overgegeven. Zo behoort ook de man zijn vrouw lief te hebben en zich ten goede voor haar in te zetten.

Efeziërs 5:21

De gemeente als het lichaam van Christus heeft in eerbied haar Heere lief. Zo behoort ook de vrouw haar man hoog te achten en lief te hebben en zich ten goede voor hem in te zetten. Voor beiden geldt: weest elkaar onderdanig in de vreze des HEEREN.

Samen zult u zoeken naar de wil van God voor uw leven. Samen zult u trouw en met toewijding uw taak verrichten en zorgen voor uw gezin. Samen zult u de kinderen – indien u die worden toevertrouwd – voorgaan in een leven met God en zijn gemeente.

Uw gezin zal deel zijn van een groter geheel. Ten opzichte van kerk en samenleving hebt u de roeping om als een hechte eenheid naar buiten te treden. Besef dat u erfgenamen bent van de genadegave van het leven. Wees vergevingsgezind en leef samen in wijsheid, opdat uw gebeden tot God niet door onmin worden verstoord.

Van de gemeente mag u verwachten dat zij voor u zal bidden en u zal ondersteunen als de tijd en omstandigheden daar aanleiding toe geven.

Belofte

(waarbij bruid en bruidegom elkaar de rechterhand geven)

Ik,
 verklaar hier voor God en zijn gemeente
 dat ik jou,
 genomen heb en neem tot mijn vrouw
 en ik beloof
 dat ik je nimmer zal verlaten
 in goede noch kwade dagen
 in rijkdom noch armoede
 in gezondheid noch ziekte
 totdat de dood ons zal scheiden;
 en ik beloof dat ik in liefde
 mij ten goede voor jou zal inzetten

dat ik heilig met je zal leven
trouw in alle dingen
zoals het evangelie dat vraagt.

Ik,,
verklaar hier voor God en zijn gemeente
dat ik jou,
genomen heb en neem tot mijn man
en ik beloof
dat ik jou nimmer zal verlaten
in goede noch kwade dagen
in rijkdom noch armoede
in gezondheid noch ziekte
totdat de dood ons zal scheiden;
en ik beloof dat ik in liefde
mij ten goede voor jou zal inzetten
dat ik heilig met je zal leven
trouw in alle dingen
zoals het evangelie dat vraagt.

õf:

NN
verklaart u hier voor God en zijn gemeente
dat u genomen hebt en neemt tot uw vrouw
...
en belooft u
dat u haar nimmer zult verlaten
in goede noch kwade dagen
in rijkdom noch armoede
in gezondheid noch ziekte
totdat de dood u zal scheiden;
en belooft u
dat u zich in liefde voor haar zult inzetten
dat u heilig met haar zult leven
trouw in alle dingen
zoals het evangelie dat vraagt.

NN
verklaart u hier voor God en zijn gemeente
dat u genomen hebt en neemt tot uw man
...
en belooft u
dat u hem nimmer zult verlaten
in goede noch kwade dagen
in rijkdom noch armoede
in gezondheid noch ziekte
totdat de dood u zal scheiden;
en belooft u
dat u zich in liefde voor hem zult inzetten
dat u heilig met hem zult leven
trouw in alle dingen
zoals het evangelie dat vraagt.

Bevestiging en zegen

(waarbij het bruidspaar knielt)

God de HEERE heeft u samengevoegd;
Hij heeft u door zijn genade
tot deze heilige staat van het huwelijk geroepen.
De Vader der barmhartigheid verbindt u
met zuivere liefde en trouw,
vervulde u met zijn genade
en geve u zijn zegen.
Zo heeft God u dan samengevoegd als man en vrouw
en wat God samengevoegd heeft,
scheide de mens niet.
Amen

Gebeden

Barmhartige God en Vader,
 U hebt deze bruidegom en bruid tot elkaar gebracht
 en hen door de band van het huwelijk verenigd;
 wij danken U voor de zegen
 die zij van U ontvangen op deze dag;
 wij bidden U dat zij onder uw hoede
 samen door het leven mogen gaan.
 Wil hun de genade geven,
 dat zij door de liefde van Christus
 steeds meer naar elkaar toegroeien,
 verbonden in de eenheid van het ware geloof.
 Schenk hun de kracht van uw Heilige Geest,
 opdat zij als man en vrouw
 in hun gezin leven naar uw goddelijke wil.
 Verleen hun uw gunst om,
 als het U belieft kinderen aan hen te geven,
 die op te voeden naar de eis van uw verbond,
 in de onderwijzing, tucht en liefde van Christus.
 Heilig de band die hen verenigt,
 tot zegen voor henzelf,
 tot opbouw van de gemeente,
 tot een getuigenis voor anderen
 en tot eer van uw heilige Naam.
 Wij bidden U
 voor mensen die elkaar eens als een geschenk uit Uw hand ontvingen,
 dat ze in liefde trouw mogen blijven
 en elkaar telkens opnieuw mogen ontdekken en herkennen.
 Wij bidden U
 voor mensen die het gaandeweg moeilijk met elkaar hebben gekregen,
 dat ze elkaar mogen terugvinden.
 Wij bidden U
 voor allen die van elkaar gescheiden zijn geraakt
 en voor hun kinderen.
 Houd hen vast in Uw trouw en liefde,
 zodat verbittering geen plaats krijgt.
 Geef kracht en sterkte in alle moeiten.
 Wij bidden U
 voor weduwen, weduwnaren,
 voor wezen.
 Bewaar hen voor eenzaamheid en verbittering,
 vertroost hen door Uw nabijheid.
 Wij bidden U
 voor mensen die geen partner hebben.
 Wil hen zegenen met een blij leven
 ten dienste van U, tot zegen van velen.
 Geef ons allen, gehuwd of ongehuwd, uw zegen,
 opdat wij tot zegen mogen zijn
 en elkaar kunnen dienen als een afluens van Uw liefde en trouw.
 Ga zo met ons mee, ook op deze dag,
 verhoor onze gebeden en aanvaard onze lof en dank
 door Jezus Christus, onze Heere, die ons heeft leren bidden:
*Onze Vader, die in de hemelen zijt;
 uw Naam worde geheiligd,
 uw Koninkrijk kome,
 uw wil geschiede, gelijk in de hemel
 alzo ook op de aarde.
 Geef ons heden ons dagelijks brood
 en vergeef ons onze schulden,
 gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,
 en leid ons niet in verzoeking,
 maar verlos ons van de boze;
 want van U is het Koninkrijk
 en de kracht
 en de heerlijkheid
 in der eeuwigheid.
 Amen.*

Bijlage 3**Uitslag van de enquête met betrekking tot het kerklied,
gehouden onder de christelijke gereformeerde kerkenraden in het najaar van 2002**

Totaal aantal kerken: 188
Aantal reacties: 149 (79%)

1a. Worden er liederen gebruikt in de erediensten buiten de afspraken neergelegd in art. 69 K.O.?

Antwoorden:

Nee – 91 kerken (61%), waarvan 60 kerken alleen de Psalmen en de Enige Gezangen zingen en 31 kerken de Psalmen, de Enige Gezangen, de Schriftberijmingen en/of de door de synode goedgekeurde liederen uit het Liedboek voor de kerken.

Ja – 58 kerken (39%).

Opmerkingen:

- Van de hierboven genoemde groep van 31 kerken maken 17 kerken expliciet melding van het feit dat in bijzondere diensten naast de in art. 69 K.O. genoemde liederen ook liederen uit andere bundels worden gebruikt. Als bijzondere diensten worden genoemd diensten op chr. feestdagen, doop- en belijdenisdiensten, trouw- en rouwdiensten, kerk- en schooldiensten, gezinsdiensten, diensten voor verstandelijk gehandicapten, diensten op startzondag en bid- en dankdiensten.
- Zes kerken geven aan dat bij bijzondere diensten voor de aanvang van de dienst liederen uit andere bundels gezongen worden.

1b. Zo ja, welke liederen?

Antwoorden:

Een selectie uit	het Liedboek voor de kerken	57 kerken
	de bundel Opwekking	29 kerken
	Joh. de Heer	22 kerken
	Zingende gezegend	16 kerken
	Alles wordt nieuw	13 kerken
	Evangelische Liedbundel	11 kerken
	Hervormde Bundel	8 kerken
	Youth for Christ-bundel	6 kerken
	Uit aller mond	4 kerken
Diversen, w.o.	29 Gezangen	10 kerken
	Gereformeerd Kerkboek	
	Glorieklokken	
	Jeugd in aktie	
	Hanna Lam	
	Elly en Rikkert	

1c. Welke criteria heeft u gehanteerd?

Antwoorden:

Schriftuurlijk/naar Schrift en Belijdenis	43 kerken
Zingbare melodie/zingbaar ritme	19 kerken
Passend in de liturgie/bij het thema van de dienst	10 kerken
Bekendheid van het lied bij de gemeente	9 kerken
Begrijpelijk taalgebruik	4 kerken
Geen antwoord	12 kerken

1d. Heeft u ook rekening gehouden met auteursrechten?

Antwoorden:

Ja	12 kerken
Gedeeltelijk	2 kerken
Nee	10 kerken
Geen antwoord	34 kerken

2. Welke liederen acht u geschikt naast de Psalmen en enige Gezangen?

Antwoorden:

1. Een selectie uit	het Liedboek voor de kerken	69 kerken
	de bundel Opwekking	38 kerken
	Joh. de Heer	21 kerken
	Zingende gezegend	18 kerken
	Alles wordt nieuw	16 kerken
	Youth for Christ-bundel	11 kerken
	Evangelische Liedbundel	9 kerken
	Uit aller mond	7 kerken
	Hervormde Bundel	1 kerk
	Liederbundel voorgesteld op generale synode 1983	1 kerk

2. Geen antwoord	10 kerken
3. Niet van toepassing	60 kerken
3. Bent u bereid zich te houden aan een selectie van liederen wanneer de synode zou besluiten die op te nemen in art. 69 K.O.?	
Antwoorden:	
Niet van toepassing	60 kerken
Ja	19 kerken
Geen positief antwoord mogelijk zolang selectie niet bekend is	19 kerken
Ja, mits ruime selectie	10 kerken
Nee	41 kerken

BIJLAGE 17
Artikel 45

Rapport 2A van commissie 3 inzake het rapport van deputaten eredienst

Uw commissie is ervan overtuigd dat er heel veel werk verzet is door deze deputaten. Dat geldt zeker wat betreft het vervaardigen van de conceptformulieren. Tegelijkertijd moet uw commissie eerlijk zeggen wel teleurgesteld te zijn in wat het rapport biedt. Deputaten doen geen concreet voorstel om uit de impasse rond art 69. K.O. te komen. Dat is zeer begrijpelijk, maar niet zo elegant. Immers, zo wordt de problematiek weer doorgeschoven. Met deputaten is daarover doorgesproken. Wat de conceptformulieren betreft, gaan we in ons rapport 2B op een aantal zaken (uitvoerig) in.

Gezien de inhoud van het deputatenrapport bestaat ons rapport uit twee hoofddelen:

- A. inzake art. 69 K.O.
- B. inzake de voorgestelde formulieren (overige zaken worden in dit rapport 2B meegenomen)

A. art. 69 K.O.

Omdat het van belang is om goed de lijn vanuit het verleden te zien, verwijst uw commissie naar de geschiedenis van het kerkelijk lied vanaf de jaren '70, zoals weergegeven door de deputaten revisie van de kerkorde in hun rapport 2001 hoofdstuk 6.2.1 (zie Acta 2001 blz. 401 e.v.). Het is volgens uw commissie onmogelijk en onjuist om los van de geschiedenis een besluit te nemen. Hoewel dit korte overzicht uiteraard geen recht kan doen aan alle argumenten die een plaats hebben gehad in de besluitvorming, geeft het toch een overzicht van de grote lijnen.

Waarom weer het 'kerkelijk lied'?

Uw commissie is van mening dat we ons allereerst goed hebben te realiseren hoe dit deel van het rapport van deputaten eredienst nu ter tafel van de synode is gekomen. Wat art. 69 K.O betreft gaat dit terug op de generale synode 1998 toen door het moderamen een voorstel werd ingediend om te zien of het mogelijk zou zijn uit de impasse rond het kerkelijk lied te komen. De opdracht werd gegeven aan deputaten revisie kerkorde, die over een mogelijke revisie inzake art. 69 K.O. uitvoerig hebben gerapporteerd ter synode 2001. Na de behandeling van dat rapport door de toenmalige synodecommissie en de bespreking ter vergadering is de opdracht geformuleerd zoals nu in 1.1. van het rapport van deputaten eredienst vermeld staat. Door de commissie is destijds eerlijk uitgesproken dat het een 'verlegenheidsoplossing' was, maar dat de intentie van het voorstel was om het uiterste te doen wat gedaan zou kunnen worden om de eenheid van de kerken te dienen. Het in 2001 voorgestelde en genomen besluit hangt nauw samen met het feit dat er nog enige hoop was dat een selectie liederen (zoals eerder in 1983 gemaakt is) ertoe zou kunnen leiden dat art. 69 K.O. weer 'in ere hersteld' zou kunnen worden. (zie Acta GS 2001, art. 215 voor de volledige weergave van het besluit).

Nu is op grond van het gehouden onderzoek naar de bereidwilligheid van kerkenraden om zich aan het gestelde in art. 69 K.O. te houden echter gebleken dat deze verwachting een ijdele hoop is geweest. Deze conclusie trekken deputaten op grond van de uitslag van de enquête, nog afgezien van de mogelijkheid dat de 35 kerken die niet reageerden tot een iets gewijzigd beeld zouden kunnen leiden. Bij navraag is gebleken dat er dan nog een kleine 20 kerken aan toegevoegd zouden kunnen worden, die zich niet meer (willen) houden aan het gestelde in art. 69 K.O. of aan een door de generale synode bepaalde selectie.

Is het mogelijk nu nog enige leiding te geven?

De vraag dringt zich dus aan ons op voor wie een 'selectie liederen' die toegevoegd zou worden aan art. 69 K.O. werkelijk uitkomst zou bieden. Uitgaand van de getallen, zoals die uit de gehouden enquête naar voren komen, wordt het volgende beeld duidelijk.

Niet voor de 60 kerken die uitsluitend gebruik maken van de Psalmen en Enige Gezangen. Van de 31 kerken die zich tot nu toe in hoofdzaak (afgezien van 'bijzondere diensten' – en die komen er steeds meer) houden aan het bepaalde in art. 69 K.O. blijken er (punt 3 op p. 8) 19 kerken te zijn die zich daaraan zon-

dermeer zouden willen conformeren. Van de genoemde 31 kerken zijn er echter 12 en van de 58 kerken die zich nu al niet meer houden aan het bepaalde in art. 69 K.O. nog 17 (totaal 29) die zich 'eventueel' daaraan zouden willen houden, mits de selectie in hun ogen niet te beperkt is. En is die verwachting ree- eel? Is de praktijk niet heel eenvoudig zo dat als het vrije lied eenmaal aanvaard is er het verlangen is om er steeds meer te mogen zingen (er zijn er immers tienduizenden)? De overige 41 kerken van de 58 geven te kennen geen enkele leiding van de synode op dit punt te aan- vaarden.

Samengevat: het toch toestaan van een bundel 'vrije liederen' zou een klein segment van de kerken echt helpen (de 19 die aangegeven hebben zich aan een selectie te onderwerpen vermeerderd met wellicht enkele van de 29 kerken die een voorbehoud maken). Daarentegen zou een deel van de kerken er principiële moeite mee hebben om art 69 K.O. te wijzigen (om voor uw vergadering bekende redenen, zoals de Acta GS 1980, 1983, 1986, 1995 en 2001 dat vermelden), terwijl het de eenheid nauwelijks blijkt te dienen. Een ander deel van de kerken heeft de overtuiging dat het principiële in de vrijheid van de kerkenraden moet liggen om te bepalen welke liederen gezongen worden.

Deze praktische (getalsmatige) benadering kan tot geen andere conclusie leiden dan dat een besluit om een aantal 'vrije liederen' in art. 69 K.O. op te nemen alleen maar meer vervreemding van elkaar in de hand werkt en slechts een klein deel – dat anders wellicht ook afhaakt – van onze kerken bij de les van art. 69 K.O. houdt.

De 'broederlijke poging' van 1998 (want formeel gezien was het toen niet noodzakelijk geweest het 'ker- kelijk lied' opnieuw ter sprake te brengen) lijkt uw commissie dus op deze manier niet tot het beoogde resultaat te kunnen leiden, namelijk 'een uitweg te zoeken in de huidige onbevredigende situatie'. In een bepaald opzicht zou nu de zaak als beëindigd kunnen worden beschouwd. Daarmee blijven we echter in de impasse zitten. Een impasse die wij niet met een (kleine) meerderheid van stemmen moeten willen doorbreken.

Het vrije lied 'vrij'?

Er lijken dus twee mogelijkheden te zijn. Of de huidige redactie van art. 69 K.O. handhaven (zie mogelijk- heid 3.6.8) ondanks het feit dat een behoorlijk deel van de kerken zich daar niet aan houdt of meent te kunnen houden. Of (o.i. het enige werkbare alternatief) dat het 'vrije lied' ook echt 'vrij' gegeven wordt in die zin dat het bij de verantwoordelijkheid van de kerkenraden komt te liggen wat de toetsing van het gehalte (en de gestalte) van deze liederen betreft in het licht van Schrift en belijdenis (zie mogelijkheid 5 onder 3.6.9). Kerkenraden dienen daar dan ook op aangesproken te kunnen worden. In dit verband spre- ken deputaten over 'criteria' die dan onmisbaar zijn. Die zullen dan ook vastgesteld dienen te worden.

Als argument kan nu gelden dat de synode wel leiding moest geven en wilde geven, maar in de praktijk gebleken is dat ze die niet kon geven.

De oorzaak ligt daarbij echter niet alleen in wat de synode besloot (want van die besluiten is nooit aan- getoond dat ze in strijd waren met de Schrift of de confessie), maar ook in wat de kerkenraden nalieten: kerkelijk denken. Daar kunnen dan allerlei motieven voor aangevoerd worden en die zijn ook aangevoerd in de discussies uit de achterliggende jaren.

We constateren hiermee een steeds groter wordend probleem: de verhouding tussen de plaatselijke kerken en het landelijk kerkverband. Het vooral éérs denken vanuit de plaatselijke kerk wordt nog eens gevoerd door de postmoderne cultuur die we inademen, waarin steeds minder plaats is voor het denken vanuit een groter geheel.

De commissie is ook van mening dat de impasse inzake het kerkelijk lied ten diepste een geestelijk pro- bleem aan het licht brengt.

Naar een uitweg?!

Als commissie willen we een uiterste poging doen om uit de al jarenlang voortbestaande impasse te komen.

Aan de ene kant willen we de lijn met de Dordtse Kerkorde vasthouden en recht doen aan een groot deel van de gereformeerde traditie – die ons lief is – waarin geen vrije liederen werden en worden gezongen. Daartoe rekenen we ook onze eigen kerkelijke geschiedenis. De 'gezangenkwesitie' uit de 19e eeuw moge dan een andere achtergrond hebben, maar functioneert toch altijd nog als een bakken in zee. Het zingen van de Psalmen heeft een onvervangbare waarde. In dit verband wijzen we de vergadering nadrukkelijk nog een keer op wat destijds verwoord is ten aanzien van het verband tussen prediking en het zingen van de psalmen: een goede prediking bevordert de liefde tot de Psalmen (Acta 1983, p.227). Zij dienen ook echt prioriteit te behouden en daarop dienen we ook toe te zien.

Langs deze lijn zouden we willen voorstellen de tekst van art. 69 K.O. te laten staan. Dáár staat langs welke lijn de synode besloten heeft en waaraan de kerken zijn gehouden. Zo hoeft ook een kerkenraad niet in moeilijkheden te komen in een gemeente waar altijd wel een paar mensen zijn die ook graag ge- zongen zouden willen zingen.

Tegelijkertijd dienen we eerlijk uit te spreken dat in deze zaak de Schrift en de gereformeerde confessie niet direct in het geding zijn. Hoewel het waar is dat broeders met hun gemeenten in het verleden vooruit zijn gelopen en zo 'uit de pas' zijn geraakt, is het aan de andere kant waar dat maar zeer ten dele gepro- beerd is om deze ontwikkeling tegen te gaan. Zou het ook niet kunnen zijn dat we meer over elkaar heb- ben gesproken dan met elkaar als we de lijn uit het verleden juist vast wilden houden? Dat er omgekeerd ook een stuk vrijheid geclaimd is, die schade heeft gedaan aan de eenheid van de kerken? Daarbij werd een beroep gedaan op de eenheid binnen de gemeente.

Ondertussen spreken we elkaar nauwelijks meer aan op wat we zingen. En is dat juist? Om het slechts te gedogen? Ons lijkt een positieve insteek juist. Nu deze praktijk niet meer terug te draaien is, hebben we dan in ieder geval niet de taak elkaar er vanuit de Schrift en de belijdenis in op te scherpen dat wat we zingen ook kerkelijk verantwoord is? Dat lijkt uw commissie het andere spoor. Dat we ook in de onderlinge ontmoeting met een zekere regelmaat elkaar daarop bevragen. En dan lijkt het uw commissie nuttig dat er duidelijke criteria worden opgesteld. Op z'n minst bestaat de indruk dat soms ook gezwich werd voor argumenten als: 'ze (de jongeren?) zingen het zo graag', 'het is erg populair/het zingt zo lekker' enz. Dan wordt soms zelfs de indruk gewekt dat sommige liederen zelfs kerkenraden worden opgedrongen. Welnu, dan is het ook goed om enkele duidelijke criteria te hebben om gemeenteleden duidelijk te kunnen maken waarom we een dergelijk lied niet willen. Helaas zijn er ook wel symptomen dat kerkenraden zich te weinig bewust zijn van hun verantwoordelijkheid op dit punt.

Voorstel tot besluit

Uw commissie stelt u voor het volgende te besluiten inzake art. 69 K.O.:

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. het rapport van deputaten eredienst alsmede het corresponderende rapport van de synodale commissie;
2. de eerder genomen besluiten en de daaraan ten grondslag liggende rapporten vanaf de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied

constaterende

1. dat alle voor 1998 genomen besluiten niet die eenheid hebben gebracht die men gehoopt had;
2. dat het besluit in 1998 om de zaak van het kerkelijk lied toch nog weer te openen de intentie had om nog één keer een poging te doen om uit de impasse te geraken;
3. dat het besluit in 2001 diezelfde intentie had;
4. dat de gehouden enquête echter aangeeft dat een behoorlijk deel van de kerken niet bereid is om synodale bepalingen inzake het kerkelijk lied te houden/meent dat het in de vrijheid van de plaatselijke kerken is beslissingen te nemen inzake het kerkelijk lied

overwegende

1. dat de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied heeft uitgesproken dat de Heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn niet verbiedt, noch gebiedt;
2. dat het de roeping van de kerken is om ook in het kerkelijk lied de kerken bij het Woord te bewaren;
3. dat ook uit het Nieuwe Testament blijkt dat de Psalmen een geheel unieke plaats innemen, zoals blijkt uit de vele citaten uit het boek der Psalmen;
4. dat de geschiedenis van de kerken laat zien dat ook via zogenaamde vrije liederen allerlei dwaalleer de kerken is binnen gekomen;
5. dat het calvinistisch beginsel is dat in het kerklied de Schrift zelf aan het woord komt;
6. dat echter eenparigheid om tot een besluit te komen inzake het kerkelijk lied al lange tijd ontbreekt;
7. dat weliswaar van het huidige standpunt ten aanzien van het kerkelijk lied, zoals dat verwoord wordt in art. 69 K.O., nog nooit is aangetoond dat dit tegen de Schrift of de confessie ingaat en dat dit daarom als hoofdlijn gehandhaafd kan blijven;
8. dat echter in de gereformeerde traditie er ook een zijspoor is aan te geven waaruit blijkt dat wel een plaats werd gegeven aan het vrije lied;

van oordeel

1. dat in het licht van het rapport van deputaten eredienst het aanbieden van een selectie liederen geen uitkomst kan bieden in de ontstane situatie;
2. dat het zondermeer vrijgeven van het vrije lied binnen onze kerken een breuk betekent met onze eigen kerkgeschiedenis en een groot aantal gevaren met zich mee kan brengen voor het geestelijk welzijn van de kerken;
3. dat prediking en kerklied niet los van elkaar staan en dat daarom de keuze van kerkliederen in de praktijk ook iets blijkt te zeggen over de inhoud van de prediking;
4. dat de generale synode geroepen is leiding te geven om uit deze impasse inzake het kerkelijk lied te geraken;
5. dat zonder de erkenning dat we ook inzake het kerklied te maken hebben met een geestelijk probleem in onze kerken iedere oplossing een schijnbare oplossing zal blijken te zijn;

spreekt uit

1. Dat de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland het 'vrije lied' weliswaar toestaan (de Schrift verbiedt het niet), maar niet voorstaan (de Schrift gebiedt het niet)
2. Dat kerkenraden die het bovengenoemde zijspoor ('overwegende 8') bewandelen erop toe hebben te zien dat het kerkelijk lied in overeenstemming is met de Schrift en de gereformeerde belijdenis;
3. Dat het te betreuren is dat:
 - a. kerkenraden zich niet strikt hebben gehouden aan het gestelde in art. 69 K.O.
 - b. de uitspraken van 1983 de eenheid niet gediend hebben;

besluit

1. De tekst van art. 69 K.O. als volgt te wijzigen:
In de eredienst zullen in principe Psalmen gezongen worden, alsmede de berijmde Schriftgedeelten door de generale synode vastgesteld.
 - a. Tot deze berijmde Schriftgedeelten behoren: (opsomming van de huidige punten a. t/m d.)
 - b. Voor liederen in de eredienst gelden de volgende (nog nader vast te stellen door de generale synode 2007) criteria;

2. deputaten op te dragen zich verder te bezinnen op het concreet maken van criteria waaraan een kerkelijk lied in het licht van Schrift en belijdenis dient te voldoen om zo een handreiking te bieden ter beoordeling van liederen;
3. in het reglement voor de kerkvisitatie op te nemen dat ook over het kerklied gesproken dient te worden in het licht van de onder 1. en 2. genoemde besluiten;
4. de kerken van deze besluiten in kennis te stellen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 18
Artikel 49

Rapport deputaten emeritikas (artikel 13 K.O.) van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Het deputaatschap

1.1. Samenstelling deputaatschap

Het deputaatschap naar artikel 13 van de Kerkorde bestaat uit de volgende personen:

G. Schouten	benoemd door de particuliere synode van het Noorden; (sec. J. Koster, Noordscheschut).
Ds. R. van Beek	benoemd door de particuliere synode van het Oosten; (sec. J.G. van der Poel, Lunteren).
Drs. L.H.M. Boone RA	benoemd door de particuliere synode van het Westen; (sec. A. van der Wal, Leiderdorp).
Drs. J.M.J. Kieviet	benoemd door de particuliere synode van het Zuiden; (sec. D. van der Linden, Oud-Beijerland).

Door de generale synode 2001 werden in het deputaatschap benoemd de broeders:

C. van Beveren, Middelburg, eerste penningmeester;
G. Verhoef RA, Veenendaal, tweede penningmeester.

Moderamen: Voorzitter Ds. R. van Beek, 1e secretaris drs. J.M.J. Kieviet, 2e secretaris drs. L.H.M. Boone RA, 1e penningmeester C. van Beveren, 2e penningmeester G. Verhoef RA.

Br. P. Zuidema dient ons deputaatschap als adviseur. Ook br. drs. L.W. Bil, actuaaris te Apeldoorn, is beschikbaar om ons deputaatschap van advies te dienen.

Zie voor voorstellen tot benoemingen onderdeel 9.1 van dit rapport.

1.2. Vergaderingen

Deputaten naar artikel 13 van de K.O. kwamen sinds de vorige generale synode 9 keer in vergadering bijeen. Veel aandacht werd besteed aan de financiële aspecten van de emeritaatsvoorziening zoals hoogte van de uitkeringen, resultatenrekeningen en balansen, reservevorming en actuariële berekeningen. Speciale aandacht ontvingen de besluiten van de generale synode van 2001, verderop in dit verslag in onderdeel 4 komen wij daar uitvoerig op terug.

Verder werd aandacht geschonken aan voorlichting aan kerkenraden, predikanten en predikantsweduwen; publicaties in het Jaarboekje en de kerkelijke pers; contacten met de Stichting emeritaatsvoorziening van de Nederlands Gereformeerde Kerken en met de Vereniging Samenwerking emeritering van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt; veranderingen in de sociale wetgeving; incidenteel voorkomen van ontbreken van pensioenopbouw bij predikanten in dienst van externe instanties etc.

2. Voortgang van het werk

2.1. Contacten met de emerituspredikanten en predikantsweduwen

Deputaten emeritikas onderhouden op verschillende wijze contact met onze emerituspredikanten, predikantsweduwen en -wezen. Jaarlijks ontvangen zij de zogenaamde 'Decembercontactbrief'. In deze brief schrijft de voorzitter van het deputaatschap een bemoedigend woord en memoreert de secretaris de werkzaamheden van het deputaatschap en het wel en wee uit de kring van de emerituspredikanten en predikantsweduwen. Jaarlijks ook ontvangen alle emerituspredikanten en predikantsweduwen van de penningmeester een berekening van de aan hen toekomende uitkering alsmede een jaaroverzicht t.b.v. de fiscus. Jaarlijks zenden deputaten aan alle dienstdoende en geëmeriteerde predikanten en aan de predikantsweduwen een handleiding emeritikas waarin de emeritaatsregeling en de hoogte van de actuele uitkeringen worden vermeld.

Er vinden ook veel persoonlijke contacten plaats bij overlijden en hoogtijdagen en ook bij bezoeken (veelal rond de Kerst) aan emerituspredikanten en predikantsweduwen die het extra moeilijk hebben.

2.2. Verplichtingen van de plaatselijke kerken

Deputaten emeritikas zijn verheugd over het betalingsgedrag van het overgrote deel van de plaatselijke kerken. Onderstaand volgt een overzichtje per particuliere synode over de afdrachten per (doop)lid gedurende de laatste drie jaren.

	2001		2002		2003	
	omslag	afdracht	omslag	afdracht	omslag	afdracht
PS van het Noorden	12,03	11,82	15,50	14,96	15,50	15,33
PS van het Oosten	12,03	12,03	15,50	14,63	15,50	15,22
PS van het Westen	12,03	11,55	15,50	15,31	15,50	14,92
PS van het Zuiden	12,03	12,00	15,50	15,51	15,50	15,50
Bijgedragen t.o.v. de omslag	99,4%		98,5%		99,3%	
Aantal niet betalende kerken	4		1		1	
Aantal te weinig betalende kerken	4		4		4	

De uitkeringslasten nemen toe. Dat heeft verschillende oorzaken; te noemen zijn:

* besluiten van de generale synode tot verlenging van de traktementsschalen;

* de uitkering is gebaseerd op het eindloon;

* de uitkering wordt jaarlijks geïndexeerd;

* het aantal uitkeringsgerechtigden neemt toe;

* het risico van arbeidsongeschiktheid neemt toe.

Niet alle kerken dragen de omslag (geheel) af. Dat is eigenlijk onaanvaardbaar. Door de niet of niet volledige afdracht worden door de generale synodes gestelde doelstellingen en uitgangspunten niet gerealiseerd. Over de periode 2001-2003 is € 31.415,- te weinig door de kerken afgedragen. Dat komt gemiddeld neer op een te lage afdracht van € 10.500,- per jaar. Als deze trend zich voortzet heeft dat alleen al daardoor een over een periode van 35 jaar geactualiseerd vermogensverlies voor de emeritikas van bijna € 0,8 miljoen tot gevolg. Deputaten emeritikas roepen de kerkenraden op aan hun verplichtingen te (blijven) voldoen, zeker als er wijzigingen in de omslag worden doorgevoerd zoals nu voorgesteld (zie 4.). Jaarlijks worden de niet (geheel) betalende kerkenraden tot drie maal toe schriftelijk op hun verplichtingen gewezen; soms ook vinden daarover gesprekken plaats. Betaling van de omslag kan evenwel niet (rechtens) worden afgedwongen.

2.3. Financieel beleid

Het uitgangspunt van het financieel beleid zoals dat voor deputaten emeritikas is geformuleerd, is dat de bijdrage van de kerken (de zogenaamde omslag) bedoeld is om de uitkeringslasten te dekken. De opbrengsten uit beleggingen (zie onderdeel 2.5) kunnen dan worden aangewend voor vermogensgroei. Onderstaand volgt over de verslagperiode (2002-2004) een overzicht van de verhouding omslag – uitkeringslasten. Daaruit blijkt dat de omslag onvoldoende is om de lopende uitkeringslasten te dekken.

Jaar	Omslag	Uitkeringen	Vershil
2002	1.121.727	1.160.804	39.077 –
2003	1.142.568	1.278.784	136.216 –
2004 (raming)	1.140.000	1.305.000	165.000 –

De omslag is dus te laag om de uitkeringslasten te betalen.

2.4. Beleggingen

2.4.1. Vermogensbeheer

Door de generale synode van 1998 is nadrukkelijk stilgestaan bij het vermogensbeheer van de emeritikas. Toen is bepaald, dat het vermogen van de emeritikas moet worden beheerd vanuit algemene en beveiligde richtlijnen voor het functioneren op de financiële markten. De door de generale synode 1998 vastgestelde richtlijnen vormen het uitgangspunt voor het vermogensbeheer van de emeritikas.

Door de generale synode 1998 is bepaald, dat de penningmeester van deputaten emeritikas jegens deputaten verantwoordelijk is voor de beleggingstransacties. De penningmeester kan zich daartoe laten bijstaan door beleggingsdeskundigen, al dan niet lid zijnde van deputaten artikel 13 K.O. Ter uitvoering van deze bepalingen is door deputaten emeritikas een beleggingscommissie gevormd, bestaande uit:

- C. van Beveren, 1e penningmeester;
- G. Verhoef RA, 2e penningmeester;
- P. Zuidema, intern adviseur;
- drs. A.J. Hutten, beleggingsadviseur.

Door de generale synode 1998 is verder bepaald, dat voor het vermogensbeheer een adviseur moet worden benoemd. Deze adviseur moet gekwalificeerde kennis en ervaring hebben in het opereren op de onderscheidene beleggingsmarkten.

De effecten moeten in depot worden gegeven bij het hoofdkantoor van een grote bankinstelling. De benoemde adviseur vervolgens onderhoudt het contact met een op die grote bankinstelling werkzame hooggekwalificeerde professionele beleggingsdeskundige, met als doel wat betreft de mutaties in dit vermogen flexibel af te stemmen op de ontwikkelingen op de onderscheidene beleggingsmarkten.

Deputaten emeritikas stelden jaarlijks een beleggingsplan vast. Per kwartaal werd middels een uitgebreide rapportage door de penningmeester verslag gedaan van de gerealiseerde beleggingsresultaten.

2.4.2. Beleggingscriteria

Door de generale synode 1998 zijn de volgende beleggingscriteria vastgesteld:

* Bij beleggingstransacties dient speculatie te worden vermeden. Transacties met geleend geld en termijntransacties zijn niet toegestaan.

- * Bij het aankoopbeleid wordt primair uitgegaan van:
 - de jaarlijkse bijdragen van kerken en deputaatschappen;
 - giften en legaten;
 - rente en dividend;
 - aflossingen onder aftrek van verplichtingen op korte termijn.
 Indien daartoe aanleiding bestaat kan verkoop van effecten en herbelegging van de vrijkomende middelen plaatsvinden.
- * Indien het totaalbedrag van aan- en verkopen van effecten in een kalenderjaar hoger wordt dan 30% van de koerswaarde van de effectenportefeuille is vooraf instemming nodig van deputaten.
- * Belegging in aandelen dient zich te richten op fondsen, die een trendmatig gezonde koersontwikkeling te zien hebben gegeven en die kennelijk bij professionele beleggers een breed vertrouwen genieten.
- * De belegging in aandelen dient te worden gespreid over een redelijk aantal fondsen en tegelijkertijd over diverse soorten fondsen, zoals de financiële sector, industrie, handel en onroerend goed.
- * De koerswaarde van het in aandelen belegd vermogen dient voorshands niet hoger te worden dan 20% a 30% van de koerswaarde van de totale effectenportefeuille vermeerderd met de liquiditeiten.

2.4.3. Duurzaam beleggen

In de jaren 2002 en 2003 hebben de beleggingscommissie en deputaten emeritikas zich bezig gehouden met dit onderwerp. Dat resulteerde in onderstaande tekst, opgenomen in het beleggingsplan 2003 van ons deputaatschap.

'Mede door de aanhoudende malaise op de aandelenmarkten is de belangstelling voor duurzame beleggingen sterk afgenomen. Dit valt onder meer af te leiden uit de geringere aanwas van nieuwe middelen; deze is het afgelopen jaar sterk achter gebleven bij de verwachtingen. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen de particuliere en professionele sector. In de particuliere sector is de netto-instroom van nieuwe middelen tot de jaar-medio nog redelijk op peil gebleven; daarna is de interesse door de fiscale plannen van de regering voor duurzame beleggingen (minder belastingaftrek) tot bijna het nulpunt gedaald.

Bij de institutionele beleggers was de belangstelling al geruime tijd tanende. Weliswaar is de interesse voor duurzame beleggingen zeker nog wel aanwezig, maar tot daadwerkelijk beleggen komt het niet of nauwelijks. Slechts enkele zeer grote beleggers hebben dit jaar iets meer geld in dit segment van de markt gestoken. De belangrijkste reden zijn de sterk gedaalde dekkinggraden, waardoor besturen en beleggingscommissies van pensioenfondsen hun energie en tijd aan andere vraagstukken moesten besteden. Omdat door bovengenoemde ontwikkelingen niet voldoende duidelijk was welke richting de markt van duurzame beleggingen op korte termijn in zou slaan, is besloten tijdelijk af te zien van beleggingen in deze sector. Zodra er meer duidelijkheid is en de rendementsperspectieven voldoende gunstig blijven, zal er een gedeelte van het vermogen in een duurzaam aandelenfonds worden belegd'.

Vervolgens hebben er gesprekken plaatsgevonden met ABN/AMRO, Aegon en ING. Tot concrete beleggingen in deze sector heeft dat nog niet geleid.

2.4.4. Beleggingsresultaten

Voor het beoordelen van beleggingsprestaties worden de zogenaamde benchmarks gebruikt. Een benchmark is een meetlat, die de ontwikkeling van een beleggingsmarkt (enkelvoudige index) of een compositie van meerdere markten (samengesteld index), zo goed mogelijk weergeeft. Onderstaand volgt een overzicht van de beleggingsresultaten over de verslagperiode:

Periode t/m	Vastrentend		Aandelen		Totaal	
	Portefeuille benchmark	Portefeuille benchmark	Portefeuille benchmark	Portefeuille benchmark	Portefeuille benchmark	Portefeuille benchmark
2001-1	107,1	107,4	123,6	119,4	111,3	110,7
2001-4	113,0	113,5	104,2	102,3	110,9	111,4
2002-4	123,0	124,5	70,1	70,8	108,1	109,8
2003-4	128,0	129,4	77,1	79,9	114,2	116,9

De cijfers geven de beleggingsresultaten aan het einde van elke periode weer.

Het indexcijfer van ultimo 3e kwartaal 1999 is op 100 gesteld.

Opgemerkt wordt nog dat een vergelijking van de portefeuille van de emeritikas met de benchmark moeilijk is vanwege de (in beleggingstermen) zeer geringe omvang van onze portefeuille.

3. Maatschappelijke ontwikkelingen

3.1. WAZ (Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen)

De WAZ is, kort gezegd, een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen en hun meewerkende echtgenoten, directeurs-grootaandeelhouders, en voor andere personen die niet in loondienst werken: de zogenaamde vrije beroepsbeoefenaren.

De toegang tot de WAZ wordt per 1 juli 2004 beëindigd. Dat betekent dat mensen die na 1 juli 2004 ziek worden geen recht meer hebben op een WAZ-uitkering. Mensen van wie de eerste ziektedag voor die datum ligt, blijven nog wel aanspraak maken op deze uitkering. Ook voor mensen die al een WAZ-uitkering hebben, wijzigt er niets. Vooruitlopend op de besluiten van Eerste en Tweede Kamer wordt er sinds 1 januari 2004 geen premie meer afgedragen.

Tot en met het jaar 2003 maakte de WAZ-premie onderdeel uit van het traktement van de predikant. Ingaande 2004 wordt die compensatie niet meer toegepast. Dat leidt tot een lastenverlaging voor de kerkenraden enerzijds (in de meeste gevallen tot een bedrag van € 2.196,-, zijnde de maximum-premie WAZ), maar anderzijds betekent het een verhoogd financieel risico voor de emeritikas. Om dit te compenseren zijn er twee mogelijkheden:

1. het risico van arbeidsongeschiktheid komt voor rekening van de emeritikas; of
2. het risico van arbeidsongeschiktheid wordt ondergebracht bij een verzekeraar.

Het voor eigen rekening van de emeritikas nemen van de arbeidsongeschiktheid herbergt financiële risico's in zich, zeker als de trend van de laatste jaren van een toenemende arbeidsongeschiktheid onder predikanten zich voortzet. Anderzijds bespaart dat de kosten van de verzekeringspremie. Deputaten financiële zaken achten het onaanvaardbaar het risico voor rekening van de emeritikas te nemen. Wij zijn en blijven van mening, dat het risico en de spreiding van het risico beperkt is in relatie tot de omvang van de emeritikas. Wij stellen daarom wel voor het risico collectief af te dekken, maar niet onder te brengen bij een verzekeraar. De premiekosten ter zake kunnen worden verwerkt in de door de plaatselijke kerken te betalen omslag. Voor de plaatselijke kerken betekent dat per saldo geen verhoging, omdat de voor dit onderdeel te verhogen omslag in de plaats komt van de vervallen compensatie voor de WAZ-premie. In onderdeel 4.3.k. van dit rapport werken wij dit verder uit.

4. Vervullen van opdrachten van de generale synode van 2001

4.1. Aanleiding

De generale synode 2001 heeft deputaten emeritikas de opdracht gegeven te komen met voorstellen ter verbetering van de regeling, dit mede naar aanleiding van de rapportage van de commissie emeritaatsregeling. De letterlijke tekst van de synodale opdracht luidt als volgt:

1. de 'Commissie emeritaatsregeling' te danken voor haar arbeid en haar rapport door te geven aan deputaten artikel 13 K.O., die met de volgende uitgangspunten verder zullen werken aan kerkordelijke aanpassingen en verbeteringen;
2. deze uitgangspunten zijn:
 - a. dat in de emeritaatsvoorziening de verzorgingsgedachte optimaal moet worden gehonoreerd;
 - b. dat bij aanpassing en verbetering de aangegeven noties in variant I van de 'Commissie emeritaatsregeling', zoveel mogelijk moeten worden aangehouden; dit betreft zowel de pagina's 4 en 5 alsmede bijlage 2 van het rapport van de studiecommissie;
 - c. dat nader moet worden uitgewerkt of 'late roepingen en pensioenopbouw' een hypothetisch knelpunt vormen in de emeritaatsregeling;
 - d. dat een voorstel moet worden gedaan hoe te handelen inzake de emeritering van predikanten uit het buitenland of uit andere kerken zonder pensioenopbouw;
 - e. dat bij de uitwerking van de kerkordelijke aanpassingen de gewenste flexibiliteit wordt benut, zodat de regeling voldoet aan duidelijkheid, rechtvaardigheid en billijkheid benevens transparantie;
3. deputaten naar artikel 13 K.O. op te dragen de generale synode 2004 te dienen met hun voorstellen zodanig dat discussie over de emeritaatsregeling kan worden afgesloten.

4.2. Inventarisatie

De synode heeft in eerdere uitspraken aangegeven sterk te hechten aan :

- a. de verzorgingsgedachte, d.w.z. collectieve zorg i.p.v. individueel recht;
- b. huidige systematiek i.p.v. dienstjarenbeginsel (variant I uit het rapport van de commissie emeritaatsregeling generale synode 2001).

Verder heeft de synode 2001 aangegeven dat ten aanzien van bepaalde door de commissie emeritaatsregeling aangedragen punten nadere voorstellen worden verwacht. Het gaat dan om:

- c. onderzoek naar relatie van late roepingen en pensioenopbouw (rapport ad 3 generale synode 2001).
- d. voorstel t.a.v. emeritering van predikanten van 'buiten' (rapport ad 4 generale synode 2001).
- e. recht op uitkering vervalt na hertrouwen en niet bij andere samenlevingsvormen (rapport ad 5 generale synode 2001).
- f. uitkering weduwe lager dan weduwnaar (rapport ad 6 generale synode 2001).
- g. bij scheiding krijgt de ex-vrouw niets (rapport ad 7 generale synode 2001).
- h. onderscheid in uitkering bijzondere situaties (losmaking, afzetting, (ged.) arbeidsongeschiktheid?) (rapport ad 8 generale synode 2001).
- i. geen uitkering bij overgang naar ander kerkgenootschap? (rapport ad 9 generale synode 2001)
- j. uitkering aan (half)wezen rechtstreeks? (rapport ad 14 generale synode 2001)

Verder kregen deputaten emeritikas d.d. 10 juli 2003 van deputaten financieel een brief met een aantal vragen over de jaarrekening 2002. Eén van die vragen luidt als volgt:

'De laatste jaren is het aantal langdurig arbeidsongeschikte predikanten aanzienlijk toegenomen. Wat is het beleid van uw deputaatschap ten aanzien van de aanvaardbaarheid om een dergelijk risico nog steeds in eigen beheer te houden?'

In het kader van het doen van voorstellen voor de generale synode 2004 is ook daar aandacht aan besteed. Als onderdeel 4.3.k. in het hiernavolgende komen wij hierop terug.

4.3. Reactie van deputaten emeritikas

Voor het doen van voorstellen aan de generale synode 2004 geven wij u het volgende in overweging.

De door de generale synode 2001 geformuleerde uitgangspunten ad a. en ad b. gebaseerd op de verzorgingsgedachte leiden onzerzijds niet tot nader advies. Op de ad c. tot en met ad j. geformuleerde knelpunten gaan wij onderstaand in.

Ad c. Late roepingen en pensioenopbouw

Door deputaten emeritikas is de generale synode steeds voorgehouden, dat het gesignaleerde knelpunt hypothetisch is. De generale synode 2001 heeft expliciet uitgesproken, dat die stellingname nader uitge-

werkt moet worden. Daartoe hebben wij een inventarisatie uitgevoerd onder alle predikanten die sedert 1995 in hun ambt bevestigd zijn op 35-jarige of latere leeftijd. Die inventarisatie levert op, dat er in 1 à 2 van de 9 gevallen geen sprake is van pensioenopbouw in de periode van het arbeidzame maatschappelijke leven. Dat betekent, dat als het voor predikanten met een late roeping tot emeritaatsverlening komt, er bijna altijd een korting op de uitkering zal worden toegepast wegens pensioenaanspraken elders. Deze korting kan worden beschouwd als een compensatie van de kortere periode gelegen tussen de late roeping en het emeritaat (het aantal 'dienstjaren') waarmee inderdaad wordt aangetoond dat dit geen echt knelpunt is. Het voorstel uit variant I van de commissie emeritaatsregeling particuliere synode 2001 om te korten tot het minimum (= een uitkering afgeleid van het minimum van de traktementsschaal) is daarom niet nodig.

Ad d. Predikanten uit buitenland of uit andere kerkverbanden zonder pensioenopbouw

Het komt een enkele keer voor dat een predikant uit het buitenland of uit een ander kerkverband bij ons 'instroomt', terwijl hij geen pensioenopbouw dan wel een emeritaatsaanspraak heeft. Er zijn 3 varianten te onderscheiden:

- een predikant vanuit een ander kerkverband uit het buitenland;
- een predikant vanuit een ander kerkverband;
- een predikant en gemeente vanuit een ander kerkverband.

Veel hangt af van de leeftijd van de predikant waarop de overkomst plaatsvindt. In beginsel heeft een overgekomen predikant dezelfde rechten als alle andere predikanten, ongeacht zijn leeftijd dan wel het aantal 'dienstjaren'.

Voor zover deputaten emeritikas bekend, zijn er in de periode 2001-2004 drie (overigens jonge) predikanten vanuit een ander kerkverband uit het buitenland bij ons ingestroomd. Deputaten emeritikas wijzen de generale synode er op, dat de verzorgingsgedachte strijdig kan zijn met het aanbrengen van allerlei verfijningen. Het is dan ook zeer de vraag of tot het aanbrengen daarvan moet worden overgegaan. Dan zou bijv. kunnen worden gedacht aan:

- Inkoop van het te weinig opgebouwde recht (bijv. als een naar ons kerkverband overgekomen gemeente een voorziening meegeeft); of
 - Afzien van volledige aanspraak, hetgeen dan leidt tot een correctie op de emeritaatsuitkering.
- Deputaten emeritikas dringen er bij de generale synode op aan van beide mogelijkheden af te zien omdat ze strijdig zijn met de verzorgingsgedachte.

Ad e. Recht op uitkering vervalt na hertrouwen en niet bij andere samenlevingsvormen

Door de commissie emeritaatsregeling generale synode 2001 is in variant I voorgesteld geregistreerd samenwonen gelijk te stellen aan huwen. Het betreft hier een in onze kerken vrij principiële liggend onderwerp, hetgeen door de commissie emeritaatsregeling overigens niet verder is uitgewerkt, anders dan dat is aangegeven dat 'hertrouwen financieel wordt gestraft en samenwonen wordt beloond.' Alhoewel dat laatste op zich juist is, is die overweging gebaseerd op materiële gronden en slechts afgestemd op het vormen van een economische eenheid. Ideële overwegingen kunnen tot andere opvattingen aanleiding geven, zeker als wordt overwogen dat ook hier sprake is van situaties die gelukkig niet vaak voorkomen. Daarmee is de discussie vrij academisch en mede ook op grond daarvan hechten wij er aan de generale synode te adviseren ook op dit punt in de regeling geen wijzigingen aan te brengen.

Ad f. Uitkering weduwe 65+ lager dan weduwnaar

Ten behoeve van de discussie met commissie 6 van de generale synode 2001 is destijds de geschiedenis ten aanzien van deze ongelijkheid uiteengezet.

Voor de emeritikas gaan we nog steeds uit van het eindloonstelsel en van een ouderdomspensioen van 70%, en 70% voor het weduwenpensioen, waarbij dit laatste percentage is uitgedrukt in een percentage van 50% van de uitkeringsgrondslag (70% van 70%).

Als een gehuwde predikant weduwnaar wordt blijft de bruto-uitkering gehandhaafd op 70% van de grondslag. Voor een weduwe bedraagt de bruto-uitkering 50% van de grondslag.

Zoals wij destijds in onze notitie voor de generale synode 2001 aantoonde, wijkt onze regeling niet af van andere pensioenregelingen omdat er sprake is van een aanvullende voorziening (namelijk een aanvulling op de AOW). Dat neemt evenwel de onderlinge ongelijkheid tussen de hoogte van een uitkering voor een weduwnaar enerzijds en een weduwe anderzijds niet weg. Gelijkheid kan bereikt worden door:

- de uitkering voor een weduwe ook op 70% te bepalen;
- de uitkering voor een weduwnaar op 50% te zetten; of
- voor zowel de weduwnaren als de weduwen een nieuw, gelijk uitkeringspercentage vast te stellen, bijv. 60% of 65%.

De financiële consequenties van bovenstaande mogelijkheden zijn als volgt (prijsspeil 2004, bedragen in € x 1000):

Categorie	Aantal	Weduwen naar 70%	Weduwnaren naar 50%	Beiden naar 60%	Beiden naar 65%
Weduwnaren	3	0	- 29	- 15	- 7
Weduwen	36	328	0	+ 170	+ 255
Totaal		+ 328	- 29	+ 155	+ 248

Een aanpassing zou nog betrokken kunnen worden in een totaalpakket van wijzigingen. Gedacht kan dan worden aan bijv. uitgaan van middelloon in plaats van eindloon in relatie tot de indexering (welvaartsvast of waardevast).

Overigens merken wij nog op, dat wij weinig klachten ontvangen over de hoogte van de uitkeringen. Wel is het ons bekend, dat het voor met name de weduwen 65- met kinderen niet gemakkelijk is om rond te komen van onze uitkering.

De financiële consequenties van een opwaartse aanpassing van de weduwenuitkering zijn fors. Door deputaten financiële zaken is er in de richtlijnen voor het opstellen van de begroting voor de jaren 2005 t/m 2007 op gewezen, dat een totale stijging van de omslag niet verantwoord is en dat de kosten kritisch moeten worden bezien. Dat geeft deputaten emeritikas thans niet de vrijmoedigheid aan de generale synode een voorstel te doen tot opwaartse aanpassing van de weduwenuitkering.

Ad g. Bij scheiding krijgt de ex-vrouw niets

In geval van echtscheiding krijgt de ex-vrouw geen uitkering uit de emeritikas. Dergelijke aangelegenheden worden in eerste instantie via de burgerlijke rechter geregeld overeenkomstig de Vereveningswet, hetgeen vervolgens middels een notarieel contract wordt vastgelegd.

Het kan niet de bedoeling zijn, dat er in geval van echtscheiding per saldo meer uit de emeritikas betaald wordt dan zonder echtscheiding. Dus als er al een regeling getroffen zou worden middels bijv. een bijdrage ten behoeve van de ex-vrouw, dan zou die in mindering moeten komen op de uitkering van de andere partij. Omdat de emeritikas geen pensioenfonds is en wij als gevolg daarvan geen voorziening per uitkeringsgerechtigde reserveren, hoeft een dergelijke regeling niet via de emeritikas te lopen. En bovendien is het strijdig met de verzorgingsgedachte. Niettemin is het wel een aangelegenheid die de aandacht vraagt. Over de periode 2001-2004 zijn ons zes gevallen van echtscheiding onder de predikanten bekend. Dat geeft aan, dat deze problematiek niet aan onze kerken voorbijgaat. Als daaraan wordt tegemoet gekomen, moet in de regeling bepaald worden dat in geval van echtscheiding van een predikant de uitkering wordt gesplitst naar rato van 40 dienstjaren, en verdeeld over de predikant en zijn ex-vrouw. Materieel heeft dat geen andere uitwerking dan wanneer een regeling via de burgerlijke rechter wordt getroffen. En daarom stellen wij voor de regeling ter zake niet aan te passen.

Ad h. Onderscheid in uitkering bijzondere situaties (losmaking, afzetting, (ged.) arbeidsongeschiktheid)?

Variante I van de commissie emeritaatsregeling pleit er voor dat de opgebouwde rechten blijven. In feite kent de emeritikas een dergelijke regeling ook (artikel 23 van bijlage 5), maar die is alleen nog tamelijk vrijblijvend geformuleerd (... zijn bevoegd...). Aan de generale synode kan worden voorgesteld die bepaling stringenter te maken. Het voordeel daarvan is dat in zo'n bijzondere situatie dan ook direct en vrij exact kan worden aangegeven wat de hoogte van de aanspraak is. Waarbij opnieuw moet worden opgemerkt dat wij geen voorzieningen per uitkeringsgerechtigde reserveren, en dat het dus een aanspraak is onder het voorbehoud van beschikbaarheid van de benodigde geldmiddelen. Deputaten emeritikas stellen daarom voor te komen tot het aanscherpen van de formulering in artikel 23 van bijlage 5 als het gaat om het recht op aanspraak op een uitkering.

Ad i. Geen uitkering bij overgang naar ander kerkgenootschap?

Verwezen wordt naar de opmerkingen hiervoor onder h.

Ad j. Uitkering aan (half)wezen rechtstreeks?

Variante I pleit er voor de uitkering aan (half)wezen te individualiseren. Dat ontmoet voor de emeritikas geen bezwaren, zodat ook dit aan de generale synode 2004 kan worden voorgesteld.

Ad k. Aanvaardbaarheid risico langdurig arbeidsongeschikte predikanten

Aan deputaten financieel is d.d. 17 juli 2003 het volgende antwoord gegeven:

'Tot en met het jaar 2000 waren er 5 predikanten jonger dan 65 jaar arbeidsongeschikt. In 2001 zijn dat er 6 geworden. Inmiddels zijn er 8 predikanten jonger dan 65 jaar arbeidsongeschikt, maar wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar kan dat aantal eind 2003 weer met 1 afnemen.

De aan deze categorie emerituspredikanten uit te keren bedragen worden gedeeltelijk afgedekt door de WAZ-uitkering. Het restant komt ten laste van onze kas.

Het risico en de spreiding van het risico is beperkt in relatie tot de omvang van de emeritikas. Wel is overwogen (1996) het risico onder te brengen bij een verzekeraar, maar prijstechnisch gezien leverde dat toen geen voordeel op. Daarbij moet ook in ogenschouw worden genomen, dat de emeritikas enerzijds op haar vermogen een hoger rendement realiseert dan waar een verzekeraar rekening mee houdt en anderzijds geen kosten voor de uitvoering in rekening brengt. Ten aanzien van de uitvoering is het onderbrengen bij een verzekeraar bovendien complex, omdat er een vast bedrag wordt verzekerd terwijl bij de emeritikas wordt gekeken naar ieders persoonlijke situatie vanuit de verzorgingsgedachte.'

Bij brief van 28 januari 2004 komen deputaten financieel op deze zaak terug. Zij schrijven het maatschappelijk onaanvaardbaar te vinden dat het deputaatschap emeritikas het risico van arbeidsongeschiktheid van predikanten in eigen beheer blijft houden, mede tegen de achtergrond van de toename van het risico van arbeidsongeschiktheid onder predikanten in andere kerken, maar ook binnen onze eigen kerken. Verder wijzen deputaten financieel er op, dat het risico nog aanzienlijk is uitgebreid door het vervallen van de WAZ.

Het al dan niet in eigen beheer houden van het risico van arbeidsongeschiktheid is een zaak voor de generale synode. Sinds onze gedachteswisseling met deputaten financieel is de situatie in zoverre veranderd, dat de WAZ per 1 juli 2004 vervalt (zie onderdeel 3.1). Wij hebben op basis van een actuele offerte nog eens uitgezocht wat de consequenties zijn van het onderbrengen van dit risico bij een verzekeraar. Uitgaande van 169 actieve predikanten vergt een collectieve verzekering ter dekking van een risico van 70% van het minimumloon per predikant per jaar (dat is gelijk aan de huidige WAZ-uitkering bij volledige arbeidsongeschiktheid) een jaarlijkse premie van ongeveer € 160.000,-. Uitgaande van 79000 leden (74000 leden + 5000 voor de deputaatschappen) betekent dat een verhoging van de omslag met afgerond € 2,- per (doop)lid. Zie overigens onze opmerkingen in onderdeel 3.1. ter dekking van die verhoging voor de plaatselijke kerken, hetgeen wij ondersteunen met enkele rekenvoorbeelden:

Gemeente met ... leden en 1 predik.	Compensatie WAZ t/m 2003	Verzekeringspremie via de omslag	Voordeel
250 leden	8,8%/max € 2.196,- € 2.196	€ 500	€ 1.696
500 leden	€ 2.196	€ 1.000	€ 1.196
1000 leden	€ 2.196	€ 2.000	€ 196

Nu de maatschappelijke ontwikkelingen veranderd zijn in die zin, dat de WAZ per 1 juli 2004 vervalt, stellen deputaten emeritikas voor het risico van arbeidsongeschiktheid afzonderlijk af te dekken. Daarbij stellen wij voor uitsluitend het zogenaamde WAZ-gat (70% van het minimum-loon) collectief te verzekeren. Deputaten emeritikas stellen voor het risico voor eigen rekening te nemen en niet onder te brengen bij een verzekeraar. Dat houdt in, dat de premie van € 2,- per (doop)lid collectief wordt geïnd middels een verhoging van de omslag en dat vervolgens een afzonderlijke bestemmingsreserve voor het afdekken van het risico van arbeidsongeschiktheid wordt aangehouden.

Hiermee hebben wij tevens een standpunt ingenomen op de instructies zoals ingediend door de particuliere synode van het Noorden en de particuliere synode van het Zuiden (zie onderdeel 5 hierna).

Samenvattend leidt dat tot de volgende adviezen van deputaten emeritikas aan de generale synode 2004:

Omschrijving	Advies
c. Late roepingen en pensioenopbouw	Geen wijzigingen in de instructie aanbrengen;
d. Predikant uit buitenland of ander kerkverband zonder pensioenopbouw	Idem;
e. Andere samenlevingsvormen	Idem;
f. Uitkering weduwe 65+ /weduwnaar	Idem;
g. Uitkering bij echtscheiding	Idem;
h. Bijzondere situaties	Recht op aanspraak aanscherpen;
i. Overgang naar ander kerkgenootschap	Idem;
j. Uitkering aan (half)wezen	Uitkering aan (half)wezen individualiseren;
k. Risico arbeidsongeschiktheid Collectief en in eigen beheer afdekken.	

5. Instructie(s)

5.1. Particuliere synode van het Noorden

De classis Leeuwarden diende een instructie in bij de particuliere synode van het Noorden, inhoudende dat een collectieve verzekering ter dekking van het risico wegens langdurige arbeidsongeschiktheid van € 7.500,- per predikant per jaar wordt afgesloten.

5.2. Particuliere synode van het Zuiden

De classis Rotterdam diende een instructie in bij de particuliere synode van het Zuiden, inhoudende dat aan deputaten emeritikas wordt opgedragen onderzoek te doen naar de implicaties van een situatie van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid, terwijl de uitkomsten daarvan indien nodig moeten leiden tot aanpassing van de instructie.

5.3. Reactie van deputaten emeritikas

Verwezen wordt naar de onderdelen 3.1 en 4.3.k in dit verslag. Als het tot een collectieve regeling moet komen, is het naar de mening van deputaten emeritikas beter om aan te sluiten bij de huidige WAZ-norm, die inhoudt dat 70% van het minimum-loon wordt bijverzekerd. Gelet op enerzijds de hoogte van de premie en anderzijds het risico in relatie tot de omvang van het totaal van de uitkeringen, stellen deputaten emeritikas daarbij voor het risico van arbeidsongeschiktheid in eigen beheer af te dekken.

Met het voorstel aan de generale synode tot het in eigen beheer afdekken van het risico van langdurige arbeidsongeschiktheid, wordt aan in ieder geval de strekking van beide instructies tegemoet gekomen.

6. Uitkeringen

6.1. Uitgangspunten

Door de generale synode 2001 is besloten tot verlenging van de schalen inzake predikantstraktementen. Ingaande het jaar 2003 worden de uitkeringen berekend op basis van het aanvaardbare minimumtraktement voor predikanten met 15 dienstjaren. De grondslag voor de berekening van de uitkeringen is 130%. De verlenging van de traktementsschalen was de aanleiding om te komen tot een aanzienlijke vereenvoudiging van de berekeningsmethodiek voor de uitkeringen uit onze kas. Die vereenvoudiging hield in, dat de AOW- en ANW-uitkeringen volledig werden ingebouwd. Als overgang is voor de periode 2002-2004 voor de weduwen nog een (jaarlijks aflopende) toelage vastgesteld.

6.2. Huidige regeling

De huidige regeling geldt tot en met het jaar 2004. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

Basisgegevens:

Minimum-traktement 15 dienstjaren	34.338	
Uitkeringsgrondslag 130%	44.639	
Uitkeringen:		
Predikanten gehuwd		16.030
Predikanten weduwnaar		20.166
Weduwen 65+	11.239 + 115 =	11.354
Weduwen 65- zonder kinderen	10.450 + 1.410 =	11.860
Weduwen 65- met kinderen < 18 jaar	12.226 + 1.410 =	13.636
Predikanten 65- AO 80-100%		20.532

Bovenstaande uitkeringen worden jaarlijks verhoogd met een vakantie-uitkering van 8%.

De uitkeringen gelden als aanvulling op de bestaande AOW- ANW of (thans nog bestaande) WAZ-uitkeringen.

6.3. Nieuwe regeling

Deputaten financiële zaken hebben bij brief van 5 november 2003 de richtlijnen verstrekt voor de voorstellen voor de generale synode 2004. Die richtlijnen zijn:

- uitgaan van een ledental van 74.000;
- rekening houden met een jaarlijkse traktementsstijging van 2,5%.

Verder is aangegeven, dat een stijging van de totale omslag niet verantwoord is. Dat geeft ons deputaatschap thans niet de vrijmoedigheid de generale synode 2004 een voorstel te doen tot het opwaarts aanpassen van de uitkeringen voor bijv. de weduwen (zie 4.3.f).

Wel stellen wij thans voor de kosten van de collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering (zie de onderdelen 3.1 en 4.3.k) in de omslag te verwerken.

6.4. Aantallen

Voor het berekenen van de uitkeringen gaan wij in onze voorstellen uit van de volgende gegevens:

Categorie	2005	2006	2007
Predikanten gehuwd	37	43	47
Predikanten weduwnaar	3	3	3
Weduwen 65+	30	32	32
Weduwen 65-	5	3	3
Weduwen 65- met een kind <18 jaar	1	1	1
Predikanten 65- met een a.o. van 80-100	6	6	6

7. Actuariële gegevens

7.1. Actuariële cijfers in de financiële jaarverslagen 2001-2003

De actuariële berekende voorziening per 31 december 2003 bedraagt: 17,3 miljoen euro.

Deze voorziening is exclusief de effecten van de ANW.

Deze voorziening is opgebouwd uit de contante waarde van de toekomstige uitkeringen voor de huidige predikanten en predikantsweduwen verminderd met de contante waarde van de ontvangsten.

contante waarde van de toekomstige uitkeringen : 41,0 miljoen

contante waarde van de toekomstige ontvangsten : 23,7 miljoen

17,3 miljoen

7.2. Toelichting

De ontwikkeling van de actuariële benodigde voorziening op basis van 4% bedraagt ultimo 2003: 17,3 miljoen (2000: 16,1 miljoen). De positie van de emeritikas is verslechterd als gevolg van een gelijkblijvende contante waarde van de toekomstige ontvangsten en de ontwikkeling in de te verwachten arbeidsongeschiktheidslasten.

De ontwikkeling van de contante waarde van de uitkeringen tussen 31 december 2000 en 31 december 2003 is uit de volgende componenten opgebouwd:

Contante waarde uitkeringen ultimo 2000	34,8 miljoen
Toename als gevolg van interest opbrengst (jaarlijks 4%)	4,4 miljoen
Uitkeringen 2001-2003 (model voorspelling)	- 3,6 miljoen
Toename als gevolg van uitkeringsstijging 2001-2003	3,1 miljoen
Toename als gevolg van nieuwe predikanten	0,9 miljoen
Toename als gevolg van arbeidsongeschiktheid 65-	0,5 miljoen
Verschil model en realiteit	<u>0,9 miljoen</u>
Contante waarde uitkering ultimo 2003	41,0 miljoen

Deze cijfers zijn samengesteld uit de cijfers in de jaarverslagen 2001-2003.

Het effect van de uitkeringsstijging wordt veroorzaakt door de stijging van de traktementen waaraan de uitkeringen uit de emeritikas zijn gekoppeld. In het model wordt met iets andere uitgangspunten gerekend dan in de realiteit wordt waargenomen.

Dit zorgt voor een correctie van 0,9 miljoen over een periode van drie jaar.	
Contante waarde ontvangsten omslag ultimo 2000	20,0 miljoen
Ontwikkeling ledenaantal	- 0,2 miljoen
Effect bijdrage deputaatschappen	<u>3,9 miljoen</u>
Contante waarde ontvangsten ultimo 2003	23,7 miljoen

De contante waarde van de toekomstige ontvangsten is bepaald op basis van een verwachte omslag opbrengst gedurende 35 jaar.

Vanwege de toename van de gemiddelde leeftijd van het actieve predikantencorps is de termijn waarin we omslag ontvangsten veronderstellen gesteld op 35 jaar.

De bijdrage van de verschillende deputaatschappen, die één of meerdere predikanten in dienst hebben, bedroeg in 2003 € 68.400,-. In de bepaling van de contante waarde van de ontvangsten is er van uitgegaan dat dit bedrag ook in de toekomst (35 jaar) ontvangen zal worden.

7.3. Financiering van de toekomstige uitkeringen

De laatste jaren zien we dat deputaten financiële zaken de emeritikas in haar beoordeling meer en meer is gaan beschouwen als een soort pensioenfonds. Deputaten financiële zaken zijn van mening dat de emeritikas er is om de feitelijke toezeggingen van de individuele gemeenten aan de predikanten te financieren. In het hiernavolgende wordt deze financiering vanuit het perspectief van een pensioenfonds beschreven.

Vanuit het perspectief van een pensioenfonds is de vermogenspositie van de emeritikas slecht.

Het gespaarde bedrag, de voorziening bedraagt 13,8 miljoen euro. In combinatie met het huidige financieringsniveau is dit bedrag niet voldoende om in de toekomst de uitkeringen uit de emeritikas voldoende veilig te stellen.

7.3.1. Financiële positie emeritikas

De tot nu toe gebruikte berekeningsmethode

De huidige wijze van verantwoording is ca. 20 jaar geleden ontstaan door het besef dat de toenmalige financiële positie slecht was ten aanzien van de te verwachten toekomstige uitkeringen. Daarbij komt het gegeven dat de emeritikas werd gefinancierd vanuit een omslag gedachte. Deze wijze van het bepalen is inmiddels al jaren onderdeel van het financiële jaarverslag. De gedachte was dat er op deze wijze een langzame overgang zou zijn van een omslagstelsel naar een kapitaaldekking. Dit werd mede mogelijk door het rendement dat op de beleggingen werd gemaakt. Mede door het lagere rendement is deze ontwikkeling in de afgelopen periode een halt toe geroepen. Dit betekent dat opnieuw gekeken moet worden naar de wijze waarop de emeritikas moet worden gefinancierd.

Deze positie ziet er als volgt uit :

Contante waarde toekomstige uitkeringen	41,0 miljoen
Contante waarde toekomstige ontvangsten	<u>23,7 miljoen</u>
Benodigd	17,3 miljoen

De wijze waarop de contante waarde van de toekomstige ontvangsten is bepaald is er een die uitgaat van een blijvend omslag stelsel.

Ontwikkeling Contante waarde van de uitkering

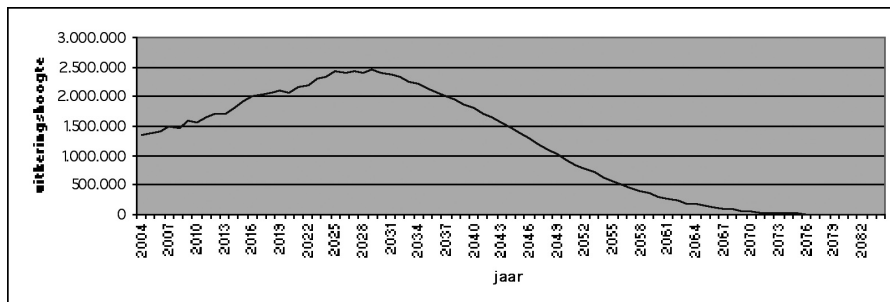
In de hiernavolgende tabel treft u de ontwikkeling aan van de contante waarde van de uitkeringen nader uitgesplitst naar componenten.

Ontwikkeling naar componenten van de contante waarde van de uitkeringen

Ultimo	C.W. ult. Jaar-1	interest	uitkering uit model in jaar	toename door stijging uitkeringen	toename door nieuwe predikanten	verschil model werkelijkheid	AO	C.W. ult. Jaar
1994	€ 26,6	€ 1,1	€ 0,8-	€ 0,8	€ 0,4	€ 0,0	€ -	€ 28,2
1995	€ 28,2	€ 1,1	€ 0,9-	€ 1,0	€ 0,1	€ -	€ -	€ 29,5
1996	€ 29,5	€ 1,2	€ 0,9-	€ 0,5	€ 0,0	€ 0,2-	€ 0,3	€ 30,4
1997	€ 30,4	€ 1,2	€ 1,0-	€ 0,7	€ 0,2	€ 0,4-	€ 0,1	€ 31,1
1998	€ 31,1	€ 1,2	€ 1,0-	€ 1,2	€ 0,1	€ 0,4-	€ -	€ 32,2
1999	€ 32,2	€ 1,3	€ 1,0-	€ 0,9	€ 0,1	€ -	€ -	€ 33,5
2000	€ 33,5	€ 1,4	€ 1,1-	€ 0,9	€ 0,3	€ 0,1-	€ -	€ 34,8
2001	€ 34,8	€ 1,4	€ 1,1-	€ 1,1	€ 0,4	€ 0,4-	€ -	€ 36,2
2002	€ 36,2	€ 1,4	€ 1,2-	€ 2,3	€ 0,2	€ 0,7	€ 0,6	€ 40,2
2003	€ 40,2	€ 1,6	€ 1,3-	€ 0,3-	€ 0,3	€ -	€ 0,5	€ 41,0
Totaal								
1994-2003	€ 26,6	€ 12,8	€ 10,2-	€ 9,0	€ 1,8	€ 0,8-	€ 1,5	€ 41,0

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de stijging van de uitkeringen een belangrijke invloed heeft gehad op de toename van de contante waarde van de uitkeringen, vooral de extreme stijging van de uitkeringen in 2002 valt op. Deze stijging is veroorzaakt door de koppeling van de uitkeringen aan het traktement van een predikant met het maximale aantal dienstjaren.

In de onderstaande grafiek is het uitkeringsverloop weergegeven zoals dat te voorzien is voor het huidige bestand van predikanten, emeriti en weduwen, echter zonder rekening te houden met toekomstige uitkeringsstijgingen.

Verantwoording conform een pensioenfonds

Bij een pensioenfonds verandert er aan de manier waarop de contante waarde van de toekomstige lasten wordt berekend niets, wel wijzigt de gedachte over het deel van de contante waarde van de toekomstige lasten dat op enig moment opgebouwd zou moeten zijn. Hierbij speelt het dienstjarenbegrip een rol. Daarnaast is het bepalen van de noodzakelijke financiering anders. De gedachte hierbij is dat de contante waarde van de toekomstige lasten op een individueel niveau op 65 jarige leeftijd moet zijn gefinancierd.

(x 1 euro)

Afgefinancierde back-service aanspraken					
Ultimo Jaar	Voorziening Emeriti gehuwd	Voorziening Emeriti Weduwe	Voorziening opgebouwde rechten actieven	Benodigde voorziening opgebouwde 'rechten'	premie nog op te bouwen rechten
1997	€ 6.218.834	€ 4.267.259	€ 11.265.751	€ 21.751.844	€ 643.201
1998	€ 7.137.634	€ 3.752.582	€ 12.256.028	€ 23.146.244	€ 673.587
1999	€ 7.012.704	€ 4.523.421	€ 12.881.446	€ 24.417.571	€ 689.223
2000	€ 7.165.583	€ 4.498.979	€ 14.011.560	€ 25.676.123	€ 726.467
2003	€ 9.304.559	€ 4.893.416	€ 14.998.759	€ 29.196.734	€ 576.780

Gebruikte tabel : GBM 80-85 -5/-6

Uit deze tabel is af te leiden dat de voorziening voor de ingegane uitkeringen ultimo 2003 ca. 14,2 miljoen bedraagt (9,3 miljoen voor emeriti plus 4,9 miljoen voor de weduwen). Dit is iets meer dan de huidige reserve in de emeritikas van 13,8 miljoen, zoals die in de balans van de emeritikas is opgenomen. De totale voorziening voor 'opgebouwde rechten' moet 29,2 miljoen bedragen, daarbij hoort een jaarlijkse premie van ca. 0,6 miljoen. Uit bovenstaand overzicht blijkt dat vanuit een oogpunt van een pensioenfonds, de thans in de emeritikas opgebouwde voorziening (13,8 miljoen) op een te laag niveau ligt.

7.3.2. Actuariële advies

Om de uitkeringen uit de emeritikas in de toekomst veilig te stellen, moet in het huidige systeem de omslag worden verhoogd. Een niveau van ongeveer 18 euro is daarbij reëel. Dit is het niveau van de uitkering uit de emeritikas in de komende jaren. Daarnaast is het raadzaam de grondslagen waarop de hoogte van de uitkering wordt bepaald aan te passen, zodat stijgingen in traktementen beheerst kunnen worden doorgevoerd in de uitkeringen uit de emeritikas.

Indien het bovenstaande niet mogelijk of haalbaar is, is het aan te bevelen een studie te starten hoe de emeritikas op een andere wijze kan worden gefinancierd. Mogelijk dat de predikanten mee kunnen betalen met de opbouw van de voorzieningen in de emeritikas. Dit houdt echter impliciet in dat de visie op de emeritikas verandert en er een individueel recht op uitkering zal worden opgebouwd.

8. Financiën

8.1. Berekening van de uitkeringen

Deputaten emeritikas gaan uit van de door deputaten financiële zaken geadviseerde jaarlijkse aanpassing van 2,5% en rekening houdend met onze voorstellen zoals hiervoor geformuleerd. Verder is er van uitgegaan, dat de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het aanvaardbare minimumtraktament in stand blijft en dat de weduwen 65– de vaste toeslag van € 1.410,- behouden.

8.1.1. Hoogte van de uitkeringen

Basis: Minimum-traktament 2004/15 dienstjaren 34.338
 Uitkeringsgrondslag 130% 44.639

Uitkeringen:	2004	2005	2006	2007
Predikanten gehuwd	16.030	16.430	16.840	17.260
Predikanten weduwnaar	20.166	20.670	21.187	21.716
Weduwen 65+	11.354	11.520	11.531	11.819
Weduwen 65– zonder kinderen	11.860	12.156	12.460	12.771
Weduwen 65– met kinderen <18	13.636	13.977	14.326	14.685
Predikanten 65– AO 80-100%	20.532	21.045	21.571	22.110

8.1.2. Omvang van de uitkeringen

Rekening houdend met de in onderdeel 6.4 aangegeven aantallen bedragen de kosten op jaarbasis:

Categorie	Aantal	2005	2006	2007
Predikanten gehuwd	(37/43/47)	607.910	724.120	811.220
Predikanten weduwnaar	(3/3/3)	62.010	63.561	65.148
Weduwen 65+	(30/32/32)	345.600	368.992	378.208
Weduwen 65– zonder kinderen	(5/3/3/)	60.780	37.380	38.313
Weduwen 65– met kinderen <18	(1/1/1)	13.977	14.326	14.685
Predikanten 65– AO 80-100%	(6/6/6)	126.270	129.426	132.660
Totaal uitkeringen		1.216.547	1.337.805	1.440.234
Compensatie premies volksv.		70.000	66.500	60.000
Subtotaal		1.286.547	1.404.305	1.500.234
Vakantie-uitkering 8%		102.923	112.345	120.016
Totaal		1.389.470	1.516.650	1.620.250

8.2. Berekening van de omslag

8.2.1. Minimum-bijdrage

Op grond van artikel 20 van onze instructie moet de minimum-bijdrage tenminste gelijk zijn aan 21,5% van het minimum-traktament van predikanten met vijftien dienstjaren.

Voor de berekening gaan wij uit van de volgende aantallen dienstdoende predikanten (basis = jaarboek 2003 en exclusief predikanten, vallende onder artikel 6 K.O.):

2005: 164

2006: 162

2007: 161

Uitgaande van de door deputaten financiële zaken geadviseerde jaarlijkse aanpassing van 2,5% en rekening houdend met onze voorstellen bedragen de traktementen in Euro:

2005: 34.338 x 1,025 = 35.196 Euro

2006: 35.196 x 1,025 = 36.076 Euro

2007: 36.076 x 1,025 = 36.978 Euro

Het aantal leden stellen wij overeenkomstig het advies van deputaten financiële zaken op 74.000. Van de deputaatschappen bij wie een vrijgestelde predikant werkzaam is, dient jaarlijks een bijdrage te worden voldaan van 500 maal de minimum-jaarbijdrage. Dit aantal predikanten is door ons geschat op 10, zodat voor de berekening van het aantal leden met een bijtelling van 10 x 500 = 5.000 rekening wordt gehouden. Het totaal aantal leden wordt dan 79.000.

De minimum-bijdrage op grond van artikel 20 van onze instructie wordt dan:

2005: 164 (pred) x 0,215 x 35.196 = 1.241.011 : 79.000 = 15,71

2006: 162 (pred) x 0,215 x 36.076 = 1.256.527 : 79.000 = 15,91

2007: 161 (pred) x 0,215 x 36.978 = 1.279.993 : 79.000 = 16,20

Totaal 47,82 : 3 = **15,94**

8.2.2. Noodzakelijke bijdrage

De bedragen van resp. 1.241.011 (2005), 1.256.527 (2006) en 1.279.993 (2007) zijn lager dan de door ons te verstrekken uitkeringen. Als de omslag wordt gebaseerd op het bedrag aan uitkeringen leidt dit tot de volgende berekening:

2005: 1.389.470 : 79.000 = 17,59

2006: 1.516.650 : 79.000 = 19,20

2007: 1.620.250 : 79.000 = 20,51

Totaal 57,30 : 3 = **19,10**

Zie ook de opmerkingen ter zake in onderdeel 7 van dit verslag, gemaakt vanuit de actuariële visie.

8.2.3. *Vergelijking*

De bijdrage over de jaren 2001-2004 is vastgesteld op € 15,50. Rekening houdend met de door deputaten financiële zaken toegestane inflatiecorrectie komt de omslag over 3 jaren gemiddeld uit op $(15,89 + 16,28 + 16,69) : 3 =$ € 16,28
De minimum-bijdrage o.g.v. artikel 20 van onze instructie bedraagt € 15,94
De bijdrage o.g.v. de te verstrekken uitkeringen bedraagt € 19,10

8.3. *Begrotingen 2005, 2006 en 2007*

Voor de begrotingen is uitgegaan van de noodzakelijke bijdrage (zie onderdeel 8.2.2) van € 19,10 per (doop)lid, verhoogd met € 2,- per (doop)lid voor de collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering. Deputaten financiële zaken hebben geadviseerd voor het bepalen van de interest op uitstaande gelden uit te gaan van minimaal 3%. Het gemiddeld rendement op het vermogen van de emeritikas (zie onderdeel 2.4.4.) over de laatste 3 jaren bedraagt 3,25%. In onze ramingen gaan we uit van 3,5%. De begrotingen zijn weergegeven in Euro x 1.000

Baten	2005	2006	2007
Bijdragen kerken/deputaatschappen	1.666	1.666	1.666
Giften/legaten	0	0	0
Interest en dividend	<u>500</u>	<u>518</u>	<u>536</u>
	2.166	2.184	2.202

Lasten	2005	2006	2007
Uitkeringen	1.217	1.338	1.440
Premies volksverzekeringen	70	66	60
Vakantie-uitkeringen	103	112	120
Reservering collectieve arb.ongesch.heidsverz.	160	160	160
Diverse kosten	20	21	22
Batig saldo	<u>596</u>	<u>487</u>	<u>400</u>
	2.166	2.184	2.202

9. *Voorstellen*

9.1. *Voorstellen voor benoemingen*

Deputaten artikel 13 K.O. stellen de generale synode voor tot herbenoeming over te gaan van:

- C. van Beveren te Middelburg tot 1e penningmeester
- G. Verhoef RA te Veenendaal tot 2e penningmeester

9.2. *Onderscheid in uitkering bijzondere situaties*

Deputaten artikel 13 K.O. stellen de generale synode voor artikel 23 van bijlage 5 bij artikel 13 K.O. aan te scherpen in die zin, dat diegenen die de kerken een tijdlang, doch korter dan 40 jaren, in het ambt van predikant hebben gediend (en hun weduwen en wezen) recht hebben op een naar tijdsevenredigheid te bepalen uitkering uit de emeritikas, één en ander onder het voorbehoud van beschikbaarheid van de benodigde geldmiddelen.

9.3. *Uitkeringen aan (half)wezen*

Deputaten artikel 13 K.O. stellen de generale synode voor de uitkering aan (half)wezen te individualiseren.

9.4. *Collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering*

Deputaten Art 13 K.O. stellen voor ter compensatie van de per 1 juli 2004 vervallen W(et) A(rbeidsongeschiktheid) Z(elfstandigen) het risico van arbeidsongeschiktheid collectief in eigen beheer via de emeritikas af te dekken. De daaruit voortvloeiende kosten worden aan de kerkenraden doorbelast middels de omslag per (doop)lid.

Door de generale synode 2001 is besloten tot het toepassen van een korting tengevolge van het niet verzekerd zijn voor de WAZ door verblijf in het buitenland. Het is het deputaatschap emeritikas bekend, dat er voor via het deputaatschap voor de buitenlandse zending in het buitenland verblijvende predikanten een afzonderlijke arbeidsongeschiktheidsverzekering is afgesloten. Deputaten artikel 13 K.O. hebben hierover mondeling contact gehad met deputaten buitenlandse zending. Vastgesteld is, dat het wenselijk is de regelingen ter zake op elkaar af te stemmen. De meest voor de hand liggende optie daarbij, teneinde dubbele premieberekening te voorkomen, is dat de via buitenlandse zending (en evt. andere deputaatschappen) in het buitenland verblijvende predikanten worden meeverzekerd via de regeling van de emeritikas.

9.5. *Minimum-bijdragen (omslag)*

Deputaten Art 13 K.O. stellen voor de minimum-bijdrage voor de jaren 2005, 2006 en 2007 vast te stellen op

Verhoogd met bijdrage voor collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering ad

€ 19,10
€ 2,-
21,10

9.6. *Wijzigingen instructie*

Deputaten Artikel 13 K.O. stellen voor bijlage 5 bij artikel 13 K.O. als volgt te wijzigen:

Artikel 5 wordt vervangen door:

De uitkeringen uit de kas aan de emeriti predikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen uitkeringsgrondslag. Deze bedraagt 130 procent van het aanvaardbare minimumtraktement voor predikanten met 15 dienstjaren.

Elke generale synode besluit of de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktement tot de eerstvolgende synode gehandhaafd blijft.

Artikel 9, lid d. vervalt

(NB: onder de voorwaarde van overeenstemming met andere deputaatschappen over het via de regeling van de emeritikas meeverzekeren van de in het buitenland verblijvende predikanten).

Artikel 12 wordt vervangen door:

Een predikantsechtgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Indien zij een ANW-uitkering geniet ontvangt zij voorts een toeslag van € 1410,- per jaar.

Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt elk kind een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met een eventuele halfwezen-uitkering (ANW en/of wezenpensioen) gelijk is aan 10% van de uitkeringsgrondslag.

In geval van twee of meer kinderen ontvangt de weduwe bovendien een toelage van 70 procent van de helft van het bedrag waarmee de door haar verschuldigde premie van de ziektekostenverzekering het bedrag van € 1.815,- overschrijdt.

Dit artikel is van toepassing op kinderen, die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen, zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomsten beschikken. Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen, die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, alsmede aan de in dit artikel genoemde kinderen, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd, die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan, en voorzover de aanslagen betrekking hebben op hun uitkering uit de emeritikas.

*Artikel 14 lid c. vervalt.**Artikel 14.d. wordt vernummerd tot 14.c.**Artikel 23 wordt vervangen door:*

Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder het voorbehoud van de beschikbare financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen, die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b. van de instructie niet op hen van toepassing is.

Tenslotte

Deputaten emeritikas danken de generale synode voor het vertrouwen en wensen de generale synode bij alle arbeid de leiding van de Heilige Geest toe.

Amersfoort, 19 april 2004

Namens deputaten artikel 13 K.O.,

Ds. R. van Beek, voorzitter
Drs. J.M.J. Kieviet, secretaris
C. van Beveren, penningmeester

Bijlagen: Balans 2001, 2002 en 2003
Staat van baten en lasten 2001, 2002 en 2003

Balans
(na resultaatbestemming, saldi per 31.12.)

	2003 €	2002 €	2001 €
Aktiva			
Beleggingen			
Obligaties	9.149.638	9.080.664	9.485.107
Aandelen	3.229.744	2.343.578	3.026.636
Onroerend goed	16.563	16.563	16.563
Liquide middelen	723.841	941.231	449.347
	<hr/> 13.119.786	<hr/> 12.382.036	<hr/> 12.977.653
Vorderingen en overlopende aktiva	646.101	686.183	717.552
	<hr/> 13.765.887	<hr/> 13.068.219	<hr/> 13.695.205
Passiva			
Eigen vermogen			
Bestemmingsreserve	13.752.252	13.054.733	13.684.166
Kortlopende schulden			
Schulden en overlopende passiva	13.635	13.486	11.039
	<hr/> 13.765.887	<hr/> 13.068.219	<hr/> 13.695.205

Staat van baten en lasten

	2003 €	2002 €	2001 €
Baten			
Bijdragen kerken	1.142.568	1.121.727	893.172
Beleggingsresultaten	779.951	649.638–	150.060
Bijdragen Deputaatschappen	68.388	74.400	63.733
Giften en legaten	4.401	2.550	50.733
	<hr/> 1.995.308	<hr/> 549.039	<hr/> 1.157.698
Lasten			
Uitkeringen	1.278.784	1.160.804	1.063.675
Diverse kosten	19.005	17.668	18.578
	<hr/> 1.297.789	<hr/> 1.178.472	<hr/> 1.082.253
Resultaat	<hr/> 697.519	<hr/> 629.433–	<hr/> 75.445

BIJLAGE 19
Artikel 49

Rapport 4 van commissie 6 inzake rapport 9.04 van deputaten artikel 13 K.O.

Met veel waardering heeft uw commissie kennis genomen van de werkzaamheden van deputaten artikel 13 K.O. (verder genoemd deputaten emeritikas). Een compliment aan het adres van deze deputaten inzake de lage overheadkosten is op zijn plaats. Hieruit blijkt dat vrijwilligerswerk beloond wordt.

Tijdens overleg met deputaten emeritikas zijn een aantal zaken uit het rapport van deputaten nader toegelicht.

Deputaten hebben in de achterliggende jaren gekeken of er reële mogelijkheden waren om duurzaam te gaan beleggen. De conclusie om voorlopig niet duurzaam te gaan beleggen, is gebaseerd op de vele schandalen die zich bij duurzaam beleggen hebben voorgedaan, de lage rendementen die dit op zou leveren en de minimale controle die deputaten zouden kunnen hebben op dergelijke beleggingen. Uw commissie onderschrijft deze visie en is het eens met de conclusie van deputaten.

De synode van 2001 gaf deputaten opdracht een benchmark op te nemen in de rapportages van de beleggingen. Hieraan hebben deputaten voldaan. Uit deze vergelijking blijkt dat het rendement op de portefeuille enigszins achterblijft bij de benchmark. De belangrijkste reden hiervoor is dat de totale omvang van de beleggingsportefeuille klein is ten opzichte van de markt. Hierdoor is de portefeuille relatief fluctuatieveoelig. Deputaten laten zich adviseren door een deskundige uit de beleggingswereld en zullen de komende jaren trachten het rendement van de portefeuille minimaal in pas te laten lopen met de benchmark.

Uitvoerig is gesproken over een vervangende regeling voor het vervallen van de WAZ. Zowel deputaten als uw commissie zijn tot de conclusie gekomen dat het niet aan te bevelen is zaken apart te organiseren als vervanging van de WAZ, maar deze te laten bij de emeritikas, dit geheel in overeenstemming met artikel 13 K.O. Een collectieve verzekering afsluiten en premies door belastingen aan predikanten, leidt tot veel extra administratief werk en zeker tot hoge extra kosten. Een verzekeraar heeft altijd meer overheadkosten (inclusief winst voor de verzekeraar) dan deputaten emeritikas. Dit zal echter wel tot een extra verhoging van de omslag leiden.

De synode van 2001 besloot deputaten op te dragen de synode van 2004 te dienen met hun voorstellen zodanig dat de discussie over de emeritaatsregeling afgesloten zou kunnen worden. Hoewel er binnen de kerken nog steeds vragen leven over de eventuele mogelijkheid de emeritikas onder te brengen bij een pensioenfonds, zijn zowel deputaten als uw commissie met de synode van 2001 van mening dat dit niet mogelijk is. Weer een nieuwe studie starten is niet in overeenstemming met het genomen besluit van de synode van 2001. Uw commissie stelt dan ook voor deputaten emeritikas de komende jaren geen specifieke opdracht te geven.

Met deputaten is uitvoerig gesproken over de pensioenopbouw bij een late roeping, alsmede over predikanten die uit het buitenland of andere kerkverbanden komen zonder pensioenrechten. In beide gevallen hebben deputaten aannemelijk gemaakt dat het aantal gevallen beperkt is en dat de gevolgen voor de emeritikas minimaal zullen zijn. In het geval van late roeping betreft het veelal broeders die tot hun studie aan de TUA regelmatig pensioenrechten hebben opgebouwd. In het geval van overkomst uit andere kerken of het buitenland betreft het relatief jonge predikanten. Uw commissie is met deputaten van mening dat hiervoor geen aparte en veelal ingewikkelde regelingen opgesteld dienen te worden.

Eveneens besloot de synode van 2001 dat deputaten meer aan Public Relation moesten doen. Naar de mening van uw commissie hebben deputaten hieraan onvoldoende gehoor gegeven. Gezien de signalen die uit de kerken naar te nemen zijn, is er meer behoefte aan duidelijkheid inzake het functioneren van de emeritikas. Uw commissie stelt daarom ook voor een PR-deskundige in te schakelen die zorgt voor een heldere communicatie naar de kerken.

Met deputaten is gekeken naar het verschil in hoogte van de uitkeringen aan weduwnaren en weduwen van 65 jaar of ouder. Een gehuwde geëmeriteerde predikant ontvangt per jaar (in 2004) een bijdrage van € 16.030,- uit de emeritikas. Zodra de vrouw overlijdt, wordt de uitkering voor de man verhoogd naar € 20.166,-, terwijl bij het overlijden van de man de uitkering voor de vrouw wordt verlaagd naar € 11.354,-. Hoewel het een maatschappelijk aanvaardbare regel is dat de weduwe in dat geval minder krijgt dan het echtpaar, is het niet te verklaren waarom de man meer gaat ontvangen bij overlijden van de vrouw. Uw commissie stelt daarom voor de uitkering van de man, na het overlijden van zijn vrouw niet te wijzigen (in bovenstaande geval de uitkering te handhaven op € 16.030,- per jaar). De reeds toegezegde hoge uitkeringen aan thans drie weduwnaren blijven gehandhaafd.

Met deputaten is ook gesproken over de instructies uit het noorden en zuiden. Hiervan wordt separaat verslag gedaan. Tevens is gesproken over een aantal voorgestelde wijzigingen in de instructie, bijlage 5 K.O. De voorstellen die uw commissie doet zijn afgestemd met en hebben de goedkeuring van deputaten.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. Deputaten te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden en de correcte wijze waarop dat is gedaan.
2. Opnieuw deputaten te benoemen.
3. Deputaten op te dragen een PR-deskundige in te schakelen voor een regelmatige en heldere communicatie naar de kerken.
4. De volgende wijzigingen aan te brengen in bijlage 5 (art 13 K.O.), de instructie van deputaten:
 - a. Artikel 5 wordt vervangen door:
De uitkeringen uit de kas aan de emeritus predikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen uitkeringsgrondslag. Deze bedraagt 130 procent van het aanvaardbare minimumtraktement voor predikanten met 15 dienstjaren. Elke generale synode besluit of de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktement tot de eerstvolgende synode gehandhaafd blijft.
 - b. De eerste zin van artikel 7 wordt vervangen door de volgende tekst:
Een emeritus predikant van 65 jaar of ouder ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met zijn AOW-uitkering 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Ingaande het jaar 2005 geldt als AOW-uitkering voor zowel een gehuwde als een ongehuwde emeritus predikant van 65 jaar of ouder tweemaal de jaarlijkse uitkering voor een gehuwde ingevolge de AOW. Voor de ongehuwde emeritus predikanten van 65 jaar of ouder die in 2004 al een uitkering uit de emeritikas ontvingen, geldt dat de bepalingen zoals die golden tot en met 2004, tot aan hun overlijden worden gerespecteerd. Een emeritus predikant die de leeftijd van 65 jaar nog niet heeft bereikt, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn eventuele WAZ uitkering 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.
 - c. In artikel 8b worden de woorden 'met tien dienstjaren' gewijzigd in 'zoals vermeld in artikel 5'.
 - d. Artikel 9 lid d vervalt.
 - e. Artikel 12 wordt vervangen door:
Een predikantsechtgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.
Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt elk kind een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met een eventuele halfwezenuitkering (ANW en/of wezenpensioen) gelijk is aan 10% van de uitkeringsgrondslag. In geval van twee of meer kinderen ontvangt de weduwe bovendien een toelage van 70% van de helft van het bedrag waarmee de door haar verschuldigde premie van de ziektekostenverzekering het bedrag van € 2.000,- overschrijdt. Weduwen die een ANW-uitkering genieten en op 31 december 2004 reeds in het genot daarvan waren, ontvangen een toeslag van € 1.410,- per jaar.
Dit artikel is van toepassing op kinderen die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen, zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomsten beschikken. Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen, die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, alsmede aan de in dit artikel genoemde kinderen, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voorzover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan, en voorzover de aanslagen betrekking hebben op hun uitkering uit de emeritikas.
 - f. Artikel 14 lid c vervalt en artikel 14.d wordt vernummerd tot 14.c
 - g. Artikel 23 wordt vervangen door:
Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder voorbehoud van de beschikbaarheid van financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeritus predikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b. van de instructie niet van toepassing is.
5. De volgende wijzigingen aan te brengen in art 13 K.O.:
 - a. De laatste zin van lid 1a luidende 'in dit geval zijn de predikanten ... in te dienen' vervalt.
 - b. Lid 6 vervalt, met gelijktijdige omnummering van de leden 7, 8 en 9 in 6, 7 en 8.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 20
Artikel 50

Rapport 10 van commissie 6 inzake instructie 8.02 verzekering financieel risico bij arbeidsongeschikte predikanten

Uw commissie heeft kennis genomen van instructie 8.02 waarin de particuliere synode van het noorden aandacht vraagt voor hun voorstel om te komen tot een collectieve verzekering voor een uitkering van € 7.500,- per jaar boven de uitkering uit de emeritikas bij arbeidsongeschiktheid van predikanten.

In de instructie wordt uitvoerig ingegaan op de achtergrond en de intentie van de instructie. Tevens worden twee rekenvoorbeelden toegevoegd om de zaken te verduidelijken. Uw commissie waardeert de heldere opzet en de toelichting. Zij vindt het echter jammer dat niet is gedacht aan jonge predikantsweduwen.

Een belangrijk punt uit het voorbeeld kan uw commissie echter niet overnemen. Dit betreft de post 'autokosten'. Een arbeidsongeschikte predikant zal geen € 1.500,- aan 'zakelijke' autokosten maken. Hij is immers niet meer in 'dienst'. Tevens leeft de vraag of de post 'Onkosten' meegenomen mag worden in deze berekening. Ook deze kosten zal de betrokken predikant immers niet meer 'zakelijk' maken. Worden deze twee posten uit de berekening gehaald, dan komt het bedrag voor te besteden doeleinden in het eerste voorbeeld hoger uit dan 70% van het inkomen. In het maatschappelijk verkeer is een uitkering van 70% van de uitkeringsgrondslag een gangbaar percentage.

Er dient bedacht te worden dat sprake is van een klein aantal predikanten, waarvan er enkelen in staat zijn zelf nog enig aanvullend inkomen te verwerven. Ook kan erop gewezen worden dat het niet meer gemeengoed is dat een predikant in de pastorie van de kerk woont, tenslotte mag van de hoogte van de uitkering geen stimulans uitgaan voor vervroegd emeritaat, dit in navolging van het maatschappelijk verkeer.

Bij elke predikant die wegens ziekte vervroegd emeritaat verkrijgt, is de situatie weer anders – gezinsamenstelling, beperkingen die door de ziekte ontstaan – waardoor moeilijk algemene regels zijn op te stellen.

Tijdens overleg met deputaten emeritikas is deze instructie besproken. De beduchtheid die deputaten hebben geuit richting de studietoelichting inzake deze instructie onderschrijft uw commissie. Een hogere uitkering uit de emeritikas zal de geprognosticeerde tekorten van deze kas alleen maar doen toenemen. Tevens waren ook zij van mening dat de uitkering die een betrokken predikant krijgt een maatschappelijk aanvaardbaar niveau heeft. Hierbij kan er nog op worden gewezen dat deputaten op grond van artikel 17 van hun instructie de mogelijkheid hebben in geval van bijzondere noden af te wijken van de als norm geldende bedragen.

De hoogte van het basistrakement dat bij grote gemeenten hoger kan zijn dan deputaten emeritikas nemen als grondslag voor de uitkering, kan inderdaad leiden tot een extra terugval in netto inkomen (voorbeeld 2). Uw commissie realiseert zich dit, maar is tevens van oordeel dat de uitgangspunten voor alle gevallen gelijk dienen te zijn.

Uw commissie benadrukt hierbij dat het alle predikanten en met name de hier bedoelde groep, vrijstaat indien zij dit wensen een verzekering voor dit risico te sluiten. De in de instructie genoemde premies, die bovendien fiscaal aftrekbaar zijn, zijn niet zodanig hoog dat dit een belemmering behoeft te zijn.

Om voornoemde redenen adviseert uw commissie deze instructie niet over te nemen.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. Instructie 8.02 'verzekering financieel risico bij arbeidsongeschikte predikanten' niet te aanvaarden.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 21
Artikel 51

Rapport 11 van commissie 6 inzake instructie 8.06 betreffende onderzoek naar de implicaties van een situatie van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid van een dienstdoende predikant en instructie 8.07 betreffende de terugkeer van geëmeriteerde predikanten in de actieve dienst

Uw commissie heeft kennis genomen van instructies 8.06 en 8.07 uit de particuliere synode van het zuiden.

Naast deze instructies heeft uw commissie nog een instructie ter behandeling. Uw commissie kan zich niet aan de indruk onttrekken dat sommige instructies gebaseerd zijn op individuele en specifieke gevallen. Tijdens de bespreking van de instructies zijn twee vragen gerezen:

1. Stuurt een particuliere synode niet al te snel een instructie naar de generale synode?
2. Moet er voor ieder specifiek geval wel een regeling gemaakt worden?

Uw commissie is beducht allerlei regels op te stellen voor specifieke gevallen die eenmalig optreden. In veel nieuwe gevallen zal de situatie weer net iets anders kunnen zijn, waardoor de opgestelde regeling niet voldoet en weer aanpassing behoeft. Uw commissie wijst er tevens op dat de meeste instructies voor deputaatschappen een hardheidsclausule bevatten, die in specifieke, individuele schrijvende gevallen gebruikt kan worden.

Tevens wijst uw commissie erop dat het verlenen van emeritaat een zaak is van de classis en niet van deputaten emeritikas. Deze deputaten voeren (slechts) uit wat de classes hen opdragen. Indien een classis besluit een predikant 100% emeritaat te verlenen op basis van arbeidsongeschiktheid, kunnen deputaten emeritikas niets anders doen dan de volledige emeritaatsvergoeding betalen. Ook al zou de betreffende predikant door een arts voor een lager percentage arbeidsongeschikt zijn verklaard.

Over deze zaken is overleg geweest met deputaten emeritikas. Evenals uw commissie zijn zij van oordeel dat er bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid een volledige uitkering uit de emeritikas plaats dient te vinden. Uiteraard dienen de geldende regels daarbij in acht te worden genomen. Indien een gedeeltelijk arbeidsongeschikte predikant meer dan 15% van de uitkering bijverdient, zal het meerdere gekort worden op de uitkering. In deze regeling zit dus al een beperking van de uitkering van een gedeeltelijk arbeidsongeschikte predikant. Bovendien kan deze uitkering beperkt worden op grond van artikel 17 van instructie voor deputaten emeritikas (bijlage 5 K.O.).

Wel acht uw commissie het aan te bevelen regelmatig onderzoek te doen naar de situatie van de arbeidsongeschikte predikant. Indien de betreffende artsen bij de eerste keuring reeds aangeven dat er absoluut geen uitzicht is op terugkeer in een arbeidssituatie, kan de predikant voor altijd emeritaat verleend worden. Indien de artsen echter aangeven dat er een kans bestaat op terugkeer in het arbeidsproces, is het wenselijk die predikanten in opdracht van de classis periodiek te laten keuren.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. Instructie 8.06 niet te aanvaarden.
2. Instructie 8.07 niet te aanvaarden.
3. Artikel 13 K.O. lid 1a aan te vullen met: 'In deze attesten dienen de geneesheren ook aan te geven in hoeverre er in de komende jaren medisch gezien nog uitzicht is op gehele of gedeeltelijke terugkeer in de ambtelijke dienst en/of deelname aan het arbeidsproces op andere wijze'.
4. Artikel 13 K.O. lid 1d aan te vullen met: 'Door deputaten emeritikas wordt ingaande het jaar 2005 elke drie jaar bij de betreffende classes nagegaan of deze bepaling wordt toegepast. De desbetreffende classes dienen daartoe op aanvraag van deputaten emeritikas een schriftelijke verklaring in omtrent de uitkomst van het periodieke onderzoek. Een geneeskundig onderzoek door een of meer door de classis aangewezen geneeskundigen kan onderdeel van het onderzoek uitmaken. De betreffende predikant is verplicht aan het geneeskundig onderzoek mee te werken. De kosten daarvan komen ten laste van de emeritikas'.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 22
Artikel 52

Rapport deputaten voortijdige ambtsbeëindiging

1. Samenstelling en opdracht

1.1. Uw vergadering benoemde in 2001 de volgende broeders:

Ds. D. Quant (voorzitter), D. Blom RA, mr. H. de Hek, ir. J.A. Kardol en G. Verhoef RA. Mr. H. de Hek heeft in deze periode als secretaris gefungeerd.

Van deze deputaten heeft mr. H. de Hek te kennen gegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. Per separaat schrijven ontvangt u een voorstel voor de vervulling van deze vacature.

1.2. De synode van 2001 besloot betreffende het deputaatschap:

1. een deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging (DVA) te benoemen met een sectie uitkeringen (DVA-U) en een sectie begeleiding (DVA-B);
2. dit deputaatschap op te dragen uitvoering te geven aan:
 - a.1. het opstellen van algemene richtlijnen inzake de diaconale verantwoordelijkheid van een betrokken kerk in die situaties waarin een predikant eigenmachtig zijn ambt neerlegt, wordt afgezet of overgaat tot een andere staat des levens; zolang deze algemene richtlijnen er nog niet zijn, zullen deputaten in voorkomende gevallen de regeling voor levensonderhoud van afgezette predikanten en hun gezinnen (besluit generale synode 1986) in redelijkheid uitvoeren;
 - a.2. de begeleiding van een predikant naar ander werk na voortijdige beëindiging van het ambts-werk; de kosten hiervan komen voor rekening van deputaten onderlinge bijstand en advies;
 - b.1. de overbruggingsregeling repatriërende predikanten (besluit generale synode 1998);
 - b.2. de voorlopige regeling losgemaakte predikanten (besluit generale synode 1998);
 - b.3. de in bijlage 47 K.O. genoemde verplichting tot het treffen van een overbruggingsregeling door kerkenraad en classis na beëindiging van een wachtgeldregeling voor ex-legerpredikanten; de uitvoering zoals genoemd in b.1. tot met b.3. geschiedt voor nieuwe situaties gedurende het eerste jaar via en voor rekening van de gemeente of het deputaatschap waar de predikant laatstelijk diende; na één jaar geschiedt de uitvoering via en voor rekening van deputaten onderlinge bijstand en advies; andere betrokken deputaatschappen dienen van deze overgang op de hoogte te worden gesteld;
 - c. de opdracht om de onder b. genoemde regelingen samen te smelten tot één regeling en daarbij de inhoud van het rapport van de studiecommissie CVAP, uitgebracht aan de generale synode 2001, te betrekken en bovendien daarover contact te onderhouden met deputaten kerkorde en kerkrecht;

3. het deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging op te dragen voorstellen te doen aan de generale synode 2004 voor een instructie met betrekking tot de in voorstel 2.c. genoemde regeling;
4. het deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging op te dragen verslag te doen van haar werkzaamheden aan de generale synode 2004;
5. de synodale commissie ter begeleiding van predikanten die voortijdig hun ambtelijke dienst hebben beëindigd op te heffen.

1.3. Ingevolge het besluit van de synode hebben deputaten twee secties gevormd. De sectie uitkering bestond uit de broeders Blom en Verhoef, de sectie begeleiding uit de broeders Quant, De Hek en Kardol. Deputaten hebben geregeld – met een gemiddelde frequentie van 1 maal per 1,5 maand – vergaderd. Daarbij is veel aandacht besteed aan het opstellen van uitgangspunten voor een nieuwe regeling en aan het opstellen en bespreken van het concept van zo'n regeling. Een en ander heeft uiteindelijk geresulteerd in een concept-regeling, die in het vervolg van dit verslag gepresenteerd zal worden.

Verder is de aandacht uitgegaan naar (de begeleiding van) de predikanten die voor en tijdens de afgelopen periode hun werk in een gemeente hebben moeten beëindigen. Met deze predikanten is geregeld gesproken. Voor de begeleiding van de desbetreffende predikanten naar ander (ambts-)werk hebben deputaten de hulp ingeroepen van een professioneel bureau, waarmee daartoe een contract is afgesloten. Tenslotte hebben deputaten, naast de voorkomende werkzaamheden, (gevraagd en ongevraagd) advies gegeven aan classes en gemeenten inzake de financiële regelingen met betrokken predikanten.

2. Nieuwe regeling

2.1. Een van de belangrijkste opdrachten van deputaten was om de bestaande diverse financiële regelingen, zoals hiervoor in punt 1.2 genoemd, samen te smelten tot één regeling. Deputaten hebben deze opdracht ruim opgevat, in die zin dat zij in de voorgestelde regeling ook aandacht hebben besteed aan de positie van gewezen predikanten. Onderdeel a1 van de opdracht van de G.S. van 2001 bood deputaten ook de ruimte om de positie van gewezen predikanten in een nieuwe regeling 'mee te nemen'. Wel is van belang dat het synodebesluit betreffende gewezen predikanten het karakter van een 'richtlijn' had, terwijl de positie van losgemaakte en andere predikanten in een 'regeling' was vastgelegd. In zijn algemeenheid heeft een regeling een stringenter en minder vrijblijvend karakter dan een richtlijn. Deputaten hebben er voor gekozen bij beide categorieën te kiezen voor een regeling. Het treffen van één regeling, waarin de financiële aspecten van alle categorieën van 'op een zijspoor geraakte' (gewezen) predikanten geregeld wordt, verdient vanuit het oogpunt van overzichtelijkheid en regelgevingsystematiek verre de voorkeur boven het vigeren van twee regelingen, één voor predikanten en één voor gewezen predikanten.

2.2. De belangrijkste algemene uitgangspunten voor de voorgestelde regeling zijn de volgende:

- a. deputaten gaan er van uit dat de juridische positie van een predikant in onze kerken niet valt te karakteriseren als een arbeidsovereenkomst. Daar wordt ook wel anders over gedacht. Prof. mr. W.A. Zondag, een hoogleraar arbeidsrecht, heeft zich in een andere richting uitgelaten, maar deputaten gaan er vooralsnog vanuit dat de rechter het oordeel van de Hoge Raad in de kwestie Kruis, van een aantal jaren geleden, zal volgen;
- b. het bovenstaande betekent dat de relatie tussen een predikant en een gemeente/deputaatschap zal worden beschouwd als een duurovereenkomst van geheel eigen aard. Uit de rechtspraak blijkt dat een dergelijke overeenkomst in beginsel kan worden opgezegd, soms met onmiddellijke ingang soms met inachtneming van een redelijke termijn. Onder omstandigheden kan het opzeggen van een duurovereenkomst onzorgvuldig zijn en leiden tot schadeplichtigheid. Of dat in een concreet geval zo is, is afhankelijk van de aard van de overeenkomst, de mate van verwijtbaarheid, de duur van de overeenkomst en de gevolgen van de opzegging voor de opgezegde partij;
- c. de burgerlijke rechter is uiterst terughoudend bij de toetsing van kerkelijke geschillen. Die terughoudendheid neemt toe naarmate het geschil een 'kerkelijker' karakter heeft. (Geschillen inzake de belijdenis zal de rechter niet beslissen, geschillen over het eigendom van het kerkgebouw weer wel). Wanneer door de bevoegde kerkelijke organen op zorgvuldige wijze een besluit genomen is (met inachtneming van de beginselen van hoor en wederhoor) en dat besluit na het volgen van de interne beroepsgang in stand gebleven is, dan wel wanneer die beroepsgang ongebruikt is gebleven, zal de rechter een dergelijk besluit slechts marginaal toetsen (mits ook de interne beroepsgang voorziet in een behoorlijke procedure). Een marginale toetsing komt er op neer dat de rechter slechts beoordeelt of de kerk in redelijkheid tot het besluit heeft kunnen komen. Alleen wanneer (de wijze van totstandkoming van) het besluit apert onredelijk is (bijvoorbeeld wanneer sprake is van willekeur), zal de rechter ingrijpen. Het vaststellen van een duidelijke regeling, waarin is vastgelegd welke aanspraken een betrokken (gewezen) predikant heeft en het in concreto toepassen van die aanspraken, voorkomt dat een besluit waarin een financiële regeling wordt getroffen geen stand houdt bij de burgerlijke rechter wegens willekeur. De regeling zelf moet natuurlijk wel de marginale toetsing kunnen doorstaan. Dat betekent concreet dat zij voorziet in een uitkering die in rechte als een 'redelijke regeling' kan worden verdedigd. Het behoeft geen royale regeling te zijn, wel een minimaal aanvaardbare regeling;
- d. voor het antwoord op de vraag wat een redelijke (minimaal aanvaardbare) regeling is, hebben deputaten zich georiënteerd op de vergoedingen die doorgaans toegekend worden bij ontbindingen van arbeidsovereenkomsten. Daarbij is rekening gehouden met het feit dat predikanten, anders dan werknemers, geen aanspraak kunnen maken op een wachtgeldregeling of WW-uitkering, terwijl de door een kantonrechter toegekende vergoeding doorgaans bovenop een dergelijke uitkering genoten wordt (Overigens zijn er ontwikkelingen gaande om dat te wijzigen). Er is, al met al, gezocht naar een analogie met de ontbindingsvergoedingen bij het einde van een arbeidsovereenkomst, rekening houdend met de specifieke positie van predikanten en de verantwoordelijkheid van de kerken voor de predikanten;

- e. de hoogte van een ontbindingsvergoeding kan worden berekend door de formule $A \times B \times C$, waarbij A staat voor het laatste maandsalaris (incl. vakantietoeslag), B voor het aantal gewogen dienstjaren en C voor de verwijtbaarheid (uitgangspunt is daarbij: $C = 1$). Dienstjaren tot aan het 40ste levensjaar tellen voor 1, dienstjaren tussen het 40ste en het 50ste levensjaar voor 1,5 en dienstjaren vanaf het 50ste levensjaar voor 2. Globaal kan gesteld worden dat de vergoeding 1 maandsalaris per dienstjaar bedraagt, maar dat deze vergoeding voor oudere werknemers wat hoger is. De mate van verwijtbaarheid van de ontbinding aan werkgever of werknemer kan voor een hogere of een lagere vergoeding zorgen. Werknemers die op staande voet ontslagen worden of zich zeer verwijtbaar hebben gedragen, kunnen geen aanspraak maken op een vergoeding. In de regel hebben zij ook geen aanspraak op een WW-uitkering of wachtgelduitkering. Het recht daarop is doorgaans uitgesloten, of fors beperkt, bij verwijtbare werkloosheid. Werknemers die zelf ontslag nemen, kunnen (tenzij het gedrag van de werkgever hen daartoe gedwongen heeft) geen aanspraak maken op een schadeloosstelling en in de regel evenmin op een WW- of wachtgelduitkering;
- f. hierboven zijn vooral algemene juridische factoren opgesomd waarmee deputaten rekening hebben gehouden. Die factoren hebben de te treffen regeling natuurlijk niet bepaald. Bepalend was voor deputaten de verantwoordelijkheid die de kerken hebben voor hun (gewezen) predikanten. Die verantwoordelijkheid stipuleert de randvoorwaarden van de voorgestelde regeling. Binnen die randvoorwaarden is wel serieus rekening gehouden met de algemene juridische factoren, terwijl die juridische factoren ook hebben gediend als een "kritisch tegenover", in die zin dat deputaten zich steeds de vraag hebben gesteld of een regeling binnen vastgestelde randvoorwaarden een juridische toetsing zou kunnen doorstaan;
- g. evident is dat de kerken een verantwoordelijkheid hebben jegens hun (gewezen) predikanten. Dat die verantwoordelijkheid niet leidt tot een levenslange verplichting tot levensonderhoud, is ook evident. Dat volgt ook uit de eerder vastgestelde regelingen, die voorzien in een uitkering voor bepaalde tijd. Duidelijk is ook dat de verantwoordelijkheid van de kerken niet in iedere situatie tot een zelfde uitkering kan leiden, maar dat een differentiatie op zijn plaats is. Deputaten hebben die differentiatie gezocht in de volgende elementen:
- de leeftijd van de betrokkene. Naarmate de betrokkene ouder is, is hij (in het algemeen) kwetsbaarder op de arbeidsmarkt en zal hij zich minder gemakkelijk kunnen aanpassen aan de gewijzigde situatie. De verantwoordelijkheid van de kerken voor een oudere predikant rechtvaardigt dan ook dat een oudere predikant aanspraak kan maken op een langduriger vergoeding dan een jongere in vergelijkbare omstandigheden;
 - de diensttijd van de betrokkene. De verantwoordelijkheid van de kerken jegens een predikant die langer heeft gediend, is zwaarder dan die jegens iemand die kort(er) gediend heeft;
 - de verwijtbaarheid. Bij losgemaakte predikanten moet er van worden uitgegaan dat hun geen overwegend verwijt gemaakt kan worden van de ontstane situatie. Voor repatriërende predikanten spreekt dat voor zich. Bij afgezette predikanten is er, uit de aard der zaak, sprake van een hoogst ernstig verwijt. Zij kunnen om die reden in beginsel geen aanspraak maken op een uitkering van de kerken, maar vanuit het oogpunt van barmhartigheid is het goed wel een regeling voor hen te treffen, die echter een strikt minimumkarakter heeft. Voor predikanten die zijn overgegaan tot een andere staat des levens geldt dat een en ander het gevolg is van een eigen, door de classis gesanctioneerde, keuze. Om die reden kunnen zij in beginsel geen aanspraak maken op een uitkering van de kerken, maar ook voor hen geldt dat uit het oogpunt van barmhartigheid een minimum-uitkering gedurende een beperkte periode aangewezen kan zijn. Voor predikanten die eigenmachtig het ambt hebben neergelegd geldt dat laatste naar het inzicht van deputaten niet. Niet alleen is sprake van een eigen keuze, het is ook een keuze die, welbewust, buiten de kerkelijke weg om is geëffectueerd. Deputaten menen dat deze groep gewezen predikanten om die reden geen aanspraak heeft op een uitkering (uiteraard staat het een individuele gemeente of classis vrij uit diaconale motieven ondersteuning te verlenen, maar deputaten wijzen er wel op dat dat kan leiden tot een zekere precedentwerking).
- Bovenstaande elementen leiden als vanzelf tot een stelsel waarin de maximale duur van de uitkering wordt bepaald door de leeftijd van de betrokkene en diens diensttijd en waarin bovendien onderscheid wordt gemaakt tussen predikanten en gewezen predikanten;
- h. de onder g. genoemde randvoorwaarden en het stelsel dat op basis van die randvoorwaarden ontstaat, is zeer goed vergelijkbaar met de onder e. genoemde uitgangspunten die gelden bij een ontslag van een werknemer; ook daar zijn immers bepalend de verwijtbaarheid, de leeftijd van de betrokkene en de duur van het dienstverband (naast de hoogte van het salaris, die ook in de regeling een van de bepalende factoren voor de hoogte van de uitkering is). Deputaten menen dat de voorgestelde regeling om die reden, en om de wijze waarop de uitgangspunten zijn uitgewerkt in de uitkeringsduur, de (marginale) toetsing door een rechter goed kan doorstaan;
- i. het is van groot belang dat duidelijkheid bestaat over de vraag welk kerkelijk orgaan beslist over de toekenning van het recht op uitkering. In de voorgestelde regeling berust dat recht bij de classis of bij het deputaatschap waaraan de (gewezen) predikantverbonden is. Deputaten voortijdige ambtsbeëindiging adviseren. De classis die of het deputaatschap dat van dat advies afwijkt, kan de daardoor ontstane (extra) kosten niet afwentelen op deputaten OB & A. Alleen besluiten met een technisch karakter (vooral besluiten inzake studiekosten en verrekening van inkomsten) worden door deputaten zelf genomen.
- j. de regeling bevat niet alleen aanspraken, maar ook verplichtingen. Niet nakoming van die verplichtingen kan leiden tot stopzetting van de uitkering. De verplichtingen hebben deels betrekking op het volgen van een opleiding en het meewerken aan een begeleidingstraject. De kosten van de opleiding kunnen deels door de kerken worden vergoed.

2.3. De voorgestelde regeling, de 'uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging predikanten' is als bijlage (bijlage 1) aan dit rapport gehecht. Na de toelichting op de uitgangspunten van de regeling kan volstaan worden met een beknopte toelichting per paragraaf.

- *Paragraaf 1* bevat algemene bepalingen. In artikel 1 is het bereik van de regeling neergelegd. In artikel 2 wordt aangegeven welk orgaan de besluiten betreffende de regeling treft.
- *Paragraaf 2* regelt de uitkering voor losgemaakte en gerepatrieerde predikanten. Het recht op uitkering wordt in artikel 3 geregeld. De uitkeringsduur wordt bepaald aan de hand van artikel 4. In deze bepaling zijn de uitgangspunten betreffende leeftijd en diensttijd uitgewerkt. De minimumuitkeringsduur bedraagt 6 maanden, de maximale duur 48 maanden (artikel 4.1). Die uitkeringsduur geldt alleen voor predikanten van 55 jaar en ouder die op dat moment minimaal 24 jaren predikant in de kerken zijn (artikel 4.2). Artikel 5 bepaalt wanneer het recht op uitkering vervalt. Het is van belang bij deze bepaling op te merken dat het eventueel vervallen van het radicaal van predikant tot tijdsverloop (mocht de generale synode daartoe besluiten) geen beëindigingsgrond vormt. Artikel 6 regelt de hoogte van de uitkering, 80% van de uitkeringsgrondslag gedurende het eerste jaar, 70% nadien (artikel 6.1). De uitkeringsgrondslag is gerelateerd aan het laatstgenoten traktement, met een maximum van 115% van het door deputaten voor financiële zaken geadviseerde minimum traktement. De predikant heeft in beginsel aanspraak op verhuiskosten (artikel 7). Artikel 8 bevat verrekeningsbepalingen. Artikel 9 vermeldt dat de kosten van de uitkering gedurende het eerste jaar door de kerkenraad (of het deputaatschap van de predikant)gedragen worden en nadien door deputaten OB & A.
- *Paragraaf 3* bevat de regeling voor afgezette predikanten en predikanten die zijn overgegaan tot een andere staat des levens. De bepalingen van deze paragraaf lopen ongeveer synchroon met die van paragraaf 2. Artikel 10 bepaalt wanneer sprake is van een recht op uitkering, terwijl artikel 11 de uitkeringsduur regelt (in principe 6 maanden, afhankelijk van leeftijd en diensttijd oplopend tot maximaal 24 maanden). De vervalgronden van artikel 12 komen ongeveer overeen met die van artikel 5. De hoogte van de uitkering is gerelateerd aan de bijstandsnorm (artikel 13). Alle gezinsinkomsten worden met de uitkering verrekend (artikel 14). Een uitzondering geldt voor inkomsten uit vermogen (de regeling gaat uit van feitelijke inkomsten, niet van het fiscale begrip) tot een bedrag van 2.000 euro. Voor de kosten geldt een regeling die hetzelfde is als die van artikel 9 voor de uitkering van predikanten (artikel 15).
- *Paragraaf 4* bevat bepalingen over de begeleiding van predikanten naar ander (ambts)werk. In beginsel hebben alleen predikanten aanspraak op begeleiding (artikel 16.1), gewezen predikanten hebben dat in uitzonderlijke situaties. Artikel 16 bevat wat algemene regels voor de begeleiding. Van belang is vooral artikel 16.5 dat bepaalt dat deputaten een deskundige derde bij de begeleiding kunnen inschakelen. Artikel 17 bevat de verplichtingen van de betrokkene op het punt van de begeleiding. Artikel 18 kent een vrij gedetailleerde regeling voor vergoeding van opleidingskosten. Artikel 19 ten slotte bepaalt dat de kosten van de begeleiding voor rekening van deputaten OB & A zijn.
- *Paragraaf 5* bevat enkele slotbepalingen. Artikel 20 bevat een clauseule voor onvoorziene omstandigheden en een hardheidsclausule. Met behulp van eerstgenoemde clauseule is het mogelijk in onvoorziene omstandigheden (die zijn er altijd, omdat de praktijk nu eenmaal weerbarstiger en gevarieerder is dan de theorie) naar bevind van zaken te kunnen handelen. De hardheidsclausule biedt de mogelijkheid om in een individueel geval een onbillijkheid tengevolge van strikte toepassing van de regeling te verzachten. Artikel 21.2 en 21.3 bevat een overgangsregeling, die er op neerkomt dat de regeling ook voor bestaande situaties van toepassing is, met dien verstande dat bestaande aanspraken niet worden aangetast.

2.4. Het is deputaten opgevallen dat de thans geldende regelingen niet alleen verbrokkeld zijn, maar ook niet allen een duidelijke basis hebben in de kerkorde. Nu deputaten voorstellen alle bestaande regelingen in één regeling zijn neergelegd, is het van belang om zorg te dragen voor een duidelijke borging van deze regeling in de kerkorde. Mede om die reden stellen deputaten de volgende wijzigingen en toevoegingen van enkele kerkorde bepalingen voor:

- De regeling is ook van toepassing op predikanten naar artikel 6 K.O. wier dienstverband eindigt zonder dat een beroep uit de kerken volgt. Om dat vast te leggen, stellen deputaten voor de gehele tekst (inclusief de zin die begint met 'De classis heeft het recht' en die eindigt met 'namens onze kerken') van artikel 6 lid 2 sub c.2 te vervangen door de volgende tekst:
Wanneer een predikant, als bedoeld in sub b, in geval van beëindiging van het dienstverband, nog geen beroeping van een gemeente heeft ontvangen, is op hem de uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van toepassing.
In dat kader dient ook de tekst van artikel 4 van bijlage 47 K.O. gewijzigd te worden en wel aldus:
Wanneer een predikant, als bedoeld in artikel 3, in geval van beëindiging van het dienstverband, functioneel leeftijdsontslag daaronder niet begrepen, nog geen beroeping van een gemeente heeft ontvangen, is op hem de uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van toepassing.
- De losmaking is thans in artikel 11 K.O. geregeld. Deputaten stellen voor lid 4 te wijzigen in de volgende tekst:
lid 4. De losmaking wordt van kracht met ingang van de dag volgend op die waarop de classis tot losmaking heeft besloten. Een tegen de losmaking ingesteld appel heeft geen opschortende werking.
lid 5. De losgemaakte predikant heeft aanspraak op een uitkering en op begeleiding overeenkomstig het bepaalde in de financiële regeling (naam noemen)
Lid 6. (Oude tekst van lid 5, over mededeling aan andere gemeenten).
Met deze tijd wordt een onderscheid gemaakt tussen de formele bepalingen betreffende de losmaking (ingangsdatum, schorsende werking etc.), die naar hun aard in de kerkorde zelf thuishoren en bepalingen over de materiële gevolgen van de losmaking voor de betrokken predikant.

- De positie van zendingspredikanten is geregeld in het statuut voor de zendingswerkers. Artikel 8 van dat statuut bevat enkele bepalingen over de beëindiging van de dienst van een zendingspredikant. Deputaten stellen voor de leden 3 en 4 van artikel 8 van het statuut te vervangen door de volgende tekst:
lid 3 Op de betrokkene is de uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van predikanten van toepassing.
- Artikel 12 K.O. kent een bepaling over het overgaan naar een andere staat des levens. Deputaten stellen een tweede aanvulling (lid 2) op deze bepaling voor, die als volgt luidt:
lid 2 Op besluiten over een aanvraag van de betrokkene of zijn gezin tot het verstrekken van een uitkering is de uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van predikanten van toepassing.
- De afzetting van een predikant is geregeld in artikel 79 K.O. Deputaten stellen voor ook in deze bepaling een verwijzing naar de regeling op te nemen (lid 2), die als volgt luidt:
lid 2 Op besluiten over een aanvraag van de betrokkene of zijn gezin tot het verstrekken van een uitkering is de uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van predikanten van toepassing.

Deputaten stellen verder voor om de volgende regelingen te laten vervallen:

- de overbruggingsregeling repatriërende predikanten;
- de voorlopige regeling losgemaakte predikanten;
- de door de G.S. van 1986 vastgestelde regeling voor het levensonderhoud van afgezette predikanten en hun gezinnen.

Over de voorgestelde wijziging van bijlage 47 en van het zendingsstatuut heeft overleg plaatsgevonden met de desbetreffende deputaatschappen.

3. Instructie

Deputaten hebben een concept-instructie opgesteld, die aan dit rapport is gehecht (bijlage 2). De inhoud van deze instructie spreekt voor zich. Volstaan kan worden met twee opmerkingen:

- deputaten stellen voor dat aan de naam van het deputaatschap wordt toegevoegd het woord 'predikanten', zodat de naam luidt 'deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van predikanten';
- om redenen van regelgevingsystematiek stellen deputaten voor om in de concept-instructie geen inhoudelijke bepalingen betreffende de financiële regeling en begeleiding op te nemen, maar om deze bepalingen op te nemen in een aparte regeling.

4. Begeleiding

4.1. Een andere opdracht van deputaten is het begeleiden van predikanten naar ander werk na voortijdige beëindiging van het ambtswerk. Deputaten hebben deze opdracht zo opgevat, dat de begeleiding primair gericht dient te zijn op ander ambtswerk, maar daartoe niet beperkt behoeft te blijven. Indien tijdens het traject van begeleiding blijkt dat ander ambtswerk geen reële mogelijkheid is (ofwel vanwege oorzaken in de persoon van de betrokkene, ofwel vanwege andere oorzaken), dient de begeleiding zich ook te richten op ander, passend, werk.

4.2. Deputaten hebben bij de begeleiding van predikanten in de verslagperiode een aantal knelpunten signaleerd, die zich bij vrijwel iedere betrokkene in meerdere of mindere mate deden gevoelen. Het is zinvol die hier te vermelden en daarbij tevens aan te geven welke oplossingen voor deze knelpunten deputaten zien:

- a. Het is deputaten gebleken dat voor de begeleiding naar ander werk professionaliteit vereist is. In de praktijk, dat wil zeggen: buiten het kerkelijke erf, in het bedrijfsleven, wordt niet voor niets gewerkt met professionele bureaus, die niet alleen inzicht in en praktijkkennis hebben van de psychologische processen die spelen wanneer iemand na een conflict 'op een zijspoor is geraakt', maar ook de mogelijkheid hebben om aan de hand van gesprekken en testen te bepalen wat iemands mogelijkheden en (beroeps)voorkeuren zijn en die, om niet meer te noemen, ook inzicht hebben in en relevante contacten op de arbeidsmarkt. Deputaten hebben die bekwaamheden, die toch echt noodzakelijk zijn, niet zelf. Ze zullen dus moeten worden 'ingehuurd'. Deputaten hebben dat voor de verslagperiode ook gedaan. In paragraaf 4.3 wordt op dit punt nader ingegaan.
- b. Deputaten zijn er ook mee geconfronteerd dat er binnen de kerken een forse 'huiver' bestaat om de betrokken predikanten een nieuwe kans te geven. Predikanten die zijn losgemaakt mogen wel de gaten in het preekrooster vullen, maar komen niet vaak in aanmerking voor een beroep. Anderen, die niet 'besmet' zijn, gaan voor. Door de betrokken predikanten wordt dat ook wel zo ervaren. Het moge duidelijk zijn dat het moeilijk voor hen is om dat geestelijk te verwerken. Een oplossing voor dit fenomeen zien deputaten niet. Meer dan het te signaleren, en er waar nodig (in individuele gevallen of middels een artikel, in De Wekker, bijvoorbeeld) kanttekeningen bij te plaatsen, kunnen deputaten niet.
- c. (comité)
- d. (comité)

4.3. Nadat deputaten informatie hadden ingewonnen en offertes hadden aangevraagd bij twee professionele bureaus, zijn zij in december 2002 een overeenkomst aangegaan met Thatcher & Aalderink betreffende de begeleiding van predikanten naar ander werk. Het contract komt er op neer dat dat bureau tegen een vast bedrag per betrokken predikant de begeleiding van de desbetreffende predikant naar ander werk verzorgt. De werkzaamheden worden in de praktijk verricht door de heer Aalderink sr, lid van

de CGK Ermelo. De werkzaamheden die Thatcher & Aalderink verzorgt bestaan uit het voeren van diverse gesprekken met de predikant, zonodig het verrichten van een persoonlijkheidsonderzoek, het met de betrokkene zoeken naar een andere functie en ondersteuning bij het solliciteren. Na zes maanden wordt het gevolgde traject met de betrokkene geëvalueerd. Thatcher & Aalderink houdt deputaten op de hoogte van relevante ontwikkelingen.

De ervaringen van deputaten met Thatcher & Aalderink zijn zeer positief. Deputaten hebben kunnen constateren dat br. Aalderink de aan zijn bureau verstrekte opdracht met veel enthousiasme en een grote inzet verricht. Ook de betrokken predikanten zijn positief over de inzet, betrokkenheid en deskundigheid van Thatcher & Aalderink.

4.4. (comité)

5. Voorstellen

Deputaten stellen de generale synode het volgende voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de bijgevoegde uitvoeringsregeling (bijlage 1) vast te stellen;
4. de bijgevoegde instructie (bijlage 2) vast te stellen;
5. de hierboven genoemde kerkorde bepalingen te wijzigen, conform het in paragraaf 2.4 weergegeven voorstel van deputaten.

Bijlage 1

Uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging predikanten

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Toepassingsgebied

1.1. Deze regeling is van toepassing op het treffen van een financiële regeling voor en de begeleiding van Christelijke Gereformeerde predikanten die worden losgemaakt van hun gemeente, predikanten die repatriëren en niet op korte termijn een beroep ontvangen, ex-legerpredikanten wier wachtgeldregeling eindigt, predikanten naar artikel 6 K.O. wier benoeming eindigt en die geen aanspraak (meer) hebben op een wachtgelduitkering of uitkering krachtens een sociale verzekeringswet en op gewezen predikanten, die zijn afgezet of zijn overgegaan tot een andere staat des levens.

1.2. Op gewezen predikanten die hun ambt eigenmachtig hebben neergelegd zijn slechts de bepalingen in §1 en § 5 van toepassing.

1.3. In deze regeling wordt verstaan onder 'DVAP' en 'deputaten' respectievelijk het deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging predikanten en de leden van dit deputaatschap.

Artikel 2. Besluiten

2.1. Besluiten over het recht op uitkering, de hoogte van de uitkering, de uitkeringsduur en het einde van de uitkering als bedoeld in § 2 en § 3 worden genomen door de classis van de gemeente waaraan de betrokken predikant laatstelijk verbonden was, of door het deputaatschap waaronder de desbetreffende predikant laatstelijk ressorteerde en bij gebreke van een dergelijk deputaatschap door het deputaatschap onderlinge bijstand en advies.

2.2. Voordat de classis of het deputaatschap de in het vorige lid omschreven besluiten neemt, wint zij advies in bij DVAP. DVAP kan de classis of het in de vorige volzin bedoelde deputaatschap ook verzoeken een bepaald besluit te nemen.

2.3. Besluiten over de verrekening van inkomsten als bedoeld in § 2 en § 3 worden door DVAP genomen.

2.4. Besluiten over de begeleiding van (gewezen) predikanten als bedoeld in § 4 worden door DVAP genomen.

§ 2. De uitkering van losgemaakte en gerepatrieerde predikanten

Artikel 3. Het recht op uitkering

3.1. Losgemaakte predikanten, van het zendingsveld of uit Israël gerepatrieerde predikanten, ex-legerpredikanten wier wachtgeldregeling eindigt, predikanten naar artikel 6 K.O. wier benoeming eindigt en die geen aanspraak (meer) hebben op een wachtgelduitkering of uitkering krachtens een sociale verzekeringswet hebben aanspraak op een uitkering met inachtneming van het in deze paragraaf bepaalde.

3.2. Het recht op uitkering ontstaat:

- in geval van losmaking, met ingang van de dag volgend op het besluit van de classis inhoudende de losmaking;
- in geval van repatriëring, met ingang van de eerste dag nadat de predikant gerepatrieerd is en er een periode van drie maanden vermeerderd met de nog openstaande verlofdagen verstreken is;
- in geval van ex-legerpredikanten, met ingang van de dag volgend op het verstrijken van de duur van de wachtgelduitkering;
- in geval van predikanten naar artikel 6 K.O. wier benoeming eindigt, met ingang van de dag volgend op het verstrijken van de duur van de wachtgelduitkering of uitkering krachtens een sociale verzekeringswet.

Artikel 4. Uitkeringsduur

4.1. De duur van de uitkering is gebaseerd op de leeftijd van de betrokken predikant op het moment van het ontstaan van het recht op uitkering en bedraagt:

- bij een leeftijd tot en met 30 jaar 6 maanden;
- bij een leeftijd van 31 tot en met 36 jaar 12 maanden;
- bij een leeftijd van 37 tot en met 42 jaar 18 maanden;
- bij een leeftijd van 43 tot en met 48 jaar 30 maanden;
- bij een leeftijd van 49 tot en met 54 jaar 42 maanden;
- bij een leeftijd van 55 tot en met 64 jaar 48 maanden.

4.2. In afwijking van het in het vorige lid bepaalde, bedraagt de uitkeringsduur in maanden nooit meer dan 2 maal het aantal volle jaren dat de predikant, te rekenen tot aan het moment van het ontstaan van het recht op uitkering, in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland dienst heeft gedaan, zulks met een minimum van 6 maanden.

4.3. Op de met inachtneming van lid 1 en lid 2 berekende uitkeringsduur komt de duur van een wachtgelduitkering of een uitkering krachtens een sociale verzekeringswet, als bedoeld in artikel 3 lid 2 in mindering.

Artikel 5. Einde van het recht op uitkering

5.1. Het recht op uitkering vervalt:

- a. bij het bereiken van de maximale uitkeringsduur;
- b. op de datum van bevestiging als predikant van een gemeente of op de ingangsdatum van een voltijds dienstverband buiten de kerken, al dan niet naar artikel 6 K.O.;
- c. vanaf het moment dat de betrokken predikant geen lid meer is van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
- d. vanaf het moment dat het recht op een emeritaatuitkering ontstaat;
- e. bij de weigering een passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden;
- f. indien geen ernstige pogingen worden ondernomen tot het gaan verrichten van passende arbeid, hetzij binnen hetzij buiten de kerken;
- g. indien de in § 4 bedoelde aanwijzingen en instructies van deputaten niet worden opgevolgd;
- h. indien de betrokken predikant aanspraak zou kunnen maken op een wachtgelduitkering of een sociale verzekeringsuitkering, maar dit geweigerd heeft of dit heeft nagelaten of aan hem te wijten is dat een dergelijke uitkering door de uitkeringsinstantie is geweigerd;
- i. bij overlijden van de predikant.

5.2. Op predikanten die bij de aanvang van de uitkering de leeftijd van 61 jaar hebben bereikt, zijn de in het vorige lid onder f en g vermelde beëindigingsgronden niet van toepassing.

Artikel 6. Hoogte van de uitkering

6.1. Gedurende het eerste jaar van de uitkeringsduur bedraagt de uitkering 80% van de uitkeringsgrondslag. Gedurende de daarop volgende periode bedraagt de uitkering 70% van de uitkeringsgrondslag.

6.2. De uitkeringsgrondslag is gelijk aan het traktement dat de betrokken predikant op 1 januari van het jaar van het ontstaan van het recht op uitkering genoot of zou genieten vermeerderd met de in de laatste volzin van dit lid genoemde posten, waarbij onder traktement wordt verstaan de som van het door de kerkenraad toegekende traktement en vermeerderd met vakantietoeslag, zulks met een maximum van 115% van het door deputaten financiële zaken voor de betrokken predikant op grond van zijn dienstjaren geadviseerde minimumtraktement. Het aldus berekende traktement wordt verhoogd met (a) 50% van de som van de door de predikant werkelijk verschuldigde premie ziektekostenverzekering en het eigen risico of, indien dat lager is, het bestede gedeelte van het eigen risico, met (b) een kostenvergoeding van 500 euro per jaar en met (c) een vergoeding voor het gemis van het gebruik van de ambtswoning, die gelijk is aan de fiscale bijtelling van de laatstelijk bewoonde ambtswoning of de woonvergoeding die werd genoten indien geen ambtswoning beschikbaar was.

6.3. In afwijking van het aan het slot van lid 2 bepaalde blijft bij de berekening van de uitkeringsgrondslag de vergoeding voor het gemis van het gebruik van de ambtswoning achterwege gedurende de periode dat de betrokken predikant tijdens de uitkeringsperiode de ambtswoning bewoont.

6.4. Het in lid 2 bedoelde traktement wordt jaarlijks per 1 januari aangepast aan de wijzigingen die deputaten financiële zaken in hun tabellen doorvoeren.

Artikel 7. Verhuiskosten

7.1. De predikant die zijn ambtswoning dient te verlaten heeft aanspraak op een verhuiskostenvergoeding van euro 3.750,00, tenzij hij in verband met het aanvaarden van een beroep of een functie elders aanspraak kan maken op een verhuiskostenvergoeding.

Artikel 8. Verrekening van inkomsten

8.1. Op de in deze paragraaf bedoelde uitkering strekken de door de betrokken predikant verkregen inkomsten uit welken hoofde dan ook, met uitzondering van inkomsten uit vermogen, in mindering overeenkomstig het in lid 2 bepaalde.

8.2. Voorzover de in lid 1 bedoelde inkomsten een bedrag gelijk aan 15% van de uitkeringsgrondslag niet te boven gaan, vindt geen verrekening plaats. Van het meerdere boven 15% van de uitkeringsgrondslag wordt drie vierde gedeelte in mindering gebracht op de uitkering.

Artikel 9. Kosten

9.1. De kosten van de uitkering worden gedurende het eerste jaar van de uitkeringsperiode gedragen door de gemeente of het deputaatschap waaraan de betrokken predikant laatstelijk verbonden was en bij gebreke daarvan door deputaten onderlinge bijstand en advies. Na het eerste jaar komen de kosten voor

rekening van laatstgenoemd deputaatschap, doch ten hoogste tot het bedrag dat door DVAP als uitkering is geadviseerd. Een eventueel surplus komt voor rekening van de classis of het deputaatschap dat de uitkering op een hoger bedrag heeft vastgesteld dan door DVAP is geadviseerd.

§ 3. De uitkering van afgezette en tot een andere staat des levens overgegangene predikanten

Artikel 10. Het recht op uitkering

10.1. Aan een predikant die is afgezet of die is overgegaan tot een andere staat des levens kan op diens verzoek op diaconale gronden een uitkering worden toegekend ter voorziening in het levensonderhoud van hem en zijn gezin.

10.2. Een uitkering als in het vorige lid bedoeld kan alleen worden toegekend wanneer de betrokkene met zijn kerkenraad of deputaatschap is verzoend en wanneer hij lid is gebleven van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Artikel 11. Uitkeringsduur

11.1. De duur van de uitkering bedraagt zes maanden, te rekenen vanaf het moment van afzetting of overgang tot een andere staat des levens.

11.2. De in het vorige lid vermelde termijn wordt verlengd tot maximaal 12 maanden voor de betrokkene die op het moment van het besluit tot afzetting of overgang tot een andere staat des levens tussen dertig en veertig jaar oud is en tot maximaal 24 maanden voor de betrokkene die op dat moment de leeftijd van 40 jaar heeft bereikt, mits hij tot op het moment van afzetting of overgang tot een andere staat des levens minimaal 5 jaren in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland dienst heeft gedaan.

11.3. In afwijking van het in lid 2 bepaalde bedraagt de uitkeringsduur in maanden maximaal 2 maal het aantal volle jaren dat de betrokkene als predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland heeft dienstgedaan.

Artikel 12. Einde van de uitkering

12.1. Het recht op uitkering vervalt:

- a. bij het bereiken van de maximale uitkeringsduur;
- b. vanaf het moment van het aanvaarden van een voltijds dienstverband;
- c. vanaf het moment dat de betrokkene geen lid meer is van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
- d. vanaf het moment dat het recht op een emeritaatsuitkering ontstaat;
- e. bij de weigering passende arbeid te aanvaarden;
- f. indien geen ernstige pogingen worden ondernomen tot het gaan verrichten van passende arbeid;
- g. indien de betrokkene aanspraak zou kunnen maken op een wachtgelduitkering of een sociale verzekeringsuitkering, maar dit geweigerd heeft of dit heeft nagelaten of aan hem te wijten is dat een dergelijke uitkering door de uitkeringsinstantie is geweigerd;
- h. bij overlijden van de betrokkene.

Artikel 13. Hoogte van de uitkering

13.1. De uitkering bedraagt 1,5 maal de voor de betrokkene, gelet op diens gezinsomstandigheden geldende bruto bijstandsnorm (inclusief vakantietoeslag) per 1 januari van het jaar waarin het besluit tot afzetting is genomen of de betrokkene tot een andere staat des levens is overgegaan.

13.2. De in lid 1 bedoelde uitkering wordt jaarlijks per 1 januari aangepast aan de wijziging van de bijstandsnormen.

13.3. Indien de gezinssituatie van de betrokkene wijzigt en dit zou leiden tot toepassing van een andere bijstandsnorm wanneer de betrokkene een bijstandsuitkering zou hebben gehad, wordt de uitkering aangepast met ingang van het moment van de wijziging.

Artikel 14. Verrekening van inkomsten

14.1. Op de in deze paragraaf bedoelde uitkering strekken de door de betrokkene en diens partner verkregen inkomsten uit welken hoofde dan ook, inclusief daadwerkelijke inkomsten uit vermogen tot 2.000 euro, in mindering.

Artikel 15. Kosten

15.1. De kosten van de uitkering worden gedurende het eerste jaar van de uitkeringsperiode gedragen door de gemeente of het deputaatschap waaraan de betrokken predikant laatstelijk verbonden was en bij gebreke daarvan door deputaten onderlinge bijstand en advies. Na het eerste jaar komen de kosten voor rekening van laatstgenoemd deputaatschap, doch ten hoogste tot het bedrag dat door DVAP als uitkering is geadviseerd. Een eventueel surplus komt voor rekening van de classis of het deputaatschap dat de uitkering op een hoger bedrag heeft vastgesteld dan door DVAP is geadviseerd.

§ 4. Begeleiding

Artikel 16. Begeleiding

16.1. DVAP begeleidt de in artikel 3.1 bedoelde predikanten naar ander (ambts-)werk. In uitzonderingsgevallen begeleidt DVAP ook de in artikel 10.1 bedoelde gewezen predikanten naar ander werk.

16.2. De begeleiding is er op gericht dat de betrokkene op zo kort mogelijke termijn een passend beroep als bedoeld in artikel 4 of 6 K.O. dan wel andere passende arbeid kan aanvaarden.

16.3. De begeleiding bestaat uit:

- a. persoonlijke (echter niet de pastorale) begeleiding van de betrokkene;
- b. het gezamenlijk verkennen van de mogelijkheden om het in lid 2 gestelde doel te bereiken;
- c. het nodig verkennen van de mogelijkheid, wenselijkheid en/of noodzakelijkheid van bij- of omscholing;

d. alle overige activiteiten die naar het oordeel van DVAP nodig zijn om het in lid 2 omschreven doel te bereiken.

16.4. De begeleiding vangt aan op een zo vroeg mogelijk in overleg met de betrokkene vastgesteld moment, doch niet later dan 3 maanden na het ontstaan van het recht op uitkering.

16.5. DVAP kan bij de begeleiding desgewenst de hulp van deskundige derden inroepen.

Artikel 17. Verplichtingen

17.1. De betrokkene is, voorzover hij de leeftijd van 61 jaar nog niet heeft bereikt, verplicht zich door DVAP te laten begeleiden en de in dat kader door DVAP en eventueel door DVAP ingeschakelde derden verstrekte aanwijzingen en instructies die kunnen leiden tot het verkrijgen van een beroep of ander passend werk, dan wel het verbeteren van de positie op de arbeidsmarkt op te volgen.

17.2. De betrokkene, zijn voormalige kerkenraad, classis of deputaatschap zijn gehouden DVAP alle gewenste informatie te verstrekken over het ontstaan en het voortduren van de situatie waarin de betrokkene verkeert.

Artikel 18. Vergoeding opleidingskosten

18.1. Op verzoek van de betrokkene kan DVAP besluiten door betrokkene gemaakte opleidingskosten te vergoeden binnen de grenzen van hetgeen in dit artikel daarover is bepaald.

18.2. Opleidingskosten komen voor vergoeding in aanmerking wanneer een duidelijke indicatie bestaat dat de betrokkene een reële kans op ander (al dan niet ambtelijk) werk heeft en de te volgen studie, cursus of opleiding bijdraagt tot het vergroten van de kans op werk.

18.3. Een aanvraag voor vergoeding van opleidingskosten zal alleen tot honorering kunnen leiden wanneer de aanvraag wordt gedaan en de toezegging tot vergoeding is verkregen voordat de betrokkene met de opleiding, studie of cursus begonnen is.

18.4. De vergoeding bedraagt ten hoogste 75% van de directe opleidingskosten (derhalve niet van eventuele reis- en verblijfkosten en gederfde inkomsten) met een maximum van 4.000 euro.

18.5. Van de toegekende vergoeding zal 50% betaalbaar worden gesteld bij overlegging van het betalingsbewijs van (de eerste termijn van) de cursuskosten van de te volgen opleiding, studie of cursus en 50% nadat de opleiding, studie of cursus met goed gevolg is afgesloten.

18.6. Wanneer de opleiding, studie of cursus niet met goed gevolg doorlopen is als gevolg van nalatigheid van de betrokkene, is hij gehouden de reeds uitbetaalde vergoeding terug te betalen.

Artikel 19. Kosten

19.1. De kosten van het inschakelen van deskundige derden als bedoeld in artikel 16 lid 5 en de cursuskosten als bedoeld in artikel 18 zijn voor rekening van het deputaatschap onderlinge bijstand en advies.

§ 5. Slotbepalingen

Artikel 20. Onvoorziene omstandigheden en hardheidsclausule

20.1. Indien zich een situatie voordoet waarin deze regeling niet voorziet, zullen de beslissingsbevoegde classis of het beslissingsbevoegde deputaatschap, na advies van DVAP een besluit nemen dat zoveel mogelijk recht doet aan de bedoeling van deze regeling, bij voorkeur door aansluiting te zoeken bij de wel in deze regeling geregelde situaties.

20.2. Indien onverkorte toepassing van deze regeling in een individueel geval, gelet op alle omstandigheden van het geval, zou leiden tot een situatie van onaanvaardbare en onevenredige hardheid, kunnen de betrokken classis of het betrokken deputaatschap, na advies van DVAP afwijken van strikte toepassing van deze regeling.

Artikel 21. Ingangsdatum en overgangsregeling

21.1. Deze regeling wordt van kracht op de dag dat zij door de synode is vastgesteld.

21.2. De regeling is met ingang van het van kracht worden ook van toepassing op de in artikel 1 bedoelde predikanten en gewezen predikanten die vóór het van kracht worden van de regeling zijn losgemaakt, ontslagen, afgezet of zijn overgegaan tot een andere staat des levens.

21.3. In afwijking van het in het vorige lid bepaalde, blijven onder eerdere regelingen ontstane aanspraken op een uitkering, voor wat betreft de duur en de hoogte van die aanspraken bestaan voorzover de nieuwe regeling tot een inkorting van die aanspraken zou leiden.

Bijlage 2

Instructie voor DVAP

Artikel 1

Er is een deputaatschap voor de voortijdige ambtsbeëindiging van predikanten (DVAP). De generale synode benoemt de leden van dit deputaatschap, ten getale van minimaal vijf. Daarbij zal bij voorkeur één lid benoemd worden uit de kring van deputaten voor onderlinge bijstand en advies en één uit de kring van deputaten voor kerkorde en kerkrecht. De generale synode benoemt de voorzitter in functie. Het deputaatschap kent twee secties: een sectie uitkeringen en een sectie begeleiding.

Artikel 2

De deputaten hebben tot taak:

- a. het uitvoeren van de uitvoeringsregeling DVAP, door de generale synode vastgesteld. Zij hebben daarbij ook tot taak voorstellen tot wijziging van deze uitvoeringsregeling aan de generale synode te doen, wanneer daar aanleiding voor is;

- b. het begeleiden van een predikant naar ander werk na voortijdige ambtsbeëindiging, een en ander conform het bepaalde in de uitvoeringsregeling.

Artikel 3

De deputaten onderhouden in het kader van hun in artikel 2 genoemde taken contact met de klassicale vergaderingen, met de betrokken deputaatschappen en met deputaten voor onderlinge bijstand en advies.

Artikel 4

De deputaten zijn gerechtigd in het kader van de uitoefening deze in artikel 2 onder b genoemde taak ter zake deskundigen in te schakelen. De kosten van deze deskundigen komen voor rekening van deputaten voor onderlinge bijstand en advies.

Artikel 5

De deputaten brengen van al hun werkzaamheden verslag uit aan de generale synode.

BIJLAGE 23

Artikel 52

Rapport 3 van commissie 3 inzake het rapport van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging

Uw commissie heeft allereerst de behoefte om haar grote waardering uit te spreken voor dit heldere rapport en met name voor de prestatie om te voldoen aan de door de generale synode 2001 gegeven opdracht om tot één regeling te komen. Naar uw commissie begrepen heeft in een gesprek met deputaten over het rapport heeft de secretaris mr. H. de Hek hiervoor een zeer belangrijke bijdrage geleverd. Deputaten hebben overigens aan alle opdrachten gegeven door de generale synode 2001 voldaan.

Op een aantal punten heeft uw commissie met deputaten doorgesproken, die hieronder puntsgewijs aan de orde komen.

– Het *rapport van de studiecmissie CVAP* (zie p.1, opdracht 2c.) heeft als referentiekader gediend, maar ook niet meer dan ter oriëntatie. Bepaalde aspecten waren reeds in dat rapport aan de orde gekomen, zoals het feit dat de regeling een tijdelijk karakter dient te hebben, het onderscheid tussen diverse categoriën predikanten en de begeleiding naar ander werk.

– De in 2.4 vermelde wijzigingen en toevoegingen van enkele *kerkordelijke bepalingen* vloeien zo zeer uit de aard der zaak voort dat het niet nodig is geweest met deputaten kerkorde en kerkrecht daarover te spreken. Bovendien is één van de leden van deputaten ook deputaat kerkorde en kerkrecht.

– Naar aanleiding van een vraag van uw commissie welke instantie bepaalt of er sprake is van één van de onder 5.1 of 12.1 van de Uitvoeringsregeling genoemde situaties hebben deputaten erop gewezen dat de regeling zo gelezen moet worden dat vanuit de bijzonder bepalingen altijd weer teruggegrepen moet worden op de ‘algemene bepalingen’ (art. 1 en art. 2). Dus de classis beslist of een van de in 2.1 genoemde deputaatschappen. DVAP wordt erin betrokken, zoals in 2.2 vermeld wordt. DVAP zal over het algemeen ook het eerst op de hoogte zijn van een bepaald probleem. Overigens kan de link tussen DVAP en de classis wel een bepaalde spanning geven, omdat de classis in principe het recht heeft zelfstandig te oordelen. DVAP kan dan (uiteraard) geen sancties toepassen. Wel is het bijvoorbeeld zo dat al zou een classis een hogere uitkering vaststellen dan de regeling heeft vastgesteld (en daar is een classis vrij in) dat zodra de uitkering komt voor rekening van het gehele kerkverband de door DVAP vastgestelde uitkering geldt (zie art. 9.1 en p.5 sub i.). Laat uw vergadering duidelijk zijn dat een dergelijk zelfstandig optreden van een classis uiterst ongewenst is.

– Ook *juridisch* gezien is de *opgestelde Uitvoeringsregeling een goede regeling* die aan de vereisten die het burgerlijk recht stelt voldoet. Een rechter zal zich terughoudend opstellen als de kerken de ‘speelruimte’ die het recht geeft, benutten door middel van een gedetailleerde regeling. Daar zal een rechter niet snel intreden. Hij zal slechts ‘marginale toetsen’ (alleen kijken of een regeling apert onredelijk is). Daarentegen als niets geregeld is, zal hij gebruik maken van een ‘volle toetsing’. Deputaten hebben er ook op gewezen dat in dit verband van belang is: a. dat de regeling van tevoren bekend is, b. de zogenaamd hardheidsclausule opgenomen is (art. 20.2).

– Ten aanzien van art. 8 en art. 14 heeft uw commissie gesproken over de vraag of zoals het er nu staat niet gemakkelijk moeilijkheden kunnen rijzen en of niet beter een ‘verplichting tot opgaaf’ vastgelegd kan worden. Deputaten hebben daarom de volgende *wijziging* voorgesteld:

8.3 De predikant is verplicht DVAP alle informatie te verstrekken die nodig is om te beoordelen of en in hoeverre verrekening dient plaats te vinden.

8.4 Wanneer de predikant, na een herhaald verzoek van DVAP, in gebreke blijft de in lid 3 bedoelde informatie te verstrekken, schort DVAP de betaling van de uitkering op totdat de informatie alsnog verstrekt is.

14.2 De betrokkene is verplicht DVAP alle informatie te verstrekken die nodig is om te beoordelen of en in hoeverre verrekening dient plaats te vinden.

14.3 Wanneer de betrokkene, na een herhaald verzoek van DVAP, in gebreke blijft de in lid 3 bedoelde informatie te verstrekken, schort DVAP de betaling van de uitkering op totdat de informatie alsnog verstrekt is.

– Verder nog enkele kleine wijzigingen:

In het rapport dient op p. 6 de laatste zin als volgt te luiden: ‘Met deze *tekst*...’.

In de Uitvoeringsregeling dient in art. 14.1 het *inclusief* vervangen te worden door *exclusief* (conform het vermelde onderaan p. 5 van het rapport).

Verder is er door uw commissie met de deputaten doorgesproken over de spanning die ondervonden kan worden als een deputaat de zakelijke regels komt vertellen en toe moet passen in soms moeilijke situaties en tegelijkertijd een pastorale taak heeft. We zijn echter tot de conclusie gekomen dat het wel lastig kan zijn, maar niet anders kan. Het heeft geen zin om 'derden' formeel daarmee te belasten, omdat de problematiek zo verweven is met wat door DVAP gedaan wordt voor betrokkenen.

Voorstellen

Uw commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en daarbij grote waardering uit te spreken voor het verrichte werk;
2. de bijgevoegde uitvoeringsregeling (bijlage 1) vast te stellen met daarbij de volgende wijzigingen:
 - 8.3. De predikant is verplicht DVAP alle informatie te verstrekken die nodig is om te beoordelen of en in hoeverre verrekening dient plaats te vinden.
 - 8.4. Wanneer de predikant, na een herhaald verzoek van DVAP, in gebreke blijft de in lid 3 bedoelde informatie te verstrekken, schort DVAP de betaling van de uitkering op totdat de informatie alsnog verstrekt is.
 - 14.1. 'inclusief' vervangen door 'exclusief'
 - 14.2. De betrokkene is verplicht DVAP alle informatie te verstrekken die nodig is om te beoordelen of en in hoeverre verrekening dient plaats te vinden.
 - 14.3. Wanneer de betrokkene, na een herhaald verzoek van DVAP, in gebreke blijft de in lid 3 bedoelde informatie te verstrekken, schort DVAP de betaling van de uitkering op totdat de informatie alsnog verstrekt is;
3. de bijgevoegde instructie (bijlage 2) vast te stellen;
4. de kerkordelijke bepalingen te wijzigen conform de in paragraaf 2.4 weergegeven voorstellen;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 24
Artikel 54

Rapport 3 van commissie 1 inzake instructie 8.04 van de PS van het Westen m.b.t. een kerkelijk werker

De instructie begint met constatering dat de financiële situatie van kleine kerken betreffen en loopt uit op het verzoek om een principiële verruiming van het bepaalde in art.3 sub 8 K.O. De instructie is kennelijk bedoeld om financiële steun van deputaten OB&A mogelijk te maken in een situatie waarin die mogelijkheid thans niet bestaat. Om dit mogelijk te maken wordt gevraagd om een principiële wijziging in de kerkorde. Dit doet vermoeden dat er een concrete aanleiding voor de instructie is geweest. Maar die wordt niet genoemd.

Commissie 6 verzocht onze commissie om een alinea in rapport 9.09 (van dep. OB&A) op pagina 5 mee te nemen in onze overwegingen. Deputaten OB&A wijzen daar op de signatuur van de kerkelijk werker. Zij achten zich niet bevoegd daar uitspraken over te doen, maar aangezien zij wel met de realiteit ter zake te maken krijgen, verwachten zij hierover meer duidelijkheid te ontvangen.

Uw commissie is van mening dat de overwegingen van de PS niet duidelijk maken waarom een kerkelijk werker in de zin van art. 3 sub 8 K.O. lid van een ander kerkverband moet kunnen zijn. De instructie gaat uit van de situatie dat om financiële redenen een kerkelijk werker in plaats van een predikant wordt aangehouden. Waarom moet die kerkelijk werker lid van een ander kerkverband kunnen zijn, terwijl dit voor een predikant als die betaalbaar zou zijn niet mogelijk is?

De overweging dat adequaat opgeleide broeders en zusters ook te vinden zijn buiten de christelijke gereformeerde kerken maakt het niet noodzakelijk om het daar te zoeken. Dan zou de overweging moeten zijn dat adequaat opgeleide broeders en zusters binnen de christelijke gereformeerde kerken niet te vinden zijn.

Ook bij de tweede overweging rijst de vraag of kerkenraden zulke mensen niet kunnen vinden binnen de christelijke gereformeerde kerken.

De derde overweging is een onderstreping van het feit dat men dankbaar mag zijn voor de mogelijkheid die thans reeds in art. 3 sub 8 geboden wordt en voor de mogelijkheid van steun van deputaten OB&A daarbij.

Wat in de vierde overweging wordt gezegd t.a.v. de kerkelijk werker wordt onder art.3 sub 8 K.O. gevraagd van iemand die reeds belijdend lid is. Uw commissie is van mening dat iemand met een dergelijke positie in de gemeente belijdend lid van de christelijke gereformeerde kerken dient te zijn. Dat wordt vereist door de aard van zijn werkzaamheden zoals in pastoraat en catechese. Daarnaast moet hij niet alleen aangesproken kunnen worden op de arbeidsovereenkomst, maar ook belijdend lid van de kerk zijn en daarop aangesproken kunnen worden.

Uw commissie ziet niet waarom iemand die goed past in het geestelijk klimaat van de gemeente (overweging 2), zijn werkterrein heeft in de gemeente (overweging 3) en zich wil houden aan de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerken en (nota bene) aan de onder ons geldende kerkorde (overweging 4) niet christelijk gereformeerd zou worden.

Op de vraag of iemand van buiten de christelijke gereformeerde kerken kerkelijk werker kan worden in de zin van art. 3 sub 8 K.O. is uw commissie geneigd te antwoorden: ja, als hij christelijk gereformeerd wordt.

Uw commissie stelt de synode voor aldus te besluiten:

De synode

kennis genomen hebbende van

1. de instructie van de particuliere synode van het Westen d.d. 14-04-2004;
2. het rapport van haar commissie;

constaterende

1. dat uitgaande van de financiële situatie waarin kleine kerken kunnen geraken, in de instructie gevraagd wordt het bepaalde in art. 3 sub 8 K.O. met betrekking tot een kerkelijk werker zo te verruimen dat die geen belijdend lid van de christelijke gereformeerde kerken behoeft te zijn;
2. dat daarbij gedacht wordt aan iemand die een deel van de werkzaamheden verricht die als men het kon betalen verricht zouden worden door een eigen predikant;
3. dat niet alleen het vertrekpunt van de instructie maar ook het doel financieel van aard lijkt te zijn, n.l. om voor de kosten van deze niet christelijk-gereformeerde kerkelijk werker financiële steun van deputaten OB&A te kunnen krijgen;

overwegende

1. dat het in de bepalingen bij artikel 3 K.O. steeds gaat over een broeder of een belijdend lid der kerken en dat de voorgestelde aanpassing een ingrijpende principiële wijziging behelst;
2. dat de instructie niet duidelijk maakt waarom een kerkelijk werker, die om financiële redenen in plaats van een predikant wordt aangetrokken wel lid van een ander kerkverband kan zijn, terwijl dit voor een predikant niet mogelijk is;
3. dat de overweging van de PS, dat adequaat opgeleide broeders en zusters ook te vinden zijn buiten de christelijke gereformeerde kerken, geen argument mag zijn om het daar te zoeken;

van oordeel

1. dat een praktische situatie niet mag leiden tot een dergelijk ingrijpende principiële wijziging van het bepaalde in art. 3 sub 8 K.O.;
2. dat niet is aangetoond op grond waarvan een kerkelijk werker in de zin van art. 3 sub 8 K.O. lid van een ander kerkverband moet kunnen zijn, waardoor de instructie een onmisbaar stuk onderbouwing mist;
3. dat iemand met een dergelijke positie in de gemeente belijdend lid in de christelijke gereformeerde kerken dient te zijn;
4. dat de noodzaak van de gevraagde verruiming van art. 3 sub 8 K.O. niet is aangetoond;

besluit

de instructie van de particuliere synode van het Westen niet te aanvaarden.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 25

Artikel 58, 111, 120, 199

Rapport deputaten evangelisatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Samenstelling deputaatschap

1.1. Benoemd door de generale synode:

Ds. P.J. den Hertog, ds. A.P. van Langevelde, ds. J.J. Lof, L. Mak, ds. H.J.Th. Velema, W. van Zwol (penningmeester); secundi: drs. J. Bosch, G.S. Bouwman (sec. penningmeester), drs. H. de Bruijne, ds. G.P.M. van der Linden, drs. J. van Mulligen en H. Rodenburgh.

1.2. Benoemd door de particuliere synoden

Primi:	secundi:
ds. M.P. Hofland	ds. P.W. Hulshof
ds. J. Nutma	ds. P. Lubbinge
ds. E.J. van der Linde	drs. H. de Bruijne
ds. A.C. van der Wekken	ds. C. Westerink
ds. E.B. Renkema	ds. E.E. Slofstra
ds. J.G. Brienen	ds. K. Hoefnagel
ds. C.P. de Boer	drs. J.M.J. Kieviet
ds. G.J.H. Vogel	ds. J.W. Schoonderwoerd

1.3. Het moderamen bestaat uit:

ds. H.J.Th. Velema, voorzitter, ds. J.J. Lof, tweede voorzitter, ds. A.C. van der Wekken, secretaris en br. W. van Zwol, penningmeester.

1.4. Personalia

Na zes jaren het secretariaat voor zijn rekening te hebben genomen is ds. J.J. Lof daar op 1 januari 2002 mee gestopt. Ds. A.C. van der Wekken is zijn opvolger, terwijl ds. J.J. Lof 2^e voorzitter is geworden. Door ziekte is onze voorzitter, ds. H.J.Th. Velema, tijdelijk uitgeschakeld. Gelukkig gaat het nu met hem de goede kant op. Tijdens zijn afwezigheid wordt het voorzitterschap waargenomen door de tweede

voorzitter, ds. J.J. Lof. Omdat ds. H.J.Th. Velema langere tijd is uitgeschakeld, is een beroep gedaan op ds. G.P.M. van der Linden. Ook ds. P.J. den Hertog moest om gezondheidsredenen het werk binnen het deputaatschap opschorten. Met het oog op de voortgang van het werk is drs. H. de Bruijne ingeschakeld als secundus. Ds. E.J. van der Linde heeft de plaats ingenomen van ds. H.R.H.A. de Boer en ds. W.W. Nijdam heeft in april 2004 de PS van het Zuiden verzocht een opvolger voor hem te benoemen. In zijn plaats is ds. C.P. de Boer benoemd. Zowel ds. J.J. Lof als broeder W. van Zwol hebben te kennen gegeven na twaalf jaar te willen stoppen met het werk voor het deputaatschap. Ds. J.J. Lof heeft als secretaris en als 2^e voorzitter gefungeerd en broeder W. van Zwol is penningmeester geweest. Wij zijn hen zeer erkentelijk voor het vele werk dat zij deze periode verricht hebben.

Als deputaten zijn we erg geschrokken van het overlijden van de broeders J. Boksem uit Zutphen en B. de Hek uit Huizen. Beide gaven de cursus 'Een Getuigende Gemeente'. Hun sterven heeft ons weer bepaald bij de gebrokenheid, broosheid en eindigheid van ons bestaan. De Heere trooste de beide families en geve uitzicht over dood en graf heen.

2. Taak en functioneren deputaatschap

2.1. Taak deputaten volgens de richtlijnen voor de evangelisatie

Het behoort tot de taak van deputaten dat zij zich bezinnen op het wezen en de methoden van de evangelisatie, opdat zij de kerken kunnen stimuleren tot en adviseren bij hun missionaire roeping. Deputaten zijn dankbaar dat zij bij de uitvoering van deze taak een beroep kunnen doen op de gaven en inzet van de evangelisatieconsulenten.

Het is ook de taak van deputaten om kerken te steunen van wie het evangelisatiewerk in omvang en kosten eigen krachten te boven gaan.

2.2. Opdrachten Generale synode 2001

Ten aanzien van evangelisatie heeft de synode besloten:

1. de handelingen van de deputaten goed te keuren;
2. aan deputaten toestemming te geven zich verder te bezinnen op samenwerking met deputaten buitenlandse zending en deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland als het gaat om missionair werk in Nederland;
3. deputaten opnieuw op te dragen na te gaan hoe de plaatselijke kerken kunnen worden toegerust om asielzoekers c.q. vluchtelingen met het evangelie te bereiken;
4. deputaten opdracht te geven in samenwerking met een nieuwtestamenticus en een kenner van het kerkrecht de positie en bevoegdheden van de evangelist te bestuderen en daarover aan de volgende generale synode te rapporteren;
5. met betrekking tot het beleid aangaande 'zendingsgemeenten' in Nederland het volgende te besluiten:
 - 5.1. uit te spreken dat Nederland meer en meer zendingsland wordt;
 - 5.2. deputaten, in samenwerking met deputaten buitenlandse zending, op te dragen:
 - a. te formuleren wat 'zendingsgemeenten' zijn;
 - b. zich te bezinnen op:
 1. de relatie tussen 'zendingsgemeenten' en kerken binnen ons kerkverband;
 2. de weg waarlangs en kaders waarin het kan komen tot integratie van 'zendingsgemeenten' in ons kerkverband;
 3. de vraag wie de eerste verantwoordelijkheid dient te dragen voor de begeleiding van en zorg voor de 'zendingsgemeenten' en daarin werkzame zendingswerkers/evangelisten;
 - c. de kerkrechtelijke positie van 'zendingsgemeenten' te definiëren;
 - d. regelingen voor 'zendingsgemeenten' in Nederland te ontwerpen in de geest van de Kerkorde;
 - e. na de studie in besluit 4 genoemd, de definitie en positie te formuleren van de zendingswerker/evangelist in de 'zendingsgemeente', evenals de vereiste opleiding voor deze werker, in samenwerking met het curatorium van de TUA;
 - f. hierover aan de volgende generale synode te rapporteren;
6. deputaten op te dragen, zolang de generale synode nog geen definiërende uitspraak over de 'zendingsgemeenten' en haar evangelisten heeft gedaan, in een overleg met een 'zendingsgemeente', de gemeente waartoe zij behoort en de visitatoren van de classis, in de geest van de kerkorde een tijdelijke regeling voor die 'zendingsgemeenten' te treffen, waarbij aandacht wordt gegeven aan de liturgische vormgeving van de eredienst, de positie van de voorganger in het licht van art.3 K.O., de eigen bijdrage van de voorganger in een dienst waarin door de gastpredikant de sacramenten worden bediend, financieel-organisatorische kwesties etc.;
7. deputaten op te dragen de 'zendingsgemeente', de gemeente waartoe zij behoort en zonodig de classis waaronder deze gemeente ressorteert, te blijven adviseren en bij te staan;
8. deputaten op te dragen voor de generale synode van 2004 het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie te evalueren en daarover aan de generale synode rapport uit te brengen, opdat de generale synode op grond van duidelijke informatie een beslissing kan nemen over de waarde en een eventuele continuïteit van het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie;
9. deputaten op te dragen om contact te zoeken met andere gereformeerde deputaatschappen voor evangelisatie, o.a. met het deputaatschap van de Gereformeerde Gemeenten, om kennis te nemen van het werk en materiaal dat in andere kerken van de gereformeerde gezindte verschijnt en dat zo mogelijk onder de aandacht te brengen van onze kerken;
10. opnieuw deputaten te benoemen.

2.3. Uitvoering opdrachten generale synode 2001

De uitvoering van de volgende opdrachten wordt in de volgende paragrafen verslagen: besluit 2 in paragraaf 7.1; besluit 3 in paragraaf 7.2; besluit 4 in paragraaf 7.3; besluit 5.2 in paragraaf 7.4 met bijlage 4; besluit 6 in paragraaf 7.5 met de bij de bijlage 4 gevoegde bijlage 5.5; besluit 7 in paragraaf 7.6; besluit 8 in hoofdstuk 8 en besluit 9 in paragraaf 10.3.

Behalve bovengenoemde opdrachten heeft de generale synode van 2001 deputaten evangelisatie ook opgedragen de problematiek van de grootstedelijke gebieden te behartigen. Ook hebben deputaten evangelisatie de opdracht gekregen een inventarisatie te maken van bijbels verantwoord studiemateriaal m.b.t. evangelische stromingen.

Het verslag van de uitvoering van de besluiten m.b.t. problematiek grote steden vindt u in hoofdstuk 8 en het verslag van de uitvoering van de besluiten m.b.t. evangelische stromingen in hoofdstuk 16.

2.4. Vergaderingen en taakverdeling

Het deputaatschap heeft een diversiteit aan taken. Om die voldoende aandacht te geven zijn er secties en werkgroepen in gesteld. Voorbereiding en uitvoering van beleid vinden voor een groot deel plaats in de werkgroepen; finale besluitvorming en coördinatie vindt plaats in plenaire vergaderingen. In de regel heeft het deputaatschap de afgelopen jaren eens per twee maanden vergaderd. Daarnaast hebben de verschillende secties en werkgroepen hun eigen vergaderingen. Ook zijn bezoeken gebracht aan de verschillende werkterreinen. Deze structuur is het resultaat van een proces dat zich over een aantal jaren heeft uitgestrekt; deputaten zijn bezig aan een herschikking teneinde de beschikbare menskracht zo efficiënt mogelijk in te zetten.

3. Visie en beleid

Bij deputaten groeide de behoefte om de kerken te benaderen vanuit een samenhangende visie op missionair gemeente-zijn. Dit komt o.a. door de toegenomen vraag vanuit de gemeenten, de bijdragen van de consulenten en de veranderende missionaire situatie. Besloten is om de volgende jaren als uitgangspunt van beleid te nemen: 'Naar een gastvrije kerk'. Gastvrijheid is een oer-christelijk gegeven, dat sinds het ontstaan van de kerk heel belangrijk is voor de openheid van de kerk en de verbreiding van het Evangelie. Deputaten en consulenten willen de komende jaren de kerken wijzen op de opdracht om gastvrij te zijn en hen voorzien van concrete voorbeelden en adviezen om dit in praktijk te brengen. Met het oog daarop is een folder ontworpen en naar alle plaatselijke kerken gestuurd. In die folder worden de visie en het beleid van deputaten kort uitgelegd en het toerustingsaanbod wordt gepresenteerd. Deze folder is ook op de website van deputaten evangelisatie te bekijken. Bijlage I Visiedocument 'Naar een gastvrije kerk'

4. Consulenten voor evangelisatie en grootstedelijke gebieden

4.1. Benoeming consulent grootstedelijke gebieden

De generale synode van 2001 gaf aan deputaten de opdracht om zich nadrukkelijk te richten op de problematiek van kerken in de grootstedelijke gebieden. Met het oog hierop werd het deputaatschap met drie deputaten uitgebreid. Deputaten kregen opdracht om een medewerker voor 40 à 50% te benoemen voor het werk ten dienste van kerken in de grootstedelijke gebieden.

Na uitvoerig overleg zijn deputaten tot het inzicht gekomen, dat aan het benoemen van een aparte functionaris voor de problematiek van kerken in de grootstedelijke gebieden naast de evangelisatie-consulent, dr. S. Paas, nogal wat bezwaren kleefden. Het werk van de beide functionarissen zou elkaar regelmatig overlappen. Bovendien heeft dr. S. Paas veel kennis van en een duidelijke visie op kerk zijn in de grote stad, terwijl hij op andere onderdelen van zijn werk graag meer deskundige ondersteuning wilde ontvangen. Het leek daarom gepast om naast dr. S. Paas een functionaris met complementaire kwaliteiten te benoemen en aan beide functionarissen op te dragen om samen de taken uit te voeren, die verband houden met zowel evangelisatie als de problematiek van kerken in de grootstedelijke gebieden. Met het oog hierop is de taakomschrijving van dr. S. Paas als evangelisatieconsulent enigszins aangepast en uitgebreid met de opdracht van consulent grootstedelijke gebieden.

Een sollicitatiecommissie, die deputaten uit hun midden hebben samengesteld, heeft in de kerkelijke bladen een oproep geplaatst om te solliciteren voor de taak van organisatie- en toerustingswerker. Uit een drietal sollicitanten is op voordracht van de sollicitatiecommissie br. A. Dingemans te Berkenwoude benoemd. Afkomstig uit de Gereformeerde Gemeente te Berkenwoude, is br. Dingemans thans lid van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Charlois. Hij was directeur van een reformatorische basisschool. Hij is nu part-time werkzaam in de kerk te Rotterdam-Charlois en betrokken bij de ontwikkeling van lesmateriaal voor godsdienstonderwijs op school en in het christelijke gezin. Per 1 oktober 2002 werkt br. Dingemans ook voor deputaten in een dienstverband van 50%.

Bijlage II: instructies evangelisatieconsulent, consulent grootstedelijke gebieden, organisatie- en toerustingswerker.

4.2. Werkzaamheden consulenten

De consulenten, de brs. A. Dingemans en S. Paas voeren hun werk uit, conform de instructies. Ca 40% van de tijd gaat zitten in het voorbereidende werk, het schrijven van notities en plannen, het onderhouden van telefonisch en emailcontact, inclusief de noodzakelijke administratie. 60% van de uren wordt direct in relatie tot de hulpvragende gemeenten besteed.

De beide consulenten werken nu bijna twee jaar samen. Zij hebben gekozen voor een werkverdeling, waarbij br. Dingemans (wonend in Rotterdam) vooral de zuidelijke provincies bedient en br. Paas (wonend in Veenendaal) het midden en het noorden van het land. Dit scheelt aanzienlijk in reistijden en kosten. De verschillende taken (toerusting voor evangelisatie en de begeleiding van grootstedelijke gemeenten) hebben zij eveneens onder elkaar verdeeld, omdat beide terreinen dan kunnen profiteren van de gaven van beide broeders.

De samenwerking tussen de consulentes verloopt uitstekend. Zij vullen elkaar goed aan, met hun verschillende karakters en gaven. Onderling overleg en intervisie verhogen de kwaliteit van het werk in het algemeen. Het werk profiteert verder duidelijk van de inzet van br. Dingemans, met zijn jarenlange ervaring in onderwijs en evangelisatie. Geleidelijk aan tekent zich een werkverdeling af waarbij de meer bezinnende taken bij br. Paas terecht komen en de meer organisatorische taken bij br. Dingemans. Het toerustingswerk verdelen zij onder elkaar. Dit werk is veelzijdig.

De toerustingscursus 'Een getuigende gemeente', die vier avonden beslaat, richt zich op de bewustwording van gemeentelieden ten aanzien van hun missionaire roeping en mogelijkheden. De cursus draait nu een jaar of vijf en vindt nog altijd veel aftrek. Inmiddels is hij gegeven in tientallen gemeenten, door heel het land, van Zaanslag tot Sneek, (soms meer keren in één gemeente) en jaarlijks worden er ca. 5-10 nieuwe cursussen gegeven. Op grond van de evaluaties en ervaringen is de cursus onlangs weer herschreven om weer een aantal jaren mee te kunnen.

Verder worden er door de consulentes toerustingscursussen gegeven voor kringleiders, lezingen verzorgd op gemeenteavonden, adviesgesprekken gevoerd met kerkenraden en evangelisatiecommissies, beleidsbijeenkomsten belegd rondom visie en missionaire uitstraling, toerustingsdagen voor evangelisten georganiseerd, toerustingsdagen voor gemeentelieden gehouden en intervisiebijeenkomsten met predikanten belegd rondom het thema missionair preken. Binnen het werk voor de sectie beleid grootheidelijke gebieden hebben de consulentes samen met de deputaten nauw contact met de hulpvragende gemeenten en wordt gezocht naar oplossingen op maat. Vaak gaat het hier om langer lopende trajecten. Om de bezinning in de gemeenten te stimuleren schrijven de consulentes artikelen in Doorgeven, De Wekker en andere christelijke bladen, wordt een website onderhouden, verschijnen met regelmaat boeken en brochures van hun hand. Ook komt er regelmatig praktisch werkmateriaal los. Zo zijn in de afgelopen jaren, om de breedte van de kerk te dienen in haar missionaire roeping, zowel de Emmaüscursus, als de Bijbelcursus Ontmoetingen verschenen. Voor de evangelisatie onder kinderen wordt door één van de consulentes gewerkt aan een nieuw project dat voorziet in bijbelgetrouw, eigentijds materiaal, waarmee de kinderclub of de zondagsschool aantrekkelijker gemaakt kan worden, zodat ook buitenkerkelijke kinderen de weg erheen kunnen vinden. Om voldoende input te hebben volgen de consulentes elk jaar een stukje relevante verdieping, meestal in de vorm van een conferentie, het bestuderen van nieuwe boeken en het bijhouden van trends.

Eens per kwartaal vergadert de begeleidingscommissie met de beide evangelisatie-consulentes. In deze commissie werken samen de deputaten drs. J.G. Brienen en W. van Zwol (voorzitter) alsmede de externe adviseurs, ds. J.H. Carlier en dr. S.J. Wierda. Doel is het contact tussen deputaten en hun beide werknemers goed en regelmatig te doen verlopen, de personele belangen van de broeders Paas en Dingemans de nodige aandacht te geven en hun gedane en toekomstige werk te bespreken.

Met dankbaarheid vermelden deputaten dat de toerusting door beide consulentes in de volle breedte van onze kerken ingang mag vinden. De consulentes werken vanuit de overtuiging dat de missionaire roeping voor alle gemeenten geldt, ongeacht hun ligging en dat in het beantwoorden aan die roeping vele stijlen passend kunnen zijn. Het is mooi om te zien dat die overtuiging blijkbaar gedeeld wordt door veel van onze kerken.

5. Evangelisatie-adviescentrum en dienstencentrum

Op het landelijk dienstenbureau te Veenendaal houden de evangelisatieconsulentes Paas en Dingemans, de laatste 1 dag per week, kantoor voor zover ze niet elders in het land werken. Vanuit dit evangelisatie-adviescentrum, waar zich o.a. lectruur, cursussen en ander evangelisatiemateriaal bevinden, wordt de dienstverlening aan de kerken verricht.

Deze dienstverlening wordt meer en meer verricht in samenwerking met de te Veenendaal bureauhoudende deputaatschappen. Het doel is dat het bureau als eenheid optreedt en dubbel werk wordt voorkomen om zo met behoud van ieders herkenbaarheid meer efficiënt te zijn voor de diensten afnemende kerken. De vijf bureauhoudende deputaatschappen hebben in de verslagperiode onder leiding van de Bestuurscommissie onderzocht hoe het beste gekomen kan worden tot verdere integratie van hun dienstverlening. Zo is er naast kantoorhuisvesting gemeen belang bij zaken als website, bezoekschema's en budgettering van taken. De vijf deputaatschappen hebben elkaar gevonden in één arbeidsorganisatie. De Bestuurscommissie en deputaten landelijk kerkelijk bureau doen hieromtrent de generale synode gemotiveerde voorstellen.

Een belangrijk onderdeel van de toerusting en het informatie-aanbod van deputaten evangelisatie vindt plaats via de website www.cgk.nl/evangelisatie. Het is duidelijk dat steeds meer kerkleden en niet-kerkleden hiervan gebruik maken om informatie te verwerven en vragen te stellen, bijvoorbeeld over het christelijk geloof. Tegelijk merken de consulentes dat het vrijwel ondoenlijk is om de website actueel te houden in de tijd die hen ter beschikking staat. Het onderhoud van de website is een voortdurende worsteling met tijd, geld en andere middelen. In een tijd als deze kan een kerkverband en zeker een missionaire tak daarvan niet zonder een goed functionerende website. Andere kerkverbanden gingen ons hierin al voor. Deputaten pleiten er daarom voor dat de generale synode een redelijk budget beschikbaar stelt voor het onderhoud van de website.

6. Bezinning en onderzoek

Deputaten hebben tweemaal een bezinningsvergadering belegd. In 2001 was de dag gewijd aan het boek van S. Paas, *Jezus als Heer in een plat land*. In 2003 ging de dag over het beleid van deputaten in de toekomst. Dit beleid heeft als titel 'Naar een gastvrije kerk' (zie punt 6 hieronder).

In aanvulling op de twee in 2000 verschenen brochures 'Willow Creek' en 'De gemeente present', verschenen er twee nieuwe brochures: 'Naar binnen en naar buiten' (over de Redeemer Presbyterian Church in New York) en 'Thuiskomen: Gesprekken met toetreders'. Alle brochures vinden nog altijd aftrek en voorzien blijkbaar in een behoefte.

Hoewel de boeken van evangelisatieconsulent S. Paas niet rechtstreeks onder verantwoordelijkheid van deputaten vallen, willen zij deze toch noemen als belangrijke bijdragen aan de bezinning op evangelisatie en missionair gemeente-zijn. In 2001 verscheen *Jezus als Heer in een plat land: Op zoek naar een Nederlands Evangelie* (2^e druk in 2002). Eind 2003 kwam uit *De werkers van het laatste uur: De inwijding van nieuwkomers in het christelijk geloof en de christelijke gemeente*. Dit laatste boek werd geschreven in samenwerking met ds. A.S. van der Lugt (missionair predikant van de GKV in Rotterdam) en ds. C.M. van Loon (missionair predikant van de PKN in Capelle a/d IJssel). Beide boeken zijn goed ontvangen en worden veel gelezen.

Voor bezinning en onderzoek is het belangrijk om de feiten te kennen op het gebied van bekering en kerktotetreding in Nederland. Op dit gebied is nog vrij weinig onderzoek gepleegd. Dit heeft ertoe geleid dat deputaten evangelisatie i.s.m. de IZB en DTEG en met ondersteuning van EA en LDB aan het onderzoeksbureau KASKI de opdracht hebben gegeven om een inventarisatie te doen onder ca. 2500 plaatselijke kerken (de hele achterban van de drie genoemde organisaties, evenals evangelische gemeenten) naar kerktotetreding. Op basis van de resultaten van deze inventarisatie wordt besloten of een diepergaand onderzoek naar toetreding vruchten kan opleveren voor het werk van deputaten.

De Theologische Universiteit Kampen (Vrijg.) heeft deputaten verzocht om evangelisatieconsulent S. Paas voor de duur van twee jaar één dag per week af te staan voor het doen van onderzoek naar geloof en samenleving. Deze detachering wordt door hen betaald uit een fonds dat beschikbaar is gesteld door de Groen van Prinstererstichting. Deputaten hebben besloten daarin toe te stemmen, omdat dit onderzoek veel raakvlakken heeft met hun eigen bezinningsopdracht en omdat dit werk sterk in het spoor ligt van de bezigheden en interesses van broeder Paas. Zij hebben besloten om voor de duur van de werkzaamheden geen vervanging te benoemen, maar de grotere werkdruk op te lossen binnen de eigen organisatie door inkoop van vervangende arbeid.

7. Zending in Nederland

7.1. Samenwerking met deputaten buitenlandse zending en deputaten hulpverlening

Het was de bedoeling dat er op moderameniveau overleg zou plaatsvinden tussen de drie deputaatschappen over mogelijkheden tot samenwerking. Door omstandigheden heeft dit overleg niet plaats kunnen vinden.

Wel is er onder leiding van de bestuurscommissie door de vijf in Veenendaal bureauhoudende deputaatschappen onderzocht hoe de samenwerking van de werkers op het bureau geoptimaliseerd kan worden (zie hst. 5). Op moderameniveau is er in de afgelopen periode één keer overleg geweest met deputaten zending.

M.b.t. de financiële ondersteuning van Evangelie en Moslims is het volgende afgesproken: Na een penningmeestersoverleg tussen de penningmeesters van evangelie en zending komt de financiële ondersteuning van E&M nu geheel voor rekening van deputaten evangelisatie. Het betreft een afruil met de kostenbijdrage van evangelisatie voor ds. Van der Maarl die 2001 ingaat. De financiële ondersteuning van ds. Van der Maarl komt nu alleen voor rekening van deputaten buitenlandse zending. Het werk van ds. Van der Maarl onder buitenlandse studenten heeft ook raakvlakken met evangelisatieactiviteiten van plaatselijke gemeenten. Deputaten vinden het belangrijk dat er goede uitwisseling van informatie plaatsvindt m.b.t. het werk dat in Nederland plaatsvindt.

Samenwerking met deputaten zending heeft concrete vorm gekregen in de commissie 'Zendingsgemeenten', waarin namens deputaten buitenlandse zending di. A. Hilbers, H. Last en J. van Mulligen zitting hadden, die op deskundige wijze hun inbreng hadden. Deputaten zijn van oordeel dat dergelijke vormen van samenwerking waardevol zijn.

7.2. Toerusting kerken m.b.t. evangelisatie onder asielzoekers,

In opdracht van de generale synode van 2001 hebben deputaten onderzocht hoe de plaatselijke kerken kunnen worden toegerust om asielzoekers c.q. vluchtelingen met het evangelie te bereiken. Bij deze vraag ging het met name om asielzoekers c.q. vluchtelingen met een niet-moslim achtergrond.

Om aan deze opdracht te voldoen hebben deputaten evangelisatie in 2003 een enquête naar alle kerken doen uitgaan. Op deze manier wilden deputaten inventariseren wat de bijdrage van deputaten kon zijn aan de plaatselijke kerken. De enquête is door 75 gemeenten ingevuld getourneerd. Dat is een respons van 40%.

Uit de enquête blijkt dat:

- in bijna de helft van de responderende kerken er contacten zijn met vluchtelingen/asielzoekers met een niet-moslim achtergrond. Overigens betreffen die contacten dan vooral christenen, vooral uit Armenië;
- dat 75% van de responderende kerken geen behoefte heeft aan nadere informatie over deze problematiek. Als reden wordt een aantal keer opgegeven dat er reeds voldoende informatie verkregen kan worden bij de Stichting Gave en bij de EAS (Evangelielectuur Anderstaligen Service);
- dat de hulp die sommige gemeenten wensen te ontvangen vooral bestaat in het aanwijzen van goede lectuur en het verlenen van subsidies.

Verder is kennis genomen van een onderzoek uitgevoerd door 'De Wittenberg' uit 2002 naar de vraag: Wat doen kerken in Nederland voor christelijke allochtonen en asielzoekers. Hoewel het een kleinschalig onderzoek was, bleek daaruit dat deze groep asielzoekers betrekkelijk weinig aandacht heeft.

Deputaten concluderen uit de vraaghulp dat de bijdrage van deputaten erg gering zal zijn en hebben daarom besloten:

- a. dit bij dezen de generale synode te melden;
- b. in het blad 'Doorgeven' van tijd tot tijd aandacht te geven aan het werk onder asielzoekers/vluchtelingen in het algemeen en de niet-moslims onder deze groep in het bijzonder;
- c. in het blad 'Doorgeven' ook aandacht te geven aan christelijke kerken uit landen als Armenië;
- d. de consulenten opdracht te geven tot het schrijven van een brochure over multicultureel kerk-zijn.

7.3. Positie evangelist

De generale synode van 2001 droeg deputaten op om in samenwerking met een nieuwtestamenticus en een kenner van het kerkrecht de positie en bevoegdheden van de evangelist te bestuderen. De uitvoering van het eerste deel van deze opdracht is door J. Nutma ter hand genomen, onder begeleiding van dr. T.M. Hofman. De studie werd meegelezen en beoordeeld door drs. H. Korving en drs. W.P. de Groot.

Aangezien de uitkomsten van dit onderzoek bepalend waren voor de nadere uitwerking van de positie van de evangelist in de zendingsgemeenten, hebben deputaten besloten om het integraal op te nemen in het rapport 'gelijkschakelen of inschakelen' dat over de zendingsgemeenten handelt. In dat rapport zijn ook de kerkrechtelijke aspecten nader uitgewerkt. Bij de studie is eerst gekeken naar wat in eerdere rapporten op de generale synode gezegd is over de positie en de bevoegdheden van de evangelist in het nieuwe testament. Daaruit wordt duidelijk dat er in onze kerken al langer verlegenheid is wanneer het gaat om 'de evangelist' en zijn bevoegdheden.

Vervolgens heeft de studie zich gericht op die passages waar in het nieuwe testament de evangelist ter sprake komt. Ook is gekeken naar indirecte gegevens waar de werkzaamheden van een evangelist te sprake komen. De vroege kerkgeschiedenis reikt maar weinig informatie aan over de evangelist. Wel zijn er twee belangrijke opmerkingen over de evangelist gemaakt door Eusebius. Voor de volledige studie verwijzen we u naar hoofdstuk 6 in het rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen?' (bijlage III).

Hieronder volgen in zeer beknopte vorm de belangrijkste conclusies van de uitgevoerde studieopdracht naar de positie en de bevoegdheden van de evangelist in het nieuwe testament:

1. de evangelist in het nieuwe testament is voluit dienaar van Gods Woord;
2. hij verricht geestelijk opbouwwerk in een door zendingswerk ontstane gemeente;
3. gezien zijn opdracht en uitgaand van de eenheid van Woord en sacrament is het ondenkbaar dat de evangelist geen bevoegdheid zou hebben om de sacramenten te bedienen in de gemeente waaraan hij verbonden was;
4. de bevoegdheden van de evangelist waren groot. Zijn werk bestond uit het toerusten en aanstellen van oudsten opdat er bewakende leiding zou zijn die de gemeente bij Gods Woord kon bewaren.

7.4. Positie 'zendingsgemeenten'

De generale synode van 2001 gaf aan deputaten de opdracht om in samenwerking met deputaten voor de buitenlandse zending:

- a. te formuleren wat 'zendingsgemeenten' zijn;
- b. zich te bezinnen op:
 1. de relatie tussen 'zendingsgemeenten' en kerken binnen ons kerkverband;
 2. de weg waarlangs en kaders waarin het kan komen tot integratie van 'zendingsgemeenten' in ons kerkverband;
 3. de vraag wie de eerste verantwoordelijkheid dient te dragen voor de begeleiding van en zorg voor de 'zendingsgemeenten' en de daarin werkzame zendingswerkers/evangelisten;
- c. de kerkrechtelijke positie van zendingsgemeenten te definiëren;
- d. regelingen voor 'zendingsgemeenten' in Nederland te ontwerpen in de geest van de kerkerode;
- e. na de studie in besluit 4 genoemd, de definitie en positie te formuleren van de zendingswerker/evangelist in de 'zendingsgemeente', alsmede de vereiste opleiding voor deze werker, in samenwerking met het curatorium van de TUA;
- f. hierover aan de volgende synode te rapporteren.

Om aan deze opdracht te voldoen benoemden deputaten een commissie bestaande uit de brs. A. Dingemans en ds. A.P. van Langevelde. Op de achtergrond dachten dr. S. Paas en drs. H. van Eeken mee. Deputaten voor de buitenlandse zending benoemden de di. A. Hilbers, H. Last en drs. J. van Mulligen in de commissie.

De commissie is uitgegaan van de uitspraak van de generale synode, dat Nederland zendingsland is geworden. Ze heeft getracht aan de opdracht van de synode te voldoen door na te gaan wat de Heilige Schrift – het boek Handelingen in het bijzonder – zegt over het functioneren van de christelijke gemeente in een zendingssituatie. In het boek Handelingen wordt heilsgeschiedenis geschreven. Hoewel dus het functioneren van de gemeenten daar en toen niet zondermeer als model mag dienen voor het functioneren van gemeenten hier en nu, zijn er wel verrassende analogieën en parallellen aanwijsbaar. Behalve in de Heilige Schrift heeft de commissie in de oecumenische en reformatorische belijdenisgeschriften gezocht naar waardevolle antwoorden uit het verleden op hedendaagse vragen.

De commissie zag zich geplaatst voor een omvangrijke opdracht. Met de uitvoering daarvan is veel tijd gemoeid. In verband hiermee heeft de commissie geen kans meer gezien om over de vereiste opleiding van de zendingswerker/evangelist te spreken met het curatorium van de TUA. Deputaten bieden hiervoor hun verontschuldiging aan.

De commissie heeft verslag gedaan in haar rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen?' Dit rapport is als bijlage III toegevoegd. Op grond van dit rapport zijn de volgende samenvattende conclusies en voorstellen te formuleren:

- ad a. Een zendingsgemeente is een gemeente die ontstaan is uit recente missionaire arbeid en die zichzelf in afhankelijkheid van de Heilige Geest ook weer toewijdt aan missionaire arbeid.
- ad b1. Zendingsgemeenten hebben recht op een volwaardige plaats temidden van de kerken binnen ons kerkverband. Ze zijn inhoudelijk écht christelijk-gereformeerd, maar kunnen vanwege hun specifieke oorsprong en gerichtheid ook anders christelijk-gereformeerd zijn.
- ad b2. Integratie van zendingsgemeenten in ons kerkverband is niet een kwestie van gelijkschakelen of inschakelen, maar van gelijkschakelen *en* inschakelen. Gevestigde gemeenten hebben zendingsgemeenten veel te bieden, maar ook het omgekeerde is waar. Gelijkschakeling leidt ertoe, dat 'oude' en 'nieuwe' gemeenten het werk van God in elkaar herkennen. Inschakeling leidt ertoe, dat door middel van 'nieuwe' gemeenten het Woord weer klinkt op plaatsen, die voor 'oude' gemeenten veelal niet bereikbaar zijn.

- ad b3. De eerste verantwoordelijkheid voor de begeleiding van en zorg voor zendingsgemeenten en de daarin werkzame evangelisten berust bij een kerkenraad. Afhankelijk van de situatie kan dit de kerkenraad zijn, die het initiatief genomen heeft tot het stichten van de zendingsgemeente, of de kerkenraad van de kerk waarbij een groep nieuwe gelovigen zich heeft aangesloten, of de kerkenraad van een inmiddels zelfstandig geworden zendingsgemeente. Indien kerkenraden van naburige gemeenten daarvoor geen kans zien, kan na overleg met de naburige gemeenten ook een kerkenraad van elders verantwoordelijkheid dragen voor het stichten van en leiding geven aan een zendingsgemeente.
- ad c. Kerkrechtelijk kan een zendingsgemeente – afhankelijk van de situatie waarin ze is ontstaan en de mate waarin ze in staat is om 'op eigen benen te staan' – de positie hebben van 'wijkgemeente' van een al bestaande, zelfstandige gemeente of van 'zelfstandige zendingsgemeente'. In het geval van een 'wijkgemeente' kan gebruik gemaakt worden van de organisatiestructuur en de daarmee verband houdende regelingen zoals beschreven in bijlage 53 K.O.
- ad d. De diversiteit en de dynamiek in hun ontstaan, groei en mate van zelfstandigheid maken het moeilijk om voor zendingsgemeenten regelingen te treffen. De regelingen moeten dienstbaar zijn aan het blijven van zendingsgemeenten bij de Heere en zijn Woord, maar ook aan de missionaire opdracht om hen die nu nog buiten staan bekend te maken met het evangelie. Daarbij is het belangrijk om het verschil tussen normatieve en niet-normatieve zaken in het oog te houden. Gestreefd moet worden naar minimale regelingen, die maximale ruimte bieden aan zendingsgemeenten om hun eigen stijl te vinden binnen de kaders van Schrift en belijdenis. Deputaten stellen de synode voor om de regelingen zoals beschreven in 8.1.1. en 8.1.2. van het rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen' te aanvaarden.
- ad e. Deputaten stellen de synode voor om de evangelist in de zendingsgemeente te zien als een bijzondere dienaar des Woords, die zich als pionier en opbouwwerker inzet voor het stichten en opbouwen van zendingsgemeenten. Zijn positie en bevoegdheden kunnen geregeld worden zoals beschreven is in 8.2. van het rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen'.

7.5. Tijdelijke regeling 'zendingsgemeente'

In verschillende ontmoetingen tussen een afvaardiging van deputaten evangelisatie (ds. H.J.Th. Velema en ds. A.C. van der Wekken), kerkvisitatoren (ds. S. Otten en ds. M. van der Sluys) en de kerkenraad van Rotterdam-Charlois zijn de besluiten van de generale synode die betrekking hebben op de 'zendingsgemeenten' besproken en naar aanleiding van deze gesprekken is men gekomen tot een tijdelijke regeling 'zendingsgemeente'. Deze regeling is als bijlage IV toegevoegd. (Zie verder ook par. 16.8).

7.6. Blijven adviseren van 'zendingsgemeente' en classis

Ook in het vervolg van het traject is deputaten evangelisatie nauw betrokken gebleven bij de besluitvorming rondom de ICF.
(Zie verder par. 8.6.2.3 en 16.8)

8. Beleid grootstedelijke gebieden

8.1. Besluiten generale synode

De generale synode van 2001 heeft na bespreking van het rapport van het deputaatschap voor de problematiek in de grote steden het volgende uitgesproken:

de generale synode

overtuigd van het feit dat de Heilige Geest ook in onze tijd mensen en middelen wil gebruiken om door het evangelie van de Heere Jezus Christus zondaren te trekken uit de duisternis naar het wonderbare licht en Zijn kerk te planten, te bewaren en te bouwen daar waar de mogelijkheden steeds minder lijken te zijn,

besluit:

1. deputaten te bedanken voor het vele werk dat zij hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. het deputaatschap voor de problematiek in de grote steden op te heffen;
3. het deputaatschap voor de evangelisatie uit te breiden met drie deputaten, opdat dit deputaatschap de problematiek in de grootstedelijke gebieden kan behartigen;
4. deputaten evangelisatie op te dragen specifieke deskundigheden te ontwikkelen ten aanzien van de situatie in de grootstedelijke gebieden en – indien nodig in samenwerking met andere daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen – op basis daarvan:
 - a. zo spoedig mogelijk kleiner wordende kerken te adviseren en effectief met raad en daad bij te staan, opdat zij onder de zegen van de Heere als lichaam van Christus kunnen blijven functioneren;
 - b. één of meer nieuwe missionaire/diaconale projecten te ontwikkelen in samenwerking en/of overleg met plaatselijke gemeenten;
 - c. het stichten van nieuwe gemeenten te stimuleren en te begeleiden in samenwerking en/of overleg met plaatselijke gemeenten;
 - d. kerken op het terrein van 'stadszending' toe te rusten en wegen te zoeken om met gebruikmaking van gemotiveerde (jonge) mensen uit onze kerken specifieke doelgroepen met het Evangelie te bereiken;
 - e. na te gaan of door zustergemeenten assistentie verleend kan worden aan de gemeenten in de grootstedelijke gebieden, bijvoorbeeld in de vorm van jumelage of tijdelijk afstaan van de predikant en goede vormen van assistentie te stimuleren.
5. deputaten evangelisatie opdracht te geven een medewerker voor 40 à 50 % te benoemen voor het werk in de grootstedelijke gebieden; de nood van de kleiner wordende gemeenten in grootstedelijke gebieden de hele kerk op het hart te binden en voorbede voor deze gemeenten te vragen om zo het hele kerkverband bij de problematiek van de kerken in de grootstedelijke gebieden te betrekken.

8.2. Sectie beleid grootstedelijke gebieden

8.2.1. Naam

Met het oog op de uitvoering van bovengenoemde opdrachten heeft het deputaatschap uit haar midden een afzonderlijke sectie benoemd. De naam van deze sectie is: sectie beleid grootstedelijke gebieden van deputaten evangelisatie (afgekort sectie BGG). Hiermee is aangegeven dat de sectie de kerken in de grootstedelijke gebieden met raad en daad wil steunen. Hoewel gezien de situatie van de kerken in de grootstedelijke gebieden gesproken kan worden van problematiek, wil de sectie het accent vooral leggen op het ontwikkelen van beleid met het oog op de toekomst. Dat is in de naam weergegeven.

8.2.2. Samenstelling

Leden van de sectie zijn de broeders die met het oog op de uitvoering van de opdracht voor de grote steden door de generale synode zijn benoemd: di. P.J. den Hertog, A.P. van Langevelde en br. L. Mak; vanuit het deputaatschap werden aanvankelijk di. E.J. van der Linde en J.J. Lof aan de sectie toegevoegd. Ook de beide consulenten participeren in de sectie.

Omdat vanuit de praktijk gebleken is, dat de meeste verzoeken om hulp van kerken uit het Westen van het land komen, heeft om praktische reden ds. E.B. Renkema de plaats van ds. Van der Linde ingenomen. Omdat ds. Den Hertog om gezondheidsredenen zich (tijdelijk) moest terugtrekken, is ds. H. de Bruijne als secundus ingeschakeld.

8.2.3. Taakverdeling en vergaderingen

Voorzitter van de sectie is ds. A.P. van Langevelde, secretaris is ds. J.J. Lof, notulist is br. L. Mak.

De sectie heeft geen eigen penningmeester. Er is goed overleg met de penningmeester van deputaten. De sectie vergadert zo vaak als nodig is. Veel informatie wordt uitgewisseld per e-mail. In bijzondere gevallen wordt een vergadering van (een vertegenwoordiging van) de sectie met een vertegenwoordiging van kerkenraden van hulpvragende kerken belegd.

8.2.4. Verhouding met deputaatschap

Alle deputaten dragen verantwoordelijkheid voor al het werk van het deputaatschap, zodat het gehele deputaatschap ook verantwoordelijk is voor het werk ten behoeve van de grootstedelijke gebieden.

Dit betekent niet dat alle deputaten bij elke besluitvorming van de sectie betrokken moeten zijn. Met name de uitvoering van het beleid is onder duidelijke voorwaarden gedelegeerd aan de sectie. Het adres voor correspondentie betreffende beleid grootstedelijke gebieden is de secretaris van de sectie. De sectie doet regelmatig verslag van haar werkzaamheden.

Wanneer van een kerk in de grootstedelijke gebieden een verzoek om steun komt, wordt eerst gekeken naar de aard van het verzoek. Wanneer het gaat om steun aan een evangelisatieproject, wordt het door het deputaatschap in behandeling genomen. Wanneer het een verzoek om steun betreft dat specifiek te maken heeft met het kerk-zijn in de grote stad, wordt het primair door de sectie in behandeling genomen.

8.3. Benoeming consulent

De synode van 2001 heeft deputaten opdracht gegeven een medewerker voor 40 à 50% te benoemen voor het werk in de grootstedelijke gebieden. In paragraaf 3.1 is de uitvoering van deze opdracht gerapporteerd. Deputaten hebben dr. S. Paas benoemd tot consulent grootstedelijke gebieden voor 0,3 fte. Naast hem is voor 0,2 fte. br. A. Dingemane werkzaam in deze taak.

De beide consulenten werken op goede wijze met elkaar en met de leden van de sectie samen

8.4. Ontwikkelen van deskundigheid

De sectie heeft veel waardering voor het werk van het deputaatschap problematiek grote steden. Ze heeft dankbaar kennis genomen van het rapport 'Vitaal 2000' en het rapport 'Goed nieuws voor de stad'. Verder is kennis genomen van de scripties van dr. S.J. Wierda, 'Naar binnen en naar buiten' en 'Gezonden met perspectief'.

De consulenten hebben bijgedragen aan bezinning op dit terrein door artikelen in Doorgeven en andere bladen, waaronder een studieband van een congres over multicultureel kerk-zijn in Den Haag (november 2002) en een nog te verschijnen studieband van de TUA.

Op 16 april 2004 vond een studiedag plaats over 'kerk-zijn in de stad' in Amsterdam, die mede werd georganiseerd door de sectie BGG.

8.5. Visie en werkwijze

8.5.1. Visie

De sectie heeft de vaste overtuiging dat we als kerken present moeten zijn in de grote steden van ons land. Daar waar het hart van de samenleving klopt, waar handel, cultuur, overheid en kunsten hun centrum vinden, moet ook de kerk aanwezig zijn, om het Evangelie van Christus te tonen in woorden en daden. Het versterken van onze gemeenten in de stad en het stichten van nieuwe gemeenten verdient alle aandacht.

De sectie heeft zich diepgaand bezig gehouden met de vraag vanuit welke visie zij de kerken in de grootstedelijke gebieden zal adviseren en bijstaan. Het rapport 'Vitaal 2000' legt sterk de nadruk op het missionaire aspect, terwijl de oorspronkelijke hulpvraag uit de particuliere synode van het Westen meer een pastorale spits had. Dit aspect is door de generale synode van 2001 opnieuw benadrukt. De sectie is ervan overtuigd dat het missionaire aspect wezenlijk is, maar dat niet alle problemen met een missionair antwoord opgelost worden. De vijf aspecten die in het besluit van de generale synode van 1998 genoemd worden, de pastorale, missionaire, diaconale, financiële en kerkordelijke aspecten, zullen op evenwichtige wijze aandacht moeten krijgen.

De sectie werkt vanuit de visie dat elke echte oplossing voor de gemeente die hulp vraagt gezocht moet worden in de gemeente zelf en niet van buitenaf aangedragen kan worden. Elke echte oplossing is ingrijpend, vraagt om samenwerking met andere kerken en vraagt om bereidheid om missionair en diaconaal op een bijbels-relevante wijze kerk te zijn. Financiële en personele ondersteuning kunnen bijdragen aan een oplossing, maar zijn zelf die oplossing niet.

Er is geen standaardoplossing die voor alle kerken geldt. Elke stad en iedere gemeente is verschillend. Daarom biedt de sectie een aantal keuzemogelijkheden, waarin de volgende scenario's te onderscheiden zijn:

- overleven, min of meer in de huidige vorm;
- het bereiken van nieuw publiek;
- het versterken van het 'aanbod' van de gemeente.

Verder ontwikkelt de sectie beleid op het stichten van een of meer nieuwe gemeenten/zendingsposten.

8.5.2. *Wijze van werken*

Om de kerken weloverwogen en deskundig te kunnen dienen, heeft de sectie een vragenlijst opgesteld, die – na een eerste oriënterend gesprek met (vertegenwoordigers van) de kerkenraad waarin wordt nagegaan wat de hulpvraag is – wordt doorgenomen met de kerkenraad en een aantal gemeenteleden. Door middel van deze vragenlijst wordt een analyse gemaakt van de organisatiestructuur van de gemeente en van de mogelijkheden en beperkingen die daarin liggen opgesloten. Daarna wordt gekeken hoe het beste aan de hulpvraag kan worden beantwoord. Zo mogelijk worden hulpvragen van kerken die in de buurt van elkaar liggen, gecombineerd behandeld.

De sectie BGG dient de kerken door met hen mee te denken over het omgaan met problematiek, die verband houdt met kerk zijn in de grote stad. Naast meedenken is er in enkele gevallen sprake van participeren in concrete visie- en beleidsontwikkeling, toerusting e.d. Doorgaans presenteert de sectie zich in een vast duo, dat bestaat uit een sectielid en een van de evangelisatieconsulenten.

8.6. *Kerken waarmee contacten zijn*

8.6.1. *Haarlem*

De sectie heeft de kerken van Haarlem-Centrum en Noord met advies gediend in het fusieproces. Daarbij is meegedacht bij de ontwikkeling van visie op missionair gemeente zijn. Met dankbaarheid mogen we melden dat de vereniging van beide kerken op goede wijze tot stand is gekomen. Er is een principebesluit genomen om een missionair werker aan te stellen. Men heeft plannen om een missionair programma op te starten in de nieuwe wijk Haarlem-Schalkwijk, met de bedoeling daar een nieuwe gemeente te stichten.

8.6.2. *Rotterdamse kerken*

8.6.2.1. *Groot-Rotterdameraad*

Een aantal kerken in Rotterdam heeft de hulp van de sectie ingeroepen. Nadat met deze kerken afzonderlijk contact is geweest, kwam de sectie tot de conclusie dat het beter is de problematiek in de Rotterdamse kerken als geheel onder ogen te zien dan geïsoleerd in de afzonderlijke kerken aan de gang te gaan. De sectie heeft op 30 juni 2003 een vergadering belegd met vertegenwoordigers van de kerkenraden van de Chr. Geref. Kerken in Groot-Rotterdam, te weten: Alexanderpolder, Centrum, Charlois, Charlois-ICF, Kralingen, Oost-Capelle a/d IJssel, Schiedam, West en Zuid. Doel van deze vergadering was primair bewustmaking dat men een gemeenschappelijk probleem heeft en daar samen aan zal moeten werken.

Tijdens het tweede Groot-Rotterdameraad dat op 13 november 2003 is gehouden zijn drie modellen voor de toekomst van de stadskerken gepresenteerd, in overeenstemming met de door de generale synode gegeven opdrachten aan deputaten:

- verder gaan op de huidige voet; waarbij de sectie zo goed mogelijk ondersteuning biedt;
- het roer omgooien in de gemeente om zo nieuwe groepen te bereiken; waarbij de sectie wil helpen bij het noodzakelijke bezinningswerk en bij het opstellen van concrete plannen en eventueel financieel bijspringt;
- meewerken aan het stichten van nieuwe posten/gemeenten, waarbij de sectie met steun en advies en eventuele financiële tegemoetkoming betrokken wil zijn.

We hebben gezocht naar mogelijkheden om met de kerkenraden van de kerken in het gebied van groot Rotterdam tot een gemeenschappelijke visie en een gezamenlijke aanpak van het kerk zijn in de grote stad te komen.

Aan het einde van dit Groot-Rotterdameraad hebben we moeten constateren dat er op dit moment geen basis is voor een gemeenschappelijke visie voor groot Rotterdam.

Uitgesproken is dat de sectie Beleid Grootstedelijke Gebieden zal verder werken met de afzonderlijke gemeenten die om assistentie gevraagd hebben.

8.6.2.2. *Gemeentestichting rechter Maasoever*

Een van de opdrachten van de generale synode is het stimuleren van het stichten van nieuwe gemeenten. Uit het Groot-Rotterdameraad is naar voren gekomen dat een aantal gemeenten in principe positief staat ten opzichte van gemeentestichting op de rechter Maasoever. De sectie zal met deze gemeenten verder spreken en de mogelijkheden van missionaire gemeentestichting nader onderzoeken.

8.6.2.3. *Rotterdam-Charlois*

Helaas bleek het voor de Nederlandstalige wijkgemeente van Rotterdam-Charlois niet mogelijk door te gaan. Deze wijkgemeente is opgeheven en het kerkgebouw wordt verkocht. De anderstalige wijkgemeente heeft inmiddels in het gebouw van de Vergadering van Gelovigen een nieuw onderkomen gevonden, middenin de Tarwewijk. De wijkgemeente ontplooit zich steeds verder, onder Gods zegen. Het aantal bezoekers op zondag schommelt rond de 200 en het ledental is in de periode 2001-2004 gestegen van 30 naar 130. De helft van hen is allochtoon.

De sectie heeft met de ICF meegedacht in de financiële problematiek en in het opstellen van een interim-regeling 'zendingsgemeenten' die ook door de classis Rotterdam is goedgekeurd.

De missionaire insteek van de ICF roept navolging op. Vanuit de Nederlandse Hervormde Marcuskerk in Den Haag zijn plannen om in de Schilderswijk een 'Internationale Christelijke Gemeenschap' te stichten. Evangelist Th. Visser adviseert hierbij. Er is geen organisatorische band tussen de CGK Rotterdam-Charlois en de gemeenschap in Den Haag. Het betreft een relatie van advies.

8.6.3. 's-Gravenhage

Er zijn contacten met 's-Gravenhage-West waar een van onze consultants meedenkt in beleidsontwikkeling door de kerkenraad en de commissie gemeenteopbouw. 's-Gravenhage-Rijswijk heeft de steun van de sectie ingeroepen na een oriënterend gesprek.

8.6.4. Overige kerken waarmee contacten zijn

Utrecht-Centrum is bezocht door de consultant grootstedelijke gebieden. Breda heeft een verzoek tot steun en advies gedaan.

Ook neemt de consultant deel aan de ondersteuningscommissie van het missionaire (gemeentestichtings-)werk vanuit de CGK-Amsterdam en adviseert hij m.b.t. het missionair-diaconaal project 'Binnenstebuiten', dat o.a. wordt gesteund door de samenwerkingsgemeente Amsterdam-Nieuw-West.

8.7. Missionair Diaconaal Project

De generale synode heeft opdracht gegeven om in samenwerking en/of overleg met plaatselijke gemeenten missionaire-diaconale projecten te ontwikkelen.

Er zijn plannen tot het starten van een missionair-diaconaal project 'Bouwen aan sterke gezinnen' in de Tarwewijk te Rotterdam-Zuid. Dit project is gericht op het versterken van gezinnen in een kansarme stadswijk. Dit valt uiteen in (a) huwelijks counseling en -begeleiding, en (b) hulp bij opvoeding.

Het doel van dit project is dat mensen oog krijgen voor de helende kracht van Christus in hun relaties en in de omgang met hun kinderen. Wij verlangen naar een verandering in mensenlevens die zich voortzet in een verandering in de omgeving van één van de meest verpauperde buurten van Nederland. Wij hopen en bidden dat die verandering ook een geestelijke verandering zal inhouden, zodat mensen voor Christus worden gewonnen. Verder hopen wij hier strategieën en materialen te ontwikkelen die door deputaten vruchtbaar kunnen worden aangeboden aan andere kerken in Nederland, die in andere situaties dergelijke projecten willen opzetten.

Concreet houdt dat in: de schadelijke gevolgen van gebroken gezinnen zoveel mogelijk beperken of bestaande huwelijken versterken. Daarnaast betekent het ook: hulp bieden aan ouders bij de opvoeding van hun kinderen.

Ook vanuit missionair oogpunt biedt dit project mogelijkheden. Het gezin is een zeer centrale plaats om mensen in aanraking te brengen met het Evangelie. Waar er mogelijkheden zijn om ook kinderen en ouderen die functioneren in niet-christelijke gezinnen op een liefdevolle en respectvolle manier kennis te laten maken met het Evangelie, moet de kerk die aangrijpen.

Een missionair motief is ook het volgende: veel kerkleden hebben weinig echte en rijke contacten met mensen buiten de kerk. Er is vanuit missionair opzicht grote behoefte aan mogelijkheden waar christenen en niet-christenen elkaar op respectvolle basis kunnen ontmoeten, vanuit wederzijdse behoefte. Een van die mogelijkheden zou kunnen zijn dat kerken cursussen beleggen voor opvoeding en huwelijksbegeleiding.

Het is de bedoeling dit project op te zetten in een kansarme stadswijk. Daarvoor bestaan verschillende redenen.

In de eerste plaats zijn er de bovengenoemde missionaire redenen: de kerk dient zich in te zetten voor de armen. Verder dient zij het belang dat zij hecht aan sterke gezinnen in daden om te zetten.

Voor gereformeerde kerken is ook de theologie van het Koninkrijk (de theocratische gedachte) wezenlijk. Wij zijn er niet slechts om christenen binnen de kerken te houden, maar om een zoutend zout te zijn en de samenleving te wijzen op Gods geboden. Dit doen wij via oproepen en prediking, maar ook via een voorbeeld en dienstbaarheid. Gezin en opvoeding zijn wezenlijke plaatsen waar wij dit ideaal in praktijk kunnen brengen.

Er is ook een praktische reden om juist in de Tarwewijk een dergelijk project te starten. De CGK-Charlois (ICF) heeft visie voor dit project. Deze gemeente is sterk ingegroeid in deze wijk en betreft leden uit de wijk. Deze gemeente heeft veel ervaring met kansarme mensen en weet hen te betrekken bij het dagelijkse reilen en zeilen van de kerk. Zij heeft ook het potentieel om een thuishaven te zijn voor werkers in dit project en om eventuele nieuwe christenen uit dit project te ontvangen en in te wijden in het geloof. Het project zal uitgevoerd worden in samenwerking met andere Chr. Geref. Kerken. De insteek van het project is diaconaal/sociaal. Er worden programma's aangeboden die geen evangeliserende strekking hebben. Het missionaire zit in het team, die vanuit de liefde van Christus voor het verlorene bekens koud water wil uitreiken en in aparte missionaire activiteiten, waar mensen die via dit project met de ICF in contact komen, ook aan deel kunnen nemen op vrijwillige basis.

8.8. Parttime predikant

Het besluit van de generale synode noemt als een mogelijkheid van assistentie dat zustergemeenten hun predikant tijdelijk afstaan aan een kleine stadsgemeente. Deze optie is in de afgelopen periode niet aan de orde geweest. Geen aanvraag in die richting heeft de sectie bereikt, noch heeft een gemeente haar predikant aangeboden voor tijdelijke hulp aan een zusterkerk.

Deputaten zijn van oordeel dat het beroepen van een deeltijd predikant, die naast zijn ambtelijke taak in deeltijd een maatschappelijke functie heeft, mogelijkheden biedt aan kleine stadsgemeenten.

Deputaten doen de generale synode van 2004 aanbeveling om studie te verrichten naar de mogelijkheid van deeltijdpredikanten in ons kerkverband.

8.9. Betrekken van hele kerkverband bij de problematiek

8.9.1. Oproep voorbede

De situatie van de kerken in de grootstedelijke gebieden raakt het hele kerkverband.

De sectie heeft in haar schrijven van 31 mei 2002 alle kerken verzocht regelmatig de kerken in de grootstedelijke gebieden in de voorbede op te dragen. We blijven met klem aandringen op de noodzaak van voorbede, in de overtuiging dat het werk voor de kerken in de grootstedelijke gebieden alleen gedaan kan worden wanneer Christus als de grote Hogepriester voor zijn gemeente zorg draagt en met zijn Geest in haar werkt.

8.9.2. Informatie

De kerken zijn door middel van de brief van 31 mei 2002 geïnformeerd over het werk van de sectie BGG. Ook door berichten in de kerkelijke pers is aan het werk van de sectie bekendheid gegeven. In Doorgeven zijn twee artikelen van ds. Van Langevelde geplaatst: 'Tentenmakers in dienst van het evangelie' en 'Is er een antwoord op vergrijzing en leegloop?' Ook in De Wekker zijn enkele artikelen over het werk van de sectie geplaatst.

8.9.3. Jumelage

De sectie stimuleert dat zustergemeenten assistentie verlenen aan kerken in grootstedelijke gebieden in de vorm van jumelage. Op dit moment zijn er contacten tussen Rotterdam-Charlois (ICF) en de kerk van Putten en tussen de kerken van Amsterdam en Zwolle.

8.10. Conclusie

De presentie van de gemeente van Christus in de stad is vanuit missionair-strategisch oogpunt van grote betekenis. Het is noodzakelijk dat de kerken in de grootstedelijke gebieden gesteund worden met advies en daadwerkelijke hulp. De generale synode heeft deputaten een zeer omvangrijke en verantwoordelijke taak gegeven. Aan de uitvoering van deze taak is een begin gemaakt, er is nog veel te doen. De kerken waarmee contacten nog lopen, zullen in het vervolg nog van advies gediend worden. Het proces van gemeentestichting op de rechter Maasoever en de ontwikkeling van het missionair-diaconaal project dienen verder begeleid te worden. Ook is te verwachten dat nog meer gemeenten in de grootstedelijke gebieden een beroep op de sectie doen. Deputaten daarom zijn van oordeel dat het van groot belang is dat het werk van de sectie en de beide consultants voortgezet wordt.

9. Toerustingsconferenties

Deputaten hebben er voor gekozen om een keer per twee jaar een Toerustingsconferentie te beleggen. Deze worden gehouden in het Johannes Fontanus College te Barneveld. In 2001 was het thema 'Inademen en uitademen'. Ademen is een teken van leven. Je hoeft het niemand op te dragen: het gaat 'vanzelf'. Inademen en uitademen hebben met elkaar te maken: je kunt alleen uitademen als je eerst hebt ingeademd. En andersom. Zo hebben 'binnen' en 'buiten' in de gemeente alles met elkaar te maken. Een levende gemeente is wervend, maar vertoont ook geestelijke groei. Dat kun je niet van elkaar scheiden: het is als de ademhaling van de gemeente. En door die adem blaast de Geest. Het doel van deze dag was om de deelnemers te laten zien en meemaken dat evangelisatie niet alleen iets is van acties, die buiten het gemeenteleven om gebeuren, maar dat het een kwestie van gemeente-zijn is. We mochten daarover goede verhalen uit het land horen. Meer dan 250 belangstellenden hebben deze dag bezocht.

Op 29 november 2003 is de 3^e landelijke toerustingsconferentie gehouden. Het thema was 'Over de drempel'. Met lezingen en workshops is duidelijk gemaakt dat de gemiddelde Nederlander anno 2003 heel wat drempels ervaart in het komen tot de kerk. Drempels die bijv. door de cultuurkloof worden opgeworpen of door de kerkelijke introvertheid. Evangelist Theo Visser sprak over de drempels in ons eigen hart. Welke weerstanden zijn er diep van binnen om echt open te staan voor de ander? Broeder Andries Knevel sprak met twee toetreders die uit eigen ervaring een woordje konden meespreken over de kerkelijke drempels. 's Middags werd met een aantal workshops diverse gebieden belicht, zoals: stadskerken, jeugdkerk, moslims etc. De opkomst van deze dag was weer groter dan bij de voorgaande conferenties. We zijn daar als deputaten heel erg dankbaar voor. De enquête onder bezoekers heeft uitgewezen dat de dag als waardevol werd ervaren en deputaten zullen D.V. in 2005 weer een conferentie beleggen.

10. Contacten

10.1. Classisdeputaten

Deputaten hebben enige malen geprobeerd toerusting voor classisdeputaten. De animo voor deze bijeenkomsten was zeer gering. Verder bereikten deputaten berichten dat in sommige classes het instituut van de classisdeputaat en dat van de classicale evangelisatiecommissie niet in een behoefte voorziet. Deputaten bezinnen zich momenteel op de rol die classisdeputaten en classicale evangelisatiecommissies kunnen vervullen.

10.2. Evangelisten

In de afgelopen periode hebben deputaten tweemaal een samenkomst belegd voor evangelisten en kerkelijk werkers. Een derde bijeenkomst staat voor het najaar van 2004 op het programma. Deze dagen voorzien duidelijk in een behoefte. Mensen die vaak een tamelijk geïsoleerde post bekleden, kunnen elkaar ontmoeten en ervaringen uitwisselen. Verder is er aandacht voor een goed gevuld inhoudelijk programma en het verkennen van elkaars werkterreinen.

10.3. Contact met anderen

In de bezinning op, en ontwikkeling van hedendaagse gereformeerde evangelisatie-methoden, achten deputaten contact met kerken en organisaties, die op dezelfde gereformeerde grondslag willen werken, van groot belang.

Zo zijn er contacten met de IZB. Er is samenwerking in de redactie van Echo en binnen de Stichting Evangelie & Moslims. Er zijn ook ontmoetingen geweest met een vertegenwoordiging van het Gereformeerd Vrijgemaakte Deputaatschap voor toerusting evangeliserende gemeenten (Dteg). Samen met de IZB en Dteg hebben we ons achter het project van Emmaüs geschaard. Ook heeft er in 2002 een oriënterend gesprek plaatsgevonden tussen een afvaardiging van het deputaatschap van evangelisatie der Gereformeerde Gemeenten en een afvaardiging van ons deputaatschap. We hebben met elkaar afgesproken dat we elkaar op de hoogte zullen houden van de werkzaamheden van beide deputaatschappen. Materiaal zal over en weer worden opgestuurd. Ook is afgesproken dat we materiaal van elkaar mogen gebruiken. Dat geldt ook voor het foldermateriaal. En daar waar mogelijkheden zijn om iets gezamenlijk te doen zullen we dat toejuichen. Met grote dankbaarheid kijken we terug op een goede ontmoeting.

11. Evaluatie lidmaatschap Evangelische Alliantie (EA)

11.1. De Evangelische Alliantie (EA)

In 1846 werd de Evangelische Alliantie opgericht als een organisatie die een bindende rol wil vervullen tussen kerkelijke organisaties en stromingen. Inmiddels is de EA een platform van ruim 100 organisaties, 7 kerkgenootschappen en meer dan 250 gemeenten.

Bedoeling van de EA is samenwerking te bieden op het gebied van gebed, evangelisatie, gemeenteopbouw en diaconaat. De EA heeft daarbij een brugfunctie tussen organisaties, kerkgenootschappen en gemeenten.

Iedere organisatie, kerkgenootschap en gemeente heeft haar eigen karakter en doelstelling, maar samen onderschrijven zij de beginselverklaring van de EA. Die verklaring is gebaseerd op de Apostolische Geloofsbelijdenis. De EA bemoeit zich niet met het eigen karakter van de aangesloten kerken en organisaties. De EA is dus nadrukkelijk geen 'kerk', maar een orgaan waarin praktische samenwerking tot gestalte kan komen.

De EA kent twee vormen van lidmaatschap. De nauwste vorm van betrokkenheid is het lidmaatschap van kerken. Het gaat hier om ca. 250 gemeenten van onderscheiden signatuur. Van Hervormd-gereformeerde kerken tot Evangeliegemeenten en van Christelijke Gereformeerde kerken tot Vineyard-gemeenten. Een aantal kerkgenootschappen is als geheel deelnemer van de EA.

Op iets meer afstand staan aangesloten organisaties. Sommige kerkgenootschappen zijn via onderdelen op deze manier betrokken. Ons deputaatschap evangelisatie is geen lid als 'Deelnemend kerkgenootschap', maar als 'Deelnemende Organisatie', net als bijvoorbeeld de IZB binnen de SoW-kerken.

Deelnemende organisaties van de EA hebben de mogelijkheid om samen projecten, acties, materialen op elkaar af te stemmen, soms samen te ontwikkelen. Op die manier kan er know-how uitgewisseld worden en kunnen kosten worden gedrukt. De EA is voor hen een praktische gelegenheid tot ontmoeting en contact.

Eenmaal per jaar is er vergadering voor Deelnemende Organisaties waarop de financiën en het beleid besproken worden. Er is dan de mogelijkheid om als organisatie invloed uit te oefenen op het gevolgde beleid. Twee keer per jaar wordt er voor Deelnemende Organisaties en voor Deelnemende Kerkgenootschappen een themadag georganiseerd. Bedoeling is het delen van de inbreng van elkaar op allerlei gebied. Voor de Deelnemende Organisaties zijn dit ook bij uitstek de dagen waarop contacten worden gelegd met andere personen en organisaties die op het gebied van evangelieverkondiging en gemeenteopbouw bezig zijn. Daarnaast worden er toerustingsdagen gehouden, waarbij naast de referaten de onderlinge ontmoetingen van belang zijn.

11.2. Het lidmaatschap van deputaten evangelisatie

Als deputaten evangelisatie beseffen we dan ook dat we als kerken niet op een eiland leven. Juist op evangelisatiegebied is er dan de mogelijkheid om samen dingen te delen met anderen. Door de contacten met andere kerken en organisaties worden er ideeën opgedaan en contacten uitgebreid.

De EA geeft het blad IDEA uit, een blad rond evangelisatie en gemeente-opbouw. Onze consulenten maken gebruik van dit blad en dr. S. Paas levert soms een bijdrage. Ook op die manier kunnen we onze inhoudelijke invloed uitoefenen binnen deze organisatie.

Daarbij is de EA voor de werkers op ons kantoor een uitstekend platform voor overleg en contacten. Er zijn verschillende overlegstructuren, waarin wij af en toe participeren. Zo is er bijvoorbeeld het Belmont-beraad (een strategisch evangelisatieplatform) en een evangelisatienetwerk, dat een aantal keren per jaar bijeenkomt. Op die bijeenkomsten wordt informatie uitgewisseld en we horen van elkaar ervaringen. Dit is bijzonder waardevol.

Kortom, het netto effect van het lidmaatschap van de EA is moeilijk uit te drukken in harde cijfers. Zoals altijd bij dergelijke platforms ligt het belang vooral in de onderlinge ontmoeting, uitwisseling van ideeën, tonen van betrokkenheid bij initiatieven van anderen, lessen uit ervaringen en dergelijke. Al deze zaken helpen mee om tot een betere dienstverlening te komen aan onze kerken. Andersom zouden deputaten met opzegging van het lidmaatschap een negatief signaal afgeven, dat toekomstige ontmoetingen en uitwisselingen zou bemoeilijken. Zij zouden zichzelf afsnijden van een brede stroom van ideeën en ervaringen.

Samenvattend kunnen we zeggen dat, hoewel we niet over alle door de EA georganiseerde zaken enthousiast hoeven te zijn, de EA een platform is waar heel veel samenkomt op het gebied van evangelisatie en gemeenteopbouw. Bij uitstek een mogelijkheid om op een kritische manier te leren van anderen en winst te doen met de aangereikte mogelijkheden tot samenwerking. Door selectief gebruik te maken van de diensten van de EA vergroten we onze mogelijkheid om kennis en contacten op te doen op het gebied van evangelisatie.

Veel van de plaatselijke Christelijke Gereformeerde kerken zijn lid. Door ons lidmaatschap zijn we in staat om van nabij te zien wat er binnen deze organisatie gebeurt en daarop onze invloed uit te oefenen.

Graag zouden deputaten daarom de deelname van het deputaatschap voor de evangelisatie in de EA gecontinueerd zien.

12. Lectuur

12.1. Doorgeven

Samen met de deputaatschappen zending en hulpverlening wordt het blad 'Doorgeven' uitgegeven. Namens het deputaatschap Evangelisatie zitten de consulent A. Dingemanse, ds. E.J. van der Linde en ds. H.J.Th. Velema in de redactie. Zij dragen zorg voor de vijf bladzijden toerusting en informatie ten aanzien van ons evangelisatiewerk. De opzet is dat elk nummer minstens één bezinnend/toerustend artikel en één veldartikel bevat. Bij de bezinnende artikelen wordt een breed scala aan onderwerpen aan de orde gesteld, zoals het evangeliseren onder niet-moslimse alloctonen, de grote stads problematiek, recreatie-evangelisatie, Alpha- en Emmaüs groepen, etc. Om de toegankelijkheid van de artikelen te vergroten en de samenhang te benadrukken, werken we inmiddels met thema's. Per nummer staat een bepaald

thema centraal, wat vanuit verschillende invalshoeken wordt besproken. Belangwekkende publicaties op het vlak van evangelisatie worden besproken, zoals nieuwe brochures van het deputaatschap, nieuwe missionaire materialen en methodes, nieuwe boeken die in eigen kring of daarbuiten verschenen zijn. Verder besteden we aandacht aan de toerustingdagen van onze kerken, die worden aangekondigd en verslagen.

Nadrukkelijk zijn we Doorgeven ook gaan gebruiken om de visie die het deputaatschap heeft ontwikkeld uit te dragen. 'Naar een gastvrije kerk' is het motto waarmee we de komende jaren willen werken en dat zal ook in Doorgeven regelmatig terugkomen.

Bij de veldartikelen rouleren we zoveel mogelijk, zodat de diverse projecten binnen onze kerken allemaal een keer aan de beurt komen. Door deze artikelen krijgen de lezers een goede indruk van de verscheidenheid aan activiteiten die er in ons kerkverband worden ondernomen. Het kan hen ook op goede ideeën brengen.

De artikelen zijn voor het overgrote deel geschreven door mensen uit eigen kring. De consultants hebben er ook een flink aandeel in. Slechts als eigen expertise tekort schiet, doen we een tekort op auteurs uit andere kringen.

12.2. Echo

In samenwerking met de IZB geven wij het evangelisatieblad Echo uit. Namens onze kerken zijn ds. L.C. Buijs en ds. A.C. van der Wekken lid van de redactie. Deputaten willen het gebruik van Echo door de evangelisatiecommissies van onze kerken stimuleren. Helaas moeten we als deputaten constateren dat het aantal Chr. Ger. Kerken dat maandelijks Echo afneemt erg laag is. De totale maandelijks oplage is 20.000 en ons aandeel is 2,7%. Hetzelfde kan gezegd worden voor het Kerstnummer. Ons aandeel is daarbij 4,7%. Wat de 2000 postabbonnementen betreft ligt het aandeel van onze kerken hoger. De helft daarvan gaat naar onze achterban. Als deputaten zullen we ons moeten bezinnen op welke wijze wij het blad Echo meer onder de aandacht kunnen brengen van onze kerken. Ondanks alles zijn we toch heel dankbaar voor de vele goede reacties die we mogen ontvangen op dit werk.

13. Emmaüsproject

Emmaüs – de weg van het geloof is een samenwerkingsproject van deputaten Toerusting Evangeliserende Gemeente van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, de Inwendige Zendingbond van de Nederlands Hervormde Kerk (tegenwoordig de Protestantse kerk Nederland) en deputaten evangelisatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Emmaüs is een breed pakket materialen dat kerken en gemeenten kan helpen bij het leggen van contact met mensen buiten de kerk en het begeleiden van degenen die op zoek zijn naar het geloof. Verder kan het materiaal gebruikt worden om christenen tot groei en verdieping van het geloof te brengen. Het programma heeft drie aspecten: evangelisatie, verder onderwijs en discipelschap.

Emmaüs komt niet voort uit één bepaalde christelijke traditie. De inspiratiebron is de hernieuwde belangstelling voor het catechumenaat in de vroeg-christelijke kerk als een begeleide reis in het christelijk geloof. Het was zo dat de catechumenen (= mensen die een catechumenaatstraject volgen) de beginselen van het christelijk geloof werd bijgebracht.

Het materiaal van *Emmaüs* is ontwikkeld in het Verenigd Koninkrijk. Voor Nederland is het materiaal vertaald en bewerkt onder leiding van een projectteam, dat bestaat uit werkers van de Hervormde Bond voor Inwendige Zending op g.g. (IZB), de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. Namens het deputaatschap heeft S. Paas hieraan meegewerkt.

Het *Emmaüs*-materiaal bestaat

de 'contact-fase' (1 werkboek over hoe kun je contacten leggen met niet-christenen?)

de 'op weg-fase' (3 modules van 5 lessen over de kern van het christelijke geloof)

de 'onderweg-fase' (15 modules van elk ca. 5 lessen over christen-zijn en discipelschap)

Daarnaast is er een introductie brochure getiteld 'Emmaüs – wat en waarom?' en een brochure voor kringleiders 'Emmaüs – het leiden van een groep'.

Op 12 april 2003 is de Landelijke Startconferentie gehouden van het *Emmaüs*-project

Deze conferentie had ten doel de deelnemers bekendmaken met:

- de visie en aanpak achter de *Emmaüs* cursus
- de inhoud en de gebruiksmogelijkheden van de *Emmaüs* cursus
- het materiaal en de werkwijze van de *Emmaüs* cursus
- de toepasbaarheid; het is flexibel en geschikt voor verschillende doelgroepen
- de diensten van toerusting en begeleiding die de IZB, CGK, GKV, kunnen bieden aan gemeenten en gemeenteleden die met *Emmaüs* aan de slag willen.
- bescheiden positionering van de cursus; *Emmaüs* is niet 'hét' model voor gemeente-groei, maar wel een 'heel goed' model.

Tijdens en na de conferentie heeft het *Emmaüs* materiaal zeer snel zijn weg gevonden in de kerken, zodat er ondertussen alweer herdrukken zijn verschenen.

In 2004 is een speciale kringleiderstraining (KLT) ontwikkeld, die zowel interkerkelijk als per denominatie of gemeente gegeven kan worden. Aan het samenstellen van deze KLT heeft A. Dingemans namens het deputaatschap een bijdrage geleverd.

De samenwerking tussen de drie kerkelijke organisaties rond het *Emmaüs*-project is zowel in de voorbereiding als in de uitvoering als zinvol, aanvullend en opbouwend ervaren.

Wanneer we het geheel overzien blijkt het *Emmaüs*-concept boven verwachting aan te slaan. De zin van het evangeliseren met kleine, open gespreksgroepen, in een rustig en langer lopend traject, met aandacht voor de hele gemeente én voor de zoekende medemens wordt blijkbaar gezien. Het *Emmaüs*-materiaal blijkt een bruikbaar middel hierbij.

14. Bijbelcursus ontmoetingen

Deputaten werken eraan hun aanbod zoveel mogelijk te richten op de volle breedte van onze kerken. Met het oog daarop is door consulent br. A. Dingemans, de bijbelcursus Ontmoetingen ontwikkeld. 'Ontmoetingen' is een cursus van 16 bijeenkomsten, die is bedoeld om niet-kerkelijke mensen in aanraking te brengen met de bijbelse boodschap. De cursus is gebaseerd op de Statenvertaling en is begin 2004 op de markt gekomen. De eerste tekenen wijzen erop dat de cursus goed wordt ontvangen en hier en daar al wordt gebruikt.

15. Campingevangelisatie

De laatste jaren vindt er op landelijk niveau regelmatig een ad hoc overleg plaats op het gebied van campingevangelisatie. Bij dit overleg zijn de organisaties E&R, Dabar en een afvaardiging van ons deputaatschap betrokken. Aangezien wij als deputaten weinig tot geen ervaring hebben op dit gebied zoeken veel jongeren uit onze kerken aansluiting bij een van de teams van Dabar. En dat is goed, want zij hebben kennis van zaken. Na meerdere jaren een aantal praktische zaken met elkaar afgestemd te hebben, is misschien de tijd gekomen om te zoeken naar een meer structurele samenwerking op het gebied van campingevangelisatie.

Op dit moment bezint ons deputaatschap zich over de vraag om te komen tot een nadere verkenning van de samenwerking met Dabar op het gebied van campingevangelisatie.

16. Werkterreinen

16.1. Amsterdam

Het missionair werk in en vanuit Amsterdam is o.l.v. ds. S. J. Wierda met enthousiasme van start gegaan. Vanaf 1 oktober 2002 is ook br. G. J. Roest als evangelist voor dit werk ingezet.

Hij heeft, samen met de andere leden van het missionaire team voor gemeentestichting, de periode tot en met juli 2003 gebruikt om een onderzoek af te ronden naar Amsterdam en de Amsterdammers. Geleid door dit onderzoek en ondersteund met gebed hebben de kerkenraad van CGK Amsterdam en het missionaire team een drievoudige beslissing genomen, die men tegelijkertijd als roeping ervaart:

1. Eraan werken dat de bestaande gemeente nog meer groeit in openheid, vooral ten aanzien van de etniciteiten in de stad en de vele noden die er zijn.
2. Het werk voor gemeentestichting richten op de groep niet-christelijke jonge professionals in Amsterdam. Dit is een grote, multi-etnische en invloedrijke groep Amsterdammers, bij wie de christelijke kerken echter nauwelijks ingang hebben. Vanuit het team ziet men mogelijkheden om netwerken op te bouwen binnen deze groep.
3. Langs zij komen bij het missionair-diaconaal en multi-etnisch project 'Binnenstebuiten' van de gemeenten De Bron en de Jeruzalemerkerk, in Amsterdam-West.

Op Pinksteren 2003 is deze beslissing gecommuniceerd met de gemeente en anderen. Een rapport onder de titel „Diepe vrede in kleurrijk Amsterdam' is elektronisch beschikbaar via cgk amsterdam@zonnet.nl. Gedurende de maanden mei-juli 2003 heeft broeder Roest 100% (i.p.v. de normale 50%) gewerkt, anticiperend op de periode september-november 2003, waarin hij afwezig zou zijn in verband met studie voor promotieonderzoek. Sinds december 2003 richt hij zich geconcentreerd op de groep niet-christelijke jonge professionals in de stad. Het missionaire team is begonnen met interviews om deze mensen te leren kennen en liefhebben. De informatie uit deze interviews zal worden gebruikt om te bepalen hoe men in DV het najaar van 2004 kan 'starten' met de nieuwe gemeente. Dit is een spannend proces! Verder heeft broeder Roest in de zomer van 2003 tijd geïnvesteerd in een groep jonge mensen uit Amsterdam-West tijdens een jeugdkamp. Een deel van zijn tijd gaat verder naar ontmoetingen/samenwerking met andere christenen in Amsterdam en in communicatie (kerkblad, zo nu en dan preken, nieuwsbrief, e-mails etc.). Het contact tussen broeder Roest en de andere werkers in en buiten de gemeente verloopt uitstekend en men ervaart de zegen van God.

16.2. Amsterdam (Nieuw West, De Bron)

De afgelopen jaren heeft br. D. B. van Noord zijn werkzaamheden vanuit de gemeente Amsterdam Nieuw-West opnieuw met veel trouw en inzet verricht en konden de lopende activiteiten een goede voortgang vinden. Persoonlijk komt zijn werk langzaam maar zeker in het teken te staan van zijn afscheid medio 2005.

De Stichting Stadspastoraat, waarbinnen br. Van Noord de meeste werkzaamheden verricht, zal zich de komende tijd gaan bezinnen op de vraag hoe de werkzaamheden van br. Van Noord na zijn vertrek ingevuld gaan worden. Het werk, dat de afgelopen jaren door hem is verricht, is zich met name gaan toespitsen op het onderhouden en verdiepen van de contacten die ontstaan zijn via o.a. de evangelisatiediensten, het inloophuis en het Missionair Diaconaal Project (MDP).

De kerkenraad en de gemeente van Amsterdam Nieuw-West heeft als zender en ondersteunende gemeente van br. Van Noord besloten geen vervanger te zoeken voor zijn werkzaamheden, maar dat over te dragen aan de Stichting Stadspastoraat. Amsterdam Nieuw-West wil zich te zijner tijd gaan richten op een nieuw project.

16.3. Antwerpen

Deputaten onderhouden contacten met ds K. Groeneveld die naast gemeentepredikant ook evangelisatiepredikant is. De afspraak is dat twee deputaten jaarlijks Antwerpen bezoeken.

Antwerpen is dankbaar voor de mogelijkheden om de evangelieboodschap bekend te maken in het Antwerpse. Dat neemt niet weg dat de indruk dat de samenleving zich steeds minder geïnteresseerd lijkt en zich onverschilliger toont steeds meer bevestigd wordt. Het werk wordt er niet gemakkelijker op.

Deputaten hebben overleg gevoerd over de financiering van het werk in Antwerpen met deputaten OB&A.

Afgesproken is dat DOBA vanaf 2005 t/m 2010 de steun die deputaten evangelisatie geven geleidelijk gaat overnemen. Immers, Antwerpen is een volwaardige kerk en deputaten evangelisatie willen ook geld beschikbaar hebben voor nieuwe projecten.

16.4. Broek op Langedijk, Alkmaar

Vanuit de Stichting voor Stadspastoraat wordt met veel inzet en enthousiasme gewerkt om de liefde van God in Christus met mensen in de stad Alkmaar, die vaak heel ver van de kerk afstaan, te delen. Het werk kent twee speerpunten. Allereerst is er het Achterdam-project. Elke veertien dagen op donderdagavond gaat er een vast team naar de prostitutiestraat, de Achterdam, toe. Het is te merken dat er nu een stabiel team gekomen is, de contacten met de vrouwen die bezocht worden, verloopt goed. Er is een bezinning gaande om eventueel een mannenproject te kunnen starten. Dit project is gericht op mannen die aan seks verslaafd zijn. Daarnaast is er het werk in het Aanloophuis. Het aantal bezoekers is redelijk stabiel. Wel komen er nog altijd nieuwe mensen binnenwandelen die zich nog niet eerder hebben laten zien. Via open maaltijden en een bijbeluur wordt gezocht om wat intensiever in contact met een deel van de bezoekers te komen. In totaal werken er op de beide projecten zo'n 200 vrijwilligers mee uit diverse kerken onder de bezielande leiding van zr. J. de Waard. Zij is intussen 5 jaar in dienst bij de Stichting voor Stadspastoraat en volgt momenteel een studie theologie die ze graag wil gebruiken om meer diepgang in het werk te zoeken. Wat de financiële ondersteuning van dit werk door deputaten betreft is een afbouwprocedure afgesproken met de verantwoordelijke kerkenraad van Broek op Langedijk.

16.5. Gent

Hoewel het werk dat br. H. Bor in Gent verricht niet valt onder deputaten evangelisatie maar uitgaat van de Stichting Oost-Vlaanderen (In deze stichting participeren de kerken Barendrecht, Dordrecht-Centrum, Middelharnis, Sliedrecht(Bethel) en Zaamslag), hebben deputaten geregeld contact met br. Bor.

Br. Bor geeft het contactblad, 'De Evangelist' uit.

Rond de christelijke feestdagen worden bijbels en evangelisatiefolders-verspreidingsacties gehouden en om de veertien dagen staat de gemeente met een Bijbelkiosk op de markt.

Tijdens de zomervakantie wordt er een campagneweek gehouden waarin gecolpporteerd wordt en evangelisatieavonden worden belegd.

Er worden kinderclubs georganiseerd waar tientallen moslim kinderen komen.

Br. Bor neemt volop deel aan het sociale leven in de wijk. Zo neemt hij zitting in een wijkteam van de stadswijk Rabbot.

Naast dit werk is hij ook Aalmoezener in de Rijksgevangenis van Gent en geeft hij leiding aan een team van aalmoezeners.

In oktober 2003 werd er een jubileumavond georganiseerd door Stichting Oost-Vlaanderen. Br. Bor was nl. 25 jaar in dienst van de Stichting Oost-Vlaanderen. Er werd een jubileumboek uitgegeven met als titel 'Werp uw brood uit op het water'.

In juni 2003 werd de vijfjarige Bijbeldag georganiseerd die door honderden bezoekers werd bezocht.

Deputaten zijn blij met het werk dat br. Bor mag verrichten. We beseffen dat het werk in België minstens zo zwaar is als in Nederland.

16.6. Hoofddorp

Eind 2003 deed de gemeente van Hoofddorp een verzoek om steun voor het project Floriande. Het project betreft gemeentestichting in deze VINEX locatie in aanbouw met straks 20.000 woningen. De locatie ligt aan de westkant van Hoofddorp en in deze nieuwe wijk is geen kerkbouw gepland.

De kerk van Hoofddorp grenst direct aan deze locatie. Er ligt hier een grote uitdaging voor de gemeente Hoofddorp en zij wil graag een gastvrije kerkgemeenschap voor deze nieuwe wijk worden. Uit het gesprek dat deputaten met leden van kerkenraad en evangelisatiecommissie hadden blijkt dat er voldoende vrijwilligers beschikbaar zijn, doch dat een betaalde kracht als kerkplanter ook nodig is. De classis Haarlem heeft het project goedgekeurd en enige jaren een financiële bijdrage toegezegd.

Deputaten hebben helaas geen middelen voor aanstelling van een fulltimer. Maar als de begroting van Hoofddorp kan worden uitgevoerd en deputaten een jaargarantie van 20.000 euro voor de eerste 3 jaar leveren zou aanstelling van een werker of predikant voor 0,6 fte mogelijk zijn. Deputaten hebben toegezegd voor max. 6 jaar dit project te willen steunen. De gemeente is thans bezig met de nadere uitwerking van het plan.

16.7. Ouderkerk a/d Amstel

Sinds 1 september 2003 is in de gemeente van Ouderkerk aan de Amstel br. A. Mak werkzaam als evangelisatiewerker in part-time dienstverband. Als evangelisatiewerker is hij betrokken bij de activiteiten van de evangelisatieouderling, de evangelisatiecommissie en het kinderevangelisatiewerk. Verder verzorgt hij de cursus 'Christelijk Geloof' en onderhoudt hij de contacten van de gemeente met buitenkerkelijken. Aanvankelijk leidde ds. P.L.D. Visser genoemde cursus en verzorgde hij de contacten, maar de veelheid van werk vereiste een betaalde hulpkracht. De taken van de evangelisatiewerker zijn door de kerkenraad als volgt omschreven:

- (1.) het geven van onderwijs en pastoraat aan belangstellenden;
- (2.) het leggen van nieuwe contacten met belangstellenden;
- (3.) het samenwerken met de evangelisatieouderling en de evangelisatiecommissie; en
- (4.) het inwerken van opvolgers en vrijwilligers, zgn. tentenmakers.

Deputaten steunen de opstart van dit project voor 3 jaar met een beperkte financiële bijdrage.

16.8. Rotterdam-Charlois (ICF)

In het jaar 2002 zijn voor de ICF enkele belangrijke mijlpalen gepasseerd. De voorjaarsclassis heeft de kerkenraad van Rotterdam-Charlois overeenkomstig art. 3.1 KO toestemming verleend om ouderling br. Theo Visser een stichtelijk woord te laten spreken. Daardoor kan hij elke week de gemeente voorgaan in de prediking van het Woord. Deputaten evangelisatie hebben meegedacht in de financiële problematiek van de gemeente en besloten om voor een periode van 3 jaar steeds 10.000 euro per jaar beschikbaar te stellen. De najaarsclassis heeft op 15 november 2002 toegestemd in het voorstel om de ICF te accepteren als 'wijkgemeente anderstaligen' Rotterdam Charlois. Daarbij is met gebruikmaking van bijlage 52 van de kerkorde een kerkenraad algemene zaken ingesteld en in overleg met deputaten evangelisatie een 'tijdelijke regeling zendingsgemeente' getroffen. In die regeling zijn met het oog op het specifieke karakter van de gemeente waarover de kerkorde niet spreekt een aantal zaken voorlopig geregeld.

De Nederlandstalige wijkgemeente is per 17 december 2003 opgehouden te bestaan. De begeleidende taken van de zustergemeente die zij via de KAZ uitvoerde, worden overgenomen door een classicale commissie, tot de synode een besluit heeft genomen over de positie van 'zendingsgemeenten'.

De overgebleven anderstalige wijkgemeente (ICF) doet haar werk in dit stadsdeel dat langzaam maar zeker in een zendingsgebied is veranderd. Middenin de Tarwewijk (70% allochtonen, 50% werkloos, 50% gebroken gezinnen, 20% illegalen, 2 a 3% kerkgangers.) probeert de wijkgemeente het evangelie van zonde en genade uit te dragen.

Het ledental is in de periode 2001-2004 gegroeid van 30 naar ruim 130. Een deel daarvan is afkomstig uit de opgeheven zustergemeente. Het aantal bezoekers van de zondagse dienst schommelt rond de 200. De helft van de leden is uit het buitenland afkomstig. Een opmerkelijke ontwikkeling is dat in de afgelopen jaren zo'n tien Hollandse gezinnen in Charlois zijn komen wonen. Mensen die naast hun reguliere baan de overblijvende tijd inzetten voor de opbouw van de anderstalige wijkgemeente.

De begeleidende taken van de zustergemeente die zij via de KAZ uitvoerde, worden overgenomen door een classicale commissie, tot de synode een besluit heeft genomen over de positie van 'zendingsgemeenten'. Het gebouw aan de Wolphaertsbocht is door de Nederlandstalige wijkgemeente verkocht. De anderstalige gemeente heeft een onderkomen gevonden in het gebouw van de Vergadering van Gelovigen in de Bas Jungeriusstraat. De strakkere regelgeving van de overheid rondom asielzoekers en illegalen brengt veel spanning en onrust in de gemeente. Met regelmaat keren ook mensen terug naar hun vaderland. We hopen dat de Heere hen daar wil gebruiken met wat ze hier hebben ontvangen en geleerd. Binnen ons kerkverband is de gemeente een partnerschap aangegaan met de gemeente van Putten. Een relatie van wederzijds meelevens, gebed en steun.

In 2004 is de gemeente met een missionair diaconaal project in de Tarwewijk begonnen: Bouwen aan sterke gezinnen. Het team wat hiervoor is opgezet, bevat ook mensen uit omliggende gemeenten. Men is iets op gaan zetten voor ouders en voor kinderen die in knelsituaties verkeren. Door middel van het opzetten van een cursus voor eigen jonge gezinnen die in de wijk wonen, wil men huwelijks- en gezinsbegeleiding op gang brengen, die ook opengesteld zal worden voor echtparen c.q. ouders uit de wijk. Het project zal dan gaandeweg uitgebreid worden met aandacht voor alleenstaanden, slachtoffers van scheiding, huiswerkbegeleiding e.d. Zo wil de gemeente iets proberen te doen aan de immense problematiek op het vlak van relaties, gezin, opvoeding, normen en waarden in de wijk. Het is de bedoeling dat dit project ook een voorbeeldfunctie krijgt. Bruikbare elementen kunnen ook in andere wijken c.q. steden worden toegepast. Om die reden investeert het deputaatschap mede in dit project. (Zie ook par. 8.6.2.3 en 8.7).

16.9. Wegwijzerkampen

Dit evangelisatiewerk in de vorm van zomervakantiekampen voor kinderen, tieners en jongeren mocht volgens mededeling van het bestuur de afgelopen zomers goede voortgang hebben. Ons is gemeld dat er voldoende bezetting is geweest zowel van medewerkers als van deelnemers. Voor dit werk is evangelist, br. E.C. van Rij parttime vrijgesteld. Onze kerken van Oud-Beijerland, Ridderkerk en Rotterdam Oost/ Capelle aan de IJssel en de Hervormde gemeente van Krimpen aan de IJssel dragen dit werk. In 2002 werd door ons de beperkte financiële bijdrage aan de stichting beëindigd als gevolg van noodzakelijk gewijzigd beleid; voortaan wordt alleen nog steun verleend aan individuele kerken. Een steunaanvraag van de kerk van Rotterdam Oost/ Capelle aan de IJssel over 2002 werd na enige vragen onzerzijds weer ingetrokken. Blijikbaar zijn de kerken die dit werk dragen voldoende selfsupporting.

16.10. Zutphen

Sinds 2000 werken Hans en Ilja van Noort als evangelisten voor het kinderwerk in Zutphen en omgeving. De kerkenraad van Zutphen zag hier een braakliggend terrein en waren/zijn blij met de roeping van het echtpaar Van Noort voor dit werk. Het werk is ondergebracht in een stichting voor een goede behartiging van de materiële belangen. Tegen het verlangen in om de werkzame tijd van Hans uit te breiden van 4 dagen naar 5 per week moest het stichtingsbestuur in 2002/2003 praten over het terugbrengen van het aantal dagen van 4 naar 3. Dit vanwege financiële krapte. Toch kon broeder Van Noort 4 dagen blijven werken (en 1 dag als boekhouder bij een bedrijf in Apeldoorn). Het valt niet altijd mee om de teams voor leiding aan de diverse clubs rond te krijgen. Toch voorziet God ook op dit punt.

Er kwamen afgelopen jaren minder allochtone kinderen op de clubs. Er is wat polarisatie geweest en zich afzetten tegen het christelijke karakter van dit werk. Dit hangt niet samen met 11 september 2001. Het gebeurde gewoon. Deputaten zijn blij met dit werk van echtpaar Van Noort. Een werk dat we van harte onderschrijven en willen stimuleren.

17. Evangelie en moslims

In deze stichting participeren sinds haar oprichting in 1978 de deputaatschappen buitenlandse zending en evangelisatie. Namens deputaten buitenlandse zending is in het bestuur vertegenwoordigd deputaat drs. J. van Mulligen en namens evangelisatie deputaat W. van Zwol.

Verheugend is, dat ingaande 2003 een nieuwe deelnemer, de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt is toetredend. Reeds participeren de Ned. Hervormde IZB en GZB, de stichting Morgenlandzending, de Nederlandse Gereformeerde Kerken en onze kerken. In 2003 trad als waarnemer toe het Confessioneel Gereformeerd Beraad, zij het nog zonder financiële steun aan de stichting. De Gereformeerde Gemeenten steunen de stichting met een jaarbijdrage.

Het jaar 2003 was een bijzonder jaar voor de stichting. In november 2003 mocht het 25 jarig jubileum gevierd worden met een speciale gedenkdag te Amersfoort, waarop o.m. mevrouw dr. Ida Glaser uit Schotland sprak. Onze broeder, drs. H.J. Takken was er 25 jaar in dienst. Sinds haar oprichting is het werk van getuigenis en dienst onder moslims sterk uitgebreid. Noodzakelijk omdat het aantal moslims in Nederland sterk is gegroeid en groeit naar de 1 miljoen, terwijl de problematiek van deze bevolkingsgroep is verveelvoudigd.

Thans werken bij de stichting 2 fulltimers en 3 parttimers waaronder een receptioniste.

Besloten is voor 0,5 fte een adviseur voor jongerenwerk onder moslims te benoemen, die D.V. in september 2004 zijn werk begint.

Ter gelegenheid van het jubileum werd een cd-rom gepresenteerd met daarop een instructieprogramma en tal van andere informatie. Ook heeft de stichting een website.

Tot en met 2001 droeg buitenlandse zending een zeker deel financieel bij aan de stichting. Door aangeven van de generale synode 2001 is in overleg met deputaten buitenlandse zending (via een afruil) overeengekomen dat deputaten evangelisatie voortaan de participantenbijdrage geheel zelf draagt.

18. Financiën en financieel beleid

18.1. Financiën

Teruzziende op de verslagjaren 2001 t/m 2003 konden door een aangepast beleid negatieve jaarresultaten worden voorkomen. Het financiële beleid moest worden verscherpt, dit op aangeven van de generale synode 2001, die voor het eerst genoodzaakt was de door ons gevraagde omslag te verminderen door m.n. nieuw beleid uit de begrotingen 2002/2004 te schrappen. Nieuw beleid moet daarom worden gefinancierd uit afbouw van en besparingen op bestaand beleid.

Besloten is steun aan seizoens evangelisatie vanwege de beperkte kosten te beëindigen (zie Wegwijzerkampen) en zoveel mogelijk te werken met steun volgens een aflopende schaal.

Ook de algemene voorwaarden voor steunverlening werden aangepast.

De generale synode 2001 besloot het vroegere deputaatschap voor de grootstedelijke gebieden te voegen bij dat van deputaten evangelisatie. Daarmee gepaard kwam vanaf 2002 de voor dit beleid gevraagde en verleende omslag aan ons deputaatschap evenals de desbetreffende lasten.

Het jaar 2002 was qua resultaat een positieve en uitzonderlijke uitschieter. De uitgaven voor grootstedelijke gebieden bleven in dit jaar nog beperkt en de betreffende consulent voor dit werk werd op 1 oktober 2002 aangesteld, zodat 9 maand loonkosten niet werden uitgegeven.

Het grootstedelijk missionair diaconaal project kreeg pas invulling eind 2003/begin 2004, zodat t.l.v. 2003 een voorziening hiervoor is getroffen.

Op steunverlening werd bespaard omdat Antwerpen wegens een groot legaat dat jaar geen steun kon worden toegekend. Vanwege de verscherping van de algemene voorwaarden konden ook op andere projecten door afbouw of korting wegens lagere tekorten bespaard worden. Mede daardoor was er ruimte om enkele nieuwe projecten steun te kunnen geven.

Door de voordelige exploitatiesaldi kon het eigen vermogen toenemen, een toename die ook nodig is omdat de vaste jaarlasten met de beleidsuitbreiding voor Grootstedelijke Gebieden, dat geen eigen vermogen bezat, belangrijk zijn gestegen. Het vermogen ligt rond 1 x de jaaruitgaven, wat toereikend is, hoewel de synodale norm 1½ x de jaarlasten bedraagt.

Voor details moge worden verwezen naar de balans en exploitatierekeningen 2001/2003. Tot zover het meer retrospectieve deel van dit hoofdstuk.

Tenslotte nog een paar opmerkingen van prospectieve aard.

Het toekomstige beleid blijkt uit de ingediende begrotingen voor 2005 t/m 2007. De aanvragen om steun nemen sterk toe en er moet daarom – hoewel we ons beperken – om een hogere omslag worden gevraagd. Onze evangelisatieconsulent dr. S. Paas viel de eer te beurt te worden uitgenodigd mee te werken aan een onderzoekproject van de Theologische Universiteit (GKv) te Kampen. Hij hoopt in een periode verspreid over de jaren 2004 t/m 2006 in deeltijd hieraan te werken en diens werktijd zal aan deputaten vergoed worden. De opbrengst zal beschikbaar moeten blijven om enig vervangend werk te kunnen inkoop, zodat zowel bate als last niet in de jaarbegrotingen staan. Hoe die vervangingsbehoefte zal blijken te zijn wordt te dien tijd beoordeeld en naar behoefte ingevuld.

18.2. Financieel beleid

In januari 2004 hebben deputaten het financiële beleid nader geformuleerd. Het beleid moest worden aangescherpt omdat de vele aanvragen en de beperktheid van middelen ertoe noopten.

De nota vindt u als bijlage VI.

De belangrijkste aanvulling op al bestaand beleid en algemene voorwaarden voor steuntoekenning is vervat in hoofdstuk 5 van de nota. Hierin wordt bepaald dat voortaan de steun in tijdsduur wordt beperkt tot 3 c.q. 6 jaar. En dat voortaan zo mogelijk steun wordt verleend met toepassing van een aflopende schaal. Waardoor er ruimte blijft voor nieuwe steunmogelijkheden. We zullen nieuwe aanvragen om een scherpe filosofie over duur en verloop van het project vragen.

Het steunbeleid mag echter niet zo ver strekken dat een kerkenraad geen benoeming meer aandurf. Steunverlening blijft maatwerk.

19. Evangelische stromingen

19.1. Besluit synode

Artikel 124 Acta generale synode CGK Leeuwarden/Nunspeet

De synode nam het volgende besluit:

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. de instructie van de particuliere synode van het Zuiden;
2. het rapport 1 van commissie 3;
3. de bespreking ter vergadering;

constaterend dat

- a. het praktisch niet doenlijk is een handreiking op te stellen voor het gesprek over en met evangelische gemeenten, groeperingen, instanties en organisaties vanwege de grote diversiteit binnen de evangelische beweging;
- b. het principieel niet nodig is gezien de heldere ijkpunten in de gereformeerde belijdenis;

van oordeel dat

- het wel nodig is dat de kerkenraden schriftuurlijke geestelijke leiding geven met het oog op de in de instructie aan de orde gestelde problematiek;
- bezinning op en toetsing van de evangelische stromingen en hun geloofsbeleving(en) nodig is mede met het oog op het praktisch-pastoraal handelen binnen de gemeente;
- binnen de gereformeerde gezindte bijbels verantwoord studiemateriaal voorhanden is waarmee door de kerken en kerkenraden schriftuurlijke geestelijke leiding gegeven kan worden aan de gemeenten;
- een inventarisatie, rubricering, bundeling en uitgave van dit materiaal bij zal dragen aan de toerusting van de kerken;
- een studiedeputaatschap daarom niet de geëigende weg hiervoor biedt;

voorts van oordeel dat

- een overzicht van het gebundelde materiaal de kerken dient te worden aangeboden waarvoor aan deputaten evangelisatie opdracht gegeven zou kunnen worden;
- de kerken dienen te worden toegerust door middel van artikelen in onze kerkelijke organen, het beleggen van conferenties voor ambtsdragers, toerusting van leden via vormingscursussen, studiemateriaal van de jeugdbonden etc.;

besluit

1. geen studie-deputaatschap te benoemen;
2. deputaten evangelisatie op te dragen een inventarisatie, rubricering en bundeling van bijbels verantwoord studiemateriaal dat binnen de gereformeerde gezindte beschikbaar is te maken en die de kerken aan te bieden;
3. de kerkelijke vergaderingen te verzoeken over de invloed van de evangelische stromingen in de gemeente te spreken o.a. aan de hand van het studiemateriaal dat de kerken wordt aangeboden;
4. hun die leiding geven via de kerkelijke bladen, ambtsdragerconferenties, vormingscursussen, jeugdbonden te verzoeken aandacht te besteden aan:
 - 4.1. de bezinning op en toetsing van evangelische stromingen en hun geloofsbeleving(en);
 - 4.2. het praktisch-pastoraal handelen in de gemeente met betrekking tot boven genoemde problematiek;
 - 4.3. toerusting voor het gesprek over en met evangelische gemeenten, groeperingen, instanties en organisaties.

19.2. Inleiding

Toen de generale synode van Leeuwarden in 2001 besloot geen studie-deputaatschap te benoemen maar de kerken een handreiking te doen in de vorm van een overzicht van het beschikbare materiaal gaf ze een beperkte opdracht. Uit het gegeven dat deze opdracht gegeven werd aan het deputaatschap evangelisatie valt af te lezen in welke richting voor de uitvoer van deze opdracht moet worden gedacht.

Op het gebied van evangelisatie wordt nogal eens samengewerkt met evangelische groeperingen op plaatselijk niveau. Op boven-plaatselijk niveau zijn er organisaties en samenwerkingsverbanden die de naam 'Evangelisch' dragen of voor een deel afkomstig zijn uit het Evangelische volksdeel. Materiaal, diensten en ondersteuning van deze organisaties worden gebruikt in de breedte van onze kerken. Hier liggen kansen en bedreigingen. We dienen hier welbewust keuzes te maken.

Meer dan de laatste decennia dringt zich de vraag op: 'Wat kunnen we van elkaar leren?' Dat geldt voor de gemeenten binnen ons kerkverband, maar ook voor gemeenten buiten ons kerkverband, waaronder evangelische gemeenten. We zullen hier niet meteen hebben te praten in termen van aanval en verdediging. Veelal zien we allereerst in een spiegel, die ons brengt tot een stuk zelfonderzoek. Die ons ook ertoe brengt om nog eens grondig de Schrift te onderzoeken: zijn we zoals we zeggen te zijn; en zeggen we dat nog hardop en op ongeëigende plaatsen, of schamen we ons het Evangelie?

Vervolgens behoeven we niet bevangen te worden door een koudwatervrees. Bijna iedere auteur van boeken of artikelen uit de lijst hieronder ziet goede elementen bij de evangelische groepen. Daarnaast zijn er ook minder goede en slechte elementen aan te wijzen. Teveel hebben we wellicht de evangelische groepen als een bedreiging gezien. We kunnen dan leren van het bedrijfsleven waar men zegt: 'Iedere bedreiging is ook een kans.'

Zeker op het gebied van Evangelisatie zijn er veel kansen die we als Christelijke Gereformeerde kerken tot nog toe hebben laten liggen. Bezie onderstaande werken in het licht van de opdracht van de Koning der Kerk, Jezus Christus, om het Evangelie uit te dragen. Nederland is een zendingsland, zo heeft de generale synode 2001 uitgesproken. Met de heldere ijkpunten in de gereformeerde belijdenis en een evangelische bewogenheid voor de 'medelanders' die ten dode wankelen, zullen we vitale kerken kunnen zijn.

19.3. De opdracht

De opdracht van de generale synode aan het deputaatschap evangelisatie betreft alleen besluit 2: 'deputaten evangelisatie op te dragen een inventarisatie, rubricering en bundeling van bijbels verantwoord studiemateriaal dat binnen de gereformeerde gezindte beschikbaar is te maken en die de kerken aan te bieden'. Hierbij geven we een inventarisatie van het studiemateriaal. Deze is verre van volledig.

A. Boeken

- J. van Amstel – Is het evangelisch? Een reformatorische bezinning, Goes, 1999
 W. Balke – Calvijn en de doperse radicalen, Amsterdam 1973
 W.J. Bouw – Wat heeft de charismatische beweging ons te zeggen? In: G.H. Abma e.a. Profetie of Fantasie, Amsterdam 1978
 J.J. Buskes – De stad, het koninkrijk en de kerk, Den Haag 1945
 B.C. Carp – Wat geloven de evangelicals?, Amersfoort 1980
 S. Cnossen – Youth for Christ, Groningen 1978
 G. Dekker – Oude wijn in nieuwe zakken, Raam 1983
 id – Religieuze bewegingen in Nederland, dl. 9. Amsterdam 1984
 L. van Driel en I.A. Kole – Bij-tijds leren geloven, Kampen 1987
 J.G. Fijnvandraat – De Bijbel en de belijdenis?, Apeldoorn. 1979
 J. van Genderen – Roeping en verkiezing in 'Woord en Kerk', Amsterdam 1969
 id – Geloofskennis en Geloofsverwachting, Apeld. Studies 17, Kampen 1982
 id – Gemeenschap der heiligen, id 22, Kampen 1986
 C. Graafland – Het vaste verbond, Amsterdam 1978
 Id – Volwassendoop, kinderdoop en herdoop, Amersfoort 1979
 id en L. Kievit – Kerk en Opwekkingsbeweging, Amersfoort z.j.
 Hoofdbestuur Geref. Bond in NHK – Gereformeerd en Evangelisch, Maassluis 1990
 D. Meijer – Als leden van eenzelfde lichaam, Vaassen z.j.
 O. Noordmans – Het Koninkrijk der hemelen, Nijkerk 1949
 E.W. van der Poll en J. Beumer – Vroom en radicaal, Baarn 1986
 K. Runia – Evangelisch, Reformatorisch, Gereformeerd, Apeldoorn
 W. van 't Spijker – De charismatische beweging. id 1977
 id – Doop in plaats van besnijdenis, Goudriaan 1982
 id – Gereformeerden en Dopers, Kampen 1986
 H. Veldhuizen – Vrije groepen, Evangelische bewegingen en de Kerk, Kampen 1988
 J.H. Velema – In of naast de kerk, Amsterdam 1990
 P. de Vries – Gereformeerd of Evangelisch?, Houten 1999

B. Artikelen

- P.A. Bergwerff – Jimmy's hete tranen en de prostituerende van Pinksteren – Nederl. Dagblad 27 febr. 1988
 H. Berkhof – Spiritualiteit en Engagement – Soteria, juni 1987
 C. Graafland – De visie op de Godservaring in de theologie van vandaag – Theol. Reformata jrg. XVI pag. 206, 1973
 id. – Volwassendoop en herdoop – De Waarheidsvriend 73/30 t/m 45 – juli- nov. '85
 B. Lanting – Jezus in mijn hart – Ambtelijk Contact 38/9 – nov. 1999, pag. 422
 J. van Mulligen – Kerk of groep – Ambtelijk Contact 35/9 – nov. 1996, pag. 753-756
 H. Veldhuizen – De vrije groepen – De Waarheidsvriend 74 – 34/38, aug.-sept. 1988
 B. Witzier – Kunnen de gereformeerde gezindte en de evangelische groepen iets voor elkaar betekenen? – Ambtelijk Contact 32/9 – nov. 1993, pag. 285-289

20. Voorstellen

Deputaten stellen u het volgende voor:

1. het werk en het beleid van deputaten over de afgelopen drie jaren goed te keuren;
2. met betrekking tot zendingsgemeenten het volgende te besluiten:
 - 2.1. de regelingen t.a.v. van zendingsgemeenten op te nemen in een nieuwe bijlage bij art. 21 K.O. en daarnaar te verwijzen in de kleine letters bij art. 21 K.O.;
 - 2.2. de tekst van deze bijlage als volgt vast te stellen:

Eén van de middelen om de uitbreiding van het Koninkrijk Gods te bevorderen is het stichten van zendingsgemeenten.

 - a. *Een zendingsgemeente is een gemeente die ontstaan is uit recente missionaire arbeid en die zichzelf in afhankelijkheid aan de Heilige Geest ook weer toewijdt aan missionaire arbeid.*
 - b. *Een zendingsgemeente staat aanvankelijk onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad die het initiatief tot missionaire arbeid heeft genomen. In een ordelijk proces groeit de zendingsgemeente toe naar een meer zelfstandig functioneren. In dit proces kan gebruikt gemaakt worden van de regelingen van bijlage 53 K.O.*
 - c. *Indien een zendingsgemeente in staat is geheel zelfstandig te functioneren, kan tot instituering worden overgegaan overeenkomstig de bepalingen van art. 38 K.O. Na de instituering*

- mag de gemeente als zendingsgemeente gezien blijven worden als zij zich blijft toewijden aan missionaire arbeid.*
- d. *In een zendingsgemeente kunnen Gods Woord en de sacramenten bediend worden door evangelisten zoals bepaald in art. 4, lid 6 K.O.*
 - e. *Een zendingsgemeente komt minstens éénmaal per zondag samen in een eredienst zoals bedoeld in art. 64 K.O. In andere samenkomsten – op zondag of door de week – zal aandacht gegeven worden aan het onderwijs in de gereformeerde leer.*
 - f. *In de erediensten van de zendingsgemeente worden overeenkomstig art. 69 K.O. psalmen en berijmde schriftgedeelten gezongen. Het wordt in de vrijheid van de kerkenraad gelaten om – wanneer het specifieke karakter van de gemeente daarom vraagt – lofzangen en geestelijke liederen te zingen, die naar het oordeel van de kerkenraad voluit de Heilige Schrift naspreken.*
 - g. *Het stichten van een zendingsgemeente geschiedt bij voorkeur door een plaatselijke kerk in het eigen ressort. Wanneer het in een bepaald gebied mogelijk en wenselijk is om een zendingsgemeente te stichten, maar de naburige kerken in dat gebied hebben hiervoor geen mogelijkheden, kan een gemeente die verder weg gelegen is hiertoe in overleg met deze kerken overgaan.*
 - h. *Wanneer een groep nieuwe gelovigen zich als zendingsgemeente wil voegen bij het verband van de kerken, maar hierover geen overeenstemming bereikt met de kerkenraad van de meest nabijge kerk, kunnen vertegenwoordigers van deze groep de classis om bemiddeling vragen.*
3. met betrekking tot evangelisten in zendingsgemeenten te besluiten
- 3.1. in de beschrijving van de positie en bevoegdheden van de evangelist in zendingsgemeenten aan te sluiten bij art. 4 K.O., middels het toevoegen van een nieuw lid 6;
 - 3.2. de tekst van art. 4 nieuw lid 6 als volgt vast te stellen:

In zendingsgemeenten (zie bijlage X bij art. 21 K.O.) kan aan een evangelist het recht worden verleend alle dingen te doen die behoren bij het ambt van dienaar des Woords. Deze evangelist is een bijzondere dienaar des Woords, die zich als pionier en opbouwwerker inzet voor het stichten en opbouwen van zendingsgemeenten. Betreffende de benoeming van deze evangelist is bepaald:

 - a. *De evangelist wordt benoemd door de kerkenraad, die verantwoordelijk is voor het werk ten dienste van de zendingsgemeente. De aanstelling geschiedt in een dienstverband volgens de CAO van het Landelijk Dienstenbureau.*
 - b. *De bevoegdheden van de evangelist vervallen op het moment, dat zijn dienstverband beëindigd wordt.*
 - c. *Benoeming en bevestiging van de evangelist als bijzondere dienaar des Woords vinden plaats nadat gebleken is (bij voorkeur in de praktijk van het werk ten dienste van de zendingsgemeente), dat hij vol is van geloof en van de Heilige Geest, maar ook de gaven heeft ontvangen van het inzicht in de Heilige Schrift, de bekwaamheid om anderen te leren en de bekwaamheid om een gemeente te leiden.*
 - d. *Om te kunnen worden benoemd als evangelist met de bevoegdheden van dienaar des Woords is een afgeronde hogere beroepsopleiding aan een bijbelschool of een theologische opleiding op universitair niveau noodzakelijk. Bij kandidaten met een opleiding op HBO-niveau dient een aanvullende vorming op het gebied van geloofsleer, homiletiek en kerkrecht overwogen te worden. Bij kandidaten met een universitaire opleiding kan een gerichte verdere missionaire vorming gewenst zijn. De kerkenraad, die de evangelist aanstelt, beslist welke opleiding en verdere vaardigheden voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijk zijn.*
 - e. *Alvorens over te gaan tot de bevestiging van de evangelist als bijzondere dienaar des Woords, verzoekt de kerkenraad de classis om hem te onderzoeken naar analogie van het bepaalde in art. 4 lid 3a K.O. De kerkenraad zal niet eerder tot zijn bevestiging overgaan dan dat de classis hiervoor toestemming heeft verleend.*
4. deputaten opdracht te geven om studie te verrichten naar de mogelijkheid van deeltijd-predikanten in ons kerkverband;
 5. deputaten toestemming te verlenen de deelname in de Evangelische Alliantie te continueren;
 6. de begrotingen voor de jaren 2005-2007 goed te keuren en de daaruit voortvloeiende minimumbijdrage per (doop)lid vast te stellen op 4,39 euro;
 7. opnieuw deputaten te benoemen.

21. Ten slotte

Terugkijkend op deze verslagperiode, is er reden tot dankbaarheid voor het vele werk dat op het gebied van evangelisatie verricht is. Deputaten zijn dankbaar dat in br. A. Dingemanse een tweede consulent naast br. S. Paas benoemd kon worden. Het werk op de verschillende posten, dat door deputaten gesteund wordt, kon doorgaan. Er kwamen nieuwe gesubsidieerde projecten bij: Amsterdam, Ouderkerk aan de Amstel en Hoofddorp, terwijl het missionair diaconaal project aan de Rotterdamse Tarwewijk is toegewezen. Enkele kleine projecten konden geheel worden afgebouwd, terwijl de bestaande alle qua grootte in afbouw zijn. Inmiddels zijn weer nieuwe aanvragen om steun bij ons ingediend die nog op behandeling wachten.

De opdracht om het Evangelie door te geven aan hen die het niet of niet meer kennen blijft onverminderd van kracht en komt in onze tijd met des te meer klem op ons af. Nederland wordt meer en meer zendingsland, zo sprak de generale synode van 2001.

Als kerken zullen we ons meer bewust moeten worden van onze missionaire roeping. Evangelisatie is geen opdracht slechts voor enkelingen binnen de gemeente, de missionaire opdracht raakt heel het gemeente zijn.

In onze tijd van toenemende verwarring op religieus gebied, waarin velen zich vervreemd voelen, is grote behoefte aan gastvrije gemeenten. Vanuit deze visie willen deputaten de kerken toerusten en daarop is hun beleid gericht.

Wanneer we letten op de voortgaande secularisatie en daarmee gepaard gaande ontkerstening van onze samenleving is er reden tot grote zorg. Vooral de kleiner wordende kerken in de grootstedelijke gebieden zien zich voor grote problemen geplaatst om als lichaam van Christus te kunnen blijven functioneren.

Tegelijk biedt onze tijd nieuwe uitdagingen. Er ontwikkelen zich nieuwe initiatieven zoals het stichten van zendingsgemeenten. Met verwondering mogen we opmerken dat er zegen op rust.

De synode van 2001 heeft deputaten evangelisatie de omvangrijke opdracht gegeven de problematiek van de grootstedelijke gebieden te behartigen. De kerken in de grootstedelijke gebieden hebben een missionair strategische positie. Deputaten wensen het beleid voort te zetten dat erop gericht is de bestaande kerken te steunen en initiatieven tot gemeentestichting te stimuleren.

Deputaten zijn ervan overtuigd dat het voortbestaan van de kerken en de uitvoering van de missionaire taak afhankelijk is en blijft van de leiding en de kracht van Gods Geest, die Christus zijn gemeente beloofd heeft.

In dat vertrouwen mogen wij als kerken doorgaan met zijn opdracht het Evangelie in deze wereld te verkondigen.

ds. J.J. Lof, tweede voorzitter
ds. A.C. van der Wekken, secretaris
W. van Zwol, penningmeester

Bijlagen

BIJLAGE I

'Naar een gastvrije kerk'

Visieomschrijving van het deputaatschap evangelisatie

'Als er geen profetie is, wordt het volk losgelaten' (Spreuken 29:18). Deze oude waarheid wijst ons op de noodzaak van visie. Zonder een doel voor ogen, zonder een toekomstdroom, zonder een duidelijk beeld van waar het heen moet, gaat ieder zijn eigen gang. Dat leidt tot dwalende mensen en gemeenten die maar wat aan rommelen. Het deputaatschap evangelisatie beseft de noodzaak van goede visievorming in de gemeenten. Daarom is er een grondige bezinning op het wezen en de richting van evangelisatie op gang gekomen, die uitmondt in het visiedocument dat u nu in handen hebt.

Als motto voor de komende tijd is gekozen voor 'Naar een gastvrije kerk'. Dat motto geeft in enkele woorden weer welke richting ons voor ogen staat: een gemeente die meer dan voorheen open staat voor de niet-kerkelijke medemens. Een gemeente die het bijbelse begrip van gastvrijheid weer handen en voeten geeft. Een gemeente die zich niet verbergt voor de ander, maar de schatten van het Evangelie in de bedding van zorg en liefde, met een houding van respect en medeleven, graag wil delen met de medemens.

Het visiedocument 'Naar een gastvrije kerk' bestaat uit een visieomschrijving en een uitvoeringsplan. De visieomschrijving zal u duidelijk maken waarom juist in deze tijd 'gastvrijheid' zo'n essentieel thema is voor de kerk van Christus. Daar leggen we uit hoe de verhouding ligt tussen 'Naar een gastvrije kerk' en de opdracht die we krachtens kerkorde en synode hebben om de gemeenten te dienen.

De manier waarop we de visie gestalte willen geven in de kerken, wordt beschreven in het Uitvoeringsplan. Dat document wordt jaarlijks bijgesteld aan de hand van lopende ontwikkelingen.

We geven daarvan slechts de hoofdlijnen weer, om niet alle lezers te vermoeien met onze interne organisatie in het deputaatschap.

'Als er geen profetie is, wordt het volk losgelaten' Spreuken 29:18. Dit document onderstreept het belang van een goede visie. Het tweede deel van dat vers voegt er nog iets moois aan toe: *'Welgelukzalig is hij die de wet bewaart'*.

Het is ons diepe verlangen om de gemeenten mogelijkheden aan te reiken om binnen het spoor van Gods Woord, binnen de richtlijnen van Zijn wet, via een gastvrije, open en missionaire gemeenschap, meer niet-kerkelijken te brengen aan de voet van het Lam.

Voorjaar 2004

1. Visie en missieomschrijving

Dit deel bevat onze visie- en missieomschrijving. Daarbij hanteren we het begrip visie als een zo kort mogelijk kenmerken van wat ons drijft, onze droom, ons ideaal, terwijl missie daarvan een iets bredere uitwerking geeft in de vorm van een opdracht. Uiteraard staan die twee in nauw verband met elkaar.

1.1. Visie en missie

Als we in enkele woorden het werk van de deputaten evangelisatie willen vangen, kiezen we voor de visieomschrijving: 'Naar een gastvrije kerk'.

Vanuit de spits van gastvrijheid formuleren we als missie en opdracht van het deputaatschap: 'Door bezinning en begeleiding willen we gemeenten stimuleren tot meer openheid en gastvrijheid, opdat meer niet-kerkelijken onze Heere Jezus Christus leren kennen en zich bij de kerk voegen.'

We lichten de diverse onderdelen van onze visie en missie hieronder toe:

1.2. Gastvrijheid

In de visie 'Naar een gastvrije kerk' staat het begrip gastvrijheid centraal. Naar onze overtuiging is dat voor de komende periode een verstandige en noodzakelijke keuze. We lichten dat toe.

1.2.a. Gastvrijheid is juist nu nodig

In de Nederlandse maatschappij, aan het begin van de 21^e eeuw, is gastvrijheid erg belangrijk. Onze tijd heeft een groot gebrek aan mensen die een luisterend oor lenen, een open hart geven en een open deur. Gebrek aan gastvrije gemeenten. Dat komt door een aantal maatschappelijke trends:

- Criminaliteit: door toenemende onveiligheidsgevoelens en angst durven mensen niet meer initiatieven te nemen, op te komen voor elkaar of de deur uit te gaan.
- Vertrouwensbreuk: het hoge aantal brekende relaties en gebroken gezinnen zorgt voor talloze mensen die in nood leven en naar echte liefde en zorg hongeren.
- Individualisme: in het heersende individualisme wordt de mens teruggeworpen op eigen keuzes en eigen belangen. Een zap-mentaliteit doet de mens constant zoeken naar dat wat nu weer het leukste is.
- Mediacultuur: er is sprake van vereenzaming doordat men de ander alleen nog digitaal 'ziet' via de media of internet.
- Armoede: het is te vrezen dat in de komende jaren meer mensen aan de onderkant van de samenleving in nood gaan komen en daardoor een beroep op de kerk gaan doen. Deze verwachting werd bijvoorbeeld in september 2003 door wethouder Martijn van Rotterdam Charlois uitgesproken in een overleg met de kerken.

Het belang van gastvrijheid is door de brochure 'Thuiskomen' van deputaten evangelisatie onderstreept. De gastvrijheid die mensen ervoeren bleek de grootste gemeenschappelijke factor te zijn in het proces van toetreden tot de Arsacius, bij de tien geïnterviewde personen die lid van onze kerk waren geworden.

Verder heeft het onderzoek van J. Finney onder 600 kerktoetreders in Engeland duidelijk gemaakt, dat de mens van nu eerder aangetrokken wordt door de gemeenschap van de gelovigen dan door het geloof van de gemeenschap'. Verreweg de meesten raken eerst aangetrokken door de liefde, de warmte, de zorg en de aandacht. Pas daarna gaat men verder denken over de inhoud van het geloof en de persoonlijke toe-eigening daarvan. 'Belonging before believing'. Ook dat is dus een pleidooi voor gastvrijheid. Het is nodig en het werkt. Naar een gastvrije kerk!

1.2.b. Bijbelse opdracht

Zonder de pretentie van volledigheid² noemen we enkele bijbelse gegevens over dit centrale begrip:

We zien in Genesis 18 Abraham gastvrijheid betonen aan drie vreemdelingen. Hij geeft hun het beste wat hij bezit. Gastvrijheid stelt het belang van de ander boven het eigenbelang. De profeet Jesaja noemt als kenmerk van het dienen van God o.a. dat 'gij de hongerigen uw brood meedeelt aan de arme verdrevenen in huis brengt (-) en dat gij u voor uw vlees niet verbergt' (Jesaja 58:7). Open ogen voor de nood om ons heen. Open harten en open handen. En daarbij ook een open, een sprekende mond. Dat zijn kenmerken van een staan in de wereld zoals God dat vraagt.

In het Nieuwe Testament zien we dat mensen gastvrijheid tegenover Jezus en zijn discipelen betonen, dat de Heiland zelf ook menigten voedt, dat Hij bij het eindoordeel ook de gastvrijheid betreft, door de mededeling: 'Ik was een vreemdeling en gij hebt Mij geherbergd' (Mat 25:35). Handelingen en de brieven tonen ons de natuurlijkheid van gastvrijheid in de eerste gemeenten. Gastvrijheid komt voor als opdracht (1 Petrus 4:9), waaraan de gemeente soms herinnerd moet worden (Hebr 13:2). Een opdracht die met ijver 'nagejaagd' dient te worden (Romeinen 12:13), geen vrijblijvende optie dus, maar een wezenlijk kenmerk.

1.2.c. Gastvrijheid geeft aantrekkingskracht

De wijze waarop de oude kerk de gastvrijheid vorm gaf, viel op in de maatschappij. Daarover zijn vele getuigenissen. Er is bijvoorbeeld een brief uit de 4^e eeuw van keizer Julianus. Hij schrijft een verontruste brief aan de hogepriester van Arsacius. Daarin beschrijft hij zijn ergernis over het feit dat de Joden en Christenen veel gastvrijer zijn dan de overige onderdanen van het Romeinse Rijk. 'Waarom hebben wij niet in de gaten, dat het hun vriendelijkheid tegenover vreemdelingen is, hun zorg voor de doden en de beweerde heiligheid van hun levenswandel, waardoor dit atheïsme zo toeneemt'. Het is in zijn ogen een schande dat deze 'goddeloze en atheïstische Galliërs' (ze erkennen immers de Romeinse goden niet), zowel voor eigen mensen als voor anderen zorgen. Julianus geeft daarom opdracht naar Arsacius om in iedere stad een herberg in te richten voor met name de arme vreemdeling.³ De eerste gemeente was bekend om haar gastvrijheid en naastenliefde.

In de loop van de kerkgeschiedenis kunnen we meer voorbeelden vinden van deze uitstekende gastvrijheid. De eerlijkheid gebiedt echter te zeggen dat de westerse kerk op dit punt haar kracht in kwijt geraakt. Met name ook in onze eigen gereformeerde gezindte is de openheid naar vreemdelingen, de gastvrijheid voor niet-kerkelijken, niet bijzonder groot te noemen. We houden projecten als het aanloophuis 'De Steiger' in Alkmaar in stand, maar is daarmee onze 'gastvrijheid' ingevuld? Het is onze overtuiging dat de kerk weer aan aantrekkingskracht zal winnen, als ze dit oerbijbelse principe beter in praktijk gaat brengen.

1.2.d. Gastvrij zijn en identiteit bewaren

Met nadruk willen we nog stellen dat gastvrijheid geen vrijblijvend gebeuren is waarbij je alleen maar aardig voor de ander bent en alles tolereert wat hij of zij bedenkt. Bij echte gastvrijheid geef je de warmte van je huis, maar ook de helderheid van je mening. Je verstopt je eigen visie niet in een wolk van aardigheid, maar laat je gasten duidelijk weten wat volgens jou de waarheid is. Er is een open communicatie en

een liefdevolle houding. De Christelijke gemeente hoeft haar boodschap en haar identiteit niet te verloochenen om gastvrij te zijn. Het is juist een uitdaging van formaat om onze gereformeerde belijndheid te combineren met de bijbelse gastvrijheid. Heldere woorden en warme daden zijn vanuit de bijbel, vanuit het voorbeeld van onze Heiland en de eerste gemeenten, een enorm vruchtbare combinatie. Als gastheer zijn we erg belangrijk. Treffend zegt Henri Nouwen: 'Een huis zonder gastheer is een spookhuis'.⁴

1.2.e. Drie niveaus van gastvrijheid

Bij het motto 'Naar een gastvrije kerk' zullen veel lezers direct aan de kerkdienst op zondag denken. Dat is maar een onderdeel. We onderscheiden bij het begrip gastvrijheid drie niveaus.

– *gastvrije gezinnen*

De gemeente bestaat uit leden die allemaal ergens wonen. Echte gastvrijheid begint daar waar je woont. Het zou dus geweldig zijn als de gezinnen van de gemeente hun deuren meer open stellen voor niet-kerkelijken. Als onze mensen meer relaties aanknopen met anders gezinden. Dan ontstaan er relaties die betekenis hebben en wordt naar we hopen echte interesse opgewekt voor het geloof. Hier ontdekken buitenstaanders de essentie van christelijk leven. Vanuit die huiselijke gastvrijheid kan op natuurlijke wijze ook doorgroei plaatsvinden naar de volgende twee vormen:

– *gastvrije groepen*

In veel gemeenten bestaan al bijbelgespreksgroepen. Het is erg belangrijk dat er nu ook zulke groepen komen die vooral uit niet-kerkelijken bestaan. Zij kunnen onder leiding van gelovigen de waarde van de van de Bijbel gaan ontdekken. De nieuw ontwikkelde Emmauscursus en Bijbelcursus spelen in op de behoefte aan materiaal voor zulke gastvrije groepen. In deze groepen kunnen de mensen een stukje gemeenschap ervaren en op natuurlijke wijze ingewijd worden in de hoofdzaken van het geloof.

– *gastvrije gemeenten*

Op allerlei manieren komen onze gemeenten in contact met niet-kerkelijken. Soms via rouw- en trouwdiensten, soms doordat leden een kennis meenemen. Soms doordat vanuit een bijbelcursus of Alfagroep interesse in kerkdiensten is ontstaan. Op dat punt is het van groot belang dat de gemeente gastvrij is. Die gastvrijheid krijgt gestalte in de houding van de mensen ten opzichte van de nieuwelingen, in de wijze waarop mensen worden welkom geheten, voorgelicht over de dienst, opgevangen worden na de dienst. Maar ook in de mate van verstaanbaarheid van de preek en het al of niet gebruiken van specifieke kerktalen en codes. Bij gastvrijheid in de gemeente spelen vele factoren een rol.

Per gemeente zal het enorm kunnen verschillen waar men speerpunten legt. De ene gemeente wil veel investeren in ontmoetingsdiensten, de ander gemeente kiest er voor om vooral gastvrijheid in de gezinnen en de persoonlijke missionaire betrokkenheid van de leden te stimuleren. Een andere gemeente zal juist het werken met groepen willen aanpakken.

Ideaal gezien moet aan alle drie de velden aandacht worden gegeven, zodat de niet-kerkelijken op alle niveaus ontdekken dat ze te doen hebben met een gastvrije gemeenschap die werkelijk het hart voor hen opent.

1.3 Missie

Vanuit de spits van gastvrijheid formuleren we als missie en opdracht van het deputaatschap: '*Door bezinning en begeleiding willen we gemeenten stimuleren tot meer openheid en gastvrijheid, opdat meer niet-kerkelijken onze Heere Jezus Christus leren kennen en zich bij de kerk voegen.*'

We lichten de diverse onderdelen van onze missie hieronder toe:

1.3.a. Kerntaak: stimuleren

'...gemeenten **stimuleren** tot meer openheid...'

Het Deputaatschap heeft een dienende taak. Onze kerkorde heeft vastgesteld dat evangelisatiewerk primair de taak is van de plaatselijke gemeente (Bijlage 16, artikel 3). De taak van het deputaatschap evangelisatie wordt in diezelfde regeling uiteengezet in de volgende taakvelden:

- a. bezinning op het wezen en de methoden van evangelisatie;
- b. opwekken, adviseren en voorlichten van kerkenraden en classes;
- c. adviseren en instrueren van werkers;
- d. toerusting van gemeentelieden tot persoonlijk getuigenis verzorgen/stimuleren;
- e. evangeliserende en toerustende lectuur verzorgen;
- f. financiële steun geven waar de kosten eigen krachten te boven gaan;
- g. bijstaan bij inzet van evangelisatiewerkers in gemeenten.

En voor de sectie beleid grootstedelijke gebieden komt daar nog bij:

- h. steunen van gemeenten met problemen in de grote steden ;
- i. een missionair diaconaal project ontwikkelen;
- j. stichten van nieuwe gemeenten te begeleiden;
- k. specifieke deskundigheid ontwikkelen;
- l. kerken toerusten op gebied van stadszending.

De hoofdlijn is dus dat de deputaten de plaatselijke gemeenten zo goed mogelijk ondersteunen bij het uitvoeren van hun taken.

1.3.b. Wie stimuleren we?

'...willen we **gemeenten** stimuleren tot...'

Het evangelisatiewerk is primair een taak van de gemeenten. De realiteit gebiedt ons te erkennen dat ons kerkgenootschap een rijke diversiteit aan gemeenten omvat. Al die verschillende gemeenten wil het deputaatschap graag dienen. De verschillen uiten zich op allerlei manieren, die allemaal van invloed zijn op het evangelisatiewerk.

- a) Er zijn **demografische** verschillen. Sommige gemeenten zijn jong en kinderrijk, andere gemeenten zijn sterk vergrijsd. De ene gemeente is groot, de andere gemeente telt maar enkele tientallen leden. Dat schept mogelijkheden of juist beperkingen voor het evangelisatiewerk.
- b) Er zijn verschillen in **geestelijke ligging en cultuur**. Dat uit zich in de keuze voor Bijbelvertaling in het beleid ten aanzien van liederen, in de thematiek van de prediking, in de uiterlijke presentatie en in tal van andere zaken. De kleur en cultuur van de gemeente is van invloed op de missionaire uitstraling en mogelijkheden.
- c) Er zijn **geografische** verschillen. De ene gemeente bevindt zich in stabiel plattelandsgebied, terwijl de andere gemeente zwaar te kampen heeft met de problematiek van de grote stad.
- d) Er zijn **materiële verschillen**. Sommige gemeenten zijn rijk en bezitten grote reserves, andere gemeenten sluiten jaar na jaar af met een begrotingstekort.
- e) Er zijn verschillen in **ervaring**. De ene gemeente doet al jarenlang evangelisatiewerk op allerlei manieren en fronten. De andere gemeente is er nog vrijwel niet aan toe gekomen.
- f) Er zijn verschillen in **menskracht**. De ene gemeente kan tientallen mensen mobiliseren voor evangelisatiewerk en in de andere zijn vrijwel geen kaderleden of medewerkers te vinden.

1.3.c. Hoe stimuleren we?

'Door **bezinning en begeleiding** willen we gemeenten stimuleren...'

De deputaten hebben de opdracht tot doorgaande bezinning. Met hulp van de consultants geven we dat vorm. We zorgen voor interne bezinning, maar we bieden die bezinning ook aan de gemeenten aan. Wat de gemeenten doen moet wortelen in het Woord en in een doordachte visie. Impulsacties en initiatieven die alleen uit gevoelens of enthousiasme voortkomen zien we als minder waardevol. Daarom besteden we een substantieel deel van het werk aan bezinning (zie hoofdstuk 2) Daarnaast is er ook begeleiding, in de vorm van voorlichting, kerkenraadsgesprekken, kader trainingen, gemeentecursussen etc. Daarbij houden we nadrukkelijk rekening met de verschillen in gemeenten en omstandigheden.

1.3.d. In welke richting stimuleren we?

'...stimuleren tot meer **openheid en gastvrijheid**...'

Elke tijd en situatie heeft zijn eigen speerpunten. We zijn ervan overtuigd dat de kerk in de huidige Nederlandse samenleving aan het begin van de 21^e eeuw vooral het begrip 'gastvrijheid' dient te praktiseren (zie ook par 1.2). De kloof is gegroeid. De cultuurverschillen tussen kerkelijken en niet-kerkelijken zijn fors. Het toetreden van mensen uit de wereld naar de kerk gebeurt maar mondjesmaat. Het wederzijdse onbegrip neemt toe. In die situatie is een gemeente nodig die de moed heeft om zich open te stellen voor de ander, die ander te verrassen met aandacht, zorg en liefde, met de blijde boodschap van het Evangelie in woorden en daden. 'Naar een gastvrije kerk' is een oerchristelijk motto wat voor alle tijden en plaatsen geldt en naar onze overtuiging zeker in de tijd waarin wij leven zinvol is.

Met het centraal stellen van 'openheid en gastvrijheid' beogen we niet de plaats van het Woord, van prediking en het vertellen van het Evangelie te verminderen. We willen die juist voluit honoreren, maar niet geïsoleerd van de levenspraktijk. Laat de zegenrijke woorden van God klinken in een sfeer van openheid en gastvrijheid. Dát is onze bedoeling.

We zijn ervan overtuigd dat elke gemeente die het levenwekkende Woord van Christus meedraagt, dat ook op eigen wijze, in eigen stijl, met passende en verantwoorde middelen mag uitdragen. Gemeenten hoeven geen kopie van elkaar te worden. Er is niet zoiets als een modelgemeente waar elke andere op moet gaan lijken. Daarvoor is de diversiteit in gemeenten, omstandigheden en doelgroepen te groot. Maar we zijn wel van mening dat elke gemeente daarbij dezelfde kant op zal gaan: naar een gastvrije gemeente. Voor iedere gemeente zal het goed zijn om het missionaire werk niet te beperken tot wat 'extra activiteiten', maar dit meer vorm te geven in een algehele sfeer van openheid naar de ander. Het missionaire karakter van de gemeente is niet de slagroom bovenop de taart, maar één van de hoofdingrediënten, die de hele taart smaak geeft. Met de belijdenis van Nicea (325) geloven wij nog steeds dat de kerk in haar totaliteit en haar diepste wezen apostolisch, gezonden is.

1.3.e. Waarom stimuleren we?

'...opdat meer niet-kerkelijken de waarde van het evangelie van onze Heere Jezus Christus leren kennen en zich bij de kerk voegen.'

De gemeenten richten zich bij het evangelisatiewerk op de niet-kerkelijken. Ook op dit terrein lopen we tegen een enorme diversiteit aan. Dé Nederlander bestaat niet meer. Zelfs in de tijd van de verzuiling was er toch nog wel een globale overeenstemming tussen veel Nederlanders in denken en levenshouding. Door individualisering en instroom van nieuwe medelanders is onze maatschappij echter in toenemende mate gefragmenteerd. De mensen die om onze kerken wonen zijn dus ook in sterke mate verschillend. Degenen die we met het evangelie willen bereiken zijn divers. Denk bijvoorbeeld aan moslims en daklozen, yuppen en Hindoes, Hollandse middenklassers en illegale Chinezen, dorpsjongeren en straatkinderen. De verschillen in leefomstandigheden, denken en presentatie zijn enorm. Als gemeente dienen we ons grondig te gaan verdiepen in de leef- en denkwereld van niet-kerkelijken, of op zijn minst in bepaalde groepen. De kloof tussen hen en ons wordt steeds groter. S. Paas heeft dat duidelijk in beeld gebracht.⁵ De brochure 'Thuiskomen' met interviews van tien toetreders tot onze kerken laat ook zien hoe lastig het voor niet-kerkelijken is om de drempel te nemen.⁶ Die verschillen in doelgroepen en omstandigheden stellen hoge eisen aan het missionaire werk. Daar is een rijke schakering aan middelen en werkwijzen nodig.

Ons diepste verlangen is dat zielen gewonnen worden voor het Lam. Dat mensen die nu nog vervreemd leven van God, zonder hoop in de wereld, door de gemeente de weg terug gaan vinden naar de Vader. Dat in onze moderne, multiculturele maatschappij de gemeente niet een antiquiteit wordt, maar een levende gemeenschap van betrokken mensen die oog en hart hebben voor de medemens, hoe verschillend die ook is. We verlangen dat de gemeente weer meer als de eerste gemeenten haaks durft staan op de heersende samenleving en radicaal wil treden in het voetspoor van haar Heere en Heiland, Jezus Christus. 'Anders en betrokken', zoals S. Wierda het op zijn kortst formuleert. Geheel anders dan de wereld en

tegelijk intens betrokken op diezelfde wereld. We willen met vreugde de deugden verkondigen van Hem die ons geroepen heeft uit de duisternis naar zijn wonderbaar licht! (1 Petrus 2:9)

2. Uitvoeringsplan

In het Uitvoeringsplan geven we aan de visie en missie concrete uitwerking. Hieronder vatten we de hoofdlijnen daarvan alvast samen:

2.1. *Bezinning*

We beschrijven hoe we de opdracht tot **doorgaande bezinning** vorm geven. Daarbij denken we aan onze eigen bezinning, maar ook aan het stimuleren van de kerk in al haar lagen tot grondige doordinking van het missionair gemeente zijn. We bespreken achtereenvolgens:

2.1.1. *Bezinning op het wezen van evangelisatie*

Missionair zijn is geen extraatje, maar een wezenskenmerk. Daar willen we de kerken graag van doordringen. Twee bijzondere punten van bezinning waren deze periode: 'zendingsgemeenten' en de positie van de evangelist.

2.1.2. *Bezinning op de resultaten van evangelisatie*

Leren van vroeger en leren van anderen is essentieel. We beschrijven dus welke lessen we getrokken hebben uit de onderzoeken en ervaringen van de laatste decennia.

2.1.3. *Bezinning op het proces in evangelisatie*

Het feit dat de meeste mensen niet plotseling, maar in een proces tot geloof komen, heeft implicaties voor het evangelisatiewerk. Daar bezinnen we ons ook op.

2.1.4. *Bezinning op de manieren van evangelisatie en begeleiding*

Niet elke methode is overal even geschikt. We bezinnen ons op criteria aan de hand waarvan we kunnen bepalen welke middelen en materialen in bepaalde gemeenten passen.

2.1.5. *Bezinning als continu proces*

We beseffen dat de noodzaak van bezinnen nooit ophoudt. Overal waar groei en ontwikkeling plaatsvindt, is onderzoek en zelfreflectie van belang. We hebben op een rij gezet hoe we de bezinning voor onszelf continueren en hoe we ook in alle lagen van de kerk (kerkenraad, evangelisatiecommissies, leden en meerdere vergaderingen) de bezinning kunnen stimuleren.

2.2. *Uitvoerend werk*

In deze paragraaf beschrijven we het **uitvoerende werk**. We geven weer hoe we gemeenten kunnen informeren, adviseren, ondersteunen en begeleiden en welke concrete producten we ontwikkeld hebben. We geven u ook een overzicht van de projecten die materiële steun van ons ontvangen. Een apart onderdeel is het werk van de sectie beleid Grootstedelijke gebieden.

2.2.1. *Werkomschrijving*

In het begeleiden van gemeenten onderscheiden we twee fasen: een zorgvuldige intake, plaatsbepaling en doelbepaling enerzijds en een traject met aanpak en middelen anderzijds.

2.2.2. *Instrumenten en werkmaterialen*

Deze paragraaf bevat een opsomming van diverse ontwikkelde materialen die ter beschikking staan van consultants, deputaten en gemeenten. U kunt daarbij denken aan studieboeken, bezinnende brochures, bijbelcursusmateriaal, kringleiderstraining, beleidstraject missionaire gemeente, lezingen, wijkonderzoek, handreiking bij visieontwikkeling, bijbelstudies, etc.

2.2.3. *Lopende projecten*

Dit deel geeft een overzicht van alle projecten in het land die door het deputaatschap financieel of anderszins gesteund worden. We steunden in de periode 2001-2004 o.a. projecten in Amsterdam Nieuw-West, gemeenteplanting Amsterdam-Centrum, Antwerpen, ICF Rotterdam-Charlois, Broek op Langedijk/Alkmaar, Ouderkerk aan den IJssel, kinderwerk in Zutphen, St. Evangelie en moslims, Wegwijzerkampen.

2.2.4. *Werkgroepen*

Het deputaatschap kent een flink aantal werkgroepen dat zich bezighoudt met deeltereinen van het beleid en de uitvoering. Deze paragraaf toont het overzicht.

2.2.5. *Sectie Beleid Grootstedelijke gebieden*

Een bijzonder deel van het uitvoerende werk komt voor rekening van de sectie BGG, die de kerken in de grote steden ondersteunt. Daarbij is zowel aandacht voor het standhouden van de gemeente in een krimpsituatie, als voor de nieuwe missionaire mogelijkheden die de steden bieden. Er is een consultant voor 50% benoemd (oktober 2002) Vanuit de sectie is in de periode 2002-2004 hulp en begeleiding geboden in Haarlem, Rotterdam-Charlois, Rotterdam-Centrum, Rotterdam-West, Breda, Den Haag, Amsterdam-Noord

2.3. *Evaluatie en rapportage*

In hoofdstuk 2.3 beschrijven we hoe we onze eigen activiteiten **evalueren** en daarover rapporteren. Belangrijk zijn daarbij de evaluaties van gemeenten en deelnemers na afloop van gedane activiteiten en gegeven begeleiding. Ook de deputatenvergaderingen staan voor een deel in het teken van evaluatie. Op gezette tijden, ter voorbereiding op de PS en de generale synode, wordt van het werk verslag gedaan aan meerdere vergaderingen.

Bijlage II bij paragraaf 3.1

A. Aangepaste instructie evangelisatieconsulent

Deputaten voor de evangelisatie ontvingen van de generale synode de opdracht om de plaatselijke kerken te steunen in hun evangelisatie-arbeid. Om hen te ondersteunen in de uitvoering van deze taak stellen deputaten in een parttime dienstverband (ca. 0,7 fte) een evangelisatieconsulent aan.

Opdracht

De landelijke evangelisatieconsulent dient deputaten voor de evangelisatie in de uitvoering van hun taak. Zijn primaire opdracht is de kerken meer bewust te maken van hun missionaire roeping in onze gesecculariseerde samenleving, de evangelisatorische activiteiten van de kerken te stimuleren en hen te dienen met toerusting.

Kerntaken

De opdracht is toegespitst op de volgende kerntaken:

- Hij bezint zich op wezen en methoden van het evangelisatiewerk. Hierin is een eerste opdracht de kerken te dienen met het uitwerken van hedendaagse gereformeerde evangelisatiemethoden.
- Hij houdt zich op de hoogte van de hedendaagse maatschappelijke ontwikkelingen, in het bijzonder die van de voortgaande secularisatie. Hij zoekt naar mogelijkheden tot evangelisatie die daarop zijn afgestemd.
- Hij rust de kerken toe met het oog op de ontmoeting en confrontatie met andere godsdiensten en culturen. Daartoe bezint hij zich op de toepassing van de apologetiek in het evangelisatiewerk.

Uitvoering

Zijn opdracht voert hij uit door onder andere:

- Het geven van instructie en toerusting in plaatselijke kerken en op klassicale en landelijke conferenties.
- Het onderhouden van contacten met klassicale deputaten en evangelisten.
- Het samenstellen van evangelisatie- en instructiemateriaal.
- Het meewerken aan periodieken die in opdracht van deputaten worden uitgegeven.
- Het adviseren van deputaten bij de ontwikkeling van nieuw beleid.
- Het leiding geven aan een adviescentrum voor de evangelisatie.

De prioriteit van de uitvoering wordt aangegeven door deputaten. In de uitvoering wordt de evangelisatieconsulent bijgestaan door een medewerker in part-time dienstverband (ca. 0,3 fte).

Verantwoording

Hij doet zijn werk onder verantwoordelijkheid van deputaten. Hij en zijn medewerker geven samen periodiek verslag van hun werkzaamheden aan deputaten.

B. Instructie consulent grootstedelijke gebieden

Deputaten voor de evangelisatie ontvingen van de generale synode de opdracht om kerken in de grootstedelijke gebieden met raad en daad bij te staan in het omgaan met de problemen, die verband houden met kerk zijn in de grote stad. Om hen te ondersteunen in de uitvoering van hun taak stellen deputaten in een parttime dienstverband (ca. 0,3 fte) een consulent grootstedelijke gebieden aan.

Opdracht

De consulent grootstedelijke gebieden ondersteunt deputaten voor de evangelisatie in de uitvoering van hun taak. Zijn opdracht is om kerken in de grootstedelijke gebieden te adviseren en toe te rusten bij het ontwikkelen van visie en beleid, opdat zij gemeenten van Christus kunnen blijven en gehoorzaam zijn aan hun roeping om het zout voor de aarde en het licht voor de wereld te zijn (Mattheus 5 : 13.14).

Kerntaken

De opdracht van de consulent grootstedelijke gebieden krijgt gestalte in de volgende kerntaken:

- Hij bezint zich op de positie van de christelijke gemeente in en haar verantwoordelijkheid voor de grote stad.
- Hij onderzoekt hoe kleiner wordende gemeenten in grootstedelijke gebieden kunnen blijven functioneren. Daarbij heeft hij aandacht voor de pastorale, missionaire, diaconale, financiële en kerkordelijke aspecten van de problematiek waarmee deze gemeenten geconfronteerd worden.
- Hij onderzoekt hoe gemeenten in grootstedelijke gebieden toegerust kunnen worden tot stadszending en hoe zij specifieke doelgroepen met het evangelie kunnen bereiken.
- Hij onderzoekt samen met gemeenten in grootstedelijke gebieden welke mogelijkheden er zijn om nieuwe gemeenten te stichten.
- Hij onderzoekt samen met gemeenten in grootstedelijke gebieden welke mogelijkheden er zijn om nieuwe missionair-diaconale projecten te ontwikkelen.

Uitvoering

De consulent grootstedelijke gebieden voert zijn opdracht uit door:

- Deputaten voor de evangelisatie en andere daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen te adviseren en te ondersteunen bij het uitvoeren van hun taak om kerken in de grootstedelijke gebieden met raad en daad bij te staan in het omgaan met de problemen, die verband houden met het kerk zijn in de grote stad.
- Gemeenten in grootstedelijke gebieden op hun verzoek te adviseren en toe te rusten bij het ontwikkelen van visie en beleid en te ondersteunen bij het gestalte geven daaraan.
- Gemeenten in grootstedelijke gebieden te stimuleren om – eventueel in samenwerking met andere plaatselijke kerken – nieuwe gemeenten te stichten en deze gemeenten op hun verzoek daarbij te adviseren en toe te rusten.
- Gemeenten in grootstedelijke gebieden te stimuleren om – eventueel in samenwerking met andere plaatselijke kerken – nieuwe missionair-diaconale projecten te ontwikkelen en daarbij zo nodig te adviseren.

- Alle gemeenten te stimuleren, dat zij met gemeenten in grootstedelijke gebieden meelevend en zo mogelijk hen assisteren of met hen samenwerken.

De prioriteit van de uitvoering wordt aangegeven door deputaten. In de uitvoering wordt de consulent grootstedelijke gebieden bijgestaan door een medewerker in part-time dienstverband (ca. 0,2 fte).

Verantwoording

Hij doet zijn werk onder verantwoordelijkheid van deputaten. Hij en zijn medewerker geven samen periodiek verslag van hun werkzaamheden aan deputaten.

C. Instructie organisatie- en toerustingsmedewerker

Deputaten voor de evangelisatie hebben een evangelisatieconsulent en een consulent grootstedelijke gebieden in dienst. Het betreft twee parttime functies van resp. ca. 0,7fte en ca. 0,3 fte. Beide functies worden bekleed door dezelfde functionaris. In de uitvoering van zijn taken wordt de functionaris ondersteund door een organisatie- en toerustingsmedewerker. De organisatie- en toerustingsmedewerker heeft een part-time dienstverband (0,5fte) waarin hij/zij voor ca. 0,3 fte de evangelisatieconsulent en voor ca. 0,2 fte consulent grootstedelijke gebieden ondersteunt.

Opdracht

De organisatie- en toerustingsmedewerker ondersteunt de evangelisatieconsulent en de consulent grootstedelijke gebieden in de uitvoering van zijn taken, met name op het gebied van organisatie en toerusting.

Kerntaken

De opdracht van de organisatie- en toerustingsmedewerker krijgt gestalte in de volgende kerntaken:

- Hij/zij voert in overleg met hem een deel van de organisatorische en administratieve taken van de evangelisatieconsulent/consulent grootstedelijke gebieden uit.
- Hij/zij voert in overleg met hem een deel van de taken van de evangelisatieconsulent/consulent grootstedelijke gebieden op het gebied van instructie en toerusting uit.

Uitvoering

De medewerker voert de genoemde taken uit door onder andere:

- Het op organisatorisch en administratief vlak onderhouden van een deel van de contacten, die verband houden met de instructie, toerusting en ondersteuning van de kerken. Te denken is aan overleg over spreekbeurten en toerustingsavonden, betrokkenheid bij de organisatie van conferenties etc.
- Het verzorgen van een belangrijk deel van de instructie en toerusting in plaatselijke kerken en op classisale en landelijke conferenties.
- Het meewerken aan het samenstellen van instructie- en toerustingsmateriaal.
- Het op organisatorisch en administratief vlak ondersteunen van de (deel)redactie van het informatieblad Doorgeven.

Verantwoording

Hij/zij verricht alle werkzaamheden onder verantwoordelijkheid van deputaten, in goed overleg met de evangelisatieconsulent/consulent grootstedelijke gebieden. De evangelisatieconsulent/consulent grootstedelijke gebieden en de organisatie- en toerustingsmedewerker geven samen periodiek verslag van hun werkzaamheden aan deputaten.

Bijlage III bij par. 7.3 en 7.4

Gelijkschakelen of inschakelen?

Rapport over 'zendingsgemeenten' in Nederland en de positie van de evangelist ten dienste van de generale synode 2004 van de Christelijke Gereformeerde Kerken

Proloog

'En de gehele vergadering werd stil...' (Handelingen 15:12).

Toen ds. H.J.Th. Velema op de generale synode van 2001 gloedvol vertelde over Gods zegen die werd ervaren in twee nieuwe initiatieven voor gemeentestichting in Almere en Rotterdam, was de aandacht voelbaar. De hele vergadering was stil, onder de indruk van het belang en de complexiteit van de materie. Velen voelden de noodzaak om met het oog op de voortgang van het werk in deze gemeenten in wording de kerkelijke regelgeving enigszins aan te passen. De vergadering gaf daarom twee opdrachten aan ons deputaatschap. In de eerste plaats werd ons gevraagd om de eigen positie van de 'zendingsgemeenten' in kaart te brengen en met concrete voorstellen te komen hoe we als kerken met deze gemeenten dienen om te gaan. Daarop volgde de opdracht om nadere studie te verrichten naar de positie van de evangelist.

We hebben ons intensief met beide opdrachten bezig gehouden. Gaandeweg hebben we het belang van de titelvraag ontdekt: 'Gelijkschakelen of inschakelen?' Moeten nieuwe gemeenten die voor een groot deel bestaan uit mensen die niet met onze kerkelijke cultuur zijn opgegroeid, worden gelijkgeschakeld? Moeten zij naar inhoud en vorm een kopie van ons worden? Of is het verstandiger om het accent te leggen bij 'inschakelen' in het evangeliewerk, in de wetenschap dat nieuwe toetreders meer relaties hebben in de wereld dan wijzelf?

Dit rapport doet verslag van gezegende ontwikkelingen op missionair gebied. In een seculariserend Nederland zijn ook nog goede dingen te zien, door Gods genade. Hoofdstuk 4 informeert daar breed over. We zijn verrast door de uitkomsten van gericht bijbelonderzoek. We hopen dat ook u bij het lezen van de hoofdstukken 3 en 6 daardoor verrast wordt. Uit het geheel rijst de serieuze mogelijkheid om in ons eigen land op relevante en bijbelse wijze missionair werk te doen.

We hebben gemeend het verslag van de bezinning op de eigen positie van 'zendingsgemeenten' en op de positie van de evangelist te mogen combineren. Beide bezinningsvelden zijn immers nauw aan elkaar verbonden.

Het rapport is onder verantwoordelijkheid van deputaten evangelisatie samengesteld door een commissie waarin ook vertegenwoordigers van deputaten buitenlandse zending zitting hadden. De commissie bestond uit di. A. Hilbers, A.P. van Langevelde, H. Last, drs. J. van Mulligen en evangelisatieconsulent A. Dingemans. Op de achtergrond hebben ook drs. H. van Eeken en dr. S. Paas meegedacht. Hoofdstuk 6 bevat het rapport over de positie van de evangelist. Dit is door ds. J. Nutma samengesteld. Hierover heeft als nieuwtestamenticus prof. dr. T.M. Hofman meegedacht.

We zijn niet van mening dat 'de gehele vergadering' van dit rapport stil moet worden. Integendeel, een goede meningsvorming is niet mogelijk zonder diepgaand gesprek. We hopen wel dat de vergadering van Handelingen 15 model mag staan voor dit gesprek. De situatie vertoont immers opmerkelijke parallellen. We hebben te maken met een gevestigde kerk, die geconfronteerd wordt met nieuwe doelgroepen en nieuwe gelovigen uit een totaal andere traditie. Dat schept spanningen en mogelijkheden. We hopen dat onze kerken dezelfde vrijmoedigheid mogen bezitten als de eerste gemeenten om in liefde en met een ruim hart aan anderen ruimte te bieden. Tot verheerlijking van Gods naam en tot uitbreiding van de kerk.

Namens deputaten evangelisatie,

Ds. J.J. Lof (2^e voorzitter)
Ds. A.C. van der Wekken (secretaris)

Leeswijzer

Het rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen' heeft een forse omvang. Gezien het belang en de complexiteit van de materie mag dat ook wel. Om de leesbaarheid te bevorderen hebben we na elk hoofdstuk een samenvattende conclusie opgenomen.

De opdrachten van de generale synode 2001 zijn in het rapport als volgt verwerkt:

1.1 Opdrachten	Verwerkt
a. te formuleren wat 'zendingsgemeenten' zijn;	Hfst 2, 3 en 4
b. zich te bezinnen op	
1. de relatie tussen 'zendingsgemeenten' en kerken binnen ons kerkverband;	Hfst 5
2. de weg waarlangs en kaders waarin het kan komen tot integratie van 'zendingsgemeenten' in ons kerkverband;	Hfst 5
3. de vraag wie de eerste verantwoordelijkheid dient te dragen voor de begeleiding van en zorg voor de 'zendingsgemeenten' en de daarin werkzame zendingswerkers/evangelisten;	Hfst 5 en 7
c. de kerkrechtelijke positie van 'zendingsgemeenten' te definiëren;	
d. de positie en de bevoegdheden van de evangelist te onderzoeken vanuit de gegevens die het Nieuwe Testament over hem aanreikt;	Hfst 5 en 8
e. regelingen voor 'zendingsgemeenten' in Nederland te ontwerpen in de geest van de kerkorde;	Hfst 6
f. na de studie in besluit 4 genoemd, de definitie en positie te formuleren van de zendingswerker/evangelist in de 'zendingsgemeente', alsmede de vereiste opleiding voor deze werker, in samenwerking met het curatorium van de TUA;	Hfst 8
g. hierover aan de volgende generale synode te rapporteren.	Hfst 7 en 8

Hoofdstuk 1: Nederland zendingsland

1.1. Christendom – niet blanke wereldgodsdienst

De wereld is in hoog tempo aan het veranderen. Politiek gezien zijn er enorme verschuivingen opgetreden, maar ook op geestelijk vlak. In Afrika is het aandeel christenen in de 20^e eeuw gegroeid van 6% naar 50%. In China groeit de kerk spectaculair met duizenden per dag. Zuid-Korea is van een boeddhistisch land veranderd in een natie waar het christendom een flinke plaats inneemt. In feite groeit het christendom bijna overal ter wereld, zowel door geboorten als door bekeringen.

De enige uitzondering is West-Europa. In ons werelddeel krimpt de kerk. Als de huidige trends doorzetten, is rond 2050 nog maar 1 op de 5 christenen een blanke westerling. De opmerking dat het christendom een derde wereldgodsdienst is geworden met wat rijke westerse supporters, zit niet ver naast de waarheid.

Vanuit kerkhistorisch perspectief heeft zich dus in de afgelopen eeuwen een enorme verschuiving voltrokken. De kerk van Christus is mondiaal geworden. De uitvoering van zijn opdracht om het evangelie tot aan de uitersten der aarde te brengen maakt vorderingen. Mochten er vanuit vroegere tijden nog gedachten of gevoelens in onze kerken resteren dat het christendom een blanke en westerse kleur heeft of behoeft, dan moeten we nu concluderen dat die visie achterhaald is. Het westen is van zendend gebied

in zendingsgebied veranderd. Het lijkt erop dat Koreanen en Afrikanen dat eerder ontdekt hebben dan wijzelf, gezien hun komst naar Nederland om zending te bedrijven.

1.2. *Nederland en de kerk*

In ons land is de kerkelijkheid sterk afgenomen. Volgens de kaartenbakken van de kerken is nog 38% van de Nederlanders lid, maar het aantal actief meelevenden ligt daar sterk onder en blijft steken bij 15%. In een stad als Almere is slechts 3% kerkelijk betrokken. De Tarwewijk in Rotterdam-Zuid telt nog maar 1,5% kerkelijk betrokkenen. Ook het begrip en de verdraagzaamheid richting kerk nemen af. Christenen stuiten steeds vaker op weerstanden. Daar is de kerk voor een deel ook zelf debet aan. Schandalen rond kerkleiders in Amerika schaden ook in ons land het vertrouwen in de kerk. De sterke introvertheid van veel kerken oefent geen aantrekkingskracht uit. Het gedicht van H.M van Randwijck is hier illustratief:

*Te vroeg vertraagde onze voet
We hebben ons te warm genesteld
En een weerbarstig fort gemetseld
Rondom een volk dat trekken moet.*

Dit neemt niet weg dat voor 'religiositeit' in ons land heel wat ruimte is. Van occultisme tot islam. Terwijl in Rotterdam de ene kerk na de andere sluit, wordt een moskee opgetrokken met 50 meter hoge minaretten.

Bij de volkstelling van 1898 noemde nog slechts 2% zich onkerkelijk. Bij de volkstelling van 1975 noemde 25% zich niet-kerkelijk. In 2000 was dat aandeel spectaculair gestegen naar 62%. De kerk van Nederland is in een eeuw tijd van overheersende meerderheid weggeleden naar een slinkende minderheid.

1.3. *Cultuurverschillen*

Nederland is niet alleen een zendingsland, het is ook nog een zeer gecompliceerd zendingsland aan het worden, vanwege de enorme diversiteit aan culturen die ons land en met name de grote steden kenmerkt. Het behoeft geen betoog dat de cultuur en denkwijze van Marokkanen, Antillianen of Chinezen sterk verschilt van de doorsnee cultuur van traditionele kerkgangers. De kloof tussen deze doelgroepen en onze gemeenten en erediensten is groot. Maar ook tussen autochtone Nederlanders en traditionele kerkgangers is er een kloof. Het merendeel van de Nederlanders denkt niet meer traditioneel, in vaste kaders en volgens algemeen aanvaarde normen, maar seculier. De wereld en cultuur van kerkelijk Nederland die eeuwenlang als een vaste grootheid werden beleefd, zijn bij talloze landgenoten volslagen onbekend geworden. Er groeit een geslacht op van mensen, die zelfs bij hun opa en oma geen bijbel meer kunnen vinden.

1.4. *De Christelijke Gereformeerde Kerken in het begin van de 21e eeuw*

Dat Nederland zendingsland geworden is, gaat aan de Christelijke Gereformeerde Kerken niet voorbij. De situatie waarin we ons als kerken bevinden is in één generatie ingrijpend veranderd. We hoeven daarover niet uit te weiden. We beperken ons tot die ontwikkelingen, die verband houden met onze missionaire opdracht.

1. Mensen die tegenwoordig bereikt worden via evangelisatiewerk zijn meer en meer mensen die cultureel volkomen vreemd zijn van het kerkelijk leven. Met andere woorden: de kloof is dieper geworden. Men kent niet meer de denkpatronen, de waarden en normen van christenen, laat staan dat men begrip zou hebben voor allerlei op zich waardevolle gewoonten die in de loop der jaren gegroeid zijn in de kerkelijk praktijk.
2. Onze samenleving kampt met een ongelooflijke weerzin tegen instituten. Ook de kerk lijdt daaronder. Niet alleen buitenkerkelijken, maar ook veel van haar eigen leden lopen aan tegen het bovenpersoonlijke karakter van het instituut kerk. Tegelijk is er wel een groot verlangen naar werkelijke gemeenschap en relaties. De kerk als instituut staat in een slechte reuk, maar telkens weer blijkt dat het gemeenschapskarakter van de kerk hoogst actueel is.
3. In de afgelopen jaren hebben verschillende mensen de weg naar onze kerken gevonden. De brochure *Thuiskomen*, die in 2003 onder verantwoordelijkheid van deputaten evangelisatie werd uitgegeven, geeft daar een mooi verslag van. Maar tegelijk moeten we erkennen dat hun aantal wel erg gering is, afgezet tegen dat van de kerkverlaters.
4. De bizarre situatie doet zich momenteel voor dat wij in het evangelisatiewerk waarschijnlijk heel wat meer mensen bereiken dan enkele tientallen jaren geleden, maar dat dit niet leidt tot een toename van kerkbezoek of kerklidmaatschap. Vanuit de groep 'buitenkerkelijken' komen op ons totale kerkverband jaarlijks maar enkele tientallen mensen over naar onze gemeenten. Dit is niet alleen in Nederland zo, maar ook bijvoorbeeld in Engeland. Er komen meer mensen tot geloof dan er kerkelijk worden. Het moet ons wat zeggen dat mensen die Christus vinden onze kerken niet kunnen vinden.
5. Momenteel worden heel wat buitenkerkelijke mensen bereikt via missionaire cursussen. Daar ontstaan vaak groepen mensen die wel grote belangstelling hebben voor het christelijk geloof, maar toch de stap naar het reguliere kerkelijke leven niet kunnen maken. De vraag is dan: wat moet er met deze mensen gebeuren? Op dit moment belanden zij nog te vaak tussen de wal en het schip.
6. Het thema 'gemeentestichting' komt steeds meer op de kerkelijke agenda. Het is aardig om te vermelden dat zeker zes Christelijke Gereformeerde Kerken serieus nadenken over of bezig zijn met gemeentestichting. In Amsterdam en Zaandam werken predikanten, die in hun beroepsbrief een uitdrukkelijke opdracht tot gemeentestichting hebben meegekregen. Dit betekent, dat – als God het werk zegent – er meer gemeenten zullen komen van mensen, die het gebruikelijke cg-leven niet kennen en die niet zijn opgevoed met de tradities en vormen die wij kennen. Wij kunnen dat als een probleem zien, maar ook als een vingerwijzing van God die blijkbaar nieuwe wegen gaat in onze tijd. Overigens zijn deze

wegen ook weer niet zo nieuw: in de gereformeerde traditie kennen we het verschijnsel 'kerkplanting' al minstens sinds Voetius, al had het toen betrekking op kerkplanting in overzeese zendingsgebieden. Als Nederland steeds meer zendingsland wordt, kunnen we gemeentestichting echter niet meer beperken tot die gebieden.

7. Er zijn kerken, die bijzondere samenkomsten beleggen met een evangeliserende doelstelling. Deze kerken merken, dat zich rond de samenkomsten – als ze aanslaan – een eigen publiek verzamelt van mensen (jongeren, rand- en buitenkerkelijken) die de reguliere diensten niet (willen) bezoeken. Zij voelen zich hier thuis en beschouwen dit als 'hun' dienst. In feite vormt zich hier een soort nieuwe gemeente binnen de bestaande. Ook hier geldt: zien wij dit als een probleem dat opgelost moet worden of kunnen wij accepteren dat hier iets nieuws begint? Welke status geven wij zo'n groep?
8. Met het toenemende multiculturele karakter van onze samenleving, zeker in de grote steden, doet zich nog een andere kwestie voor. Naarmate meer allochtonen met het evangelie bereikt worden en naarmate meer allochtonen die al christen waren zich in gemeenten verzamelen, komen onze kerken voor de vraag te staan: hoe reageren wij daarop en wat kunnen wij voor hen betekenen? Allochtonen voelen zich vaak niet thuis in erediensten zoals wij die houden.

1.5. Conclusie

We leven in een wereld vol veranderingen. De westerse kerk marginaliseert. De kloof tussen kerk en wereld wordt in ons land steeds dieper. Mensen met belangstelling voor het christelijk geloof kunnen de weg naar onze kerken nauwelijks vinden en ervaren een enorm cultuurverschil.

1.6. Opdracht

We zullen ons als Christelijke Gereformeerde Kerken meer bewust moeten worden van de noodzaak van en de mogelijkheden voor zending in eigen land. De nood der tijden en het 'magere' resultaat van ons evangelisatiewerk tot nu toe dwingen ons allereerst tot ootmoed en bescheidenheid. Verder vragen ze om grondige bezinning op de vraag hoe we onze gemeenten kunnen revitaliseren, zodat we door Gods genade winnen aan missionair elan en aantrekkingskracht. Maar ook vragen ze om een eerlijk onderzoek of nieuwe wegen ook begaanbaar zijn, bijvoorbeeld de weg van 'zendingsgemeenten'.

Hoofdstuk 2: Zendingsgemeenten

2.1. De naam 'zendingsgemeente'

De Engelse missioloog Lesslie Newbigin wijst erop dat 'missions' in het verleden activiteiten waren die behoorden tot het exterieur van het kerkelijke leven. Zendingsposten werden gevestigd waar de kerk niet was – in Azië, Afrika, in de sloppenwijken van een stad of onder zigeuners, daklozen en andere mensen aan de rand van de samenleving. In veel van zulke situaties was een 'zendingsgemeente' een tweederangsgemeente in de arme wijken van de stad, terwijl de gemeente in de gegoede buurt gewoon 'de' kerk was. In sommige kringen was een 'missionaire gemeente' een kerk die nog niet de status had bereikt van een 'gewone' kerk. Deze praktijk werd volgens Newbigin weerspiegeld in de theologische training, waar missiologie of evangelistiek wel werden gedoceerd als elementen van de praktische theologie, maar niet centraal stonden in het onderwijs in de christelijke leer. Kortom, de kerk stond zending toe en faciliteerde het, maar zij was zelf geen zendingskerk.

In dit rapport gaan we ervan uit dat onze kerken ten diepste zendingskerken zijn. Het missionaire karakter van de gemeente staat niet ter discussie. Ook niet als we in verband met bepaalde nieuwe ontwikkelingen en initiatieven op het gebied van gemeentestichting de naam 'zendingsgemeente' gaan hanteren. Deze benaming, die door de synode van 2001 als werknaam gekozen is, willen we vasthouden. Alternatieven zoals 'startgemeente' of 'pioniergemeente' zijn overwogen, maar voldoen niet om diverse redenen. Ze zijn ongebruikelijk of benadrukken iets dat niet het meest essentieel is.

De naam 'zendingsgemeente' geeft als geen andere aan dat er een sterke relatie ligt tussen door God gezegend zendingswerk en het ontstaan van een nieuwe gemeente. Geen tweederangsgemeente, zoals Newbigin signaleerde, maar een nieuw, weer iets ander blaadje aan de boom van Christus' kerk.

2.2. Definitie

We definiëren een zendingsgemeente als:

'een gemeente die ontstaan is uit recente missionaire arbeid en die zichzelf in afhankelijkheid van de Heilige Geest ook weer toewijdt aan missionaire arbeid.'

Daarbij gaan we ervan uit, dat in de zendingsgemeente het kerkelijk leven wordt geordend naar de Heilige Schrift in trouw aan de belijdenisgeschriften en in de geest van de in onze kerken geldende kerkorde.

2.3. Aanleiding voor gedachtevorming

De generale synode van 2001 heeft uitvoerig over het fenomeen zendingsgemeenten van gedachten gewisseld, doordat ze geconfronteerd werden met twee 'gemeenten', die zich bij onze kerken wilden aansluiten. Het ging om groepen gelovigen behorend tot 'De Wegwijzer' te Almere en de International Christian Fellowship te Rotterdam.

Beide initiatieven vertoonden verheugende trekken: in een tijd van kerkelijke neergang waren er christelijke gemeenten aan het ontstaan die reële aantrekkingskracht uitoefenden op de mensen van nu. Twee specifieke situaties die binnen de definitie van zendingsgemeenten vallen. Twee situaties waarbij nieuwkomers zich afhankelijk van ons opstelden en onze steun en aanvaarding vroegen, maar waarbij we ook zelf heel goed zouden kunnen profiteren van hun ervaringen en lessen. Twee situaties waarbij heel duidelijk een gemeente groeide vanuit missionaire arbeid, die zichzelf ook weer wil toewijden aan de opdracht om een missionaire gemeente te zijn. Daarbij was het tot vreugde dat men in beide situaties met overtuiging de bijbelse waarheden en de gereformeerde leer wilde vasthouden en uitdragen. Velen in

onze kerken hebben met een ruim hart en innerlijke vreugde het werk van God in deze beide initiatieven erkend en beseft dat hier voor ons belangrijke lessen uit te leren zijn. Nu we drie jaar verder zijn kunnen we verschillende dingen leren uit deze twee situaties.

2.4. Almere, De Wegwijzer

De verdere ontwikkelingen in Almere laten zien dat het nog niet zo eenvoudig is voor een zendingsgemeente om in een gevestigd kerkverband een plek met wat ruimte te krijgen. We komen daar later nog op terug en vermelden hier slechts dat het voor een op zichzelf staande, niet uit het missionair werk van een bestaande Christelijke Gereformeerde Kerk voortgekomen groep gelovigen blijkbaar niet meevalt om aansluiting te vinden. In Almere kon geen overeenstemming bereikt worden tussen 'De Wegwijzer' en de plaatselijke samenwerkingsgemeente CGK/NGK. 'De Wegwijzer' kon zich niet beroepen op een meerdere vergadering en is uiteindelijk een eigen, zelfstandige weg gegaan. Velen hebben dat als een verlies en een gemiste kans ervaren.

2.5. Rotterdam, ICF

De ICF in Rotterdam heeft wel een kerkelijke status gekregen. Zij is op 15 november 2002 door de classis Rotterdam geaccepteerd als 'anderstalige wijkgemeente' van de CGK Rotterdam-Charlois. Daarbij is gebruik gemaakt van bijlage 52 van de kerkorde over de grote stadskerken. De classis heeft een 'tijdelijke regeling' goedgekeurd, die aan de zendingsgemeente ruimte geeft om met enkele kerkordelijke bepalingen om te gaan op een wijze die past bij haar specifieke situatie (de 'tijdelijke regeling' is als bijlage bij dit rapport gevoegd). Het gaat met name om het bij uitzondering toelaten van binnen- en buitenlandse predikanten uit andere kerken van gereformeerde belijdenis tot het voorgaan in de diensten, het houden van één dienst per zondag en het zingen (naast de psalmen) van liederen die door de kerkenraad op bijbels gehalte zijn getoetst. De ICF heeft een kerkenraad van 4 ouderlingen en 3 diakenen. Bijna de helft van de ambtsdragers is allochtoon. De voorganger, drs. Th. Visser, heeft van de classis volgens art. 3 K.O. het recht gekregen om een stichtelijk woord te spreken. De sacramenten worden steeds door christelijk-gereformeerde predikanten bediend. De gemeente vindt het jammer dat dit vanwege de kerkorde niet door de eigen voorganger kan gebeuren.

De gemeente is in de periode 2001-2004 gegroeid van 20 naar ca. 140 leden en doopleden en het bezoekersaantal bij de zondagse dienst van 60 naar ongeveer 200. Van de leden is 50% Nederlands, 13% komt uit Afrika, 18% uit China, 14% uit het Midden-Oosten en 15% uit andere delen van de wereld (met name Oost-Europa en Amerika). Bijna 20% van de leden is afkomstig uit overwegend islamitische landen. Kortom: een multiculturele gemeente die groeit en in de stad een teken is van Gods verenigende liefde en genade.

Wat de kerkordelijke inbedding betreft: nadat de classis Rotterdam haar goedkeuring had gegeven aan een KAZ-constructie, waarbij de Christelijke Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Charlois bestond uit twee wijkgemeenten, een Nederlandstalige en een anderstalige, is de Nederlandstalige wijkgemeente helaas per 17 december 2003 opgeheven door gebrek aan leden, ambtsdragers en toekomstperspectief. Vanaf dat moment is de anderstalige wijkgemeente de voortzetting van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Charlois. In afwachting van nadere synodale regelingen staat een commissie van begeleiding vanuit de classis de kerkenraad terzijde bij enkele aangelegene punten waar in het verleden de KAZ in meedacht.

2.6. Andere initiatieven

Niet alleen deze twee situaties doen zich voor. In de drie jaren na de synode van 2001 zijn ook op andere plaatsen in het land hoopgevende initiatieven ontplooid. Op verschillende plaatsen slagen gemeenten erin om in de verkondiging van het evangelie een brug te slaan naar de onkerkelijk medemens.

Zonder volledig te zijn noemen we initiatieven in Amsterdam-Centrum, Deventer en Zwolle. De kerkenraad van Amsterdam-Centrum heeft aan haar predikant de opdracht gegeven om zich naast het werk in de gemeente in te zetten voor gemeentestichting. In Deventer is besloten om over te gaan tot gemeentestichting in de wijk 'De Vijfhoek' volgens het 'dochterkerkmodel'. In Zwolle wordt iedere zondag een zgn. 'Ontmoetingsdienst' gehouden, die o.a. door veel mensen van hun Alphagroepen wordt bezocht. Op andere plaatsen zijn vergelijkbare initiatieven in voorbereiding.

Duidelijk is dat denken over gemeentestichting en de positie van zendingsgemeenten steeds belangrijker wordt. We moeten niet alleen zoeken naar een passende oplossing voor de knelpunten die we in 2001 zagen. We moeten ook anticiperen op missionaire initiatieven, die in de toekomst steeds vaker genomen zullen worden.

2.7. Conclusie

Zendingsgemeenten, uit recente missionaire arbeid ontstane gemeenten die zich ook zelf wijden aan missionaire arbeid, zijn een verschijnsel waar we niet omheen kunnen. Ze bieden nieuwe missionaire mogelijkheden in onze ontkerkelijkt samenleving.

2.8. Opdracht

We dienen na te gaan of er vanuit de bijbel en de belijdenis een solide basis is om ruimte te geven aan zendingsgemeenten. Waar de Geest de kerken leidt en de Schrift wegen opent, kunnen wij volgen.

Hoofdstuk 3: Bijbel, confessie en kerkorde over zendingsgemeenten

3.1. Prototype: Antiochië

De situatie waarin onze kerken nu verkeren is uniek vanwege Gods doorgaande werk. Om die reden zullen we in de bijbel geen exact gelijke situatie aantreffen. Dat wil niet zeggen dat we geen richtlijnen voor ons handelen nu kunnen vinden. Integendeel: in het Nieuwe Testament komen tal van situaties voor die gelijke trekken vertonen, waaruit we principes kunnen afleiden die in 2004 nog richtinggevend zijn.

Als we uitgaan van de definitie van de zendingsgemeente zoals die bij 2.2. gegeven is, valt direct de parallel met het bijbelse Antiochië (in Syrië) op. Het is duidelijk, dat het hier – anders dan in onze situatie – gaat om het binnengaan van een nieuwe fase in de heilshistorie: het evangelie breekt zich baan vanuit het Joodse volk naar de heidenwereld. Hedendaagse ontwikkelingen in verband met zendingsgemeenten mogen we daaraan niet gelijkstellen. Hoewel dus de situatie niet identiek is, valt er wel te spreken van een leerzame analogie met de gemeente van Antiochië.

- a. Ze is geboren uit missionaire arbeid (Hand. 11 :19). Er is door het spontane getuigenis van gelovigen een nieuwe vergadering van gelovigen ontstaan (Hand. 11 :21), niet door bewust zendingswerk.
- b. De gemeente heeft zich zelf ook weer toegewijd aan missionair werk, wat blijkt uit de uitzending van Paulus en Barnabas (Hand. 13 :1-3).
- c. Er is een relatie met een moederkerk en een daaruit voortvloeiende ordening van het kerkelijk leven naar de regel van de Schrift (Hand. 15 :23-31), in gehoorzaamheid aan de leiding van de Heilige Geest (Hand. 15 28).

De situatie in Antiochië vertoont nog meer vergelijkbare trekken. Bijvoorbeeld dat binnen de moederkerk in Jeruzalem vragen rezen over het functioneren van de zendingsgemeente Antiochië. Sommigen in de gevestigde kerk vroegen zich af waarom het daar in Antiochië wat vrijer toeging en of dat wel kon. Allerlei joodse wetten waar zijzelf zo aan hechten, bleken in Antiochië niet relevant te zijn en men stelde daar indringende vragen bij. Zelfs zo zeer dat de echtheid van de bekeringen van de heidenen in twielf werd getrokken (Hand. 15 :1.2).

Die kwestie raakt ook het verschijnsel zendingsgemeenten in onze kerken. Ook onder ons leeft de angst dat zendingsgemeenten veel meer vrijheden zouden krijgen dan gewone gemeenten en komt de gedachte op dat een zendingsgemeente alleen echt werk van God kan zijn als ze zich volledig aan alle geldende regels van onze kerken conformeert. Die omstandigheid is voor ons een reden te meer om goed naar Hand. 15 te kijken.

3.2. Kerk en koninkrijk

Zending gaat over de bekering van mensen, maar ook over de bekering van kerken. Het is belangrijk dat te zien. De kerk beheerst de zending niet. Het is Gods werk en de kerk dient te volgen. Het lijkt ons dat dit een uiterst belangrijke vaststelling is bij de vraag naar onze omgang met zendingsgemeenten. Hier moeten we ook goed letten op ons taalgebruik. Als we zendingsgemeenten benoemen als een 'probleem' dat moet worden opgelost, wat zou de Heere dan vinden van dergelijk taalgebruik?

God bouwt zijn koninkrijk. De kerk is daar een gestalte van, maar zij mag ook dienen bij de uitbreiding van dat koninkrijk. Wat zij nooit mag doen, is zichzelf voor het koninkrijk schuiven. Dat doet zij wanneer zij zichzelf verabsolueert. Een nieuwe christen, maar ook een nieuwe gemeente mag niet gerekruteerd worden voor de heersende kerkcultuur, alsof die de eindterm van ons handelen zou zijn. Het gaat niet om gelijkshakeling aan de kerk, maar om inschakeling in het koninkrijk. Ons kerkverband zal nieuwe gemeenten moeten dienen om koninkrijkskerken te zijn. En andersom zal zij van die nieuwe gemeenten nederig moeten willen leren wat het betekent om koninkrijkskerk te zijn.

3.3. Leren van nieuwelingen

In Hand. 10 en 15 lezen we dat de eerste gemeente ook moest leren van nieuwelingen. God maakt ons iets duidelijk door hen. Wanneer Petrus naar de heiden Cornelius gaat, lezen we van de bekering van Cornelius en zijn huis. Maar ook Petrus keert terug als een veranderd mens. Wanneer hij later op het apostelconvent in Jeruzalem spreekt over de toelating van heiden-christenen zonder de voorwaarde van de besnijdenis (Hand. 15), geeft hij een aantal uiterst belangrijke criteria die ook ons kunnen helpen bij de verwelkoming van nieuwe christenen en nieuwe kerken:

1. *God kent de harten* (Hand. 15 : 8). Petrus begint met het goddelijk initiatief. Vooraf aan elke beoordeling van ons moet staan dat God het binnenste van mensen peilt en doorziet. Dat moet ons nederig maken en ervoor doen waken dat wij een toetredingsproces geheel willen inkaderen en beheersen met criteria en kenmerken. Gods werk staat voorop.
2. *God heeft hun de Heilige Geest gegeven*, net als aan ons (Hand. 15 : 8). Petrus wijst hier blijkbaar op uiterlijke tekenen van Gods Geest bij de nieuwe gelovigen. Dat is een stilzwijgende verwijzing naar dat andere uiterlijke teken: de besnijdenis. Door het uiterlijke teken van de besnijdenis werd men ingelijfd in Israël. Geloof in Christus en het ontvangen van de Geest betekent dat men ingelijfd is in het nieuwe volk van God, dat bestaat uit Joden en heidenen samen. God heeft laten zien dat de heidenen erbij horen. Petrus (en de anderen) hebben die tekenen blijkbaar herkend. Er staat niet hoeveel van de Heilige Geest bij de nieuwe gelovigen zichtbaar was, maar er waren tekenen dat Hij er was. Hij was tot hen gekomen, niet op basis van hun wetbetrachting, maar door het verkondigde evangelie (Gal. 3 : 2).
3. *God heeft geen onderscheid gemaakt* tussen ons en hen en heeft door het geloof hun hart gereinigd (Hand. 15 : 9). De besnijdenis was het teken van reiniging en heiliging van het vlees, het teken van het verbond, van 'erbij horen'. Petrus zegt hier: als God geen verschil maakt, moeten wij het ook niet doen. Hun hart is gereinigd, niet door de besnijdenis (of door welk ander voorschrift dan ook), maar door het geloof.

Petrus eindigt zijn toespraak met een oproep die een verbluffende rolomkering bevat. Verbluffend, in elk geval tegenover hen die niet konden geloven dat het allemaal 'echt' was met die heidenen die christen wilden worden. Petrus maakt duidelijk dat deze toetreders de gemeente confronteren met de diepste kern van geloven uit genade. Hij zegt (Hand. 15 :10.11): 'Nu dan, wat stelt gij God op de proef door een juk op de hals der discipelen te leggen, dat noch onze vaders, noch wij hebben kunnen dragen? Maar door de genade van de Heere Jezus geloven wij behouden te worden op dezelfde wijze als zij. En de gehele vergadering werd stil...'

Dit is nu echt een heilzame stilte! De kerk beheerst Gods zending niet. De Heilige Geest leidt dit werk en Hij zal de kerk voortdurend verrassen en haar dwingen stil te houden en te luisteren.

Als ons geloof in genade alleen iets voorstelt, betekent dat een uiterst bescheiden benadering van nieuwe gemeenten, waarbij we er altijd op gespist zijn om onze dankbaarheid aan God uit te spreken. Hier past geen kritische afstandelijkheid. Sterker nog, zo'n houding zou tot ons eigen onheil kunnen zijn. Petrus spreekt hier van 'God op de proef stellen' door oneigenlijke voorwaarden te stellen. Wat wij zullen moeten afwijzen, is elke poging om een proces van toetreding te reduceren tot gelijkschikking aan onze cultuur en gewoonten. Wij zullen zo'n proces niet moeten willen beheersen, maar dienend en dankbaar optreden. En steeds zullen wij terug moeten naar de kernvraag: werkt God hier? Zijn er vruchten van de Geest te zien? Is er sprake van geloof? Bouwt God zijn koninkrijk?

3.4. Integratie

De Bijbel leert ons niet alleen iets over het concept van zendingsgemeente, maar ook over het integratieproces. In het boek Handelingen vinden we een aantal richtlijnen m.b.t. integratie.

3.4.1. Integratievoorbeeld

Het integratieproces in Hand. 11 en 15 toont de diepe relatie tussen Antiochië en Jeruzalem. We herleiden daaruit de volgende kenmerken:

- Het meeleven met elkaar's noden: Antiochië steunde Jeruzalem in de tijd van honger materieel.
- De bezoeken die ze bij elkaar aflegden: er was een goed contact en men wist wat er bij de ander speelde. De profeten Judas en Silas uit Jeruzalem functioneerden probleemloos in Antiochië en Silas bleef daar (Hand. 15 : 32). En ook Barnabas vervulde Jeruzalem voor Antiochië.
- Het herkennen van Gods werk in elkaar: Barnabas verheugde zich toen hij de vruchten van genade waarnam in die nieuwe zendingsgemeente.
- Het accepteren van geestelijk gezag: Antiochië aanvaardde de raad van Barnabas en later ook de instructie van de vergadering van Jeruzalem.
- Het oog hebben voor verschillen in situatie en het accepteren van daaruit voortvloeiende ruimte in regelgeving: terwijl in Jeruzalem ook christenen nog besneden werden, achtte men dat voor de heidenen niet meer essentieel. Dat verschil in benadering werd geaccepteerd binnen de eerste gemeenten.

Een zegenrijke integratie van zendingsgemeenten zal vooral door deze aspecten gekenmerkt worden. Hieronder zullen we proberen die bijbelse principes naar onze tijd en situatie te vertalen.

3.4.2. Gemeenschap

Het is van groot belang dat zendingsgemeenten en al langer bestaande gemeenten onderling een goed contact hebben. Ze moeten met elkaar meeleven, niet alleen door formele vormen als kerkvisitatie, maar ook door spontaan bezoek en andere ontmoetingsmomenten. De zendingsgemeenten zullen zo open mogelijk over hun functioneren moeten communiceren en publiceren, zodat mensen in andere gemeenten daar in mee kunnen leven. Het vertellen van wat God doet is daarbij belangrijker dan het breed uitmeten van materiële zaken (Hand.14 : 27).

De gemeenschap krijgt ook gestalte in de deelname aan meerdere vergaderingen en andere gezamenlijke ontmoetingsmomenten.

In het bijzonder kan de gemeenschap geïmplementeerd worden als een gemeente een aparte vriendschapsband aangaat met een zendingsgemeente. Deze jumelages zijn niet alleen materieel en financieel gekleurd, maar ook nadrukkelijk bedoeld voor het onderling delen van geestelijke zegeningen.

Als de zendingsgemeente een deel- of een wijkgemeente is van de moedergemeente, is er ook veel gemeenschap doordat leden uit de moedergemeente participeren in het opstarten van de zendingsgemeente.

3.4.3. Steun

Het materiële en financiële aspect is ook van belang bij integratie. In het Nieuwe Testament zien we herhaaldelijk dat de zendingsgemeenten hun moedergemeente bijstaan (Hand. 11 : 29; 2 Kor. 8 en 9), maar Paulus legt er nadruk op dat het ook omgekeerd kan. In 2 Kor. 8 :14 schrijft hij dat het er alleen van af hangt waar op een bepaald moment respectievelijk de overvloed en het gebrek zijn. Een rijke gemeente kan een armzalige zendingsgemeente steunen, maar een rijke zendingsgemeente kan ook een verarmde traditionele kerk bijstaan.

In onze situatie zal de eerste situatie het vaakste voorkomen. We zien het als een taak van de moedergemeenten en van rijke bestaande kerken om zendingsgemeenten van de benodigde middelen te voorzien. Dat kan via jumelages en collectes, maar ook landelijk via steun van deputaatschappen.

3.4.4. Differentiatie

De integratie van zendingsgemeenten in ons kerkverband zal voldoende recht moeten doen aan de forse verschillen die er zijn tussen de cultuur van onze huidige gemeenten en die van zendingsgemeenten. Net zoals de eerste gemeenten zullen we onderlinge verschillen in kerkelijke praktijk moeten accepteren in liefde. Dat houdt in dat we op het vlak van kerkelijke regelgeving niet voor elke gemeente exact dezelfde eisen kunnen laten gelden.

3.4.5. Gezag en regelgeving

Antiochië accepteerde het geestelijk gezag van Barnabas en hield zich aan de instructies van de vergadering uit Jeruzalem. Integratie houdt dus ook in het erkennen van geestelijk gezag. Zendingsgemeenten die binnen ons kerkverband functioneren staan in de ontstaans- en groeifase principieel onder het gezag van de kerkenraad van de moedergemeente. De werkers in de zendingsgemeente staan ook onder verantwoordelijkheid van die kerkenraad. De zendingsgemeenten leggen ook (indien nodig via de moedergemeente) aan de classis verantwoording af. Zo wordt er voor gezorgd dat de zendingsgemeente niet een werkplaats voor hobbyisten wordt, waar ieder met de beste bedoelingen maar doet wat goed is in zijn of haar ogen. De God van de bijbel wil dat alle dingen met orde geschieden (1 Kor. 14). Op de kerkordelijke positie van de zendingsgemeente komen we in hoofdstuk 5 nog terug. Daarbij mogen we niet in strijd komen met artikel 85 van de kerkorde, dat geen kerk over een andere kerk zal heersen.

3.5. Herinnering

De kerk is geroepen Gods grote daden te verkondigen. Blijkens de context van 1 Petr. 2 : 9,10 doet zij dat in de dankbare herinnering dat zij niet vanzelfsprekend is ontstaan. De kerk zoals zij nu bestaat, een gemeente waarin ook de heidenen (onder wie de meeste christelijk-gereformeerden gerekend moeten worden) zijn ingesloten, is er alleen dankzij Gods ontferming.

Een belangrijke motivatie van gastvrijheid in het OT en van zending in het NT is de herinnering aan wie wij eerst waren – slaven en vreemdelingen – en wie wij door Gods genade nu mogen zijn. Alleen vanuit dit perspectief zal de CGK de juiste en bijbelse bescheidenheid kunnen opbrengen om nieuwe mensen en nieuwe gemeenten welkom te heten.

3.6. De Grieken een Griek

De kerk is geroepen om dienstbaar te zijn. Paulus houdt dat de Korinthiërs voor en vermeldt daarbij zijn eigen verlangen om 'allen dienstbaar te zijn', met als doel om er zoveel mogelijk te winnen voor het Evangelie (1 Kor. 9 :19). Missionair zijn gaat gepaard met dienstbaarheid.

Als Paulus de gedachte van dienstbaarheid gaat uitwerken in 1 Kor. 9, benadrukt hij de noodzaak om zo dicht mogelijk bij de ander te komen. Hij wil de Joden een Jood zijn, de Grieken een Griek, de zwakke een zwakke, ja allen alles (verzen 19-22).

Toen de Zoon van God mens werd, nam Hij de gestalte van een dienstknecht aan, schrijft Paulus in (Fil. 2 : 1-9). Hij ging in in de realiteit van het leven, zonder zijn identiteit op te geven. Zo is ook de kerk geroepen om in haar context in te gaan'. Zij blijft aan de binnenkant dezelfde, maar neemt verschillende vormen aan in verschillende situaties. Daarbij heeft ze net als Paulus de intentie om door 'de Joden een Jood en de Grieken een Griek te zijn', zoveel mogelijk mensen te winnen voor het Evangelie (1 Kor. 9 : 27v).

Paulus deed geen water bij de wijn als het om het Evangelie ging. Het ging hem in steeds wisselende omstandigheden ten diepste altijd weer om Jezus Christus en die gekruisigd (1 Kor. 2 : 2). Wee hem die een ander evangelie gaat prediken! Maar als het om uiterlijke of minder essentiële dingen ging, wist Paulus zich vol liefde aan te passen aan zijn gehoor.

Deze houding hebben wij nu ook weer nodig. De erkenning dat Nederland zendingsland geworden is, kan niet zonder gevolgen blijven, maar vraagt om een actieve zendingshouding. In de missionaire situatie van Nederland in de 21^e eeuw komt het aan op standvastige flexibiliteit. Standvastig als het gaat om de leer en de principes. Flexibel als het gaat om ruimte geven aan de ander, de nieuwe gelovigen die cultureel zo anders dan wij zijn opgegroeid. Zo kan het gebeuren, dat de vormgeving van bijv. de samenkomsten in een dorpsgemeente in Oost-Groningen enigszins verschilt van die in een nieuwe gemeente in Amsterdam. Ze zijn beide christelijk-gereformeerd en de boodschap van verzoening door het kruis klinkt in beide gemeenten, maar de 'dienstbaarheid' vraagt om aanpassing van de vormen, 'opdat we er enigen zouden winnen'.

3.7. De nieuwtestamentische gemeente: apostolisch en missionair

De kerk is volgens Nicea 'apostolisch'. Zij is ontstaan uit zending en is zelf naar haar aard zendingskerk. Dat wil meer zeggen dan dat zij 'aan zending doet'. Zij ademt in al haar activiteiten, in haar verkondiging en vorming een missionaire geest. Om W. Verboom te citeren: 'Het missionaire is niet alles, maar alles in de gemeente is wel missionair'.⁸

Het missionaire karakter van de gemeente wordt overal in het NT als vanzelfsprekend voorondersteld. In zijn prachtige studie *Het missionaire karakter van de christelijke gemeente volgens de brieven van Petrus en Paulus* heeft D. van Swigchem dat overtuigend aangetoond.⁹ Ook A. Noordegraaf heeft dat uitgebreid beschreven in zijn *Vijf broden en twee vissen*.¹⁰ Te denken is verder aan het artikel van J.P. Versteeg, 'De bijbelse fundering van het zendingswerk' in: *Gij die eertijds verre waart...*¹¹ Tenslotte heeft C. J. Haak heel duidelijk gemaakt in zijn *Metamorfose*, dat de zendende kerk zelf mee verandert in het zendingsproces.¹² Met andere woorden, de relatie tussen de zendende kerk en de zendingspost is niet een eenzijdige relatie van geven en ontvangen. Beide 'partijen' geven en beiden ontvangen. Dit perspectief kan alleen worden gewonnen wanneer we een ecclesiocentrisch perspectief inruilen voor een theocentrisch perspectief (zie hieronder). Om Brillenburg Wurth te citeren: 'Het gaat ons, gereformeerden, niet om de glorie der kerk'. Dat het zendingskarakter van de kerk ook heel praktische consequenties heeft, blijkt bijvoorbeeld uit 1 Kor. 14, waar Paulus concrete aanwijzingen geeft voor een erediensstap waarbij belangstellenden 'van buiten' worden betrokken. Ook elders in het NT blijkt steeds weer het missionaire karakter van de gemeente. Zo wordt bijvoorbeeld over de ouderlingen in 1 Tim. 3 gezegd dat zij 'niet pas bekeerd' moeten zijn en 'goed bekend moeten zijn bij de buitenstaanders'. De diakenen die hun dienst goed verrichten, zullen 'vrijmoedigheid' ontvangen, een echt missionaire eigenschap, die we ook vinden in Hand. 4. Paulus roept, na uitgebreid stilgestaan te hebben bij zijn missionaire inzet (1 Kor. 9 en 10) de gemeente op hem te volgen, 'zoals ook ik Christus volg' (1 Kor. 11 : 1).

We moeten bedenken dat het NT is geschreven in een zendingssituatie en dat zending de moeder is van de christelijke theologie. De brieven in het NT zijn geschreven aan gemeenten met grote aantallen jong-gelovigen zonder kerkelijke achtergrond. Men kende veel gemengde huwelijken. Er waren veel leden die de enige christen waren in hun gezin of familie. Dat leverde allerlei specifieke vragen en kwesties op die we ook vandaag tegenkomen in jonge gemeenten met veel nieuwe gelovigen.

Het is belangrijk om te zien dat veel Christelijke Gereformeerde Kerken met vrijwel uitsluitend leden die komen uit generaties christendom, in dit opzicht ver verwijderd zijn van de situatie van de nieuwtestamentische gemeente. Wij moeten ervoor oppassen dat we onze situatie inlezen in het NT. Een voorbeeld daarvan is het spreken over de 'zwakken' in het geloof in 1 Kor. 8 en 9. Maar al te vaak worden de 'zwakken' in een klassieke kerkelijke context verstaan als kerkmensen, die een streng geweten hebben. Paulus bedoelt er echter iets anders mee: mensen die nog maar kort christen zijn, die 'in hun geweten nog niet los zijn van de afgod' (1 Kor. 8 : 7). Degenen die al langer christen zijn, dienen hen tegemoet te komen en hun geweten te ontzien. Dat zijn belangrijke principes, wanneer wij deze vertalen naar onze situatie. Hoe dienen kerken, die stammen uit jarenlange tradities waarin relatief weinig mensen 'uit de wereld'

binnenkwamen, om te gaan met gemeenten waarin juist nieuwe gelovigen sterk vertegenwoordigd zijn? Paulus' spreken over de omgang met de zwakken in de gemeente, vormt hier één van de aspecten van een antwoord op die vraag. 'Komt op voor de zwakken', zegt hij in 1 Thess. 5: 14.

Voor verdere bezinning op het zendingskarakter van de kerk verwijzen we naar de genoemde literatuur, alsmede naar S. Paas, *De werkers van het laatste uur: De inwijding van nieuwe gelovigen in het christelijk geloof en in de christelijke gemeente*, Zoetermeer 2003.

3.8 Confessie en zendingsgemeente

In de algemene belijdenisgeschriften vinden we weinig verwijzingen naar het missionaire karakter van de gemeente. Uitzondering daarop is de Niceense belijdenis van 325. Daarin wordt beleden, dat de kerk 'apostolisch' is. De kerk is als apostolische kerk gezonden om het goede nieuws, dat zij van de apostelen ontvangen heeft, zelf ook weer te delen. Dit is een enorm sterke uitdrukking, omdat hier het missionaire aspect benoemd wordt als het hart van de kerk, behorend bij haar wezen en identiteit. Zending is niet slechts een opdracht die de kerk moet uitvoeren, maar zonder zending is zij geen kerk meer. Verder moeten we bedenken dat deze belijdenissen hun oorsprong vinden in het dooponderwijs aan nieuwe gelovigen en dus ontstaan zijn in een missionaire situatie.

De gereformeerde belijdenisgeschriften hebben weinig aandacht voor het missionaire karakter van de gemeente. Er waren in de tijd van de Reformatie andere prioriteiten. Er moesten dwalingen bestreden worden en de rechte leer diende verdedigd en onderwezen te worden. Dat is de inzet van de Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels.

In de Nederlandse Geloofsbelijdenis vinden we een heldere uiteenzetting over de kerk. Daarin wordt gesteld dat de ware kerk te herkennen is aan drie zaken: een zuivere verkondiging van het Woord, een zuiver gebruik van de sacramenten en een handhaven van kerkelijke tucht (art. 29). De valse kerk is aan andere dingen te kennen: die schrijft bijvoorbeeld zichzelf en haar eigen regelgeving meer macht en autoriteit toe dan het Woord van God. Op het gevaar daarvan wordt in art. 7 van de NGB uitdrukkelijk gewezen. De NGB helpt ons dus aan criteria bij de beoordeling van zendingsgemeenten die zich willen aansluiten bij ons kerkverband. Tegelijk waarschuwt hij ons als kerken om de eigen regelgeving niet te hoog te waarderen en in geen geval op gelijke of hogere plaats te stellen dan Gods Woord.

In de Heidelbergse Catechismus komen ook slechts zijdelings opmerkingen voor over het missionaire karakter van de gemeente. We denken aan antwoord 32 waar uitgelegd wordt dat we christen genoemd worden, 'opdat ik zijn naam belijde en mijzelf tot een levend dankoffer Hem offere'. Maar ook aan antwoord 86 waar we leren dat de vernieuwing van de Heilige Geest ons zo verandert, 'dat door onze godzalige wandel onze naasten ook voor Christus gewonnen worden'. In antwoord 123 wordt gebeden 'Bewaard en vermeerder uw kerk'. Het is dus Gods soeverein handelen als Hij zijn kerk weer uitbreidt en daarbij mensen en middelen gebruikt die Hij uitkiest.

De Catechismus stimuleert ons tot persoonlijk getuigen met woorden en daden, in de troostvolle wetenschap dat het God is die zelf zijn kerk in stand houdt en uitbreidt. Dat moet ons enerzijds een actieve betrokkenheid geven en anderzijds bescheiden maken in het beoordelen van nieuwe gelovigen of gemeenten volgens eigen maatstaven.

3.9. Kerkorde en zendingsgemeente

Ook de kerkorde is niet geschreven om het missionaire karakter van de kerk te benadrukken. Ze is primair ontworpen om het gemeentelieven ordelijk te regelen. Toch vinden we ook hier aanknopingspunten voor missionair gemeente zijn.

In de regeling voor de buitenlandse zending (bijlage 19) wordt ingezet met een omschrijving van het doel van zending: 'Teneinde aan niet gekerstende en ontkerstende volken het Evangelie te verkondigen en hen die tot het geloof gekomen zijn en de heilige doop ontvangen hebben te vergaderen in zelfstandige gemeenten, alsmede deze gemeenten desgewenst bij te staan bij de opbouw van eigen kerkelijk leven, worden missionaire predikanten en andere zendingswerkers uitgezonden'. We ontdekken de doelgroep: 'niet gekerstende en ontkerstende volken'. Aan hen moet het evangelie verkondigd worden, opdat er zelfstandige gemeenten gaan ontstaan van gedoopte gelovigen. Als kerken stellen we ons dienstbaar op en zijn we bereid deze gemeenten te dienen bij de opbouw van hun eigen kerkelijk leven. De hele lijn van dit artikel is er één van dienstbaarheid. We verlangen naar Gods werk in mensen en beseffen dat zij vanwege hun eigen cultuur een 'eigen kerkelijk leven' zullen moeten opbouwen. Impliciet zeggen we te beseffen dat hun kerk geen kopie van de onze behoeft te zijn en zal zijn. Deze houding kan ons ook in de discussie over zendingsgemeenten in eigen land van dienst zijn.

In de regeling voor de evangelisatie (bijlage 16) vinden we enkele prachtige opmerkingen. 'Naar de eis van Gods Woord is de kerk zendingskerk, ook in eigen land, en heeft elke kerkenraad, classis en synode de roeping om de uitbreiding van Gods Koninkrijk te bevorderen door het Evangelie hetzij door prediking, hetzij door lectuurverspreiding, hetzij door andere middelen, te brengen waar het niet of zeer onzuiver is' (artikel 1). Hierbij valt op, dat de kerk naar de 'eis van Gods Woord' zendingskerk is, ook in eigen land. Evangelisatie is geen extraatje voor enthousiastelingen, maar een bijbelse opdracht voor elke gemeente. Zending is niet alleen met het oog op de heidense volken ver weg, maar 'ook in eigen land' een roeping van Godswege. Het gaat om de 'uitbreiding van Gods Koninkrijk' en dat staat niet gelijk aan het vermeerderen van het aantal mensen die zich precies aan onze voorschriften houden. De frase 'hetzij door andere middelen' biedt ons de ruimte om in deze tijd serieus bezig te zijn met gemeentestichting als middel voor evangelisatie.

Niet alleen in de kerkorde zelf, maar ook in de door de kerken vastgestelde bevestigingsformulieren voor ambtsdragers wordt verwezen naar de missionaire roeping van de gemeente in het algemeen en van de ambtsdragers in het bijzonder.

Het formulier voor de bevestiging van predikanten wijst op de toerustende taak van de predikant voor de evangelisatie door de gemeente. Verder wordt in het slotgebed de hoop uitgesproken dat door zijn arbeid 'de kerk bewaard en vermeerderd worde'.

Het formulier voor de bevestiging van ouderlingen hanteert dezelfde zinsnede als het formulier voor de bevestiging van predikanten: de gemeente wijzen op haar roeping door haar handel en wandel anderen te winnen voor Christus.

Martin Bucer had een duidelijke visie op de missionaire roeping ook van de diakenen, maar in ons bevestigingsformulier is daarvan weinig terug te vinden.

Hoe schaars en terloops de verwijzingen naar de missionaire roeping van de gemeente en haar ambtsdragers in de formulieren ook zijn, duidelijk wordt in elk geval, dat de gemeente aangespoord dient te worden tot getuigen, in de wetenschap dat God zo zijn kerk vermeerdert. In de hoofdstukken 5, 6 en 7 komen we nog terug op enkele kerkordelijke kwesties. Hier volstaan we met te constateren dat de kerkorde weet heeft van en rekent met het missionaire karakter van de gemeente.

3.10. Conclusies

In deze beknopte zoektocht naar bijbelse, confessionele en kerkordelijke aanknopingspunten zijn we tot de volgende conclusies gekomen:

- a. Voor het Nieuwe Testament is de gemeente vanzelfsprekend een missionaire gemeente, gegrepen door de opdracht van de Heiland om het Evangelie te brengen dichtbij en ver weg. Antiochië levert ons daarvan een prachtig voorbeeld.
- b. We moeten oppassen dat we de zaak van onze kerk niet voor de zaak van Gods koninkrijk schuiven.
- c. In de benadering van zendingsgemeenten moeten we in de geest van Hand. 15 het werk van God leren herkennen, Gods initiatief volgen, daaraan ruimte bieden en er zelf van leren.
- d. In het proces van integratie zullen begrippen als steun en gemeenschap minstens zo zwaar moeten wegen als regels en voorschriften.
- e. Ziende op onze eigen afkomst – het was genade dat God ons opzocht! – dienen we nieuwe gelovigen die zich bij de gemeente voegen welwillend te benaderen.
- f. De incarnatiegedachte wijst ons de weg om de verkondiging van het Evangelie een cultuureigen uitstraling te laten hebben, zoals Paulus de Grieken een Griek was, om op die manier zoveel mogelijk mensen te behouden. Het gaat om een standvastige flexibiliteit. Standvastig als het gaat om de leer en de principes, flexibel als het gaat om ruimte geven aan de ander, de nieuwe gelovige die cultureel zo totaal anders dan de meesten van ons is opgegroeid. Eén strakke regeling die altijd en overal geldt, is in strijd met dat principe.
- g. We zullen in ons gemeenteleven serieus rekening moeten houden met de binnenkomst van nieuwe gelovigen uit andere culturen of ongelovige belangstellenden. In het Nieuwe Testament zien we dat de gemeenten dat ook doen.
- h. De Geloofsbelijdenis van Nicea herinnert ons eraan dat het missionair zijn tot het wezen van de kerk hoort. Ze is immers 'apostolisch'.
- i. De gereformeerde belijdenisgeschriften helpen ons aan criteria bij het beoordelen van zendingsgemeenten: zuivere bediening van Woord en sacramenten, handhaven van kerkelijke tucht. Diezelfde confessie waarschuwt ons voor het te hoog waarderen van menselijke regels.
- j. De kerkorde geeft de noodzaak aan van het bereiken van onbereikten, ver weg en dichtbij. Een combinatie van gegevens uit bijlagen 16 en 19 lijkt ons uitermate vruchtbaar. In bijlage 16 erkennen we dat missionaire activiteit, ook in eigen land, een bevel van God is en met allerlei middelen ter hand genomen dient te worden. Bijlage 19 leert ons dat we een dienstbare houding moeten hebben tegenover nieuwe gelovigen en 'eigen zelfstandige gemeenten' bevorderen. Dat schept naar onze overtuiging ruimte genoeg om het bijbelse concept van zendingsgemeente verder uit te werken. In het tegemoet treden van groepen nieuwe gelovigen is het belangrijk Gods initiatief te volgen. De vraag is niet of deze gemeenten een plaatsje bij ons kunnen krijgen, maar hoe.
- k. We pleiten daarom voor een minimale regeling, die maximale ruimte geeft aan zendingsgemeenten om hun eigen stijl te vinden binnen de kaders van de Schrift en de belijdenis. De frase 'naar de geest van de kerkorde' zal in die zin moeten worden uitgelegd.

3.11. Opdracht

Nu de bijbelse grond voor zendingsgemeenten helder is, staan we voor de taak om het concept verder uit te werken, rekening houdend met de gevonden richtlijnen.

Hoofdstuk 4: Diversiteit van zendingsgemeenten

Ieder mens is anders. Iedere gemeente is uniek. Dat geldt ook voor zendingsgemeenten. We beschrijven in dit hoofdstuk enkele vormen waarin we met het verschijnsel zendingsgemeenten te maken (kunnen) krijgen. De lijst is niet uitputtend, wel illustratief. We letten allereerst op gemeenten, die van buiten bij onze kerken aankloppen (4.1). Daarvoor ontbreekt goede regelgeving. Daarnaast zijn er tal van situaties, die uit onze eigen gemeenten groeien (4.2). We gaan na welke ruimte daarvoor (nodig) is.

4.1. Zendingsgemeenten die van buiten komen

Tweemaal werden we in de afgelopen jaren als kerken geconfronteerd met gemeenten die niet uit ons eigen missionair werk waren voortgekomen, maar wel binnen ons verband wilden gaan functioneren.

4.1.1. Vanuit missionair werk door ander kerkverband

De groep gelovigen rond de christelijke boekhandel 'De Wegwijzer' in Almere was ontstaan vanuit missionaire arbeid van de Gereformeerde Gemeente te Lelystad. Binnen dit kerkverband bleek geen ruimte te zijn voor een nieuwe gemeente, die zich vanwege de specifieke situatie en samenstelling niet volledig aan alle kerkelijke regels kon binden. Dat leidde tot een aanvraag bij de samenwerkingsgemeente CGK/NGK te Almere. Het ging om een groep van ca. 80 betrokken gelovigen, die voor het merendeel via het evangelisatiewerk tot geloof waren gekomen. De groep werd geleid door evangelist A. Meulmeester die ondersteund werd door Stichting Rentmeester.

4.1.2. Vanuit interkerkelijk initiatief

In Rotterdam is in 1998 een initiatief begonnen van personen uit de Gereformeerde Gemeenten, uit de Nederlands Hervormde Kerk (GB) en onze kerken. Men ging Engelstalige diensten beleggen op zondag in het kerkgebouw aan de Wolphaertsbocht. Na enkele jaren was er een groeiende groep die ook pastoraat nodig had. Men zocht aansluiting bij één van de drie genoemde kerken. De Christelijke Gereformeerde Kerk te Charlois was bereid gastvrijheid te verlenen. In januari 2001 werden twee ouderlingen bevestigd met de opdracht de ICF te dienen, vanaf november 2002 werd de ICF als 'wijkgemeente anderstaligen' een onderdeel van de kerk van Rotterdam-Charlois en na het verdwijnen van de Nederlandstalige wijkgemeente in december 2003 is ze nu de voortzetting van deze kerk.

4.2. Zendingsgemeenten die voortkomen uit missionair werk van eigen kerken

Inmiddels zijn er ook initiatieven vanuit de eigen kerken om door middel van gemeentestichting de moderne mens te bereiken. We noemen er enkelen zonder volledig te willen zijn.

4.2.1. Bewuste gemeentestichting

De Christelijke Gereformeerde Kerk te Amsterdam-Centrum heeft dr. S. J. Wierda voor de helft van zijn tijd als taak gegeven om een nieuwe gemeente te stichten. Dat initiatief is in volle gang en is bedoeld om via missionair werk te komen tot een zendingsgemeente. Vanuit de gemeente van Zutphen wordt geprobeerd om tot gemeentestichting in Lochem te komen. In Haarlem wordt vanuit de gefuseerde gemeenten geprobeerd om in een andere wijk van de stad via missionair werk te komen tot een nieuwe gemeente van vooral nieuwe gelovigen, een zendingsgemeente dus. Ook in Hoofddorp wil de gemeente in een nieuwe wijk via activiteiten, die zouden kunnen leiden tot het ontstaan van een soort zendingsgemeente, voet aan de grond krijgen.

4.2.2. Vanuit eigen kerk: diensten met belangstellenden

In Zwolle is men in januari 2003 begonnen met het houden van wekelijkse ontmoetingsdiensten. Veel bezoekers van de Alphagroepen willen meer betrokken raken bij kerk en geloof, maar blijken de stap naar de reguliere diensten te groot te vinden. Ze komen wel naar de ontmoetingsdiensten. Tegelijk gaat de gemeente meer en meer haar missionaire roeping verstaan. Gemeenteleden ervaren de ontmoetingsdiensten als een goede mogelijkheid om onkerkelijke vrienden en bekenden mee naar toe te nemen. Het ligt voor de hand dat deze diensten door de bezoekers steeds meer ervaren worden als hun eigen zendingsgemeente en niet alleen als een soort opstap naar de 'echte' kerk.

In Utrecht Leidsche Rijn wordt geprobeerd om met mensen uit bestaande gemeenten een nieuwe gemeente te stichten, die tegelijk zo open mogelijk moet zijn voor onkerkelijken. Regelmatig worden 'diensten met belangstellenden' gehouden.

4.2.3. Vanuit eigen kerk: via samenwerking of gezamenlijke projecten

In diverse plaatsen in ons land zijn gemeenten in gesprek met gemeenten uit de GKV (bijv: Deventer en Surhuisterveen) en is de inzet van de gesprekken niet alleen het samengaan van bestaande gemeenten, maar ook een gezamenlijke poging om een nieuwe 'zendingsgemeente' te stichten.

In de Amersfoortse wijk Vathorst is een initiatief gaande met zondagse diensten, die door een projectteam uit verschillende kerken worden voorbereid en geleid. De diensten trekken al meer dan 100 bezoekers.

4.2.4. Vanuit eigen kerk: op afstand

De initiatieven 4.2.1 t/m 4.2.3 bewegen zich allemaal binnen het raamwerk van de kerkorde, die aangeeft dat het evangelisatiewerk onder verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerk dient te gebeuren. H. van Eeken beschrijft in zijn onderzoek naar gemeentestichting en kerkrecht¹³, dat het binnen de kaders van de gereformeerde kerkorde ook mogelijk is om als gemeente een zendingsgemeente te stichten die niet direct in de eigen omgeving ligt, analoog aan de werkwijze bij buitenlandse zending. Een gemeente in Overijssel zou dus met mensen en middelen gemeentestichtend werk kunnen doen in de Randstad, uiteraard in nauw overleg met de aangrenzende gemeente(n).

Kortom: op allerlei plaatsen worden initiatieven ontplooid, die kunnen leiden tot het ontstaan van zendingsgemeenten. Sommige situaties lijken op elkaar, maar er zijn ook verschillen. De constante is dat uit evangelisatiewerk nieuwe groepen gelovigen aan het ontstaan zijn, die vast willen houden aan Schrift en belijdenis, die de band met onze kerken waardevol vinden, maar die niet met alle kerkelijke regels gediend zijn.

4.3. Fasen in de groei

De diversiteit die uit de bovenstaande situaties al bleek, wordt nog duidelijker als we een 'doorsnee-groeiproces' proberen te beschrijven. In iedere fase van het proces zijn verschillende mogelijkheden. Per gemeente lopen de lijnen uiteen. Maar in hoofdlijnen zien we overal iets terug van ontstaan, groei en zelfstandiging.

4.3.1. Ontstaan

Allereerst is er de fase van het ontstaan. Er wordt missionair werk gedaan. Gelovigen bereiken met het Evangelie hun medemens en die raken geïnteresseerd. Vaak zal het missionaire werk geïnitieerd worden door de plaatselijke gemeente. Soms kan het ook gaan om een spontane activiteit op persoonlijk initiatief van gelovigen, zoals bij 'Cyprische en Cyrenische mannen' uit Hand. 11. Ook kan er sprake zijn van missionaire samenwerking tussen verschillende kerken. Het kan gaan om geplande, doordachte, maar ook om spontane en verrassende initiatieven.

4.3.2. Groei

Zodra een aantal belangstellenden verzameld is, kan er een groep gestart worden die met elkaar bijbelstudie doet en de grondslagen van het christelijke geloof verkent. Soms starten gemeenten direct een groep, zonder dat er veel missionair werk aan vooraf gaat. In andere gevallen wordt de vorming van groepen langdurig en zorgvuldig voorbereid. Soms worden bestaande groepen van gelovigen opengesteld voor belangstellenden. Op andere plaatsen wordt nadrukkelijk gestart met een meerderheid aan niet-gelovigen. Soms heeft een groep het karakter van een cursus, maar het kan ook heel goed een open

gesprekkring zijn. In de meeste gevallen wordt ernaar gestreefd om steeds meer deelnemers te krijgen. Door de netwerken van de deelnemers realiseert men groei. Uiteindelijk worden groepen weer gedeeld en komen er steeds meer.

4.3.3. Diensten

Gaandeweg komt er vraag naar grotere bijeenkomsten. Door laagdrempelige diensten wordt in die behoefte voorzien. Het gaat hier om bijeenkomsten die net als een gewone eredienst een liturgie hebben met zang, gebed en prediking. Bij de laagdrempelige dienst is alles er op gericht om het voor niet-kerkelijke mensen zo begrijpelijk mogelijk te maken, om de bijbelse boodschap zo goed mogelijk te doen landen in de situatie van de buitenkerkelijken. In sommige gemeenten is het houden van diensten een gevolg van succesvol werken met groepen. In andere gemeenten is men juist begonnen met het houden van laagdrempelige diensten en heeft men van daaruit voor de belangstellenden ook kringwerk in groepen georganiseerd. Soms worden diensten gehouden in het gewone kerkgebouw, in andere gevallen kiest men voor een school of wijkgebouw. In alle gevallen is het van belang dat de diensten niet voornamelijk bevolkt worden door de eigen kerkelijke mensen. Dat maakt de drempel voor nieuwkomers hoger, omdat ze niet gewend zijn aan de kerkelijke cultuur en uitstraling die onze eigen mensen meebrengen. Voor toetreders is het van groot belang dat ze voldoende 'mensen zoals zijzelf' om zich heen hebben. Dat schenkt vertrouwen dat dit de kerk is waar zij passen.

4.3.4. Zelfstandig worden

Als God het werk zegen, willen mensen na verloop van tijd een duurzame betrokkenheid aangaan met Hem en de gemeente. Ze verlangen er naar om gedoopt te worden en lid te zijn.

Zodra er gedoopt gaat worden, moet de zendingsgemeente een bepaalde relatie hebben met het kerkverband. Soms is die al aanwezig, omdat de moedergemeente het missionaire werk heeft geïnitieerd en leidt. In die gevallen zijn doop en lidmaatschap geen probleem en worden vanuit de moedergemeente de ambten aangedragen. Soms is er nog geen duidelijke relatie. In die gevallen zoekt de 'zendingsgemeente' toenadering tot een naburige kerk. Als de toenadering positief verloopt, kan overeenkomstig art. 38 K.O. na advies van de classis een gemeente worden geïnstituëerd. Een andere mogelijkheid is, dat de 'zendingsgemeente' zich formeel voegt bij de naburige kerk en dat zij samen kiezen voor een organisatiestructuur zoals geregeld in bijl. 53 K.O. Beide wijkgemeenten behouden dan hun authentieke karakter. De zendingsgemeente krijgt vanwege haar eigen karakter ruimte om kerk te zijn in een vorm, die zo goed mogelijk aansluit bij de doelgroep die ze bereikt met haar missionaire werk. Het uiteindelijke doel is dat de zendingsgemeente zich ontwikkelt tot een zelfstandige gemeente binnen het kerkverband.

De reële situaties zoals beschreven in 4.1 en de beschrijving van de fasen in 4.3. maken duidelijk, dat dé zendingsgemeente niet bestaat. Elke situatie en elke fase zorgt voor verschillende varianten. Deze dynamiek maakt het lastig om één uniforme regelgeving te ontwerpen.

4.4. Hoofdzaken: ontstaan en doel

De forse verscheidenheid in het ontstaan en de ontwikkeling van zendingsgemeenten dwingt ons te kijken naar de hoofdzaken. Waar draait het ten diepste om? We kunnen dat heel eenvoudig weergeven:

Het begin van iedere zendingsgemeente ligt in missionaire arbeid. In een proces van groei en zegen leidt dat uiteindelijk tot een zelfstandige gemeente van Christus die op haar beurt ook zelf weer missionaire arbeid initieert. Volgens dit grondplan realiseert God dat via de gemeente zijn evangelie verkondigd en zijn koninkrijk uitgebreid wordt.

Het einddoel van de zendingsgemeente is dus niet een soort 'tweederangsgemeente', die min of meer onder curatele staat van een andere gemeente. Ze moet ook geen permanente evangelisatiepost worden. Nog minder moet ze beschouwd worden als een 'voorlopig stadium' waarvan we verwachten dat ze na verloop van tijd exact dezelfde kenmerken gaat vertonen als de traditionele gemeenten. Al deze opties doen geen recht aan de principiële gelijkheid van oude en nieuwe gelovigen en aan de uitgangspunten die we in hoofdstuk 3 beschreven hebben.

Een zendingsgemeente zal in veel gevallen een 'dochtergemeente' zijn, voortvloeiend uit de missionaire activiteit van de 'moedergemeente'. Maar elke rechtgeaarde moeder wil niets liever dan in een proces van loslaten haar dochter te leren om op eigen benen te staan en tegelijk de band vast te houden. Dat is de uitdaging waarvoor we staan. Het spreken over 'moeder- en dochtergemeenten' kan op den duur versluisend werken, alsof er een soort eenrichtingsverkeer gaande is. Zeker als de zendingsgemeente op eigen benen begint te staan, is het beter te spreken over 'partnergemeenten' dan over 'moeder- en dochtergemeenten'.

We stellen vast dat een zendingsgemeente uiteindelijk zelfstandig moet worden. We zien ons dan wel geplaatst voor de vraag hoe we een goede en vruchtbare integratie willen realiseren van zendingsgemeenten met de reguliere gemeenten in ons kerkverband. Daarbij verwijzen we naar wat in hoofdstuk 3 aan principiële dingen over 'integratie' gezegd is.

4.5. Echt en anders christelijk-gereformeerd

Een goed proces van volwassen worden is erop gericht, dat de dochter met vreugde in de familie blijft. Er is sprake van wederzijdse herkenning en acceptatie, hoewel moeder en dochter ook wederzijds zien dat er verschillen zijn. De dochter heeft in kernpunten dezelfde lijn als de moeder, maar wijkt daar op allerlei ondergeschikte punten vanaf. Ze heeft dezelfde basis en hetzelfde doel als moeder, maar kiest

soms weloverwogen een andere weg. De dochter is echt familied, maar ook een beetje anders. Geen kloon, maar een kind.

In het integratieproces van zendingsgemeenten zijn de woorden 'echt' en 'anders' van groot belang. Een zendingsgemeente binnen ons kerkverband is echt christelijk-gereformeerd en tegelijk anders christelijk-gereformeerd.

Het echt gereformeerde karakter van een zendingsgemeente blijkt uit het staan op de grondslag van Schrift en belijdenis en de relatie met het kerkverband in de geest van de gereformeerde kerkorde. De zendingsgemeente kent en neemt haar verantwoordelijkheden ten aanzien van de kerk. Ze wil ook met de ervaringen die ze opdoet andere gemeenten dienen.

In dit verband is het belangrijk om in het oog te houden, dat de essentie van het gereformeerde denken niet bestaat in bepaalde uiterlijke regels of als regel geaccepteerde gedragspatronen, maar in de diepe inhoud van het evangelie. Dit echt gereformeerde denken moet in de zendingsgemeente ook beleiden en onderwezen worden. Daarbij gaat het om de elementen die de Nederlandse Geloofsbelijdenis ons noemt:

- a) Een zuivere, eerlijke **prediking**, die de Bijbel volledig als Woord van God aanvaardt en als richtlijn voor het leven hanteert. Een boodschap van zonde en genade, wedergeboorte en bekering. Een boodschap van verzoening door het bloed van Christus, van bevrijding uit banden van slavernij door de enige Redder: Jezus Christus. Een boodschap van heiliging en radicale levensvernieuwing. De boodschap die ook in de belijdenisgeschriften verwoord is: allen zonder onderscheid de belofte van het Evangelie prediken, met bevel van geloof en bekering (DL 2,5).
- b) Een regelmatige en bijbelse bediening van de **sacramenten**. Bij de doop krijgen in de zendingsgemeente zowel volwassendoop als kinderdoop een plaats. Als mensen op latere leeftijd tot geloof komen, ontvangen zij als volwassene na belijdenis de doop. Kinderen uit de gezinnen van de gelovigen worden op grond van het verbond als kind gedoopt.
- c) Een handhaven van de kerkelijke **tucht** naar de regel van Matth. 18. Mensen die openlijk in zonde leven, worden vermaand om daarmee te breken. Bij hardnekkige weigering na vele liefdevolle vermaningen, worden uiteindelijk stappen van tucht genomen, zoals de kerkorde die vermeldt op basis van de Schrift, in een uiterste poging de zondaar te behouden.

Dat ethiek en kerkelijke tucht in de missionaire situatie lastige onderwerpen zijn, beseffen we terdege. Zie hiervoor het boek van S. Paas. Dat neemt niet weg dat we ook in zendingsgemeenten met tucht ernst moeten maken. De brieven van Paulus getuigen daar duidelijk van!

In een zendingsgemeente komen niet alleen deze breed gereformeerde noties aan de orde, maar ook noties en accenten die binnen onze Christelijke Gereformeerde Kerken van belang zijn. Daarvan noemen we bijvoorbeeld het bevindelijke denken, de nadruk op de noodzaak van een levende, persoonlijke relatie met God. Deze dingen worden juist in een zendingsgemeente sterk benadrukt, omdat de relatie met God de hartslag van het christendom is. Zonder bevinding is er geen gezond functionerend geestelijk leven. Zonder geloof, geloofservaring en geloofsoefening oefent de kerk geen aantrekkingskracht uit. Dat juist deze prediking het hart bepaalt van onze identiteit is door prof. dr. J.W. Maris benadrukt in zijn artikelen over de Christelijke Gereformeerde Kerken in de toekomst. Hij haalt daarin de discussie op de generale synode van 2001 weer aan, die gevoerd is naar aanleiding van het rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid en zegt: 'Het goddelijk karakter van de kerk bracht tot het onderscheid tussen een normatieve en niet-normatieve kerkelijke identiteit. Er zijn dingen die te herleiden zijn tot Gods Woord en de gehoorzaamheid daaraan. Van andere dingen kan dat niet gezegd worden. Wat mee moet naar de toekomst kan alleen van de eerste categorie gelden!'

Deze lijn sluit naadloos aan bij wat we ten aanzien van zendingsgemeenten willen benadrukken. Het echt gereformeerde karakter schuilt vooral in de prediking. Dr. Maris toont overtuigend aan vanuit Schrift, belijdenis en kerkhistorie, dat de prediking de meest essentiële en identiteitsbepalende factor is voor het gemeente zijn. Met normen, die direct op de Schrift zijn terug te voeren, zal in de zendingsgemeente niet gemarchandeerd mogen worden. Ten aanzien van de niet-normatieve zaken die in ons kerkzijn *common sense* geworden zijn, mogen we elkaar vrijmoedig een stukje ruimte geven.

Het door de synode gemaakte onderscheid tussen normatieve en niet-normatieve zaken, heeft al oude papieren. We denken bijvoorbeeld aan het bekende adagium van Herman Witsius:

*'Eenheid in het noodzakelijke
Vrijheid in het niet noodzakelijke
In beide de wijsheid en de liefde
In alles een onergerlijk geweten tot de dag des Heeren*

In de verhouding tussen Jeruzalem en Antiochië vinden we hiervan een prachtig bijbels equivalent. We lezen in Hand. 11 hoe Barnabas als afgevaardigde van de moedergemeente Jeruzalem de nieuwe zendingsgemeente Antiochië komt bezoeken. Hij is een goed man, vol van de Heilige Geest en vol van geloof. Het verblijft hem dat hij het genadewerk van God in de mensen herkent. En hij vermaant de zendingsgemeente om vooral met een hartelijk voornemen bij de Heere te blijven.

In deze Barnabashouding dienen we zendingsgemeenten tegemoet te treden: met blijdschap, vol van geloof en goedheid, hen liefdevol vermanend bij de Heere te blijven.

Bij dat laatste hoort dan ook een bepaalde ordening van het kerkelijk leven. Die mogen we van de zendingsgemeenten vragen. Maar die hoeft niet noodzakelijk een kopie te zijn van onze eigen gewoonten en regelingen.

4.6. Conclusie

We hebben te maken met zendingsgemeenten in steeds nieuwe en verschillende situaties en fasen. In een houding van blijdschap, geloof en goedheid mogen we deze gemeenten tegemoet treden, Gods werk in hen herkenkend. Als kerk beogen we de zendingsgemeente een volwaardige en zelfstandige plaats te geven in ons midden. We beseffen dat ook een zendingsgemeente inhoudelijk echt christelijk-gereformeerd dient te zijn en zien daar op toe. Tegelijk accepteren we dat ze vanwege haar aard ook anders christelijk-gereformeerd is. We hebben oog voor het verschil tussen normatieve en niet-normatieve kwesties en verdiscuteren dit in de regelgeving. Daarna mag van zendingsgemeenten verwacht worden zich aan eenmaal vastgestelde kerkelijke regelgeving te houden en zich voor de classis te verantwoorden.

4.7. Opdracht

In de komende hoofdstukken beschrijven we op welke wijze er sprake is van een 'anders' christelijk-gereformeerd zijn van zendingsgemeenten. Als we uitgaan van eenheid in het noodzakelijke, welke verscheidenheid is dan toelaatbaar?

Nu al moet gezegd worden, dat het moeilijk is om volledig te zijn. We worden immers steeds weer voor nieuwe vragen gesteld. De vragen van de (nabije) toekomst zijn nu nog niet in antwoorden en regels te vangen. Ook dit rapport heeft dus iets voorlopigs. Daarom zoeken we onze kracht in de beperking en willen we de volgende aandachtsvelden bekijken:

- zendingsgemeente en kerk;
- zendingsgemeente en evangelist.

Hoofdstuk 5: Zendingsgemeenten en kerk

Volgens bijlage 16 art. 2 KO is het evangelisatiewerk een activiteit van de plaatselijke gemeente. Dat betekent dat vooral de relatie van de zendingsgemeente tot die gemeente zal moeten worden gedefinieerd. Op bepaalde momenten kent de kerkorde ook aan de classis (art. 38 KO sub 3) en aan deputaten evangelisatie (bijlage 16 art. 4 KO) enige verantwoordelijkheid toe. Dus moet ook de relatie van de zendingsgemeente tot de classis en deputaten evangelisatie beschreven worden. Tenslotte is er aandacht nodig voor de vraag of alle bepalingen van de kerkorde zondermeer toepasbaar zijn in de zendingsgemeente.

5.1. *Zendingsgemeente in relatie tot de plaatselijke gemeente*

De relatie van groepen nieuwe gelovigen met de plaatselijke gemeente kan op verschillende manieren vorm krijgen.

5.1.1. *Geïntegreerd in plaatselijke gemeente*

Nieuwe gelovigen komen in kring- of cursusbijeenkomsten bij elkaar (bijv. de Alphacursus). Op de zondag komen ze samen in de reguliere diensten van de gemeente. Gaandeweg nemen de nieuwe gelovigen de gewoonten van de kerkleden over en andersom passen ook zij die vanouds kerklid zijn zich aan bij de nieuwe gelovigen. Een wederzijds proces van geven en nemen zorgt ervoor dat de gemeente gastvrij, open en laagdrempelig wordt en dat nieuwe gelovigen iets leren waarderen van orde, stijl en tradities. Op die manier ontstaat er geen nieuwe zendingsgemeente, maar verandert de traditionele kerk in een open missionaire gemeente met aantrekkingskracht.

Dit lijkt op het eerste gezicht de meest verkieslijke optie. Tegelijk moet de vraag gesteld worden of het een haalbare optie is. De grote meerderheid van serieuze belangstellenden ervaart de stap naar onze vorm van kerk-zijn als enorm groot en de meeste kerken slagen er niet in om van binnenuit zodanig te veranderen, dat ze dichterbij de mens van vandaag komen te staan. Het mag en moet ons ideaal blijven om de eigen gemeenten toegankelijker te maken voor buitenstaanders, maar we moeten realistisch constateren dat daar nog veel tijd voor nodig zal zijn. Meer tijd dan die we hebben als we denken aan de missionaire initiatieven, die op dit moment vragen om het treffen van noodzakelijke regelingen.

Voor deze gang van zaken zijn overigens geen kerkordelijke aanpassingen nodig.

5.1.2. *Eigen onderdeel binnen plaatselijke gemeente*

Een missionair team belegt met de groep nieuwe gelovigen onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de 'moedergemeente' eigen diensten en verricht missionair werk. Speciaal daartoe aangewezen ambtsdragers functioneren bij het leiding geven aan deze groep. De groep kan zich ontwikkelen tot een soort 'deelgemeente', een min of meer zelfstandige eenheid binnen het grote geheel van de plaatselijke gemeente.

Omdat de overkoepelende kerkenraad de verantwoordelijkheid over het geheel blijft dragen, zijn ook voor deze structuur geen kerkordelijke aanpassingen nodig.

5.1.3. *Wijkgemeente*

Als de nieuwe groep te weinig overeenkomsten heeft met de 'moedergemeente' of als er sprake is van geografische of culturele afstand tot de 'moedergemeente', komt de optie van wijkgemeente in beeld. Zodra er in de nieuw ontstane groep voldoende ambtsdragers te vinden zijn, wordt een eigen wijkkerkenraad geïnstitueerd, die samen met de wijkkerkenraad van de 'moedergemeente' vertegenwoordigd is in een Kerkenraad Algemene Zaken. Deze constructie kan vallen onder bijlage 52 bij art. 37 K.O. We moeten hierbij opmerken dat bijlage 52 oorspronkelijk niet gemaakt is met het oog op zendingsgemeenten, maar met het oog op splitsing van groeiende gemeenten in de steden.

De sterke punten van deze constructie zijn tegelijk ook haar knelpunten:

- a) 'Moedergemeente' en zendingsgemeente zijn volledig gelijkwaardige delen van de ene gemeente met een eigen min of meer zelfstandig functionerende wijkkerkenraad. Dat geeft enerzijds ruimte aan beide delen, maar anderzijds is er soms ook een enorm verschil in omvang, kennis of beschikbaarheid van middelen.
- b) Middels de KAZ leven beide wijkgemeenten goed met elkaar mee, maar het legt op beide ook een druk om niet alleen over eigen besognes, maar ook over die van de andere wijkgemeente na te den-

ken. Dat wordt in sommige situaties waarin met deze organisatiestructuur gewerkt wordt als negatief ervaren.

5.1.4. Zelfstandige gemeente

In sommige gevallen zal het mogelijk en wenselijk zijn om over te gaan tot het vormen van een zelfstandige zendingsgemeente. Een zelfstandige gemeente kan het gevolg zijn van een proces waarin een groep eerst 'deelgemeente' of 'wijkgemeente' was en nu dermate gegroeid is in omvang en stabiliteit, dat de zelfstandigheid vanzelfsprekend is. We zagen dat bijvoorbeeld in de gemeenten van Alkmaar en Hoofddorp, die als preekplaats van resp. Broek op Langedijk en Aalsmeer uitgroeiden tot wijkgemeente en nu zelfstandig zijn.

De vraag wanneer een zendingsgemeente groot en stabiel genoeg is voor zelfstandigheid, is moeilijk te beantwoorden. Er zal sprake moeten zijn van een goed functionerende kerkenraad en van een ledenaantal dat voldoende draagkracht heeft. Wat de omvang betreft: ruim 20% van de huidige CGK-gemeenten heeft minder dan 100 leden. De Heiland belooft zijn nabijheid al aan twee of drie die in zijn naam vergaderen. Het zal duidelijk zijn dat hier geen getal genoemd kan worden, maar dat een verantwoorde omvang voor zelfstandigheid per situatie bekeken moet worden.

Voor zelfstandige zendingsgemeenten maakt de kerkorde geen voorziening. We stellen daarom voor op dit punt bijlage 16 uit te breiden met artikel 11, waarin gemeentestichting en de kerkordelijke positie van zendingsgemeenten worden gedefinieerd.

5.2. Rol van de classis

Bij de opties 5.1.1. en 5.1.2. is geen bijzondere rol voor de classis weggelegd. Bij de kerkvisitatie wordt geïnformeerd naar de voortgang en de vrucht van het evangelisatiewerk.

Bij optie 5.1.3. is de classis betrokken, omdat de 'moedergemeente' op grond van bijlage 52 K.O. de classis om advies vraagt t.a.v. de voorgestelde regelingen.

Bij optie 5.1.4. is de classis ook betrokken. Zij zal beoordelen of instituering verantwoord is en de kerkelijke grenzen vaststellen.

5.3. Rol van deputaten evangelisatie

Bijlage 16 art. 4 K.O. noemt ook deputaten evangelisatie als partij. Het is hun taak om steun en begeleiding te bieden. Het verdient aanbeveling om in processen waarin het stichten of verzelfstandigen van zendingsgemeenten aan de orde is, ook deputaten om advies te vragen.

5.4. Leren van het verleden

In Almere kon geen overeenstemming bereikt worden tussen 'De Wegwijzer' en de al bestaande plaatselijke gemeente. Omdat een verzoek om toelating tot het kerkverband via de plaatselijke gemeente op de classis moet komen, liep de weg hier voor 'De Wegwijzer' dood. Inmiddels heeft 'De Wegwijzer' de weg van de volledige zelfstandigheid van een vrije gemeente gekozen. Velen hebben dit betreurd. Het verdient aanbeveling om in een nieuw artikel 11 bij bijlage 16 K.O. op te nemen, dat een gemeente-in-wording die zich aan wil sluiten bij het verband van de CGK en daarover geen overeenstemming kan bereiken met de plaatselijke gemeente, de hulp kan inroepen van de classis.

5.5. Zendingsgemeente en eredienst

Het is belangrijk, dat toetreders de waarde van het samenkomen in de eredienst leren zien en ervaren. Uit gesprekken met toetreders in de brochure *Thuiskomen* (brochurereeks deputaten evangelisatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland – nummer 4; 2003) blijkt, dat zij een gastvrije, warme ontvangst en een eerlijke, heldere boodschap zien als de meest essentiële ingrediënten van de eredienst. De vormen zijn daaraan ondergeschikt. Anders gezegd: de vormen zijn dienstbaar aan de ontmoeting van de Heere met zijn gemeente en van de gemeente met haar Heere. Daarom is het belangrijk om ons bij het nadenken over de vormgeving van de kerkdienst niet te laten leiden door star conservatisme of argeloze vernieuwingsdrang, maar door de vraag: welke vormen dienen zo goed mogelijk het doel, dat de Heere heeft met zijn gemeente als ze samenkomt?

Belangrijk zijn in dit verband de criteria die Paulus aanreikt in 1 Kor. 14. Allereerst moet alles in de samenkomst van de gemeente gericht zijn op de eer van God (1 Kor. 14 : 25). Niet mensen en hun overtuigingen of ervaringen staan centraal, maar de Heere en zijn Woord. In de tweede plaats moet alles in de samenkomst van de gemeente getuigen van gehoorzaamheid aan de Schrift (1 Kor. 14 : 37v.). Anders dan het Oude Testament voor de eredienst in de tempel geeft het Nieuwe Testament geen gedetailleerde richtlijnen voor de samenkomst van de gemeente. Er is ruimte voor een vormgeving van de samenkomst, die rekening houdt met plaatselijke omstandigheden. Wat echter de Schrift duidelijk gebiedt of verbiedt, zal in de samenkomst van de gemeente geëerbiedigd worden. In de derde plaats dient in de samenkomst van de gemeente alles gericht te zijn op de opbouw van de gemeente (1 Kor. 14 : 33.40). De Heere heeft een hekel aan wat verwarring of zelfs chaos tot gevolg heeft. De bijbelse richtlijn is, dat alles betamelijk en in goede orde geschiedt. In de vierde plaats moet wat er gebeurt in de samenkomst van de gemeente verstaanbaar zijn (1 Kor. 14 : 11vv., ook voor buitenstaanders 1 Kor. 14 :16.23vv.). Wat alleen door ingewijden begrepen wordt, bouwt de gemeente niet op en stoot de buitenstaanders af.

Binnen de grenzen van 1 Kor. 14 mag ruimte gelaten worden voor een inrichting van de eredienst, die rekening met de omstandigheden van de gemeente die samenkomt. Daarbij zijn de vaste patronen, die uit de Schrift zijn opgekomen en die in de traditie van de kerk van grote waarde zijn gebleken, van groot belang. Te denken is vooral aan de elementen, die zondag 38 van de Heidelbergse Catechismus noemt: Gods Woord horen, de sacramenten gebruiken, God de Heere openlijk aanroepen en de armen christelijke hulp betonen. Evenals de Schrift laat ook de kerkorde een grote mate van ruimte voor een inrichting van de eredienst, die past bij het eigen karakter van de gemeente. Alleen het hoognodige wordt geregeld. Het recht om de liturgische orde te bepalen wordt in art. 64 sub 2 KO toegekend aan de kerkenraad.

Met het oog op de eredienst in zendingsgemeenten kunnen vooral de bepalingen van art. 64 en art. 69 K.O. een knelpunt vormen.

Art. 64 stelt, dat de gemeente op de dag des Heeren minstens tweemaal zal samenkomen onder de bediening van het Woord. Veel toetreders zijn gewend bij elkaar te komen in kring- of cursusbijeenkomsten. In deze bijeenkomsten hebben ze doorgaans de weg tot de Heere en zijn dienst gevonden. Het zijn dan ook deze bijeenkomsten, die zij in sterke mate beleven als het 'samenkomen onder de bediening van het Woord'. De vraag mag in dat verband gesteld worden of het realistisch is te verwachten, dat de leden van zendingsgemeenten in alle gevallen naast de kring- of cursusbijeenkomst ook twee zondagse erediensten bijwonen. Zeker in beginsituaties zal het bijwonen van één dienst van sommigen van hen al veel gevraagd zijn! Een begaanbare weg lijkt te zijn, dat in de situaties zoals beschreven in 5.1.1. t/m 5.1.3. de tweede dienst gehouden wordt in de 'moedergemeente' en dat de bezoekers van de dienst in de zendingsgemeente regelmatig worden opgewekt om ook deze dienst te bezoeken. Van een zelfstandige zendingsgemeente mag verwacht worden, dat ze op zondag minstens eenmaal zal samenkomen onder de bediening van het Woord. De tweede samenkomst zal – indien deze nog niet een eredienst kan zijn zoals bedoeld in art. 64 K.O. – vooral gericht zijn op het onderwijzen in het gereformeerde belijden (vgl. de als bijlage opgenomen tijdelijke regeling m.b.t. de anderstalige wijkgemeente Rotterdam-Charlois). Aandacht is ook nodig voor de wijze waarop de bepalingen van art. 69 K.O. in zendingsgemeenten dienen te worden toegepast. In de eerste plaats hebben we te maken met de uitspraak van de generale synode 1980 (art. 144, p. 170), 'dat de Heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn, niet verbiedt'. Later heeft de generale synode benadrukt, dat deze uitspraak met grote voorzichtigheid moet worden toegepast en uitgesproken dat om wille van de eenheid van de kerken van de ruimte die de Heilige Schrift biedt geen gebruik gemaakt zal worden. In de tweede plaats hebben we te maken met een groot en nog steeds toenemend aantal gemeenten, die – ondanks de besluiten van de generale synode – doen wat de Schrift niet verbiedt. Mogen we – mede gelet op de hierboven beschreven andere leefwereld van waaruit nieuwe gelovigen de zondagse erediensten binnenkomen – zendingsgemeenten dan binden aan bepalingen, die niet rechtstreeks uit de Schrift voortkomen en waaraan ook tal van andere gemeenten zich niet houden? Gelden ook hier niet de onder 3.3. aangehaalde woorden uit Hand. 15 : 10: 'Nu dan, wat stelt gij God op de proef door een juk op de hals der discipelen te leggen, dat noch onze vaders, noch wij hebben kunnen dragen?' Het is duidelijk, dat we in dezen te maken hebben met gevoelige materie, die in onze kerken zonder broederlijke verdraagzaamheid, mildheid en toegeeflijkheid niet kan worden opgelost. Als er gemeenten zijn, die zich van andere gemeenten onderscheiden door zich in een zendingssituatie in gehoorzaamheid aan het Woord van God en in afhankelijkheid van de leiding van zijn Geest in te zetten voor de evangelieverkondiging en het stichten van nieuwe gemeenten, durven we het dan in de vrijheid en verantwoordelijkheid te laten van de kerkenraden van deze gemeenten om in gehoorzaamheid aan de Schrift te kiezen voor het zingen van die psalmen, lofzangen en geestelijke liederen (Kol. 3 : 16), die het beste passen bij de bezoekers van hun diensten? De generale synode kiese daarom ook in dezen voor standvastige flexibiliteit: standvastig in de zin dat zendingsgemeenten ook in de liederen die zij zingen voluit trouw zullen zijn aan de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis, maar tegelijk flexibel, omdat de kerken aan de 'zwakken' in het geloof niet in de weg willen staan door zaken waarin zij als 'sterken' – ondanks jarenlange discussies – nog altijd niet tot overeenstemming konden komen.

5.6. Conclusie

Binnen het raam van de kerkorde zijn diverse vormen denkbaar waarin een zendingsgemeente gestalte kan krijgen. Belangrijk is te zien, dat de zendingsgemeente een gemeente in ontwikkeling is. De ontwikkeling via 'deelgemeente' of 'wijkgemeente' naar zelfstandige gemeente ligt het meest voor de hand. De moeite die toetreders vaak hebben met de vorm van onze erediensten is een stimulans voor zendingsgemeenten om op een existentiële en authentieke wijze om te gaan met wat ons uit de traditie wordt aangereikt. De kerkorde biedt daarvoor volop ruimte. Alleen t.a.v. art. 64 en art. 69 K.O. wordt van ons enige welwillende creativiteit gevraagd.

5.7. Opdracht

In een nieuw te maken artikel bij bijlage 16 K.O. moet gedefinieerd worden wat een zendingsgemeente is, hoe zij ontstaat en toegroeit naar volwassenheid en wat de rol van de kerkenraad, de classis en de deputaten in dit proces is. Ook moet gewaarborgd worden dat een gemeente of gemeente-in-wording die van buiten komt, zich op de classis kan beroepen als met de kerkenraad van de plaatselijke gemeente geen overeenstemming kan worden bereikt. Tenslotte moet omschreven worden hoe in de zendingsgemeente wordt omgegaan met de bepalingen in art. 64 en art. 69 K.O. Maar eerst willen we nog apart stilstaan bij de positie van de evangelist.

Hoofdstuk 6: Positie en bevoegdheden van de evangelist in het Nieuwe Testament

6.1. Inleiding

Vooraf

De generale synode Leeuwarden van 2001 gaf deputaten evangelisatie de opdracht om de positie en de bevoegdheden van de evangelist te onderzoeken vanuit de gegevens die het Nieuwe Testament over hem aanreikt, dit in samenwerking met een kenner van het kerkrecht. Dit deel van het rapport behelst het onderzoek naar de nieuwtestamentische gegevens, op basis waarvan de kerkrechtelijke aspecten besproken dienen te worden. Het is samengesteld door een commissie o.l.v. ds. J. Nutma, bijgestaan door prof. dr. T.M. Hofman.

Eerder onderzoek

De positie van de evangelist is al eerder ter sprake geweest op de generale synode van 1977. In hun rapport brachten deputaten toen naar voren dat de evangelist zoals we die tegenkomen in het NT een andere is dan de figuur van de evangelist zoals wij die kennen in de kerk. In het NT is hij uitgezonden door de

apostel en aan hem verantwoording verschuldigd, terwijl de evangelist in de kerk werkt met een opdracht van een kerk of commissie. Het onderzoek van toen werd afgerond met de conclusie, dat het oorspronkelijke evangelistenambt met dat van de apostelen verdwenen is en is opgegaan in het blijvend ambt van vooral de herder en leraar (Acta generale synode 1977, blz. 204).

De generale synode van 1980 gaf een nieuwe opdracht tot bezinning op de positie van de evangelist in de kerk. Aanleiding daartoe was de vraag die in het commissierapport gesteld werd 'of een evangelist zijn werk wel kan doen wanneer er alleen een zakelijke relatie met de kerkelijke gemeente bestaat en geen ambtelijke' (Acta generale synode 1980, blz. 187).

In het rapport van 1983 komen deputaten inhoudelijk tot een andere conclusie, maar volgen in de praktische uitwerking wel dezelfde lijn als in 1977. De ontwikkeling van het pastorale, het diaconale en missionaire motief van het ene ambt van 'de zeven' (Hand. 6 : 1vv.) loopt uit op drie ambten: die van oudste, diaken en van evangelist. 'Er kan in het licht van Ef. 4 : 11 en 2 Tim. 4 : 5 geen twijfel over bestaan, dat in die zin waarin het Nieuwe Testament spreekt over ambten, de 'evangelist' een ambt vervulde. Zijn taak was zowel binnenkerkelijk (toerustend: Timotheüs) als buitenkerkelijk (evangeliserend: Filippus)'. Deputaten zien een groot verschil tussen de figuur van de evangelist zoals de kerk die kent en het evangelistenambt zoals het NT dat tekent. Mocht er behoefte zijn aan de erkenning van het charisma dat de evangelist bezit door de gemeente, dan is er alle ruimte om hem in het ambt van ouderling aan te stellen. Ook verwijzen deputaten naar de mogelijkheden die art. 3 K.O. biedt (Acta generale synode 1983, blz. 317 en 318).

Het commissierapport bespeurt enige inconsistentie en komt terug op de vraag die in 1980 ook al door de synodale commissie werd gesteld naar de ambtelijke positie van de evangelist. Aanvankelijk doet de synodale commissie het voorstel om opnieuw een studiecommissie in te stellen met daarin de hoogleraar NT. Deze commissie moet vaststellen wat de positie van de evangelist zou moeten zijn. Tijdens de bespreking op de generale synode wordt dit voorstel door de commissie ingetrokken.

Probleemstelling

Intussen mag uit de hernieuwde vraagstelling duidelijk zijn dat met deze eerdere rapporten en uitspraken van de generale synode de zaak nog onvoldoende is afgerond. De directe aanleiding voor de opdracht tot nader onderzoek is gelegen in de verheugende ontwikkelingen in Rotterdam-Charlois. Het werk dat vanuit de ICF gedaan werd om mensen uit andere culturen en tradities te bereiken met het evangelie bracht onder Gods zegen veel vrucht op. Dit leidde tot het ontstaan van een gemeente van Christus die bestond uit gelovigen uit verschillende culturen. De ICF werd een anderstalige wijkgemeente van de kerk van Rotterdam-Charlois en is intussen de wettige voortzetting van deze gemeente binnen ons kerkverband. De Heere God heeft daarvoor in het bijzonder gebruikt gemaakt van de gave van evangelist br. Th. Visser om deze mensen in hun hart aan te spreken en ze tot geloof te bewegen. Deputaten zien ook op andere plaatsen dergelijke ontwikkelingen op gang komen. Wat is in deze concrete context de positie van de evangelist? In de huidige situatie mag hij het evangelie wel uitleggen aan mensen en ze bij Jezus Christus brengen, maar hij mag ze – althans volgens de onder ons geldende kerkelijke afspraken – niet dopen, noch het avondmaal aan hen bedienen. Dit werkt bevreemdend voor hen die tot geloof mogen komen, omdat dit naar hun overtuiging en in hun beleving strijdt met wat ze in de bijbel lezen.

Hernieuwde bezinning is nodig om als kerk het spoor te volgen dat de Heere God zelf bezig is te trekken. Daarbij kan de onder ons gebruikelijke definitie van evangelist niet langer leidinggevend zijn voor de gedachtevorming. Dit geldt te meer omdat deze definitie kennelijk afwijkt van wat het Nieuwe Testament onder de evangelist verstaat. De onder ons gebruikelijke definitie van evangelist komt ook niet voort uit de bijbelse situatie, maar uit het begrip 'evangelisatie' waarmee binnen de Nederlandse kerktraditie vanouds 'de herkerstening van ons land' werd verstaan. Deze arbeid van de kerken was gericht op de christenheid die van het geloof vervreemd was (Chr. Encyclopedie). Hierbij moet bedacht worden dat Nederland in zijn geheel een gekerstende natie is geweest. Volgens de eerste godsdienststelling van 1809 was 0,0% van de bevolking onkerkelijk.

In de huidige situatie kan van herkerstening amper meer sprake zijn. De Christelijke Gereformeerde Kerken hebben samen uitgesproken, dat Nederland meer en meer een zendingsland wordt (Acta generale synode 2001, blz. 100). De bepaling van de positie van de evangelist in onze context zal mede vanuit de nieuwtestamentische gegevens in het licht van die uitspraak praktisch moeten worden uitgewerkt. Concrete voorstellen hiertoe worden gedaan in hoofdstuk 7.

6.2. Onderzoek van de bijbelse gegevens

Er zijn drie passages in de bijbel waar 'de evangelist' expliciet ter sprake komt:

Hand. 21 : 8, Ef. 4 : 11 en 2 Tim. 4 : 5.

In de volgorde van bespreking zal als eerste de passage van Ef. 4 :11 onze aandacht vragen, waar Paulus 'de evangelist' één van de gaven noemt, die aan de plaatselijke gemeente gegeven zijn door de verhoogde Heere. In de andere passages ontmoeten we Filippus en Timotheüs die als evangelisten werkzaam zijn in de setting van een plaatselijke gemeente.

6.2.1. De evangelist – Ef. 4 :11

Aan de bediening van evangelist wordt in de bijbel niet apart aandacht geschonken, in tegenstelling tot bijvoorbeeld die van de oudste en de diaken. Ook in Efeze 4 komt de evangelist slechts in een opsomming van gegeven 'ambten' ter sprake. Toch wint juist deze passage bijzonder aan betekenis wanneer we bedenken dat de Efezebrief naar alle waarschijnlijkheid een rondzendbrief is geweest die bestemd was voor meerdere gemeenten, waaronder die van Efeze. Daarmee is de gave van de evangelist die de verhoogde Christus aan zijn gemeente op aarde schenkt niet alleen voor de gemeente van Efeze, maar voor alle kerken van belang.

Hoewel het specifieke werk van de evangelist inhoudelijk niet aan de orde komt, kunnen aan de hand van de context een aantal zaken worden vastgesteld:

1. de evangelist is één van de gaven die Christus aan zijn kerk op aarde gegeven heeft om
2. de heiligen toe te rusten tot het dienstbetoon waartoe Hij hen als zijn gemeente op aarde geroepen heeft (vs. 12).

3. In dit kader zij er met nadruk op gewezen dat de evangelist in zijn dienstwerk een gave is die mede tot doel heeft om in de gemeente de eenheid des Geestes te bewaren (vs. 3).

In Ef. 4 maakt Paulus op deze wijze zichtbaar wat Christus bij zijn verhoging nodig geacht heeft voor het bestaan en voortbestaan van zijn gemeente op aarde. Het zijn juist deze 'ambten' die onmisbaar blijken om de kerk op aarde als het ene lichaam van Christus te laten functioneren. De mensen die naar de hun gegeven gaven in deze 'ambten' mogen dienen, zijn door Christus gegeven met de bedoeling om de overige gelovigen aan te moedigen en ze te voorzien van wat zij nodig hebben om zich in de dienst van Christus in te laten zetten naar de gaven die zij gekregen hebben (vss. 7 en 16).

In het kader van dit rapport voert het te ver om uitvoerig stil te staan bij elk van de genoemde taken die Christus onmisbaar acht om de heiligen in zijn gemeente op aarde van het nodige voor hun dienst te voorzien.

Het blijft hier bij een korte aanduiding waarmee elke taak zich laat karakteriseren. Daarbij wordt er van uitgegaan dat er sprake is van een principiële volgorde in de opsomming.

1. Apostelen en profeten zorgen voor de fundering onder de gemeente (Ef. 2 : 20). Hun getuigenis is de basis van elke gemeente van Christus waar ook in de wereld. Het staat aan de basis van alle zendingswerk, ook daar waar gewone gelovigen het evangelie doorgeven in hun omgeving.
2. Het werk van herders en leraars, dat als laatste genoemd wordt, laat zich omschrijven als vasthouden bij wat door de apostelen en profeten overgedragen is en de heiligen daar meer en meer uit leren te leven. Zij dragen er in hun wijze van leidinggeven zorg voor dat de gemeente op het gegeven fundament als gemeente van Christus blijft functioneren. Hun bediening is in de gemeente een blijvende bediening.
3. De evangelist staat tussen hen beiden in. Dat laat zich het beste verklaren, wanneer het bijzondere van zijn taak vooral te zien is als het opbouwen van een gemeente in wording op basis van het apostolisch en profetisch getuigenis. Deze gemeente bestaat aanvankelijk uit jonge gelovigen met zo mogelijk elk hun eigen culturele achtergrond. Het doel van zijn taak is dan, dat deze heiligen vanuit het evangelie toegerust worden om als zelfstandige gemeente van Christus te gaan functioneren. Daarvoor is het nodig om hen, nadat ze tot geloof gekomen zijn, verder in te wijden in het heil en in het dienen van Christus. De evangelist is dan te zien als opbouwwerker in een door zendingswerk nog maar pas ontstane kerk. Wanneer de gemeente zelfstandig kan voortbestaan onder leiding van de herders en leraars, kan hij zijn werk elders voortzetten.

De vier genoemde 'ambten' vinden daarin hun eenheid dat de arbeid van ieder afzonderlijk te karakteriseren valt als dienst van het Woord.

De bevestiging van de voorlopige invulling van de functie van evangelist moet komen van de concrete gegevens die de bijbel ons aanreikt over de werkzaamheden die de evangelist verricht. We zijn daarvoor hoofdzakelijk aangewezen op wat over Timotheüs en Filippus als evangelisten wordt gezegd.

6.2.2. *Timotheüs – 2 Tim. 4 : 5*

Aan het einde van zijn tweede brief aan Timotheüs spoort Paulus hem aan om het werk van een evangelist te doen. Gezien het nabijge einde van Paulus' leven en diens verzoek om spoedig tot hem te komen, lijkt Paulus hiermee aan te geven dat dit het werk is dat hij nu doet en voortaan moet blijven doen.

De ontwikkeling van Timotheüs

Aanvankelijk neemt Paulus hem mee als helper (Hand. 16 : 1-3). Op dat moment draagt Timotheüs nog geen bijzondere verantwoordelijkheid. Dit blijkt onmiskenbaar uit het feit dat Paulus en Silas in Filippi wel gevangen genomen worden, maar Timotheüs niet. In Hand. 19 : 22 wordt Timotheüs een dienstknecht (*diakoon*) van Paulus genoemd. We lezen hier ook dat Paulus hem samen met Erastus voor de eerste keer vooruit zendt. Blijkbaar (1 Thess. 3 : 2) om de gemeente daar te versterken en te vermanen inzake het geloof. Paulus begint hem te gebruiken voor missionair nazorgwerk. In Korinthe moet Timotheüs Paulus vertegenwoordigen. Het gezag van de nog jonge Timotheüs kan zich hier nog niet doorzetten. Dat gebeurt pas wanneer Titus komt. In de tweede brief aan de Korinthiërs (1 : 19) laat Paulus weten dat hij samen met Timotheüs en Silvanus Christus onder hen verkondigd heeft. Na verloop van tijd is Timotheüs dus steeds meer bij het verkondigende werk betrokken geraakt.

De eerste brief aan Timotheüs sluit aan bij de opdracht die Paulus aan Timotheüs gegeven heeft om nog in Efeze te blijven. Mogelijk dat de situatie op de achtergrond van de tweede brief hetzelfde is; er wordt ook wel gedacht aan een bredere opdracht. Timotheüs zou van Paulus een leidinggevende taak gekregen hebben ten aanzien van meerdere gemeenten tegelijk (vgl. Titus op Kreta). Als het gaat om de beschrijving van de inhoudelijke kant van zijn werk, dan maakt dit geen wezenlijk verschil. De taak die Paulus hem opgedragen heeft, is om de gemeente van Efeze te bewaren bij de apostolische leer die hen gebracht is (1 Tim. 1 : 3; 6 : 20). Deze leer is duidelijk in gevaar ten gevolge van dwaalgeesten die met andere leringen de gemeente binnendringen. De taak van Timotheüs bestaat uit voorlezen, vermanen en leren (1 Tim. 4 : 13). Hij moet het woord der waarheid getrouw brengen en zo wat Paulus hem toevertrouwde op zijn beurt weer toevertrouwen aan betrouwbare mensen (2 Tim. 2 : 1-15), die daarna de zorg voor de gemeente zelfstandig moeten kunnen dragen.

Daarmee is het werk van de evangelist zoals Timotheüs dat in Efeze (en mogelijk elders) te vervullen had in zijn kern helder geworden: hij staat in de dienst van de verkondiging op zo'n wijze dat hij mensen verder onderwijs geeft in het apostolische getuigenis en dat hij mensen zo vertrouwd maakt met deze waarheid van God dat zij in de toekomst de gemeente daarbij kunnen bewaren door zelf te onderrichten (2 Tim. 2 : 2). De evangelist in de nieuwtestamentische gemeente zoals we hem in Timotheüs tegenkomen is geen van stad tot stad verder reizende missionair, maar iemand die een langere periode in een nog jonge gemeente verblijft. Hij houdt zich bezig met een in het gedrang geraakte apostolische gemeente op te bouwen in de waarheid van het evangelie met de bedoeling haar tot een 'zelfstandig' bestaan te leiden (1 Tim. 3:15). Het werk van de evangelist heeft een sterk lerend en uitbouwend aspect, maar wel in de missionaire situatie van een nog betrekkelijk kort bestaande gemeente.

Calvijn wijst er in zijn commentaar op dat Paulus in 2 Tim. 4 : 5 de autoriteit van Timotheüs ten opzichte van de oudsten in de gemeente van Efeze onderstreept door hem evangelist te noemen. Hij verwijst daarbij ook naar de plaats van de evangelist tussen die van de apostelen en de herders en leraars in (Ef. 4 :11). Wanneer we het werk van Timotheüs in Efeze vergelijken met dat van Titus op Kreta, valt het op dat Timotheüs te maken heeft met een gemeente waar al oudsten zijn aangesteld (Hand. 20 : 17). Titus krijgt de opdracht in alle steden op Kreta oudsten aan te stellen (Tit. 1 : 5). Kennelijk was het bestaan van de kerkelijke gemeente op Kreta nog zo pril, dat er nog geen oudsten waren aangesteld en had Titus de taak daar aan te werken zodat ook deze gemeenten zelfstandig konden voortbestaan. Daarbij hoorde dan o.a. het toerusten en aanstellen van bekwame broeders tot oudsten. Dat zou betekenen dat ook hij de werkzaamheden verrichtte, die hoorden bij de bediening van de evangelist (zie ook de opmerking van Calvijn, *Institutie IV,3:4*)¹⁴. Wat Timotheüs' werk in Efeze betreft valt op te merken dat hij weliswaar geen oudsten hoefde aan te stellen, maar dat hij met betrekking tot het functioneren van de oudsten in Efeze wel het nodige werk had te verrichten. De brief maakt duidelijk dat zij niet in staat waren voldoende tegenwicht te bieden tegen de dwaalleer die de gemeente binnensloep. Ze reddden het dus niet om zelfstandig de gemeente bij de gezonde leer te bewaren. Zijn taak richt zich dan ook in het bijzonder op de toerusting en de zuivering van de raad van de oudsten bij de gezonde leer (vgl. 2 Tim. 2 : 2). Mogelijk dat de handoplegging door de oudsten ook betekent, dat zij de taak waarvoor zij geroepen waren voorlopig aan Timotheüs hebben overgedragen.

6.2.3. *Eerste conclusies*

Ten aanzien van de evangelist, zoals die in het Nieuwe Testament getekend wordt, zijn de volgende dingen op te merken:

1. hij maakt de gemeente vertrouwd met de gezonde leer in de prediking van het evangelie, verzorgt de verdere inwijding van pasgelovigen in het leven van het geloof en rust binnen de gemeente mensen toe om de gemeente in de toekomst bij het Woord te kunnen bewaren;
2. hij verricht werkzaamheden in een gemeente die nog maar kort bestaat en die opgebouwd moet worden tot een pijler en fundament van de waarheid (1 Tim. 3 : 15; vgl. ook Calvijn, *Institutie IV,3:4*);
3. zijn werk vloeit voort uit zendingswerk waardoor nieuwe gemeenten ontstaan; hierbij valt niet alleen te denken aan het werk van de apostelen, maar ook aan het getuigenis van gelovige volgelingen van Jezus Christus (Hand. 8, 4; 1 Petr. 1 : 1,2)¹⁵;
4. in het kader van deze werkzaamheden mogen we er van uit gaan dat hij niet alleen verantwoordelijk was voor de bediening van het Woord, maar dat ook het bedienen van de sacramenten tot zijn bevoegdheden heeft behoord.
5. vanuit de genoemde taakinvulling ligt het voor de hand om aan te nemen, dat zijn taak binnen één (of meer: Titus op Kreta) plaatselijke gemeente(n) een tijdelijk karakter heeft. Dat zou kunnen verklaren waarom deze figuur in de loop der tijden verdwenen is (vgl. ook Calvijns visie).

6.2.4. *Filippus – Hand. 21 : 8*

In Hand. 21 : 8 wordt Filippus *de evangelist* genoemd. Al eerder – in Hand. 8 – wordt van hem gezegd dat hij rondgetrokken heeft in Samaria en daar het evangelie verkondigde. Vaak wordt voor de uitleg van het woord evangelist teruggesproken op deze activiteiten die van hem bekend zijn. Het zou dan de bedoeling van Lukas zijn om Filippus als evangelist te onderscheiden van Filippus de apostel. Dit ligt evenwel niet voor de hand, omdat de aanvulling dat hij één van de zeven is hem al onderscheidt van de apostelen. Bovendien is het opmerkelijk dat hij pas in hoofdstuk 21:8 *de evangelist* genoemd wordt en niet op het moment dat hij rondreist en het evangelie verkondigt. De tekst maakt duidelijk dat Filippus zich gevestigd heeft in de stad Caesarea waar hij een eigen woning heeft. Hand. 8 : 40 laat ons zien dat het rondreizen gestopt is toen Filippus zich in Caesarea vestigde. Wanneer in Hand. 21 : 8 de benaming *de evangelist* gekozen is om Filippus' werkzaamheden in Caesarea te markeren, kan geen andere conclusie getrokken worden dan dat hij de bij dit ambt behorende werkzaamheden (Ef. 4 :11) verrichtte in een min of meer gesettele situatie¹⁶. Dit onderstreept wat vanuit de beide andere passages over de evangelist gezegd kon worden. We kunnen dan veronderstellen dat hij in Caesarea dezelfde soort werkzaamheden verricht heeft als Timotheüs in Efeze en Titus op Kreta en zich ten dienste gesteld wist van het opbouwen van de kerk van de Heere Jezus Christus in deze stad op het fundament Gods Woord.

6.2.5. *Indirecte gegevens*

Lang niet in alle gevallen wordt de functie die iemand vervulde in de kerk van de Heere Jezus Christus met naam en toenaam genoemd. Al eerder kwam Titus ter sprake van wie het zeer waarschijnlijk is dat ook hij als evangelist werkzaam was. Ook anderen zijn te noemen. Silas blijft na het vertrek van Paulus achter in Berea (Hand. 17 : 10-14). Later voegt hij zich samen met Timotheüs weer in het gezelschap van Paulus. Paulus richt zich dan op de evangelieverkondiging, terwijl Silas en Timotheüs blijkaar ander werk ter hand nemen. Te denken valt dan aan verder onderwijs en versterking van de gelovigen. Apollos bouwt later – na Paulus' vertrek – voort op het fundament dat Paulus in Korinthe heeft gelegd. Apollos is aan deze gemeente tijdelijk verbonden geweest. Samen met Zenas heeft hij de brief van Paulus die voor Titus bestemd was op Kreta bezorgd terwijl hij op doorreis was, wellicht om in een andere gemeente zijn dienst als evangelist te vervullen (Tit. 3 :13). Apollos was geleerd in de schriften, maar heeft ten aanzien van het uitleggen van de weg van de Heere bijscholing genoten van Priscilla en Aquila (Hand. 18 : 26). Epafros was degene die kennelijk de gemeente van Colosse mocht opbouwen tot een pijler en fundament van de waarheid (Col. 1 : 7).

6.2.6. *Aanstelling, bevoegdheid en bekwaamheid*

Het is bij Timotheüs en Titus duidelijk dat zij hun opdracht om als evangelist te werken direct ontvingen van Paulus. Hun opleiding hadden ze ook van hem genoten. Beide noemt hij zijn kind in het geloof (1 Tim. 1 : 2 en Tit. 1 : 4). Dit wijst waarschijnlijk niet alleen op de bekering van Timotheüs en Titus onder de prediking van Paulus, maar laat zich ook heel goed verstaan in relatie tot het onderwijs dat ze van hem vervolgens genoten hebben als leerlingen. De opleiding was gericht op het onderwijs kunnen geven in

het Woord en in de weg van de Heere. De evangelist moest in staat zijn om mensen daarmee vertrouwd te maken. De werkzaamheden van Timotheüs en Titus laten zien dat hij ook in staat moest zijn om de geesten – die zich vooral in leringen uitten – te onderscheiden. Deze geestelijke bekwaamheden staan niet los van de noodzaak dat het om Geestvervulde broeders moest gaan. Een evangelist moest ook bereid zijn om te lijden onder verdrukkingen (2 Tim. 2 : 3). Filippus had aanvankelijk een bediening in de eerste gemeente te Jeruzalem als één van de zeven. Voor de taak die deze zeven moesten verrichten werden mannen gezocht vol van de Heilige Geest en van wijsheid (Hand. 6 : 3). In dit gedeelte, met name uit de beschrijving van de werkzaamheden van Stefanus, blijkt dat hun werkzaamheden niet los stonden van het met gezag laten klinken van Gods Woord (Hand. 6 : 10). In die lijn hoeven de werkzaamheden van Filippus na de verstrooiing van de gemeente van Jeruzalem ons niet te verbazen. Wie hem als evangelist heeft aangesteld in Caesarea is ons niet bekend. Het zou niet ondenkbaar zijn dat één van de andere apostelen dit aan hem gevraagd heeft. Te denken valt aan Petrus die aan de wieg van de gemeente in Caesarea heeft gestaan (Hand. 10).

6.2.7. Conclusies

1. De aanstelling van de evangelist is een kerkelijke zaak. In de eerste tijd werd hij rechtstreeks aangezien door de apostelen. Soms werd deze aanstelling bevestigd door het opleggen van de handen door de oudsten (1 Tim. 4 : 14).
2. Leidinggevend in de kerk van Christus die zelf vol waren van de Heilige Geest konden onderscheiden wie bekwaam was om deze opbouwende taak te verrichten in uit missionaire situaties voortkomende gemeenten.
3. Als eisen voor de bekwaamheid golden in elk geval: waarachtig geloof, vol zijn van de Heilige Geest en het beschikken over wijsheid om vertrouwd te maken met het Woord en de weg van de Heere.
4. De bevoegdheden van de evangelist waren groot, gezien onder meer zijn opdracht om te zien wie geschikt waren om oudste in de gemeente te worden, dezen toe te rusten en aan te stellen zodat zij de gemeente konden bewaren bij een leven uit de gezonde leer van het Woord van Christus.

6.3. Buitenbijbelse gegevens

In de geschiedenis van de kerk is de evangelist zoals de bijbel hem ons tekent spoedig uit het beeld verdwenen. De naam werd gereserveerd voor de schrijvers van de evangelieboeken van het Nieuwe Testament. Alleen bij Eusebius in de 4^e eeuw komen we de evangelist nog een paar keer tegen.

Hij schrijft dat evangelisten voortbouwden op het fundament van de apostelen. Hij noemt ze gemeentes-tichters, die vooral belast waren met de overdracht van het goddelijke evangelie en de apostolische leer. Hun verbondenheid met de gemeente was tijdelijk. Ze stelden oudsten aan die vervolgens verantwoordelijk werden voor het leiden van de gemeente. De evangelist trok dan weer verder (Historia Ecclesiastica 3,37,1-4 en h.e.5,10,1-4).

6.4. De nieuwtestamentische evangelist en 'de noodzaak van onze tijd'

Hoewel Ef. 4 : 11 de evangelist omschrijft als een wezenlijke en noodzakelijke gave van de verhoogde Christus aan de kerk, is deze dienst als zodanig uit de kerk verdwenen. De onder ons bekende evangelist is een functie die zeker niet gelijk te stellen is met de evangelist uit het NT, ook niet wanneer hij de bevoegdheid krijgt een stichtelijk woord te spreken naar art. 3 K.O. De evangelist uit het NT is voluit een dienaar van het Woord te noemen die zonder enige twijfel ook de bevoegdheid zal hebben gehad om de sacramenten te bedienen. Hij zou gezien zijn aanstelling en zijn werkzaamheden zeker behoord hebben tot hen die onder ons 'ambtsdragers' heten.

Het voert in het kader van dit rapport te ver om heel de ambtsvisie van het Nieuwe Testament te behandelen. In elk geval kan wel gesteld worden, dat de ambten zoals de gereformeerde traditie die kent niet één op één voortvloeien uit functies die het Nieuwe Testament beschrijft. Verder is het duidelijk, dat het Nieuwe Testament een grote flexibiliteit en diversiteit kent in het functioneren van de verschillende diensten, al naar gelang de situatie waarin de gemeente van Christus zich in een bepaalde plaats bevond daar om vroeg.

Op de vraag hoe het 'ambt' van evangelist is verdwenen zijn in de Reformatie verschillende antwoorden gegeven.

Calvin geeft in de Institutie (IV,3:4) te kennen dat apostelen, profeten en evangelisten nodig waren in de tijd dat er nog niet overal een kerk van Christus was. Zij dienden om de kerk in de wereld op te richten. Naar zijn overtuiging was die opdracht afgerond. Wanneer zijn visie klopt, zou het 'ambt' van evangelist verdwenen kunnen zijn vanaf het moment dat de westerse wereld in zijn geheel onder keizer Constantijn gekerstend werd (4^e eeuw). Calvin voegt daar nog wel aan toe dat God, als de situatie en tijd dat noodzakelijk maken, opnieuw apostelen en evangelisten kan opwekken. Moeten we zeggen dat met het feit dat Nederland meer en meer zendingsland geworden is die noodzaak van de tijd is aangebroken? En dat we ons niet moeten verwonderen, dat de Heere God zelf mensen aan de kerk geeft met de gaven die aansluiten bij het 'ambt' van evangelist zoals we dat tegenkomen Nieuwe Testament?

M. Bucer acht het in zijn tijd nog altijd mogelijk, dat God mensen de bijzondere gave geeft om evangelist te zijn en schaaft deze ambtsdrager dan onder de dienst van het Woord. Voor hem is de veelheid van de ambtelijke diensten te herleiden tot de pluriformiteit waarmee het Woord van God wordt bediend. Hij ziet evangelisten evenals doctoren in principe als Woorddienaren die door de Geest worden toegevoegd aan de gebruikelijke ambten van de opziener, de ouderling en de diaken waardoor God zijn kerk regeert.¹⁷

6.5. Afronding

De 'noodzaak van de tijden', gegeven met de uitspraak van de generale synode 2001 dat Nederland meer en meer zendingsland aan het worden is, bracht deze bezinning naar de positie van de evangelist volgens het Nieuwe Testament hernieuwd op gang. Waar de Heere God het geeft dat het in onze tijd tot stichting van nieuwe gemeenten mag komen met hoofdzakelijk nieuwe gelovigen, lijkt het belangrijk dat

er ruimte in de kerk komt voor mensen die God zelf geeft en die in dergelijke gemeenten werkzaamheden kunnen verrichten zoals de nieuwtestamentische evangelist dat deed, met de volle bevoegdheden van de bediening van Woord en sacramenten.

Hoofdstuk 7: Positie en bevoegdheden van de evangelist in zendingsgemeenten

Dit hoofdstuk biedt een praktische uitwerking van de studie in hoofdstuk 6. We trekken de lijnen van het exegetisch onderzoek door naar praktijksituaties, zoals we die beschreven in hoofdstuk 4. Daarbij vragen we ons af welke taken en bevoegdheden de voorganger in zendingsgemeenten zou moeten hebben en onderzoeken we de mogelijkheden om aan hem een kerkordelijke plaats te geven. Tenslotte zoeken we naar een passende naam, definitie en rechtspositie.

7.1. Taken

Uit de praktijk blijkt dat in het ontstaan en de groei van nieuwe zendingsgemeenten leiders nodig zijn, die in veel opzichten doen denken aan de nieuwtestamentische figuur van de evangelist. Voor de evangelieverkondiging in missionaire situaties zijn vooral pioniers en opbouwwerkers nodig.

7.1.1. Pionier

In paragraaf 4.1. en 4.2. hebben we een overzicht gegeven van diverse initiatieven die momenteel in onze kerken gaande zijn op het gebied van gemeentestichting. De meeste initiatieven hebben een pionierskarakter. Het evangelie moet klinken waar het nog niet geklonken heeft. De mensen die zich daarvoor inzetten bewegen zich voortdurend in het grensgebied tussen kerk en wereld. Ze moeten in een vijandige wereld wegens zoeken waarlangs ze met het evangelie kunnen gaan naar mensen, die op dat evangelie niet zitten te wachten. Pioniers hebben visie en moed, doorzettingsvermogen en opofferingsgezindheid nodig, maar ook een gemeente die achter hen staat, die hen vertrouwen geeft en ruimte biedt.

7.1.2. Opbouwwerker

Een zendingsgemeente is een gemeente onderweg. Op de pioniersfase volgt de opbouwfase. Daarom is het van groot belang dat de pionier ook opbouwwerker is. Hij moet kunnen motiveren en enthousiasmeren. Hij moet kunnen initiëren en coördineren. In de evangelieverkondiging is hij zowel naar buiten als naar binnen gericht. Op profetische wijze spreekt hij het Woord in de actualiteit van het bestaan. Op pastorale wijze neemt hij deel aan de nood van moderne mensen, die belangstelling voor het geloof gaan krijgen of die onlangs tot geloof gekomen zijn. De opbouwwerker is iemand die bekwaam is om aan de zendingsgemeente en het zendingswerk leiding op zo'n wijze, dat de gemeente in geestelijk opzicht en in omvang kan groeien.

7.2. Bevoegdheden

Hoe verhouden zich de nieuwtestamentische gegevens over de evangelist en de vraag die uit de praktijk voortkomt naar de evangelist in zendingsgemeenten met onze ambtsleer en kerkorde? Welke bevoegdheden kan de evangelist krijgen? Daarover gaat het in de volgende paragrafen.

7.2.1. Onze ambtsleer

Met het pleidooi voor terugkeer van de functie-inhoud van de nieuwtestamentische evangelist raken we een gevoelig punt aan. De ambtsvisie is in eeuwen gegroeid en heeft zijn diensten bewezen. Het is niet onze bedoeling om de gereformeerde ambtsleer, met de drieslag van predikant, ouderling en diaken, opzij te schuiven.

Tegelijk geloven we niet dat met deze structuur het laatste woord gezegd is, omdat de bijbel zelf veelvoriger over werkers in de kerk spreekt en omdat de specifieke omstandigheden van nieuwe gemeenten vandaag nogal wat gelijkenis vertonen met de in het Nieuwe Testament beschreven omstandigheden.

Ons streven is dus om binnen het kader van de gereformeerde ambtsvisie een bijbelse en evenwichtige oplossing te vinden voor het vraagstuk van pioniers en opbouwwerkers in zendingsgemeenten. Naar onze inschatting is het niet nodig om een vierde ambt te gaan instellen. De kerkorde biedt, na enige aanpassingen, voldoende ruimte om tot een oplossing te komen.

7.2.2. Woordverkondiging in zendingsgemeenten

Voor de Woordverkondiging in zendingsgemeenten door niet-predikanten biedt de kerkorde in art. 3 een mogelijkheid. De classis Rotterdam heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt in het geval van drs. Th. Visser, die het recht ontving een stichtelijk woord te spreken in de gemeente van Rotterdam-Charlois (ICF).

7.2.3. Sacramentsbediening in zendingsgemeenten

De vraag mag gesteld worden of het bijbels en gereformeerd is om een voorganger in een zendingsgemeente wel toestemming te geven tot het spreken van een stichtelijk woord en niet tot het bedienen van de sacramenten. We denken dat er goede gronden zijn om met die scheiding minder strikt om te gaan.

- Nieuwtestamentisch gezien is er geen reden om de bediening van doop en avondmaal uitsluitend te binden aan predikanten. Filippus sprak het Woord en doopte de Ethiopiër (Hand. 8 : 38). In Hand. 10 lezen we, dat Cornelius en de zijnen niet gedoopt werden door Petrus, maar door de zes broeders uit Joppe, die met Petrus meegekomen waren. Paulus heeft geruime tijd in Korinthe gewerkt en er zijn in die tijd velen tot geloof gekomen (Hand. 18 : 8.10). Toch weet hij in 1 Kor. 1 niet meer dan drie namen te noemen van mensen die door hemzelf gedoopt zijn. Alle anderen zijn natuurlijk wel gedoopt, maar niet door Paulus. En was ook Paulus zelf niet gedoopt door Ananias (Hand. 9 : 18)?
- Het is niet gereformeerd om de woordbediening ondergeschikt te maken aan de sacramentsbediening. Het gereformeerde denken gaat juist sterk uit van de eenheid van Woord en sacrament (HC vraag 67).
- Het uitnodigen van 'vreemde' predikanten voor de bediening van de sacramenten wordt in de praktijk niet begrepen door nieuwe gelovigen in zendingsgemeenten. Zij zien niet in waarom degene die met hen de eerste bijbelstudies deed, die hen naar God en de gemeente leidde en die hen elke zondag Gods Woord verkondigt, niet ook hen of hun kinderen mag dopen of hen het avondmaal bedienen.

We menen dus dat zowel vanuit bijbelse en gereformeerde principes als vanuit de praktijk een rechtmatige roep klinkt om in missionaire situaties de voorganger van een zendingsgemeente niet alleen toestemming te geven voor het voorgaan in de dienst van het Woord, maar ook voor het bedienen van de sacramenten.

7.3. Orde in de kerk

Het pleidooi van Paulus om alle dingen met orde te laten geschieden (1 Kor. 14 : 40) mogen we ook betrekken op zendingsgemeenten en de aanstelling van 'evangelisten'.

7.3.1. Wildgroei vermijden

Er is alle reden om te voorkomen, dat mensen 'een eigen project' beginnen, zich evangelist of voorganger noemen en op eigen houtje te werk gaan. De studie naar de positie van de evangelist heeft het een en ander aangereikt, dat ons hiertegen kan beschermen:

a. Aanstelling: kerkelijk

Het aanstellen van evangelisten was in de bijbelse tijd een zaak van de apostelen of de gemeente. Mensen als Filippus, Timotheüs en Titus waren door de gemeente of haar leiders geroepen. Het is goed als naast de kerkenraad ook de classis toezicht houdt op de aanstelling van voorgangers in zendingsgemeenten.

b. Bekwaamheden: zorgvuldig onderzoek

De bijbel noemt diverse bekwaamheden voor de evangelist. Het vol zijn van geloof en van de Heilige Geest hoort daarbij, maar ook de bekwaamheid om anderen te onderwijzen. De gemeente zal dus zorgvuldig na gaan of de door haar beoogde 'evangelist' werkelijk de benodigde gaven bezit en laat zich hierin bijstaan door de classis. De theoretische kennis moet worden onderzocht, maar ook de motivatie, de bezieling en de praktische vaardigheden.

c. Opleiding: adequaat

Gelet op de grote verantwoordelijkheid, die het werk in de zendingsgemeente met zich meebrengt, mag van de 'evangelist' verwacht worden dat hij een behoorlijke opleiding genoten heeft. Behalve theologisch gevormd dient hij ook persoonlijk en praktisch competent te zijn.

d. Functioneren: met een kerkenraad

De 'evangelist' in een zendingsgemeente dient te allen tijde zijn werk te verrichten onder toezicht van een kerkenraad. Als ambtsdrager is hij ook zelf lid van de kerkenraad.

7.3.2. Aanpassing van de regels

Nieuwe situaties vragen om nieuwe regels of om aanpassing van de bestaande regels. Het lijkt erop, dat ten aanzien van de kerkelijke positie en de bevoegdheid van de 'evangelist' volstaan kan worden met aanpassing van de bestaande regels. Er zijn verschillende mogelijkheden.

7.3.2.1. Aanpassing van artikel 3 K.O.

Overwogen kan worden om art. 3 K.O. enigszins uit te breiden, zodat de 'evangelist' een ouderling wordt die van de classis bevoegdheid ontvangt om een stichtelijk woord te spreken en de sacramenten te bedienen. Bezwaren tegen deze optie zijn:

- art. 3 K.O. handelt uitdrukkelijk over hen die niet als dienaar des Woords mogen optreden. Het is niet logisch daar dan ruimte te scheppen om iemand in bepaalde situaties wel de bevoegdheden van de dienaren des Woords te geven.
- art. 3 K.O. is ontworpen voor mensen, die af en toe ergens mogen voorgaan. Het is niet logisch dit artikel te gebruiken voor een functie, die een redelijk permanent karakter heeft.
- art. 3 K.O. noemt de nood der kerken als mogelijke reden om iemand een stichtelijk woord te laten spreken. Bij zendingsgemeenten gaat het om een missionaire situatie, niet om de nood van de kerken in de zin van gebrek aan predikanten.

7.3.2.2. Aanpassing van artikel 8 K.O.

Aansluiting bij art. 8 K.O. maakt van de 'evangelist' een predikant. Bezwaren tegen deze optie zijn:

- art. 8 K.O. is specifiek gericht op de singuliere gaven van personen, die geen academische opleiding hebben gevolgd; personen die wel een academische opleiding hebben gevolgd worden daarmee uitgesloten.
- art. 8 K.O. leidt tot het predikantschap met al zijn rechten en plichten. Dat is voor een voorganger in een zendingsgemeente niet noodzakelijk en misschien zelfs belastend.

7.3.2.3. Aanpassing van artikel 4 K.O.

Goede mogelijkheden biedt een aanpassing van art. 4 K.O., dat spreekt over de toelating tot het ambt van dienaar des Woords. In 1 Tim. 5 : 17 spreekt Paulus over oudsten, die goede leiding geven. Zij komen in aanmerking voor dubbel eerbewijs. Met name denkt Paulus aan hen, 'die zich belasten met prediking en onderricht'. Ook de 'evangelist' geeft leiding aan het ontstaan en de opbouw van een zendingsgemeente en ook hij belast zich met prediking en onderricht. Zoals de door Paulus bedoelde oudsten komt ook de 'evangelist' daarom in aanmerking voor het ontvangen van dubbel eerbewijs, een *honorarium*. Daarin ligt voldoende reden om de 'evangelist' te zien als een dienaar des Woords. De aanpassing van art. 4 K.O. met het oog hierop kan bestaan in het toevoegen van een nieuw lid 6.

Een bezwaar tegen deze optie zou kunnen zijn, dat er twee soorten dienaren des Woords komen, die rechtspositioneel niet volledig gelijk zijn (zie 7.3.4.). Dit bezwaar kan gemakkelijk ondervangen worden door de dienaren des Woords in een zendingsgemeente in het spraakgebruik niet aan te duiden als dominee of predikant, maar met een andere naam.

7.3.3. De evangelist als dienaar des Woords

Wat zijn de consequenties van het verlenen van de status van dienaar des Woords aan de evangelist in zendingsgemeenten?

7.3.3.1. Naam

Hoewel de positie en de functie van de evangelist in het Nieuwe Testament enigszins verschillen van die van de pionier en opbouwwerker in de door ons beoogde zendingsgemeenten, zien we geen reden om hem een andere naam te geven. In de naam 'evangelist' klinkt helder door wat zijn belangrijkste roeping is: het evangelie verkondigen. Een voordeel is ook, dat de naam 'evangelist' in diverse talen en culturen direct herkend wordt.

7.3.3.2. Definitie

De evangelist is een bijzondere dienaar des Woords, die zich als pionier en opbouwwerker inzet voor het stichten en opbouwen van zendingsgemeenten.

Het is duidelijk, dat bij deze definitie van de evangelist evangelisatiewerkers binnen onze kerken, die geen dienaren des Woords zijn, terughoudend dienen te zijn in het gebruiken van deze benaming.

7.3.3.3. Rechtspositie

Als pionier en opbouwwerker vervult de evangelist in de zendingsgemeente een tijdelijke rol. Op dit punt vertoont de Nederlandse situatie raakvlakken met die op het zendingsveld in het buitenland. Zo zien we momenteel gebeuren dat de kerk in KwaNdebele begonnen is om in plaats van de evangelisten predikanten aan te stellen. Het is goed denkbaar dat een zendingsgemeente, als ze gesetteld is of als de eerste leider vertrekt, een reguliere predikant beroept. Op dat moment vervalt voor de evangelist de bevoegdheid tot de bediening van Woord en sacramenten, tenzij hij in een nieuwe situatie opnieuw aan de wieg van een zendingsgemeente komt te staan. Omdat het gaat om een functie met een tijdelijk karakter in één gemeente (zie 6.2.3), ligt het voor de hand om van de evangelist in arbeidsrechtelijke zin een kerkelijk werker te maken, die valt onder de CAO van het Landelijke Dienstbureau.

7.3.3.4. Opleiding

Op theologisch niveau biedt een afgeronde academische opleiding voldoende 'bagage' voor het werk van de evangelist in een zendingsgemeente. In veel gevallen zal echter een afgeronde hogere beroepsopleiding aan een bijbelschool toereikend zijn. Bij kandidaten met een academische opleiding is een gerichte verdere missionaire vorming gewenst. Bij kandidaten met een theologische opleiding op HBO-niveau zal veelal een nadere vorming op het gebied van geloofsleer, homiletiek en kerkrecht noodzakelijk zijn. De kerkenraad, die de evangelist aanstelt, beslist welke verdere vaardigheden voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijk zijn.

7.3.3.5. Procedure

Gelet op wat onder 7.3.1. geconcludeerd werd, is het goed dat de kerkenraad aan de classis vraagt om toe te zien op het door hem gevoerde beleid. Alvorens over te gaan tot het benoemen en bevestigen van een evangelist met de bevoegdheden van dienaars des Woords, zal de kerkenraad daarom de classis vragen hem te onderzoeken in de geest van het bepaalde in art. 3 lid 1 K.O.

7.4. Conclusie

Het onderzoek naar de positie en bevoegdheid van de evangelist in het Nieuwe Testament leert ons, dat de evangelist als pionier en opbouwwerker een belangrijke plaats had in het ontstaan en de opbouw van de jonge gemeente. Hij predikte, onderwees en bediende de sacramenten. Hij rustte anderen toe om leiding te geven en maakte zichzelf na verloop van tijd overbodig. In zendingsgemeenten zijn vandaag dergelijke pioniers en opbouwwerkers opnieuw hard nodig. Gelet op hun kerntaak kunnen we hen naar analogie van 1 Tim. 5 : 17 zien als dienaren des Woords, die voor een beperkte periode aan één gemeente gebonden zijn. In een aan art. 4 K.O. nieuw toe te voegen lid 6 kan beschreven worden welke de taken en bevoegdheden zijn van de evangelisten als dienaren des Woords, wat hun rechtspositie is, welke opleiding nodig is en volgens welke procedure zijn aangesteld kunnen worden.

7.5. Opdracht

De hierboven uitgezette lijn moet zorgvuldig ingepast worden in de kerkorde. Daarvoor doen we tekstvoorstellen in hoofdstuk 8. Maar eerst wijden we in een epiloog een korte slotbeschouwing aan de probleemstelling van dit rapport: gelijkschakelen of inschakelen?

Epiloog

Keuze

De titel van dit rapport vraagt om een keuze. Moeten nieuwe groepen gelovigen in alle opzichten worden gelijkgeschakeld aan onze gemeenten met hun eeuwenoude vormen en tradities? Of ligt het accent op inschakelen in onze onopgeefbare missionaire opdracht? Het is de oude vraag van Handelingen 15. We hebben uitvoerig betoogd dat de situatie van toen veel overeenkomsten heeft met onze situatie. Er is dus alle reden om de oplossing die de Heilige Geest toen aanreikte ook voor vandaag als model te kiezen. Verrassend genoeg komen we dan niet uit op het dilemma: 'Gelijkschakelen of inschakelen?', maar op de stelling: 'Gelijkschakelen en inschakelen'.

Drie elementen lichten we eruit:

Gelijkschakelen

In Hand. 15 is niet de gemakkelijke weg gekozen van scheiding. Men beseftte dat de gezamenlijke basis van het geloof in Christus daarvoor te duidelijk was. Volmondig erkende de Jood Petrus ten aanzien van de heidense toetreders: 'Wij geloven door de genade van de Heere Jezus zalig te worden, op gelijke wijze als ook zij.' Van Godswege zijn Jood en heiden volledig gelijkgeschakeld en worden traditionele christelijk-gereformeerde gemeenten gelijkgeschakeld met nieuw ontstane groepen gelovigen uit de heidenen in ons land. Genade schakelt gelijk. Genade vernedert iedereen even diep en doet niemand heersen over de ander. De gelijkschakeling van Godswege leidt er toe dat 'oude' en 'nieuwe' gelovigen het werk van God in elkaar herkennen. Maar het leidt niet tot volledige gelijkheid op het gebied van regels en vormen. De heidenen mogen hun eigenheid behouden, hoeven niet alles van de Joodse cultuur over te nemen,

mits ze zich houden aan het wezenlijke. De vergadering oordeelt dat men de heidenen 'niet beroere' (vs. 19) en 'geen meerdere lasten oplegt dan deze noodzakelijke dingen' (vs. 28) Zendingsgemeenten mogen dus ook een eigen karakter en vormgeving hebben, als ze in de noodzakelijke dingen (prediking, sacramentsbediening en tuchtuitoefening) maar voluit gereformeerd zijn.

Inschakelen

In Antiochië is het, na het betoog van Petrus en de getuigenissen van Paulus en Barnabas, duidelijk dat God de heidenen ook inschakelt. De vergadering is er stil van. Vanuit de Schriften legt Jacobus uit dat dit past in Gods plan. God bezoekt de heidenen om uit hen een volk aan te nemen voor zijn naam (Hand. 15 :14). In de huidige tijd zijn het juist deze nieuwe toetreders die veel contacten hebben onder de niet-kerkelijke bevolking. Als kerk doen we er wijs aan om hen voluit in te schakelen bij het evangeliewerk, zodat via hen en hun relaties het Woord op plaatsen komt die voor kerkelijke mensen veelal onbereikbaar zijn. Uit missionair oogpunt zijn de toetreders in onze gemeenten een zegen en brengen de nieuwe gemeenten die bij ons aankloppen onverwachte missionaire mogelijkheden met zich mee.

Regelingen ontwerpen

In het verlengde van de paragrafen hierboven doen we in het volgende hoofdstuk een aantal voorstellen om de kerkorde aan te vullen op het punt van zendingsgemeenten en de positie van de evangelist in die gemeenten.

Hoofdstuk 8: Ontwerp-regelingen kerkorde

Dit hoofdstuk bevat voorstellen voor de kerkordelijke aanpassingen die nodig zijn om in onze kerken aan zendingsgemeenten (8.1.) en evangelisten in zendingsgemeenten (8.2.) een plaats te kunnen geven.

8.1. Regelingen m.b.t. zendingsgemeenten

We gaan eerst na wat in de kerkorde al geregeld is in verband met gemeentestichting en evangelieverkondiging. Daarna doen we voorstellen voor aanvullende regelingen.

8.1.1. Kerkorde en gemeentestichting

Art. 38 K.O. zegt over het stichten van nieuwe gemeenten:

- *In plaatsen waar voor het eerst of opnieuw de ambten worden ingesteld, kan dit slechts geschieden met advies van de classis.*
- *De grenzen van de plaatselijke gemeenten zullen in onderling overleg en onder leiding van de classis vastgesteld worden. Beroep op een meerdere vergadering blijft mogelijk.*

Art. 39 K.O. voegt daaraan toe:

- *In plaatsen waar geen kerkenraad kan zijn en toch leden wonen, zullen deze leden door de classis onder de zorg van een naburige kerkenraad gesteld worden.*

8.1.2. Kerkorde en Evangelieverkondiging

Art. 21 K.O. zegt:

- *De kerken zullen zich met de verkondiging van het Evangelie richten tot hen die van het Evangelie vreemd zijn, als mede tot Israël en de niet-gekerstende volken. De bepalingen hiervoor worden door de generale synode vastgesteld.*

De regeling voor de evangelisatie (bijlage 16) benadrukt dan:

- *dat elke kerk naar de eis van Gods Woord zendingskerk is, ook in eigen land. Elke kerkenraad, classis en synode heeft de roeping om de uitbreiding van het Koninkrijk Gods te bevorderen door het Evangelie, hetzij door prediking, hetzij door lectuurverspreiding, hetzij door andere middelen te brengen waar het niet of zeer onzuiver is.*
- *dat deze evangelisatiearbeid principieel dient uit te gaan van de plaatselijke kerken.*

8.1.3. Aanvullende regelingen

Wij stellen voor om de regelingen t.a.v. van zendingsgemeenten op te nemen in een nieuwe bijlage bij art. 21 K.O. en daarnaar te verwijzen in de kleine letters bij art. 21 K.O. De tekst van de bijlage kan als volgt luiden:

Eén van de middelen om de uitbreiding van het Koninkrijk Gods te bevorderen is het stichten van zendingsgemeenten.

- a. Een zendingsgemeente is een gemeente die ontstaan is uit recente missionaire arbeid en die zichzelf in afhankelijkheid aan de Heilige Geest ook weer toewijdt aan missionaire arbeid.*
- b. Een zendingsgemeente staat aanvankelijk onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad die het initiatief tot missionaire arbeid heeft genomen. In een ordelijk proces groeit de zendingsgemeente toe naar een meer zelfstandig functioneren. In dit proces kan gebruikt gemaakt worden van de regelingen van bijlage 53 K.O.*
- c. Indien een zendingsgemeente in staat is geheel zelfstandig te functioneren, kan tot instituering worden overgegaan overeenkomstig de bepalingen van art. 38 K.O. Na de instituering mag de gemeente als zendingsgemeente gezien blijven worden als zij zich blijft toewijden aan missionaire arbeid.*
- d. In een zendingsgemeente kunnen Gods Woord en de sacramenten bediend worden door evangelisten zoals bepaald in art. 4, lid 6 K.O.*
- e. Een zendingsgemeente komt minstens éénmaal per zondag samen in een eredienst zoals bedoeld in art. 64 K.O. In andere samenkomsten – op zondag of door de week – zal aandacht gegeven worden aan het onderwijs in de gereformeerde leer.*
- f. In de erediensten van de zendingsgemeente worden overeenkomstig art. 69 K.O. psalmen en berijmde schriftgedeelten gezongen. Het wordt in de vrijheid van de kerkenraad gelaten om – wanneer het specifieke karakter van de gemeente daarom vraagt – lofzangen en geestelijke liederen te zingen, die naar het oordeel van de kerkenraad voluit de Heilige Schrift naspreken.*

- g. *Het stichten van een zendingsgemeente geschiedt bij voorkeur door een plaatselijke kerk in het eigen ressort. Wanneer het in een bepaald gebied mogelijk en wenselijk is om een zendingsgemeente te stichten, maar de naburige kerken in dat gebied hebben hiervoor geen mogelijkheden, kan een gemeente die verder weg gesitueerd is hiertoe in overleg met deze kerken overgaan.*
- h. *Wanneer een groep nieuwe gelovigen zich als zendingsgemeente wil voegen bij het verband van de kerken, maar hierover geen overeenstemming bereikt met de kerkenraad van de meest nabijge kerk, kunnen vertegenwoordigers van deze groep de classis om bemiddeling vragen.*

8.2. Regelingen m.b.t. de evangelist in zendingsgemeenten

We kiezen ervoor om in de beschrijving van de positie en bevoegdheden van de evangelist in zendingsgemeenten aan te sluiten bij art. 4 K.O., middels het toevoegen van een nieuw lid 6. De evangelist wordt zo een bijzondere dienaar des Woords. Het bijzondere zit vooral in de situatie waarin de evangelist als dienaar des Woords functioneert en in de rechtspositie die aan zijn functie is gekoppeld. Dit doet naar onze overtuiging het meest recht aan de taak van deze evangelist als pionier en opbouwwerker. De tekst van art. 4, nieuw lid 6 kan als volgt luiden:

- 6. *In zendingsgemeenten (zie bijlage X bij art. 21 K.O.) kan aan een evangelist het recht worden verleend alle dingen te doen die behoren bij het ambt van dienaar des Woords. Deze evangelist is een bijzondere dienaar des Woords, die zich als pionier en opbouwwerker inzet voor het stichten en opbouwen van zendingsgemeenten. Betreffende de benoeming van deze evangelist is bepaald:*
 - a. *De evangelist wordt benoemd door de kerkenraad, die verantwoordelijk is voor het werk ten dienste van de zendingsgemeente. De aanstelling geschiedt in een dienstverband volgens de CAO van het Landelijk Dienstenbureau.*
 - b. *De bevoegdheden van de evangelist vervallen op het moment, dat zijn dienstverband beëindigd wordt.*
 - c. *Benoeming en bevestiging van de evangelist als bijzondere dienaar des Woords vinden plaats nadat gebleken is (bij voorkeur in de praktijk van het werk ten dienste van de zendingsgemeente), dat hij vol is van geloof en van de Heilige Geest, maar ook de gaven heeft ontvangen van het inzicht in de Heilige Schrift, de bekwaamheid om anderen te leren en de bekwaamheid om een gemeente te leiden.*
 - d. *Om te kunnen worden benoemd als evangelist met de bevoegdheden van dienaar des Woords is een afgeronde hogere beroepsopleiding aan een bijbelschool of een theologische opleiding op universitair niveau noodzakelijk. Bij kandidaten met een opleiding op HBO-niveau dient een aanvullende vorming op het gebied van geloofsleer, homiletiek en kerkrecht overwogen te worden. Bij kandidaten met een universitaire opleiding kan een gerichte verdere missionaire vorming gewenst zijn. De kerkenraad, die de evangelist aanstelt, beslist welke opleiding en verdere vaardigheden voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijk zijn.*
 - e. *Alvorens over te gaan tot de bevestiging van de evangelist als bijzondere dienaar des Woords, verzoekt de kerkenraad de classis om hem te onderzoeken naar analogie van het bepaalde in art. 4 lid 3a K.O. De kerkenraad zal niet eerder tot zijn bevestiging overgaan dan dat de classis hiervoor toestemming heeft verleend.*

Bijlage IV bij 'Gelijkschakelen of inschakelen' par. 5.5 en bij deputatenrapport paragraaf 7.5

Tijdelijke regeling m.b.t. anderstalige wijkgemeente Rotterdam-Charlois

De onderstaande regelingen bedoelen een aanvulling te zijn bij de in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland vigerende kerkorde, het laatst gewijzigd en aangevuld door de synode van Leeuwarden/Nunspeet 2001.

Op voorstel van deputaten evangelisatie en de kerkenraad van de gemeente van Rotterdam Charlois besproken, aangevuld en vastgesteld door de Classis Rotterdam op 15 november 2002.

Ad art 3

De kerkenraad van de anderstalige wijkgemeente kan bij uitzondering voorgangers, die niet behoren tot de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, maar die de gereformeerde belijdenis onderschrijven, uitnodigen om voor te gaan in de diensten van de anderstalige wijkgemeente, in overleg met de kerkvisitatoren.

Ad art 56-63

In de anderstalige wijkgemeente zullen de sacramenten bediend worden door een dienaar des Woords uit de Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland, die daartoe wordt uitgenodigd door de kerkenraad algemene zaken.

De taak van de voorganger, die naar art 3 KO is verbonden aan de anderstalige wijkgemeente, is in de diensten waarin de sacramenten bediend worden geen andere dan in de andere diensten: hij spreekt een stichtelijk woord.

Ad art 64

Op de zondag zal de anderstalige wijkgemeente minstens eenmaal samenkomen onder de bediening van het Woord, terwijl de tweede samenkomst vooral gericht is op het onderwijzen in het gereformeerde belijden.

Ad art 69

In de erediensten van de anderstalige wijkgemeente worden psalmen gezongen; daarnaast worden er, gelet op het bijzondere karakter van de wijkgemeente lofzangen en geestelijke liederen gezongen in

andere talen dan de Nederlandse. Het is de taak van de kerkenraad om deze liederen te toetsen aan het Woord van God en de gereformeerde belijdenis.

Bijlage V

Begroting

Jaren	2004	2005	2006	2007
Steunverlening:				
Amsterdam (eerste afbouw 1-10-2008)	20.000	20.000	20.000	20.000
Amsterdam Nieuw West (afloop 6-7-2005)	28.320	15.000		
Amsterdam Nieuw West MDP (nieuwe aanvr.)		2.500	5.000	5.000
Antwerpen, na 2005 i.o.m. OBA aflopend	24.000	16.000	15.000	14.000
Broek op Langedijk /Stadspastoraat Alkmaar	18.800	21.000	19.000	17.000
Hoofddorp (2004 ged. + eenmalige kosten)	12.000	20.000	20.000	20.000
Ouderkerk a/d Amstel	4.000	4.000	4.000	4.000
Rotterdam/ICF	10.000	10.000	10.000	10.000
Zutphen/ Stg Kinder evangelisatie	10.000	9.000	8.000	7.000
Stichting Evangelie en Moslims	38.230	39.000	39.800	40.500
Stichting Evangelische Alliantie	650	700	700	700
Nieuwe projecten (Rijnwaarde, Breda e.a. in aanvraag en nog komende)		10.000	30.000	38.000
Kleine projecten Nieuw beleid	2.500	5.000	5.000	5.000
MDP Rotterdam (BGG) 2004 incl. eenmalig	20.000	15.000	15.000	15.000
Tussentotaal	188.500	187.200	191.500	196.200
Kosten Evangelisatieconsulent 1	55.000	59.600	61.300	62.800
Kosten parttime idem 2	27.000	29.800	30.600	31.400
(Auto)kostenvergoedingen cons. 1	4.500	4.500	5.000	5.000
Idem cons. 2	4.300	4.300	4.500	4.500
Congressen en pers. toerusting idem	1.500	1.500	1.500	1.500
Kosten externe cursusleiders	1.000	1.000	1.000	1.000
Kosten brochures/publ. (na aftrek derdenbijdr.)	3.500	3.500	3.500	3.500
Kosten Dienstenbureau e.d.:				
Huisvesting	7.500	7.150	7.400	7.600
Kantoorbehoeften	1.800	1.900	1.950	2.000
Huishoudelijke uitgaven kantoor	300	375	325	350
Loonadministratie	300	400	410	420
Personele dienstverlening	13.500	10.200	10.440	10.720
Automatisering (afschr./ohd)+ website (2.500)	5.000	5.400	5.670	5.600
Accountant	800	800	800	800
Porti, telefoon, fax	2.350	2.450	2.500	2.500
Kopieën en papier(na aftrek 1.500 cursusgeld)	2.000	2.100	2.200	2.300
Overige kosten Evangelisatiecentrum (boeken)	150	150	150	150
Kosten sectie BGG	2.000	2.000	2.000	2.000
Reis- en vergaderkosten deputaten (incl. BGG)	7.000	8.500	8.500	8.500
Conferenties, meetings (na aftrek derdenbijdr.)	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal	331.000	335.825	344.245	351.840

Toelichting bij de begrotingen 2005 t/m 2007 van deputaten evangelisatie

Algemeen beleid

Na de generale synode 2001 is een begin gemaakt met de afbouw van langlopende steunprojecten, voorzover dat mogelijk is. Ook zijn de algemene steunvoorwaarden verscherpt en is gestreefd naar analogie met de voorwaarden van deputaten OBA. Gebleken is dat voor een aantal nieuwe projecten afbouw de eerste jaren niet mogelijk is. In overleg met deputaten OBA zullen de traktementskosten van de kleine kerk van Antwerpen via een glijdende schaal minder door ons en meer door deputaten OBA gesteund worden. In juli 2005 hoopt br. D. van Noord te Amsterdam (Nw W) te pensioneren, diens werk zal niet betaald voortgezet worden.

Deze gemeente wil in 2005 haar activiteit uitbreiden binnen het missionair diaconaal project.

Naar redelijkheid dient de ruimte die door afbouw ontstaat te worden ingenomen door nieuwe projecten; het aantal aanvragen neemt nu ook Nederland zendingland is namelijk sterk toe. Daarom is in de kolom nieuwe projecten een toenemend bedrag aan steun opgenomen.

Nog in 2004 zal worden gestart met het missionair diaconaal project grote steden en wel in de Rotterdamse Tarwewijk (ICF); voor een groot deel van de kosten wordt een beroep gedaan op middelen van overheid en semi-overheid. Van deputaten is 15.000 euro per jaar gevraagd.

Het Beleid Grootstedelijke Gebieden (BGG) is door de generale synode 2001 gevoegd bij dat van deputaten. Het beleid is nog wel herkenbaar maar is niet in aparte begrotingen opgenomen.

Wat opvalt is dat mede door de voeging met de voormalige deputaten grootstedelijke gebieden en de komst van de tweede evangelisatieconsulent niet alleen de loonkosten maar ook de overige algemene kosten zijn toegenomen. Een groter deel van de kosten van het professioneel werkende Dienstenbureau worden aan ons deputaatschap doorbelast.

Berekening van de minimum bijdrage

	2005	2006	2007
De begrote uitgaven zijn respectievelijk:	335.825	344.245	351.840
De baten kunnen als volgt worden begroot:			
Zendingsdagen	9.000	9.000	9.000
Intrest	7.000	7.000	7.000
Aandeel giften periodiek Doorgeven	10.000	10.000	10.000
Giften en legaten zonder last	2.000	2.000	2.000
Giften en legaten met een last (niet opgenomen)	-	-	-
Opbrengst toerustingsavonden en werk ec	3.000	3.000	3.000
Opbrengst brochures, cursus (in aftrek op kosten)	0	0	0
Totaal van de baten	31.000	31.000	31.000
Kerken die persisteren geen omslag aan ons maar deze rechtstreeks aan de Stichting Oostvlaanderen (werk br. H. Bor te Gent) af te dragen	12.000	12.000	12.000
Te dekken door omslagen	316.825	325.245	332.840
Gemiddelde per jaar afgerond op 100-tal		325.000	
Delen door 74.000 leden geeft een omslag van 4,39 (was 3,85 of 3,25 + 0,60)			

Prognose vermogensverloop

Hoe het vermogen zich ontwikkelt in de jaren 2005/2007 is afhankelijk van de volgende factoren:

- De grootte van de door de generale synode 2004 toegekende omslag voor deze jaren
- Wanneer de omslag niet kan worden verhoogd en deze € 3,85 blijft dan zal € 40.000
- per jaar ingeteerd worden of zoveel minder als er besparingen kunnen worden gevonden. Deputaten menen een reële inschatting van hun verwachte uitgaven te moeten overleggen.
- De mogelijke besparing op geplande steunbedragen bijv. doordat een gemeente die gesteund wordt in enig jaar geen of weinig steun krijgt vanwege een relatief groot exploitatieoverschot (voorbeeld Antwerpen in 2002 wegens ontvangen vrij legaat).
- Tegenvallende kosten wegens niet te voorkomen overschrijdingen of onvoorziene zaken. Uiteraard zal getracht worden binnen de perken van de begroting te blijven.

Het vermogen op 1 januari 2004 zal waarschijnlijk bedragen € 324.500,-.

Dit correspondeert met circa 1 x de jaaruitgaven (oude norm generale synode is 1½ x).

Naar het oordeel van deputaten is 1 x de jaaruitgaven wel toereikend.

Wanneer de bovenstaande begroting wordt uitgevoerd zonder afwijkingen terwijl de gevraagde omslag van € 4,39 wordt toegekend zal het vermogen op peil blijven.

Het geven van een vermogensverloop van jaar tot jaar is bij voormelde onzekerheden nauwelijks zinvol.

Bijlage VI bij paragraaf 15.2

Datum: 30 januari 2004 (datum vaststelling in de vergadering van deputaten)

Financieel beleid**1. Generale Synode 2001 en opdracht tot afbouw bestaand beleid**

De generale synode 2001 c.q. haar commissie 6 (Financiën) heeft uit bezuinigingsoverwegingen het gevraagde geld voor nieuw beleid uit de begrotingen 2002/2004 moeten schrappen. Het bij elke synode weer meer vragen en projecten lang steunen, zoals dat beleid eerder bestond, is niet langer mogelijk. De commissie drong erop aan bestaand beleid af te bouwen en daarmee ruimte te creëren voor nieuw beleid. Door commissie 6 van de generale synode 2001 is vooroverleg gevoerd met alle kashoudende deputaatschappen. In het desbetreffende gesprek met ons is door ons opgemerkt dat het niet mogelijk is op korte termijn op de lopende projecten te bezuinigen omdat nagenoeg de gehele steun voor salariskosten wordt verleend en het gaat om arbeidsplaatsen en de rechtspositie van evangelisatiewerkers. Daar bestond begrip voor bij de commissie.

We hebben intussen tijd gehad met de kerken de mogelijkheden van afbouw te bespreken.

We moeten onze begrotingen vanaf 2005/2007 afstemmen op onze redelijke verwachtingen en geld vragen voor vervangend (nieuw) beleid, anders zou het resultaat van de afbouw leiden tot totale beëindiging van onze steunverlening.

2. Bestaand en aangekondigd beleid

Waar gaat het over als we begin 2004 over bestaand beleid spreken? En wat is al afgebouwd?

Een aantal projecten is reeds verdwenen: Julianahoeve, Wegwijzerkampen, Breda en Deventer.

Op 28 januari 2004 is besproken in hoeverre Antwerpen m.i.v. 2005 overgaat naar deputaten OBA.

Amsterdam Nieuw West deelde mee dat 6 juli 2005 het project met br. D. van Noord eindigt. Deze kerkerk vraagt ons aansluitend om steun te verlenen voor het Missionair Diaconaal Project Amsterdam.

Andere lopende projecten zijn Amsterdam, Broek/Alkmaar, Ouderkerk, Rotterdam/ICF en Zutphen.

Daarnaast loopt de bijzondere en vaste participatie in de stichting Evangelie & Moslims.

IFES is geheel naar Zending (terug)gegaan, daarentegen betalen wij Evangelie & Moslims volledig.

Hoofddorp heeft inmiddels een groot nieuw project aangekondigd en daarvoor steun aangevraagd.

Voor Grote Steden is een missionair diaconaal project (Tarwewijk Rotterdam) aangewezen.

3. Stand begin 2004 na de ingezette veranderingen

Zoals gezegd is een aantal projecten reeds afgebouwd en al de andere is de noodzaak tot afbouw ter kennis gebracht c.q. besproken. Waarschijnlijk eindigt Antwerpen voor een wezenlijk deel eind 2004.

Project Broek/Alkmaar is nog niet erg oud. De steun kon wegens sponsoring door derden al omlaag.

We spraken met Broek af dat de toezegging met 5 procentpunten van de loonkosten per jaar daalt.

Zutphen is een recent project dat grotendeels door sponsors wordt gedragen; tot dusver is onze bijdrage slechts een deel geweest van de garantie waarmee we begonnen (€ 13.614,-). Met Zutphen is afgesproken dat onze garantie elk jaar moet dalen, nog niet is ingevuld met hoeveel. Voor 2004 is € 10.000,- voorgesteld en er wordt hard aan gewerkt zoveel mogelijk selfsupporting te worden.

De stichting Evangelie & Moslims is een bijzonder project waarvan de last elk jaar geïndexeerd moet worden omdat periodieken en loonkostenstijging moeten worden opgevangen. Deze participatie kan niet worden afgebouwd en moet beschouwd worden als een vaste last.

Ouderkerk krijgt een bescheiden bedrag van max. € 4.000,- per jaar, afbouw is niet overeengekomen.

Rotterdam-Charlois/ICF vraagt meer dan we begroot hebben, in 2002 was er geen tekort en in 2003 is het dubbele van ons begrote bedrag toegezegd. Voor 2004 wordt wederom een bedrag hoger dan onze begroting gevraagd. Volgens haar meerjarenplan wil de ICF in de komende jaren wat afbouwen.

Amsterdam is vrij nieuw. Hiervoor hebben we een toezegging gedaan van € 20.000,- per jaar ingaande 1 oktober 2002 en voorhands voor 6 jaar zonder afbouw. Dit project is tevens pilot voor de grote stad.

4. Verderegaande maatregelen en beleidsafspraken

We hanteren al enige jaren onze algemene voorwaarden voor steunvragende kerken.

Projectbezoekende deputaten moeten de voorwaarden goed kennen, die meenemen en uitdragen.

Belangrijk is dat we thans uitsluitend met kerken(raden) werken en de bijdrage beperken tot het tekort dat de exploitatierekening van kerk (en stichting) aangeeft. Plus dat we € 15,- per ziel eigen bijdrage als drempel hanteren. Wat echter nog ontbrak is een begrenzing in duur en een aflopende schaal.

5. Beperking in duur en aflopende schaal

Voor nieuwe projecten hanteren we : Steun maximaal 6 jaar en in principe afbouw van de toezegging.

Dat hoeft niet steeds een jaarlijkse afloop in te houden van 1/6^e deel. Het kiezen van een aflopende schaal is maatwerk op de behoeften omdat de eerste jaren soms nog nauwelijks afbouw mogelijk is.

In feite bestond een algemene beperking in duur al en wel daarin dat we in de algemene voorwaarden hebben vermeld dat we maximaal tot de volgende generale synode (3 jaar!) mogen toezeggen. We zeggen erbij dat we bij de volgende generale synode weer middelen voor het project willen vragen maar dat we daarvoor geen garantie mogen bieden. Omdat het als regel handelt om beloning van evangelisten en werkers de reguliere rechtsbescherming verdienen, zal een project van 6 jaar redelijkerwijs ook 6 jaar duren en – met een aflopende schaal – ook 6 jaar de benodigde steun(garantie) moeten krijgen.

We leggen er reeds op dat de arbeidsovereenkomst geen onbepaalde tijd meer vermeldt. Uiteraard blijft de kerk en/of de stichting die benoemt 100% verantwoordelijk voor alle rechtsgevolgen.

We moeten de kans niet lopen dat de voorwaarden zo scherp worden en de steun zo oninteressant, dat een kerkenraad een benoeming niet meer aandurft; ontmoediging mag nooit het gevolg zijn.

We zullen nieuwe aanvragen een scherpe filosofie over duur en verloop van het project vragen.

Als een project in 3 jaar zijn doel kan bereiken is de steun ook 3 jaar. In de regel zal 6 jaar nodig zijn (met de algemene voorwaarde van middelenverschaffing door de volgende generale synode).

We kunnen bestaande projecten niet eenzijdig een afbouwregeling of een aflooptermijn opdringen, wel mogen we verlangen begrip te hebben dat de steun geleidelijk moet dalen. Tot nu toe is daar begrip voor getoond door en is er ook medewerking van de desbetreffende kerkenraden.

BALANS

Balans per 31 december

Aktiva

Financiële vaste activa

Deposito's	-	196.302	187.882
Leningen u.g.	9.600	12.000	-
	9.600	208.302	187.882

Vlottende aktiva

Vorderingen en overlopende activa	30.413	39.556	17.688
Liquide middelen	308.171	77.466	30.961
	338.584	117.022	48.649

Totaal aktiva

	2003	2002	2001
Balans per 31 december			
Aktiva			
Financiële vaste activa			
Deposito's	-	196.302	187.882
Leningen u.g.	9.600	12.000	-
	9.600	208.302	187.882
Vlottende aktiva			
Vorderingen en overlopende activa	30.413	39.556	17.688
Liquide middelen	308.171	77.466	30.961
	338.584	117.022	48.649
Totaal aktiva	348.184	325.324	236.531

Passiva

Eigen Vermogen	324.504	316.506	233.134
Schulden			
Schulden op korte termijn	23.680	8.818	3.397
Totaal passiva	348.184	325.324	236.531

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2003	2002	2001
Baten			
Opbrengst bijdragen kerken	269.925	262.829	181.474
Zendingsdagen	8.963	6.502	12.175
Intrest	6.849	7.972	9.123
Resultaat 'Doorgeven'	9.431	13.446	2.771
Overige inkomsten	22.747	9.316	20.137
	317.915	300.065	225.680
Lasten			
Personeelskosten	88.869	61.087	50.764
Huisvesting	6.700	6.400	6.353
Subsidies	131.174	68.685	100.914
Stichting Evangelie & Moslims	37.485	35.735	26.093
Overige kosten	45.689	44.786	34.488
	309.917	216.693	218.612
Resultaat	7.998	83.372	7.068

Noten

¹ J. Finney, *Finding faith today*,

² J. Hendriks, *Gemeente als herberg*, Kampen 1999, geeft een uitvoerige uitwerking van het gastvrijheidsprincipe voor de gemeente.

³ geciteerd in S. Stoppels, *Een gastvrij onthaal*, Kampen 1996

⁴ H. Nouwen, *Open uw hart*, Lannoo Tiel, 2001

⁵ S. Paas, *Jezus als Heer in een plat land*, Zoetermeer 2001

⁶ S. Paas, *Thuiskomen*, Veenendaal 2002

⁷ S. Paas, *Jezus als Heer in een plat land*, Op zoek naar een Nederlands evangelie, hfst 2, Zoetermeer 2001.

⁸ W. Verboom, *De Alpha-cursus onderzocht: Een onderzoek naar hedendaagse missionaire catechese*, Zoetermeer 2002, 118.

⁹ D. van Swigchem, *Het missionaire karakter van de christelijke gemeente volgens de brieven van Petrus en Paulus*, Kampen 1955.

¹⁰ A. Noordegraaf, *Vijf broden en twee vissen: Missionair gemeente-zijn in een (post)moderne tijd*, Zoetermeer 1998.

¹¹ C.A. Tukker e.a., *Gij die eertijds verre waart*, Utrecht, 1978, pag. 9-59.

¹² C. J. Haak, *Metamorfose: Intercultureel begeleiden van kerken in een niet-christelijke omgeving*, Zoetermeer 2002.

¹³ H. van Eeken, *Kerkrechtelijke aspecten van gemeentestichting*, Apeldoorn 2000.

¹⁴ Evangelisten heeft de Heere in het begin zijns rijks opgewekt en beroepen, en Hij verwerkt ook dezen somwijlen, nadat de nood des tijds vereist. (–) Door de Evangelisten versta ik diegenen, welke alhoewel ze in waardigheid niet minder waren dan apostelen, nochtans ten aanzien van hun ambt den apostelen allernaast raakten en als de plaats van die bewaarden. Het evangelistenambt is niet ingesteld om daar altijd te blijven, maar alleen tot die tijd toe, in welke kerken opgericht moesten worden. Hoewel, ik loochen niet dat God ook daarna somtijds evangelisten heeft opgewekt, gelijk in onze tijd geschied is, om de kerk van de afwijking des pausdoms wederom te brengen op de rechte weg. Nochtans noem ik het een extraordinaar ambt, omdat het in welgestelde kerken geen plaats heeft.

¹⁵ Vgl. Dr. J.P. Versteeg, *Geest, ambt en uitzicht* p. 82.

¹⁶ Zie ook dr. J.P. Versteeg, *Geest, ambt en uitzicht* p. 81.

¹⁷ Zie dr. W. van 't Spijker, *De ambten bij Martin Bucer*, p. 362

BIJLAGE 26
Artikel 58

Rapport 4 van commissie 2 inzake het algemene deel van het rapport van deputaten evangelisatie

In dit deel van het rapport besteedt uw commissie aandacht aan het algemene gedeelte van het deputatenrapport. Separaat zullen wij rapporteren over de studie betreffende de evangelist en de positie van de zendingsgemeenten.

De commissie spreekt haar waardering uit voor het vele werk dat is gedaan. Het takenpakket is mede door de aandacht voor de problematiek in grootstedelijke gebieden, enorm uitgebreid. Daarbij kon de voorzitter van deputaten, ds. H.J.Th. Velema, het grootste deel van deze periode wegens ziekte niet functioneren. We spreken de hoop uit dat hij op termijn het voorzitterschap weer ter hand kan nemen. Ds. J.J. Lof en br. W. van Zwol treden terug als deputaat. We danken hen voor hun getoonde inzet.

Besluiten generale synode 2001

Besluit 2 is niet uitgevoerd. Vanuit deputaten evangelisatie is meer dan eens aangedrongen op overleg. Er staat nu een afspraak voor 20 september.

Besluit 9 is naar het oordeel van uw commissie ten dele uitgevoerd. Het materiaal van andere kerken is namelijk alleen indirect onder de aandacht gebracht via de evangelisatieconsulenten. Op deze wijze zijn gemeenten waar geen contact was met de consulenten, niet op de hoogte gebracht.

Evangelisatieconsulenten

Dr. S. Paas is voor een periode van twee jaar, gedurende één dag per week, uitgeleend aan de Theologische Universiteit Kampen (vrijg.) Dit deel van het werk wordt secretariael opgevangen. Deputaten hebben ons verzekerd dat hier werk wordt verricht dat ten goede komt aan het functioneren van br. Paas. Deputaten zijn dankbaar dat br. A. Dingemans benoemd kon worden. Met br. Paas vormt hij een goed team.

Asielzoekers

Vanuit de opdracht van de generale synode 2001 hebben deputaten een enquête gehouden in de kerken of men behoefte heeft aan ondersteuning bij het werk onder asielzoekers. In de meeste gevallen blijkt dat men de weg reeds naar andere organisaties gevonden heeft. Wel willen deputaten een brochure laten verschijnen over multicultureel kerk zijn.

Beleid grootstedelijke gebieden

Sinds de generale synode 2001 hebben deputaten een sectie voor het beleid grootstedelijke gebieden. Er zijn vele contacten gelegd. Daaruit is onder andere naar voren gekomen dat kleine kerken vaak geen eigen predikant kunnen onderhouden en er niet altijd mogelijkheden zijn om gezamenlijk met een andere kerk te beroepen. Ook lukt het niet altijd om neventaken te vinden die in de lijn liggen van het predikantschap. Daarom vragen deputaten om te onderzoeken of het mogelijk is een predikant in deeltijd te beroepen die daarnaast een werkring heeft die niet direct verbonden is aan het predikantschap. Dit vraagt om principiële doordenking. Daarnaast dient men na te gaan wat de praktische consequenties zijn. De commissie is van oordeel dat dienaangaande een studieopdracht gegeven dient te worden, waarbij zij allereerst denkt aan het deputaatschap kerkorde en kerkrecht.

Lidmaatschap van de Evangelische Alliantie

Deputaten hebben de opdracht gekregen het lidmaatschap van de EA te evalueren. In het rapport wordt geschetst hoe de EA een platform is waar contacten worden gelegd en ideeën worden opgedaan. Dat is met name van belang voor de consulenten. Naar het oordeel van uw commissie treedt de EA soms in publicaties naar buiten op een wijze die vragen oproept. Wanneer we als kerk lid zijn, kunnen we daar ook als kerk op worden aangesproken. De commissie stelt daarom voor het lidmaatschap van het deputaatschap te wijzigen in een lidmaatschap van het Evangelisatieadviescentrum.

Evangelische stromingen

De generale synode 2001 vroeg aan deputaten om een inventarisatie, rubricering en bundeling van bijbels verantwoord studiemateriaal te verzorgen. Uw commissie vindt de uitvoering te beperkt. Zo is de lijst niet geheel actueel en had een onderwerpgerichte indeling meer aan het doel beantwoord. Op deze wijze worden kerkenraden niet verder geholpen. Daarom stelt uw commissie voor opnieuw de opdracht te geven waarbij per onderwerp verwezen wordt naar studiemateriaal en de lijst wordt geactualiseerd.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. een studieopdracht te verlenen om na te gaan of het mogelijk is een predikant in deeltijd te beroepen, die tevens een werkring heeft die niet direct verbonden is aan het predikantschap. Uw commissie denkt hierbij aan een opdracht voor deputaten kerkorde en kerkrecht;
2. deputaten toestemming te verlenen het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie te wijzigen in een lidmaatschap van het Evangelisatieadviescentrum;
3. deputaten op te dragen de literatuurlijst betreffende de evangelische stromingen te actualiseren en naar onderwerp op te zetten en deze de kerkenraden zo spoedig mogelijk ter beschikking te stellen;

4. deputaten op te dragen de kerken te wijzen op evangelisatiemateriaal dat vanuit andere kerken verschijnt en naar inhoud en werkwijze bruikbaar is in onze kerken.

W.N. Middelkoop, rapporteur

BIJLAGE 27
Artikel 59

Rapport klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties

(Ingesteld door generale synode CGK na vaststelling van de procedure op 22-11-2001)

Algemeen:

Tot leden van de klachtencommissie werden benoemd:

Mevr.drs. A.T. Bijkerk-Van Genderen, Heemskerk	lid
Mevr.drs. E.J. van Dijk, Veenendaal	lid
Ds. P.J. den Hertog, Groningen	voorzitter
Drs. A. Heystek, Veenendaal	plv. voorzitter
Dhr. P. de Jong, Sliedrecht	secretaris
Mevr.mr. A.P. Versteeg, Voorburg	plv. secretaris

De functieverdeling werd door de commissieleden bepaald. Tevens werd in de loop van 2001 mr. J.S.W. Holtrop uit Den Haag door het moderamen van de generale synode, op voordracht van de commissie, benoemd als externe deskundige. Hij was voorzitter van de Gereformeerde klachtencommissie.

Drie leden, te weten: mw. Bijkerk, dhr. Heystek en mw. Versteeg, maakten ook deel uit van de onderzoekscommissie, die de generale synode adviseerde een klachtencommissie in te stellen. Laatstgenoemde commissie stelde een klachtenprocedure op en een gedragscode als richtlijn voor predikanten (en andere kerkelijke werkers).

Curatorium, predikanten, kerkenraden en het Dienstenbureau werden over de benoeming van de klachtencommissie geïnformeerd. Tevens ontvingen zij de tekst van de klachtenprocedure en van de gedragscode.

De kerkenraden werden door het moderamen van de generale synode opgeroepen zich te conformeren aan de klachtenprocedure.

Vergaderingen

De commissie kwam op 5 maart 2001 voor het eerst bijeen en vergaderde tot 1 mei 2004 22 keer plenair. Daarnaast werden in drie zaken hoorzittingen gehouden. Tweemaal was er na het uitbrengen van een advies, op verzoek van de betreffende kerkenraad nog een toelichtend gesprek.

Behandelde onderwerpen:

I Bezinning op taak

De commissie is begonnen eigen taak in beeld te brengen. Dit gebeurde onder meer door:

- het bespreken van de klachtenprocedure en de gedragscode;
- het bestuderen en bespreken van literatuur, met name het boek van Gideon van Dam en Marjo Eitjes, 'Een pastor moet je toch kunnen vertrouwen', 'Seksueel misbruik in pastorale relaties, handreiking voor het pastoraat nr 30' en 'Verbroken zegels, onderzoek naar meldpunt' (geref. hogeschool);
- het bekijken en bespreken van de video van de NCRV-uitzending 'Het glazen huis' (Ruud Foppen);
- externe contacten met:
 - de interkerkelijke stichting tegen Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties (SMPR) van de SoW kerken;
 - de Driehoek, dhr. Zevenberg

II klachtbehandeling

(N.B. Klager en aangeklaagde worden in de mannelijke vorm aangeduid, daarbij in het midden latend hoe dit in de praktijk was.)

De commissie heeft veel tijd geïnvesteerd in een zorgvuldige behandeling van de klachten.

Al vrij snel na de start werd de commissie geconfronteerd met de eerste klachten.

Aantal klachten

In de periode van eind 2001 tot 1 mei 2004 kwamen in totaal 7 klachten binnen bij de commissie.

Daarvan werden 3 klachten niet ontvankelijk verklaard. Eén klacht werd gedeeltelijk gegrond en gedeeltelijk ongegrond verklaard, twee klachten werden gegrond verklaard en één klacht zou worden ingetrokken.

Wijze van aanmelding

Alle klachten werden rechtstreeks door klager ingediend, al dan niet verwezen door het Meldpunt.

Er werden dus geen klachten doorgezonden door een kerkenraad of door een vertrouwenspersoon.

Wel of niet ontvankelijk

Tot dusver werd plenair een beslissing genomen over de vraag of een klacht ontvankelijk is. Dit houdt in dat het gestelde in de klacht moet vallen onder de omschrijving van misbruik van gezag, zoals in art. 1 sub a van de klachtenprocedure geformuleerd, en dat aan een aantal in de procedure genoemde formele voorwaarden moet zijn voldaan.

Van de drie klachten die niet ontvankelijk werden verklaard was één klacht reeds eerder behandeld door een klachtencommissie, terwijl geen nieuwe feiten werden aangevoerd.

De andere twee klachten betroffen een conflict tussen een klager en een kerkenraad en waren gericht tegen besluiten van de kerkenraad in zijn geheel. Tegen deze besluiten kan beroep worden ingesteld bij de classis.

Werkwijze van de commissie

Indien de commissie van mening is dat een klacht ontvankelijk is, wordt besloten welke leden deel zullen nemen aan het persoonlijk horen van betrokkenen ter zitting. In beginsel zijn dit de voorzitter of de plaatsvervangend voorzitter, de secretaris of de plaatsvervangend secretaris en een lid.

Om de objectiviteit zoveel mogelijk te waarborgen nemen leden, uit de regio van de particuliere synode(s) waaruit klager en aangeklaagde afkomstig zijn, geen deel aan het horen ter zitting en aan de besluitvorming over de al dan niet gegrondheid van de klacht. Klager en aangeklaagde ontvangen de door de ander overgelegde stukken en worden geïnformeerd over de werkwijze van de commissie en de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen.

Ze ontvangen vervolgens een uitnodiging om ter zitting gehoord te worden. Dit gebeurt in eerste instantie na elkaar en daarna indien nodig en mogelijk ook in elkaars aanwezigheid.

Van de zitting wordt een schriftelijk verslag gemaakt, bestemd voor partijen en de commissie.

Plaats van hoorzitting

Voor de plaats van het horen wordt gezocht naar een neutrale omgeving om te voorkomen dat in grotere kring bekend wordt dat een klacht behandeld wordt.

Wel of niet gegrond

Klager moet zelf bewijs leveren voor het door hem aangevoerde grensoverschrijdend gedrag door aangeklaagde. Dit kan ook door middel van getuigen.

Aangeklaagde zal indien klager meer informatie aandraagt dan alleen het eigen verhaal niet kunnen volstaan met een ontkenning, maar aannemelijk moeten maken, dat hij ten onrechte beschuldigd wordt. Ook het zonder meer niet verschijnen betekent in dat geval niet dat de klacht daarom niet gegrond verklaard zou kunnen worden.

Een impasse doet zich voor indien er alleen een aanklacht van klager is en een ontkenning van aangeklaagde. De klacht zal dan ongegrond verklaard moeten worden hoewel het mogelijk is dat klager terecht klaagt.

Afhandeling klacht

Op grond van de overgelegde stukken en het verslag van de zitting doet de commissie zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes weken na de laatste hoorzitting, uitspraak over de gegrondheid van de klacht. Dit vraagt een uitvoerig overleg. Gezien de gevoeligheid van de materie voor alle betrokkenen moet een zorgvuldige afweging gemaakt worden bij het nemen en het formuleren van het besluit en in geval van gegrond verklaring ook van de adviezen aan de kerkenraad. De adviezen dienen zoveel mogelijk aan te sluiten bij de kerkorde.

Natraject

De adviezen aan de kerkenraad zijn niet vrijblijvend en de beslissing van de kerkenraad is aan een termijn gebonden (vier weken).

Het komt voor dat een reactie uitblijft. De commissie houdt dat zelf in de gaten, maar wordt om die reden soms ook weer benaderd door klager, hetgeen extra bemoeienis oplevert.

Het komt ook voor dat een kerkenraad alvorens tot een beslissing te komen, in een gesprek met de commissie, toelichting wil hebben op het commissiebesluit en de daaraan verbonden adviezen. Gezien de hiervoor genoemde termijn legt dat ook een druk op de commissie.

Aandachtspunten:

1. Alleen indien sprake is van een kerkelijke gezagsrelatie kan bij de commissie geklaagd worden. Dus bijvoorbeeld niet in geval van incest of in geval van een ongewenste relatie tussen twee gemeenteleden.
2. In de praktijk blijkt het voor te komen dat een kerkenraad zelf erg diep op een klacht ingaat voordat deze bij de commissie neergelegd wordt (bijv. door klager). Dit kan tot gevolg hebben dat een klacht uit het zicht raakt, bijvoorbeeld wanneer de aangeklaagde na een bekentenis daar later op terug komt en de kerkenraad dan niet weet hoe hij daar mee om moet gaan. Het instellen van de klachtencommissie was juist bedoeld om te voorkomen dat klachten niet tot hun recht zouden komen.
3. Na het uitbrengen van een advies aan de betrokken kerkenraad wordt soms erg lang gewacht voordat tot actie overgegaan wordt. Dit maakt de zaak gecompliceerder doordat degene die geklaagd heeft en wiens klacht door de commissie (gedeeltelijk) gegrond verklaard werd, alsnog elders verhaal gaat zoeken (bijv. bij de politie of andere instellingen). Voor de commissie kan dit betekenen dat er ook in dit geval na de advisering toch nog bemoeienis (nodig) is in de vorm van overleg met de kerkenraad.
4. Een kerkenraad moet zich bij de besluitvorming realiseren dat grensoverschrijdend gedrag vanuit een gezagspositie, indien vastgesteld, altijd zal leiden tot gegrond verklaring van de klacht, ongeacht de rol die klager daarbij heeft gehad (bijvoorbeeld uitlokkend of passief). De opstelling van klager zal wel verschil kunnen maken voor de begeleiding van klager.
5. Een bijzonder probleem doet zich voor indien er behalve een gezagspositie tevens sprake is van een werkgeversrelatie. De kerkenraad moet zich dan realiseren dat via de klachtencommissie wellicht nog sprake kan zijn van herstel van de relatie inclusief de werkverhouding, terwijl het entameren van een ontslagprocedure zal leiden tot verharding van de standpunten en ontkenning van de klacht. Bij de afweging welk spoor gevolgd zal worden is van belang hoe ernstig het misbruik ingeschat moet worden.
6. Het (tijdig) voorleggen van een klacht aan de commissie is van belang voor een objectieve besluitvorming en kan ernstige onrust (mede door partijvorming) in de gemeente voorkomen.

III Contacten met andere instellingen

- a. Overleg met SMMPR (SoW) op 25 juni 2002, uitwisseling klachtenprocedures. Onderwerpen: wie moet bewijs leveren; verschoningsrecht; contactpersonen (eigen taak in procedure Geref. synodaal). Het

is nog niet duidelijk hoe de klachtbehandeling er uit zal zien na het samengaan van de drie SoW kerken.

- b. Bijwonen bijeenkomst contactpersonen SMPR op 14-12-02. Inleiding over daderprofiel.
- c. Overleg met GKV, NGK en het Meldpunt, in de verslagperiode ongeveer drie keer per jaar.
 - De GKV heeft intussen een eigen klachtenprocedure. Voor de volgende synode wordt de uitvoering voorbereid.
 - De NGK is bezig een klachtenprocedure, vergelijkbaar met die van de GKV, af te ronden. Besproken is om tot een gestructureerd overleg te komen van de drie klachtencommissies, teneinde elkaar te steunen door het (anoniem) uitwisselen van ervaringen. Ook genoemd is het waar nodig een beroep kunnen doen op elkaars deskundigen. Met betrokkenen worden verder voorbereidingen getroffen om te komen tot een stichting, die het Meldpunt officieel en onafhankelijk (van de klachtenprocedures) maakt. De taken van het Meldpunt zullen onder meer zijn het geven van informatie over de klachtenprocedure, het adviseren om al dan niet een klacht in te dienen, het eventueel begeleiden daarbij, het verwijzen voor langer durende hulpverlening naar een andere instantie. Verder wordt gedacht aan het samen met de klachtencommissies opzetten en uitvoeren van preventieve activiteiten. Aan ADMA zal gevraagd worden te participeren in het bestuur van de stichting en bij te dragen in het fonds van de stichting. Voor de CGK is dit voor 2005 begroot op ongeveer € 5.275. Dit kan de komende jaren door de prijsontwikkelingen iets oplopen.
- d. Met de Gereformeerde Gemeente is tweemaal contact gezocht om na te kunnen gaan of er samengewerkt zou kunnen worden. Dit is beide keren afgewezen.
- e. Overleg met de secretaris van het curatorium van de TUA betreffende afstemming van de klachtenprocedures.

IV Opgestelde stukken

- a. draaiboek klachtenprocedure CGK
- b. notitie aangifte plicht
- c. brochure klachtenprocedure
- d. discussienota informatie, publicatie, voorlichting en woordvoering
- e. voorstellen tot verbetering klachtenprocedure
- f. wijzigingsvoorstel klachtenprocedure, met toelichting

V Geplande activiteiten

- a. uitwerken van de discussienota informatie, publicatie en voorlichting;
- b. protocol voor handelen kerkenraden;
- c. gegevens klachtencommissie doen opnemen in website kerken;
- d. nadere bespreking van diverse onderwerpen, zoals nazorg, verwijzingsmogelijkheden, ambtsgeheim, professionalisering (toekomstige) predikanten, voorbereiden ambtsdragersconferentie;
- e. bijwonen van conferenties en seminars.

VI Voorstellen

1. Goedkeuring te verlenen aan het verslag van de commissie.
2. De commissieleden opnieuw te benoemen voor een periode van drie jaar.
3. Het wijzigingsvoorstel klachtenprocedure, met toelichting over te nemen (bijlage 2). Behoudens enige correcties vloeien de voorstellen voort uit de inmiddels opgedane ervaringen. Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor:
 - a. het instellen van een beroepsinstantie (zie ook bijlage 1);
 - b. uitbreiding van de commissie met twee leden, zo mogelijk uit de particuliere synodes van het Noorden en het Zuiden, en zo mogelijk een jurist met zittingservaring en een deskundige op het gebied van seksueel misbruik.
4. De commissie de vrijheid te geven een notulist in te zetten voor hoorzittingen en eventueel het nawerk daarvan. De impact van deze activiteiten, naast de andere werkzaamheden vraagt om ontlasting van het secretariaatswerk.
5. Toestemming te verlenen om via ADMA financieel bij te dragen in het stichtingsfonds zoals aangegeven onder IIIa.

Bijlagen:

1. Voorstellen tot verbetering klachtenprocedure;
2. Wijzigingsvoorstel klachtenprocedure, met toelichting (uitwerking van voorstellen);
3. Brochure klachtenprocedure.

Bijlage 1

Voorstellen tot verbetering klachtenprocedure

Na Artikel 12 lid 3 oud toevoegen: lid 4 (beroepsmogelijkheid) (wordt artikel 13, lid 4)

Zie * *Toelichting* hieronder

Aangeklaagde en klager kunnen van de al dan niet gegronde verklaring en/of het advies in beroep gaan bij de beroepscommissie klachten. Klager kan bij deze beroepscommissie ook in beroep gaan indien zijn klacht niet ontvankelijk is verklaard, tenzij hij ten aanzien van dezelfde aangelegenheid reeds in beroep ging bij de classis.

Een beroep dient binnen een maand na dagtekening van de uitspraak van de klachtencommissie te worden ingediend onder overlegging van de uitspraak.

** Toelichting beroep en beroepscommissie*

Het ontbreken van de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen een niet ontvankelijk verklaring, een gegrond of een ongegrond verklaring en tegen het advies van de klachtencommissie bleek de afgelopen drie jaar, waarin de klachtenprocedure tot uitvoering kwam, in toenemende mate een gemis voor betrokkenen.

De materie waarover de procedures gaan is uitermate gevoelig en vraagt mede om die reden een behandeling die zoveel mogelijk recht doet. Dit betekent in de onderhavige procedures dat een behandeling in tweede instantie mogelijk moet zijn.

Aangezien een beroep betreffende de hiervoor genoemde aspecten vooral juridisch bepaald is zal de (landelijke) beroepscommissie vooral uit juristen moeten bestaan, aangevuld met deskundigen op het gebied van seksueel misbruik (voor beide deskundigheden zullen zowel mannen als vrouwen aangetrokken moeten worden).

Het vorenstaande maakt geen inbreuk op het kerkelijk appèlrecht, dat alsnog mogelijk is ten aanzien van de beslissing die een kerkenraad uiteindelijk neemt.

Zie hiervoor titel VIII.

Bijlage 2

Wijzigingsvoorstel conform voorstellen ter verbetering klachtenprocedure d.d. 15 april 2004

De voorgestelde wijzigingen in de tekst zijn cursief gedrukt

Klachtenprocedure ingeval van misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland heeft d.d. 2004 besloten de klachtenprocedure zoals vastgesteld op 22 november 2001 als volgt gewijzigd vast te stellen.

*In de klachtenprocedure is voor klager en aangeklaagde de mannelijke vorm gebruikt. Indien van toepassing dient de vrouwelijke vorm gelezen te worden.

I. Begrippenomschrijving

Artikel 1

In dit besluit wordt verstaan onder:

- a. *misbruik van gezagsrelatie:*
iedere uiting van verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag, opzettelijk of onopzettelijk, door een pastorale of andere kerkelijke medewerker, *aangesteld binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken*, waardoor ten opzichte van een gemeentelid, vanuit de gezagspositie, vertrouwen geschonden wordt en de grens van persoonlijke integriteit overschreden wordt en welke derhalve of gespannen voet staat met datgene wat ons in Gods Woord wordt voorgehouden ten aanzien van de omgang met de naaste. Dit kan seksueel getinte uitingen betreffen, maar ook ander intimiderend gedrag;
- b. *klacht:*
een bij de klachtencommissie of bij een kerkenraad (slid) *door een klager schriftelijk* naar voren gebracht bezwaar *betreffende* een onder a. bedoelde uiting;
- c. *klager:*
degene die *voor zichzelf* een klacht indient bij de klachtencommissie of een kerkenraad (slid). Ten behoeve van een minderjarige, *degene die onder curatele of onder bewind gesteld is of degene ten aanzien van wie een mentorschap is ingesteld kan* diens wettelijk vertegenwoordiger optreden. *Een minderjarige die voldoende in staat is zijn eigen belangen te behartigen kan ook zelfstandig een klacht indienen.*
- d. *aangeklaagde:*
de pastorale of andere kerkelijke medewerker tegen wie de klacht is gericht; *(zie ook toelichting)*
- e. *(klachten)commissie:*
de door de generale synode benoemde landelijke commissie, die bevoegd is een, al dan niet via kerkenraad of meldpunt binnengekomen, klacht in behandeling te nemen;
- f. *meldpunt:*
een centraal punt, waar deskundige medewerkers terzake van misbruik van gezagsrelaties en klachtenprocedure informatie en advies kunnen geven. Deze medewerkers kunnen zonnodig verwijzen naar de klachtencommissie en een intensievere vorm van hulpverlening. Tevens kunnen zij een klager of aangeklaagde begeleiden tijdens en na de procedure van de klachtencommissie;
- g. *vertrouwenspersoon:*
degene die op verzoek van een klager of aangeklaagde diens belangen mede behartigt, dan wel als diens vertegenwoordiger of gemachtigde optreedt. Dit kan een medewerker van het meldpunt zijn.

II. Taak, bevoegdheid en samenstelling klachtencommissie

Artikel 2

De door de generale synode benoemde klachtencommissie, voluit geheten klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties, heeft tot taak *de* bij haar of bij een kerkenraad

binnengekomen klachten te bezien op ontvankelijkheid, en deze in dat geval nader te onderzoeken en te beoordelen op de al dan niet gegrondheid ervan.

In zich voordoende gevallen wordt advies uitgebracht over de afdoening van de zaak aan de kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort.

Na het uitbrengen van het advies cq na de beslissing dat de klacht niet ontvankelijk of ongegrond was is de taak van de commissie geëindigd, behoudens het bepaalde in art. 15.

Artikel 3

De klachtencommissie is bevoegd kennis te nemen van een klacht indien de klager, al dan niet door tussenkomst van de kerkenraad of de vertrouwenspersoon, de klacht schriftelijk indient en ook overigens voldoet aan de vereisten genoemd in artikel 5.

Artikel 4

1. De klachtencommissie dient zodanig te zijn samengesteld dat een deskundige en onpartijdige behandeling van klachten zoveel mogelijk gewaarborgd is.
2. De klachtencommissie, die minstens evenveel vrouwen als mannen telt, bestaat minimaal uit zes en maximaal uit acht leden, afkomstig uit alle ressorten van de Particuliere synodes en geselecteerd uit het juridisch veld, de hulpverlening en het kerkelijk pastoraat.
Er is een voorzitter en een plv. voorzitter, een secretaris en een plv. secretaris.
3. Daarnaast benoemt de generale synode een aantal deskundigen, *zodanig uit andere kerkgenootschappen*, die zich op afroep beschikbaar stellen om eventueel ad hoc in de commissie te participeren.
4. Benoeming van de commissieleden geldt voor drie jaar. Herbenoeming is vier keer mogelijk. De zittingsduur van een lid, dat is benoemd op een tussentijds opgevallende plaats, is gelijk aan de duur van de resterende zittingsperiode van het lid in wiens plaats de benoeming plaatsvindt. De generale synode kan een benoeming om dringende redenen ook tussentijds beëindigen.
5. De commissie kan zich laten bijstaan door externe adviseurs, zodanig uit andere kerkgenootschappen, die zich conformeren aan de door de generale synode te stellen voorwaarden.
6. *De commissie kan zich laten ondersteunen door secretariële medewerkers.*
7. Het karakter van de klachtenprocedure verplicht de leden van de klachtencommissie, de daarnaast benoemde deskundigen, de externe adviseurs en de secretariële medewerkers tot volstrekte geheimhouding.
(zie ook toelichting bij art. 4)

III. Ontvankelijkheid van de klacht en het overleggen van stukken

Artikel 5

1. Een ieder die lid is, of geweest is, van een Christelijke Gereformeerde kerk, hetzij als belijdend lid, hetzij als dooplid, hetzij als meelevend lid, kan bij de commissie een klacht indienen tegen degene die misbruik maakte van zijn gezagsrelatie.
2. *Iemand*, die geen lid is of geweest is van een Christelijke Gereformeerde kerk, kan een klacht indienen indien misbruik van een kerkelijke gezagsrelatie is gemaakt tijdens een functioneel contact met de aangeklaagde of voortvloeiend uit een contact met de aangeklaagde.
3. Een klacht dient zo spoedig mogelijk te worden ingediend, maar blijft ontvankelijk zolang de aangeklaagde op zijn verantwoordelijkheid kan worden aangesproken *(zie ook toelichting)*.
4. Een klacht wordt schriftelijk ingediend bij de commissie. Dit kan zowel rechtstreeks door de klager, als via een (lid van de) kerkenraad en via een vertrouwenspersoon.
5. Een klacht bevat naast de *volledige namen, de geboortedatum en het adres* van de klager(s), alsmede een dagtekening, ten minste:
 - a. een omschrijving van de uiting die aangegeven wordt als misbruik van de gezagsrelatie;
 - b. het tijdstip of de periode waarop deze betrekking heeft;
 - c. de identiteit van de aangeklaagde(n), *met vermelding van adres(sen)* en
 - d. een overzicht van door de klager(s) ondernomen stappen en eventueel daarop betrekking hebbende stukken.*(zie ook toelichting bij art. 5)*

IV. Doorzending

Artikel 6

1. Indien een klacht wordt ingediend bij een kerkenraad (slid) wordt deze zo spoedig mogelijk ter behandeling doorgezonden naar de klachtencommissie *(zie toelichting)*.
2. De kerkenraad informeert klager over de doorzending naar de commissie en wijst de klager op de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen.

V. Procedure klachtbehandeling

Artikel 7

1. De secretaris van de klachtencommissie bevestigt aan de klager, *in principe* binnen een week, schriftelijk de ontvangst van de klacht en informeert de klager over de werkwijze van de commissie en wijst voorzover nog nodig op de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen
2. De secretaris informeert *zoveel mogelijk gelijktijdig* de aangeklaagde over het feit dat een klacht is binnengekomen en zendt hem een afschrift van de klacht en eventuele andere schriftelijke stukken.

Ook de aangeklaagde wordt geïnformeerd over de werkwijze van de commissie en de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen.

Artikel 8

De secretaris en de voorzitter, *eventueel aangevuld met andere leden*, gaan na of de klacht ontvankelijk is. Is dit niet het geval dan worden klager en aangeklaagde daarover zo spoedig mogelijk, met toelichting, geïnformeerd, evenals, ingeval van doorzending, de betreffende kerkenraad.

Indien de klacht ontvankelijk is wordt de kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort vertrouwelijk op de hoogte gesteld van het feit dat de klachtencommissie de klacht in behandeling heeft.

Artikel 9

1. Is de klacht ontvankelijk dan roept de (plv) secretaris de klachtencommissie bijeen teneinde te overleggen in welke samenstelling van drie *of maximaal vier* personen de klacht *tijdens de hoorzitting behandeld* zal worden.

In beginsel zullen dit zijn: de voorzitter of de plv. voorzitter, de secretaris of de plv. secretaris en een *of twee leden*, geen van allen uit de regio van de Particuliere synode(s), waaruit klager en aangeklaagde afkomstig zijn. *Aan de behandeling ter zitting nemen zowel mannelijke als vrouwelijke commissieleden deel, zoveel mogelijk uit elk van de drie in art. 4 genoemde velden.*

2. De commissie bepaalt binnen 6 weken na ontvangst van de klacht de datum en de plaats(en) waar klager en aangeklaagde door de commissie zullen worden gehoord. De hoorzitting vindt *in principe* plaats binnen 8 weken.

Artikel 10

1. De secretaris zendt klager en aangeklaagde minstens 14 dagen voor de hoorzitting een oproep, met eventuele aanvullende stukken, die op de zaak betrekking hebben, voorzover deze naar de mening van de commissie voor doorzending in aanmerking komen.

2. Tot 10 dagen voor de hoorzitting kunnen partijen nadere stukken indienen. De secretaris zendt deze door aan de andere partij, met de beperking genoemd in het vorige lid.

Artikel 11

1. De hoorzittingen van de commissie zijn besloten. De secretaris maakt van iedere zitting een schriftelijk verslag, bestemd voor partijen en de commissie.

2. Klager en aangeklaagde worden in beginsel in eerste instantie afzonderlijk en daarna in elkaars aanwezigheid gehoord.

De klachtencommissie kan ambtshalve of op verzoek beslissen *af te zien van het gezamenlijk horen van partijen, met name* indien aannemelijk is dat dat een zorgvuldige behandeling zal belemmeren.

3. Op verzoek van een van de partijen kan de hoorzitting worden aangehouden tot maximaal zes maanden na ontvangst van de klacht. De commissie is bevoegd in het belang van het onderzoek of in het belang van een der partijen deze termijn te verlengen.

Zowel klager als aangeklaagde wordt op de hoogte gesteld van aanhouding en verlenging.

4. *De commissie is bevoegd personen op te roepen voor een hoorzitting voor het geven van inlichtingen of het afleggen van een verklaring als getuige of deskundige cq. schriftelijke informatie te vragen.*

5. *Partijen kunnen de commissie verzoeken getuigen of deskundigen te doen horen. Een verzoek tot het horen van getuigen of deskundigen dient in principe ten minste tien dagen voor de datum van de in art. 10 bedoelde hoorzitting te worden ingediend.*

6. Indien de aangeklaagde de klacht ongegrond verklaart kan de klachtencommissie een onderzoek vragen van een terzake deskundige.

Artikel 12

1. Indien klager naast de klacht tevens aangifte heeft gedaan van een strafbaar feit wordt de behandeling van de klachtencommissie *in principe* opgeschort in afwachting van de resultaten van het onderzoek in de strafzaak. *Opschorting is ook mogelijk indien een civiele procedure is gestart samenhangend met de klacht.*

2. Indien klager een klacht intrekt, behoudt de klachtencommissie zich het recht voor een onderzoek in te stellen naar de reden van de intrekking.

VI. Beoordeling klacht en beroepsmogelijkheid. Bewaartermijn stukken.

Artikel 13

1. De commissie doet zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes weken na de laatste hoorzitting, uitspraak omtrent de gegrondheid van de klacht.

2. Acht de klachtencommissie de klacht ongegrond dan deelt zij dit gemotiveerd schriftelijk mee aan de klager, aan de aangeklaagde en aan de betreffende kerkenraad.

3. Acht de klachtencommissie de klacht gegrond dan deelt zij dit, onder overlegging van een samenvatting van de klacht en de bevindingen tijdens het onderzoek, gemotiveerd schriftelijk mee, onder toevoeging van een advies voor afdoening *door de kerkenraad*, aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort.

4. *Aangeklaagde en klager kunnen van de al dan niet gegrond verklaring en/of het advies in beroep gaan bij de beroepscommissie klachten. Klager kan bij deze beroepscommissie ook in beroep gaan indien zijn klacht niet ontvankelijk is verklaard, tenzij hij ten aanzien van dezelfde aangelegenheid reeds in beroep ging bij de classis.*

Een beroep dient binnen een maand na dagtekening van de uitspraak van de klachtencommissie te worden ingediend onder overlegging van de uitspraak.

5. *De op de zaak betrekking hebbende stukken zullen in principe tot tien jaar na ontvangst van de klacht door de klachtencommissie in het archief van de commissie bij de secretaris bewaard worden. Een schaduwarchief, ondergebracht bij de archivaris van de synode, zal gelijktijdig vernietigd worden. Indien binnen de termijn van tien jaar een nieuwe aanklacht tegen dezelfde persoon binnenkomt blijven ook de eerdere stukken langer bewaard.*

VII. Te adviseren maatregelen

Artikel 14

1. De klachtencommissie zal bij het uitbrengen van advies zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij de in de Kerkorde van de Christelijke Gereformeerde Kerken (K.O.) aangegeven tuchtmaatregelen, met dien verstande dat, gezien de gezagsrelatie, de bescherming van het slachtoffer en het voorkómen van nieuwe feiten daarbij een pregnante rol dienen te spelen.
2. In acute situaties dienen door de betreffende kerkenraad, in overleg met de klachtencommissie, voor of hangende het onderzoek, zonodig voorlopige maatregelen getroffen te worden.

VIII. Beslissing kerkenraad en verdere afdoening

Artikel 15

1. De kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort beslist binnen een maand na het onherroepelijk worden van de uitspraak van de klachtencommissie, of, indien beroep is ingesteld, na dagtekening van de uitspraak van de beroepscommissie, en informeert hierover schriftelijk de klager, de aangeklaagde en de commissie.
2. De kerkenraad volgt in principe het advies van de klachtencommissie, *cq de beroepscommissie*. Indien de kerkenraad op grond van zwaarwegende bezwaren niettemin van het advies zou willen afwijken, dan bericht hij dit *eveneens binnen een maand schriftelijk, onder vermelding van de motieven aan de klager, de aangeklaagde en de commissie.*
Klager en aangeklaagde kunnen zich ten aanzien van de beslissing van de kerkenraad overeenkomstig art.31 K.O. binnen een maand beroepen op de classis. Zij kunnen zich ook op de classis beroepen indien de kerkenraad na twee maanden nog geen beslissing heeft genomen en betrokkenen daarover ook geen redelijke uitleg heeft gegeven.
3. *Op initiatief van de betreffende kerkenraad kan ter toelichting op het uitgebrachte advies een gezamenlijk overleg geëntameerd worden.*

Titel IX. Inwerkingtreding gewijzigde procedure

Artikel 16

De door de generale synode van 2004 vastgestelde gewijzigde procedure treedt op 1 januari 2005 in werking. Klachten waarin vóór 1 december 2004 een uitspraak is gedaan, vallen geheel onder de oude regeling.

Toelichting bij de klachtenprocedure van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Art. 1 sub a

Bij een andere kerkelijke medewerker, aangesteld binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken, kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een gemeentelid dat in een bepaalde functie benoemd is door de kerkenraad.

Voor eventueel misbruik van gezag dient er dan tevens sprake te zijn van een gezagsrelatie ten opzichte van degene die wil klagen.

Art 1 sub d

Het misbruik waarover geklaagd wordt moet geheel of gedeeltelijk hebben plaatsgevonden in de periode waarin betrokkene in functie was, aangesteld binnen een CG-kerk en werkzaam in of vanwege de kerk. De klacht kan ook worden ingediend na beëindiging van de functie.

Art. 4

Onpartijdig optreden en geheimhouding:

De commissieleden stellen zich afwachtend en zo objectief mogelijk op. Dat betekent bijvoorbeeld dat zij geen activiteiten ontplooiën t.a.v. het formuleren van een klacht (zij kunnen desgevraagd wel verwijzen) en geen aangifte doen van een strafbaar feit indien de wet daartoe niet verplicht.

Informatie naar betrokkenen wordt desgevraagd zo objectief mogelijk geformuleerd.

Gezien de geheimhoudingsplicht wordt er naar buiten toe geen enkele mededeling gedaan over een zaak, ook niet over het al dan niet aangemeld zijn (geweest), behoudens hetgeen waartoe de klachtenprocedure verplicht.

Persvoorlichting aan kerkelijke en andere bladen dient niet door leden van de klachtencommissie gedaan te worden.

Art. 5

Klager voert zoveel mogelijk aantoonbare feiten aan, nodig om het gestelde misbruik te bevestigen en legt daartoe reeds aanwezige stukken over en geeft een overzicht van door hemzelf reeds ondernomen stappen en eventueel daarop betrekking hebbende stukken.

Van belang voor de ontvankelijkheid is:

- a. *of de omschrijving van de uiting valt onder art. 1 sub a èn*
- b. *of voldaan is aan de formaliteiten genoemd in art. 5.*

Het alleen stellen dat er misbruik van een gezagsrelatie is geweest is onvoldoende. Het niet (meteen) overleggen van alle stukken hoeft niet om die reden tot niet ontvankelijkheid te leiden.

Art. 5, lid 3

Zolang iemand op zijn verantwoordelijkheid kan worden aangesproken omvat twee aspecten: zolang iemand in leven is èn lid is van de CGK.

Art. 6, lid 1

Het is van belang dat een kerkenraad een bij hem binnengekomen klacht niet te lang aan zich houdt. Door een te grote betrokkenheid is de kans groot dat de objectiviteit onvoldoende gewaarborgd wordt, hetgeen ten koste kan gaan van klager of aangeklaagde. Bovendien is het niet denkbeeldig dat klager, aangeklaagde en/of de kerkenraad binnen de gemeente steun gaan zoeken voor eigen standpunt, waardoor er onrust binnen de gemeente ontstaat.

Bijlage 3

Brochure klachtenprocedure

Misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken

Inleiding

De generale synode heeft op 22 november 2001 met betrekking tot misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties een klachtenprocedure vastgesteld en een klachtencommissie benoemd.

Tevens werd in dit verband besloten een gedragscode als morele richtlijn te aanvaarden.

Deze brochure is bedoeld om u te informeren over de procedure en wat daarmee samenhangt.

De volledige tekst van de klachtenprocedure en de gedragscode kunt u opvragen bij het Dienstbureau in Veenendaal (Postbus 334, 3900 AH, tel.: 0318-582350). Deze stukken zijn ook in het bezit van alle kerkenraden.

Verder kunt u de teksten vinden op de website van de Christelijke Gereformeerde Kerken, www.cgk.nl.

I Klacht

a. Wie kan een klacht indienen

Iedereen die lid is, of geweest is van een Christelijke Gereformeerde kerk, hetzij als belijdend lid, hetzij als dooplid, hetzij als meelevend lid kan voor zichzelf een klacht indienen (voor een jeugdige treedt de wettelijk vertegenwoordiger op).

In bepaalde gevallen kan ook iemand die geen lid is, of geweest is, een klacht indienen.

b. Wanneer een klacht

Indien een kerkelijk medewerker naar uw mening zijn* gezag ten opzichte van u zo verkeerd aanwendt dat vertrouwen geschonden wordt en uw persoonlijke integriteit daardoor aangetast wordt, kunt u een klacht indienen.

Onder kerkelijk medewerker wordt iedere medewerker verstaan die vanuit een gezagspositie optreedt. Dit kan bijvoorbeeld een predikant zijn, maar ook een ouderling of diaken, een jeugdwerker of een organist.

Het kan zowel seksueel getinte uitingen betreffen als ook ander intimiderend gedrag.

Het is van belang dat een klacht zo spoedig mogelijk wordt ingediend.

* in de tekst wordt voor de aangeklaagde de mannelijke vorm aangehouden.

Indien van toepassing dient u de vrouwelijke vorm te lezen.

c. Hoe moet de klacht eruit zien

De klacht moet schriftelijk worden ingediend. Behalve uw naam en verdere persoonlijke gegevens, dient u aan te geven over wie u klaagt, waarom u vindt dat er sprake is van misbruik van gezag en op welk moment of in welke periode dat plaatsvond. Als u zelf reeds stappen heeft ondernomen, dient u ook dat te vermelden en eventuele stukken daarvan over te leggen.

Om een klacht gegrond te kunnen verklaren, moeten door u voldoende aantoonbare feiten aangedragen worden die het door u gestelde misbruik bevestigen. De klacht moet ook van een datum voorzien zijn.

Voor het opstellen van de klacht kunt u de hulp inroepen van een vertrouwenspersoon of van iemand van het Meldpunt (zie onder V).

d. Waar kan een klacht worden ingediend

Een klacht kan ingediend worden bij de secretaris van de klachtencommissie.

U kunt een klacht ook neerleggen bij de kerkenraad (of een lid daarvan). Deze dient de klacht echter zo spoedig mogelijk ter behandeling door te zenden naar de klachtencommissie.

II Klachtencommissie

Samenstelling klachtencommissie

De klachtencommissie bestaat uit vier tot zes leden, afkomstig uit de vier gebieden van de particuliere synodes. In de commissie zitten leden die deskundig zijn op juridisch gebied, op het gebied van hulpverlening en van kerkelijk pastoraat. Minimaal de helft van de leden is vrouw.

Er is een voorzitter, een plv. voorzitter, een secretaris en een plv. secretaris.

De leden worden door de generale synode voor drie jaar benoemd. Herbenoeming is vier keer mogelijk. Daarnaast benoemt de generale synode een aantal deskundigen die zich op afroep beschikbaar stelt om eventueel voor een concrete zaak in de commissie deel te nemen.

Verder kan de commissie zich laten bijstaan door externe adviseurs.

Zowel de commissieleden als de daarnaast aangestelde deskundigen en adviseurs zijn tot volstrekte geheimhouding verplicht.

Hoe gaat de klachtencommissie te werk

De secretaris bevestigt, in principe binnen een week, schriftelijk dat uw klacht ontvangen is. Gelijkijdig wordt degene over wie u klaagt geïnformeerd over de klacht en ontvangt hij daarvan een afschrift en eventuele andere door u overgelegde stukken.

Vervolgens gaan secretaris en voorzitter na of uw klacht ontvankelijk is. Dat wil zeggen dat bekeken wordt of formeel voldaan is aan de voorwaarden genoemd onder I. (bijvoorbeeld of de klacht wel schriftelijk is ingediend en of u lid bent of geweest bent van een Christelijke Gereformeerde kerk).

III Verdere procedure

Hoorzitting

Indien uw klacht ontvankelijk is krijgt u binnen zes weken na ontvangst van de klacht een uitnodiging om gehoord te worden. De zitting vindt plaats binnen acht weken (langere termijnen kunnen nodig zijn, bijv. door vakanties).

Aan de behandeling nemen drie leden deel, eventueel aangevuld met een deskundige.

In beginsel worden u en degene over wie u klaagt eerst afzonderlijk gehoord en daarna in elkaars aanwezigheid. Hiervan kan worden afgeweken.

Van iedere zitting wordt een schriftelijk verslag gemaakt, dat in de eerste plaats bestemd is als geheugensteun voor de commissie.

Beoordeling en advies

De commissie doet zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk zes weken na de laatste hoorzitting, uitspraak omtrent de gegrondheid van de klacht.

Indien de klachtencommissie van oordeel is dat de klacht ongegrond is wordt dit gemotiveerd aan u en aan degene over wie u klaagt schriftelijk meegedeeld. Als de klacht ontvangen werd via de kerkenraad wordt ook deze geïnformeerd.

Indien de commissie van oordeel is dat de klacht gegrond is, wordt dit eveneens gemotiveerd schriftelijk aan u en aan degene over wie u klaagt, meegedeeld. In dit geval geeft de commissie tevens advies aan de kerkenraad van de gemeente waartoe degene over wie u klaagt behoort.

Leidraad daarbij is de Kerkorde van de Christelijke Gereformeerde kerken.

IV Beslissing kerkenraad

De betreffende kerkenraad neemt binnen vier weken na ontvangst van het advies een beslissing over de te nemen maatregelen. De kerkenraad volgt daarbij, behoudens zwaarwegende bezwaren, het advies van de klachtencommissie. Ingeval de kerkenraad zou willen afwijken, bericht hij dat gemotiveerd aan u en aan de commissie. U kunt zich zonodig beroepen op de classis.

V Vertrouwenspersoon

U kunt zich vóór en tijdens een klachtenprocedure laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Dit kan iemand zijn uit uw naaste omgeving, die u goed kent. U kunt ook contact opnemen met een meer deskundige, bijvoorbeeld via een Meldpunt.

Meldpunt Seksuele Intimidatie/Misbruik binnen pastorale relaties

Dit Meldpunt dat op 1 maart 1999 van start is gegaan, is ontstaan op initiatief van leden uit de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en de hulpverlening (Stichting De Driehoek).

U kunt bij het Meldpunt terecht voor telefonisch advies, voor een of meer gesprekken om uw situatie te verhelderen, voor nadere informatie over de procedure en zonodig begeleiding daarbij. Voor langer durende begeleiding kan de medewerker van het Meldpunt u verwijzen naar een hulpverleningsinstantie.

Ook de aangeklaagde kan zich wenden tot het Meldpunt voor ondersteuning en advies.

Het Meldpunt is op werkdagen telefonisch bereikbaar van 9.00 tot 12.30 en van 13.00 tot 17.00 uur, onder nummer: 038-4232125

VI Leden van de klachtencommissie

(benoemd op 22-11-2001)

Mw.dr.s. A.T. Bijkerk-Van Genderen, arts
Ligusterhof 12, 1964 LN Heemskerk
tel.: 0251-258921

Mw.dr.s. E.J. van Dijk, hulpverlener
Lucretia van Merkenlaan 67, 3906 WC Veenendaal
tel.: 0318-556176

Ds. P.J. den Hertog, pastor, voorzitter
Schaperstraat 11, 9722 LN Groningen
tel.: 050-5253256

Drs. A. Heystek, hulpverlener, plv. voorzitter
Molenstraat 2, 3905 AP Veenendaal
tel.: 0318-528864

Dhr. P. de Jong, pastoraal medewerker, secretaris
Karekietstraat 12, 3362 RH Sliedrecht
tel.: 0184-414974

Mw.mr. A.P.Versteeg, jurist, plv. secretaris
Laan van Nieuw Oosteinde 66, 2274 EH Voorburg
tel.: 070-3872248

BIJLAGE 28
Artikel 59

Rapport 4 commissie 3 inzake het rapport van de klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties

Uw commissie wil allereerst haar grote erkentelijkheid uitspreken voor het vele werk dat de leden van de klachtencommissie verricht hebben.

Werkdruk

Er is met hen doorgesproken over de werkdruk en het is ook bepaald niet zonder reden dat er een uitbreiding wordt voorgesteld (zie voorstel 3.b en voorstel 4).

In het gesprek met een aantal leden van de klachtencommissie werd wel gewezen op een ervaringsgegeven dat een dergelijke commissie altijd te maken heeft met een 'aanloopfase' en reeds lang bestaande klachten (soms zelfs van meer dan tien jaar geleden) die gemeld werden. Maar of na verloop van jaren het aantal ingediende klachten zal verminderen is nog maar de vraag.

Houding kerkenraden

Helaas konden de leden van de commissie niet zo positief zijn over de houding van verschillende kerkenraden. De genoemde 'aandachtspunten' 2 en 3 zijn daarvan een onderstreping, die uw vergadering ter harte dient te nemen.

Kerkenraden blijven soms veel te lang zelf bezig (vandaar dat ook geen klachten werden doorgezonden door een kerkenraad). Bovendien volgen kerkenraden de door de klachtencommissie gegeven adviezen ook niet zo snel op en proberen ze vaak de uitspraak te marginaliseren. Al kunnen daar allerlei begrijpelijke redenen voor zijn (bescherming of toedekken vanwege het feit dat er een sterke betrokkenheid is bij iemand, angst voor verregaande gevolgen e.d.) niettemin acht uw commissie het noodzakelijk om voor dit punt nadrukkelijk uw aandacht te vragen.

Twee keer kwam het voor dat een kerkenraad zelfs helemaal geen gehoor gaf aan de adviezen, zodat een zaak in de publiciteit kwam.

De door de klachtencommissie gegeven adviezen zijn niet vrijblijvend, maar als de klacht behandeld is, houdt het werk van de commissie op. Ze mag immers zelf nooit een partij worden in een bepaalde zaak.

De klachtencommissie is bezig met het opstellen van een protocol, omdat ook gebleken is dat naast onwil een stuk onkunde een rol speelt. Kerkenraden weten niet wat ze moeten doen en als gevolg daarvan ontbreekt het aan een heldere communicatie naar anderen.

Wel of niet gegrond

De gang van zaken zoals vermeld onder 'wel of niet gegrond' is niet in strijd met het burgerlijk recht. Wel bleek uw commissie dat het voor de klachtencommissie soms heel moeilijk is als formeel gezien de klacht ongegrond verklaard dient te worden wegens gebrek aan bewijs of ontkenning door de aangeklaagde, terwijl er tegelijk geen grond is om te denken aan een valse beschuldiging.

Het Meldpunt – andere contacten

Gezien het belang van het werk wil uw commissie positief adviseren ten aanzien van voorstel 5. Eén van de functionarissen van het Meldpunt is aangetrokken om preventieve activiteiten op te zetten en uit te voeren.

Door uw commissie is erop gewezen dat het dan ook van groot belang is dat óók op de TUA deze activiteiten worden uitgevoerd. Genoemd is de gedragscode die de generale synode 2001 heeft aanvaard. Het zou zeer nuttig zijn deze gedragscode door te nemen met aanstaande dienaren des Woords.

Wat de klachtenprocedures van de Gkv en de NGK betreft, wordt opgemerkt dat deze ontleend zijn aan de door ons opgestelde procedure, zij het dat bij deze kerken het misbruik van gezag niet onder de regeling valt.

Er blijkt alleen informeel contact geweest te zijn met de Gereformeerde Gemeenten (deputaatschap DMZ) en daarbij werd terughoudend gereageerd. Deputaten zijn van plan binnenkort formeel een verzoek tot samenwerking te doen.

Beroepscommissie

De taak van de in te stellen beroepscommissie is dat deze de zaak opnieuw behandelt en beoordeelt. De noodzaak van het instellen van een dergelijk commissie komt voort uit twee motieven:

1. van juridische zijde is de klachtencommissie erop gewezen dat een klager, zowel als een aangeklaagde, een beroepsinstantie dient te hebben ingeval ze het met het oordeel van de commissie niet eens is.
(Als een klager het niet eens is met de beslissing van de kerkenraad is er wel de mogelijkheid op redelijke termijn via de classis, dus via de 'kerkelijke weg', in beroep te gaan. Bij een generaal-synodale commissie kan dat niet, zie ook rapport 1 commissie 7).
2. de klachtencommissie mag zelf nooit partij worden in een zaak (die bijvoorbeeld bij de classis ahangig gemaakt wordt).

De klachtencommissie denkt aan een door de generale synode ingestelde beroepscommissie die aan de generale synode verantwoording aflegt. Hierbij zou er wel de mogelijkheid moeten zijn gebruik te maken van deskundigen uit andere kerken onder verantwoording van deze beroepscommissie.

Uw commissie heeft erop gewezen dat ook deputaten kerkorde en kerkrecht zich over deze zaak dienen te buigen. Er is een gesprek geweest met deze deputaten.

Twée Klachtenprocedures?

Het bleek uw commissie, en commissie 1 maakt ons daar ook attent op, dat de klachtenregeling van het curatorium verschillen vertoont met de klachtenprocedure, zoals die door de vorige synode werd goedgekeurd en nu (gewijzigd) ter goedkeuring ter tafel van de synode ligt. Dat lijkt uw beide commissies en de klachtencommissie niet verstandig. Het lijkt ons zaak dat deze twee procedures geen discrepanties vertonen.

Het Wijzigingsvoorstel klachtenprocedure

De volgende wijzigingen dienen daar (na overleg met de klachtencommissie) te worden aangebracht:

- bij art. 1 dient toegevoegd te worden: (zie ook toelichting)
- bij art. 8 toevoegen: Van dit laatste kan worden afgezien wanneer dit in alle redelijkheid niet dienstig beschouwd wordt, dit ter beoordeling van de klachtencommissie.
- art. 11.4 splitsen in twee zinnen: De commissie (...) getuige of deskundige. De commissie is ook bevoegd schriftelijke informatie te vragen.

Verdere toelichting bij enkele punten waarover uw commissie van gedachten gewisseld heeft met de klachtencommissie:

Art. 4.6. De klachtencommissie denkt aan maximaal twee personen, die een geheimhoudingsovereenkomst ondertekenen.

Art. 9.2 (ook 12.1, 15.2). De uitdrukking 'in principe'. Hiermee wil de commissie aangeven dat de termijnen dwingend zijn en dat daar alleen om zwaarwichtige motieven van afgeweken mag worden, dit ter beoordeling van de commissie.

Art. 16. Het formele overgangsmoment is 1 januari. Maar vanwege een beroepstermijn van 1 maand wordt 1 december genoemd, juist om 1 januari mogelijk te maken.

Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van de commissie goed te keuren en grote waardering uit te spreken voor het verrichte werk;
2. het wijzigingsvoorstel klachtenprocedure (met toelichting) goed te keuren;
3. de commissie enige taakverlichting te geven door:
 - a. haar uit te breiden met twee leden, zo mogelijk uit de particuliere synoden van het Noorden en Zuiden, met specifieke deskundigheid (jurist met zittingservaring, deskundige op het gebied van seksueel misbruik);
 - b. aan haar toestemming te verlenen zich door enkele secretariële medewerkers te laten ondersteunen;
4. over te gaan tot het instellen van een beroepsinstantie;
5. toestemming te verlenen om via ADMA financieel bij te dragen in het fonds van de stichting die het Meldpunt officieel en onafhankelijk maakt;
6. de commissieleden opnieuw te benoemen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 29
Artikel 64

Rapport 1 van commissie 3 inzake de instructies 8.01 en 8.05 met betrekking tot de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV)

Inleiding

Het zal uw vergadering niet verbazen dat uw commissie van mening is dat beide instructies tegelijkertijd in behandeling kunnen worden genomen. Immers, de instructie van de particuliere synode van het Noorden verzoekt de vergadering in het algemeen zich te bezinnen op de vraag of de NBV kan worden vrijgegeven. De instructie van de particuliere synode van het Oosten maakt dit verzoek concreet door de vergadering te verzoeken een studiedeputaatschap in te stellen om zo de kerken te kunnen dienen met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in onze kerken.

Uw commissie is van mening dat het instellen van een commissie die een dergelijke beslissing voorbereidt een goede weg wijst. Op dit moment een uitspraak doen over de vertaling zou immers betekenen dat we dat zouden moeten doen op grond van allerlei persoonlijke opvattingen, die bovendien zeer divers zijn blijkens allerlei lezingen en commentaren die gegeven zijn.

Om uw vergadering duidelijk te maken waarom uw commissie deze mening toegedaan is, willen we het voorstel onderbouwen door uw vergadering te wijzen op de volgende drie zaken:

1. de geschiedenis van het vrijgeven van de NBG-vertaling (1951);
2. wat op de generale synode van 1992 besloten is ten aanzien van de NBV;
3. de huidige situatie.

Vooraf nog deze opmerking dat het uw commissie niet juist lijkt om bij de behandeling van deze instructies de Herziane Statenvertaling (HSV) ter sprake te brengen. Die ligt buiten het gezichtsveld van deze instructies en zou een discussie alleen maar nodeloos ingewikkeld kunnen maken.

Tenslotte zult u zien dat dit rapport zich op een gegeven moment in tweeën splitst. Daaraan liggen de volgende twee punten, waarin we binnen de commissie van mening bleven verschillen, ten grondslag:

1. de visie op het besluit van de generale synode 1992;
2. de visie op wat een goed recht is van een plaatselijke kerk ten opzichte van het geheel van de kerken en wat naar billijkheid van een plaatselijke kerk verwacht mag worden.

Daarom treft u aan het eind ook twee 'voorstellen tot besluit' aan.

1. De geschiedenis van het vrijgeven van de NBG-vertaling

Dat het nuttig is de geschiedenis erop na te slaan, blijkt wel uit de 'toelichting' die gegeven is bij de instructie van de PS van het Noorden. Daar wordt ten onrechte vermeld dat de GS in 1951 heeft uitgesproken dat ook de NBG-vertaling in de erediensten gebruikt mag worden. Dat gebeurde pas in 1962.

Op de GS 1944 werd op verzoek van het NBG een commissie benoemd om 'op- en aanmerkingen in verband met de nieuwe vertaling van het N.T. op last van het NBG in ontvangst te nemen, te schiften en door te zenden aan het hoofdbestuur van genoemd Bijbelgenootschap'. Op de GS 1947 blijkt dit deputaatschap vanuit de kerken tal van op- en aanmerkingen te hebben ontvangen en op de GS 1950 delen zij mee deze te hebben doorgezonden aan het NBG die met deze opmerkingen 'ernstig rekening zal houden'. Hoewel deputaten toen voorstelden het deputaatschap op te heffen, besloot de vergadering om het deputaatschap te continueren onder de naam 'deputaten voor overleg inzake Bijbelvertaling' (Acta 1950, art. 34, bijlage XIII). Op de GS 1953 rapporteerde het deputaatschap dat ze geen opmerkingen meer hadden ontvangen. Wel diende er toen een instructie vanuit de PS van het Noorden om deputaten opdracht te geven om de kerken voorlichting te geven over het al dan niet invoeren van de NBG-vertaling voor het gebruik in de kerkelijke samenkomsten. Om dat op verantwoorde wijze gestalte te kunnen geven zou een aantal broeders vrijgesteld moeten worden van alle ambtelijke arbeid om zo een studieonderzoek van de Nieuwe Vertaling te doen. Besloten wordt daarvan af te zien (Acta 1953, art. 158). In 1956 blijken deputaten weer niets ontvangen te hebben vanuit de kerken. Er was een instructie van de particuliere synode van het Westen ter tafel die de generale synode verzocht een aantal zaken uit te spreken teneinde leiding te geven aan de kerken inzake de Nieuwe Vertaling van de Bijbel en het gebruik daarvan in de samenkomsten van de kerken. Deputaten ontvingen n.a.v. de gevoerde discussie de opdracht om de volgende synode van voorlichting te dienen over de betrouwbaarheid en de bruikbaarheid van de Nieuwe Vertaling. De aanbeveling werd gehandhaafd om de Nieuwe Vertaling bij de bediening des Woords niet te gebruiken. (Acta 1956, art. 177)

Op de GS 1959 diende een uitvoerig rapport (Acta, bijlage LXI) van deputaten met daarbij een minderheidsnota van ds. M. Baan (bijlage LXII). Bovendien was er ook nog een instructie van de particuliere synode van het Zuiden inzake de Nieuwe Vertaling. Na een uitvoerige discussie werd o.a. besloten het rapport van deputaten (incl. minderheidsnota) toe te zenden aan alle kerkenraden met het dringende verzoek de eventuele bezwaren van de kerken tegen de Nieuwe Vertaling aan deputaten kenbaar te maken en in dat stadium nog geen beslissing te nemen over het al of niet vrijlaten van de Nieuwe Vertaling voor de eredienst.

Tijdens de GS 1962 rapporteerden deputaten over de ingekomen bezwaren. Bovendien blijken diverse schrijvers en instructies inzake de Nieuwe Vertaling te zijn ontvangen. Na ampele bespreking van deze stukken aan de hand van het rapport van de commissie (+ minderheidsrapport) werd o.a. uitgesproken:

2. 'dat niet gebleken is dat de tekst van de Nieuwe Vertaling in strijd is met de Heilige Schrift als Woord van God zoals de kerken het in art 2-7 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis belijden, en derhalve het gebruik van de Nieuwe Vertaling naast de Statenvertaling in de eredienst niet is af te keuren;
3. dat zij echter gezien de huidige situatie het gebruik van de Statenvertaling in de eredienst raadzaam acht;
4. dat de uitspraak sub 2 naar het oordeel van de synode uiteraard in geen enkel opzicht enige verandering inhoudt in de leer der kerken naar Schrift en belijdenis, noch in het beleven van Gods waarheid, daar die niet afhankelijk zijn van een vertaling maar gegrond zijn op het Woord van God zelf, en iedere dienaar des Woords de taak heeft te allen tijde elke vertaling te toetsen aan het Woord van God in de grondtalen.'

(Acta 1962, art. 123, zie verder art. 99, 103, 106 en bijlagen XLI-XLIII).

Conclusie:

- a. door op verzoek van het NBG in 1944 een commissie te benoemen en in 1950 een deputaatschap voor overleg inzake Bijbelvertaling werd tot uitdrukking gebracht dat vertaling van de Bijbel een zaak van de kerken is;
- b. gedurende de periode voorafgaand aan de synode waarop een uitspraak gedaan werd over de Nieuwe Bijbelvertaling steeds de aanbeveling gehandhaafd om niet reeds gebruik te maken van deze vertaling in de eredienst;
- c. de besluitvorming over de Nieuwe Vertaling is een delicate kwestie geweest die veel emoties heeft opgeroepen en die zich uitgestrekt heeft over een lange periode.

2. Besluit GS 1992 inzake Nieuwe Bijbelvertaling

Over de NBV (toen nog 'Vertaling-2000') werd destijds een brief van het NBG besproken (bijlage 99). Hoewel de commissie positief staat tegenover de vraag of we bij de totstandkoming van deze vertaling willen meewerken (zie bijlage 100), blijkt de meerderheid van de vergadering daar om verschillende redenen toch moeite mee te hebben (Acta, art. 245) en uiteindelijk wordt besloten om de brief van het NBG voor kennisgeving aan te nemen (Acta, art. 255), daarbij overwegend:

1. dat het NBG ons niet verzoekt officieel te participeren in het vertaalproject 'Vertaling-2000';
2. dat de beslissing deze vertaling tot stand te brengen door het NBG reeds genomen is;
3. dat het van groot belang is – ongeacht de reactie van onze kerken op de dan gereedgekomen vertaling – dat een zo goed en betrouwbaar mogelijke vertaling tot stand komt;
4. dat de hoogleraren van de vakgroep Bibliologie van de TUA reeds betrokken zijn bij het project als boven bedoeld.

Dit besluit betekende dat een andere lijn gevolgd werd dan die in 1944 en 1950 was uitgezet. Toen werd immers door het instellen van commissie en deputaatschap tot uitdrukking gebracht dat vertaling van de Bijbel een zaak van de kerken is. Nu wordt het overgelaten aan het NBG met o.a. de overweging dat de hoogleraren van de vakgroep Bibliologie van de TUA reeds betrokken zijn bij het vertaalproject.

Zoals boven reeds opgemerkt gaan onze wegen binnen de commissie uiteen wat betreft de conclusie die aan dit besluit verbonden kan worden in samenhang met onze visie op de huidige situatie en wat in dat licht een voorstel tot besluit zou kunnen zijn inzake onze bezinning op het gebruik van de NBV.

Daarom volgt nu verder in dit rapport eerst het deel waar de meerderheid van de commissie zich in kan vinden. Aansluitend treft u het deel van de minderheid aan.

3. De huidige situatie

- De NBV is bijna gereed en er zijn kerken die op 31 oktober a.s. een bijeenkomst georganiseerd hebben waarin deze NBV als kerkbijbel wordt aangeboden. Ook zijn er in de achterliggende jaren reeds delen van deze vertaling verschenen als proeve.
- Vanuit onze kerken hebben (op persoonlijke titel) als supervisors hun bijdrage geleverd de broeders prof.dr. H.G.L. Peels en drs. W. Steenberg. Zij hebben over dit werk ook hun visie gegeven (zoals te lezen valt in o.a. De Wekker: 110 jg. 40; 113 jg. 24). In de werkgroep Liturgische Aspecten heeft ds. J. Groenleer zijn bijdrage geleverd.
- Verder zijn er in de kerkelijke pers heel verschillende commentaren gegeven op deze vertaling, waarvan ieder kennis heeft kunnen nemen.
- Wat de vertalers betreft is veel duidelijker dan dit het geval was bij de NBG-vertaling van 1951 dat ze zeer divers theologische achtergrond hebben. Van een enkeling is bekend dat hij zelfs openlijk met de Bijbel als Gods Woord afgerekend heeft.
- Ondertussen blijkt dat hier en daar al gebruikt gemaakt wordt van de reeds verschenen delen van de NBV, ook in de erediensten.

Daarnaast wijst de commissie op de volgende verschijnselen die zorgwekkend zijn:

- Steeds meer (met name ook jongere) kerkleden geven te kennen dat zij de vertalingen die algemeen worden gebruikt in onze kerken qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden.
- Een deel van de kerkleden maakt gebruik van alternatieve vertalingen zoals de Groot-Nieuws-vertaling of ook parafaserende weergaven van de bijbeltekst, zoals Het Boek. Uw commissie heeft bovenstaande gegevens op zich in laten werken om tot een voorstel van besluit te kunnen komen. Voordat we dit doen, gaan we eerst nog in op enkele voor de hand liggende vragen.
- *Is nu een commissie instellen niet te laat? Immers t.a.v. de NGB -1951 werd een dergelijke commissie vooraf ingesteld. Nu is de vertaling al bijna gereed en zijn er heel wat beoordelingen beschikbaar. Met andere woorden; we kunnen niet meer werken naar analogie van het traject 1944-1962.*

Een in te stellen commissie ter beoordeling van de vraag of het verantwoord is de NBV vrij te geven voor gebruik in onze kerken, omdat het een goede en betrouwbare vertaling is, zal inderdaad gebruik kunnen maken van veel materiaal. Volgens uw commissie gaat het er echter om dat vanuit de kerken gereageerd wordt op de NBV, zoals die oktober dit jaar zal verschijnen. De desbetreffende commissie kan, na de kerkenraden daarom gevraagd te hebben, dan de gemaakte op- en aanmerkingen verzamelen en wegen in het licht van Schrift en Belijdenis en vervolgens een rapport samen stellen op grond waarvan de generale synode 2007 een verantwoorde – want er wordt dan een verantwoording gegeven van een gemaakte keuze – beslissing kan nemen.

Het is o.i. een onmogelijke opdracht voor een dergelijke commissie om zelfstandig deze vertaling tekst voor tekst te gaan bestuderen. Daarom lijkt ons bovenstaande taakstelling voldoende.

Ter illustratie van het nut van een dergelijke commissie wijst uw commissie ook nog op de volgende zaken.

- a. We hebben over de vertaalprincipia als kerken nooit een uitspraak gedaan. Maar ondertussen signaleerde prof.dr. Peels in genoemd artikel in De Wakker wel een 'probleem' ten aanzien van het bron-tekst getrouw zijn. Het zal z.i. moeilijker worden om over een enkele tekst te preken, omdat de NBV het tekstdeel inkleurt vanuit het tekstgeheel. Bovendien gaf hij aan dat de NBV best wat dichter bij de grondtekst had kunnen blijven.
- b. Een goede en betrouwbare vertaling mag geen sporen in zich hebben van vertalers die veraf staan van de gereformeerde theologie of zelfs alle theologie afwijzen.

Het bovenstaande is slechts bedoeld te illustreren dat het zeker nut heeft en noodzakelijk is dat vanuit het geheel van onze kerken deze vertaling beoordeeld wordt.

We zijn echt niet de illusie toegedaan dat daarmee alle pijn weggenomen wordt. Dat was ook niet zo t.a.v. de beslissing in 1962, maar op die manier doen we elkaar wel het meest recht in deze zaak die zo gemakkelijk de verdeeldheid binnen onze kerken nog weer groter kan maken.

- *Spreken we door het instellen van een commissie geen wantrouwen uit tegenover de broeders die hun bijdrage hebben geleverd aan deze vertaling?*

Dat is niet de bedoeling en ook geen juiste conclusie. Door het instellen van een commissie wordt niet het belangrijke werk van de supervisors tekort gedaan of gerelativeerd.

- *Hoe moet het dan de komende drie jaar?*

Dat is een kwestie waarover binnen uw commissie verschillend gedacht wordt. Aan de ene kant is er de opvatting dat om een vertaling te kunnen beoordelen ook 'gepast' gebruik tijdens de erediensten mogelijk moet zijn. Aan de andere kant zijn leden van uw commissie van mening dat je dan een wonderlijk traject gaat. Dan wordt de indruk gewekt dat de NBV eigenlijk al vrijgegeven is voor officieel gebruik, terwijl nog geen uitspraak namens de kerken is gedaan over de betrouwbaarheid van de vertaling.

Daarentegen doe je als kerken geen uitspraak over het gebruik van een vertaling in andere verbanden als nu bepaald wordt dat de NBV vooralsnog geen kanselbijbel kan zijn. Om het met een beeld te zeggen: de 'voorkeur' blijft vooralsnog dicht.

Het is overigens ook in de lijn van het beleid uit het verleden om hangende het onderzoek voor de eredienst een uitzondering te maken. De Schriftlezing heeft immers een geheel eigen plaats in de eredienst. Het is niet juist om wat het hart van de gereformeerde eredienst betreft te experimenteren. Er zijn genoeg andere gelegenheden en mogelijkheden om de NBV te toetsen. Het blijkt dat in het verleden ook kerkenraden vermaand zijn dat het prematuur was om de Nieuwe Vertaling in gebruik te nemen, terwijl de synode nog geen uitspraak gedaan had. Dat verwekt(e) alleen maar irritatie en lijkt ons ook niet te horen tot ordelijk kerkelijke denken al kan iemand persoonlijk een andere mening toegeedaan zijn.

- *In hoeverre zullen kerken(raden) bereid zijn om zich te houden aan de hierboven voorgestelde lijn?*

Enerzijds kunnen we daar gezien de uitslag van de enquête die deputaten eredienst gepubliceerd hebben t.a.v. het kerkelijk lied niet zulke hoge verwachtingen van hebben. Maar zouden we juist t.a.v. deze zaak niet de gelegenheid ontvangen om eens te laten zien dat we wel ons kunnen houden aan gezamenlijke afspraken? We mogen elkaar toch wel aanspreken op de gemeenschap van ons kerkverband en dat het aanvaarden van de NBV niet een zaak is van een plaatselijke gemeente, maar van de kerken als geheel?

Voorstel tot besluit

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. de instructie van de PS van het Noorden met het verzoek aan de generale synode zich te bezinnen op de vraag of de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) kan worden vrijgegeven voor het gebruik in de erediensten;
2. de instructie van de PS van het Oosten met het verzoek aan de generale synode om
 - a. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
 - b. de kerken te verzoeken om, hangende het onderzoek door het deputaatschap, in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV;

constaterend

1. dat in oktober 2004 een nieuwe bijbelvertaling, hierna genoemd NBV, beoogd voor het gehele Nederlandstalige gebied, zowel als kansel-, gezins- en schoolbijbel, gereed komt;
2. dat in de afgelopen jaren delen van deze vertaling reeds verschenen zijn als 'Werk in Uitvoering' deel 1, 2 en 3;

3. dat enkele broeders uit onze kerken hun bijdrage geleverd hebben aan het tot stand komen van de NBV;
4. dat het Nederlands Bijbelgenootschap deze nieuwe vertaling de kerken aanbiedt;
5. dat er binnen onze kerken tot dusver geen deputaatschap is dat de generale synode van advies kan dienen inzake het al of niet gebruiken van de NBV;
6. dat steeds meer kerkleden, met name jongeren te kennen geven dat zij de standaardvertalingen Statenvertaling en Vertaling 1951 qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden;
7. dat er kerken zijn in ons kerkverband die reeds gebruik maken van deze NBV, ook tijdens erediensten;

overwegend

1. dat elke nieuwe vertaling uiteenlopende, zowel positieve als negatieve reacties oproept en dat dit met betrekking tot de NBV niet anders is;
2. dat de NBV zich aandient als een vertaling die onder andere brontekstgetrouw en doeltaalgericht wil zijn;
3. dat de kerkenraden gediend zijn met een gefundeerd oordeel inzake de NBV;
4. de wijze waarop de generale synode van 1992 de brief van het Nederlands Bijbelgenootschap inzake de 'Vertaling-2000' beantwoord heeft (art. 255 Acta 1992);
5. het feit dat er na 1992 geen enkel officieel verzoek uit de kerken gekomen is om een 'commissie van onderzoek' in te stellen met het oog op een eventueel vrijgeven van de NBV;
6. dat gezien de gang van zaken met de Nieuwe Vertaling van de generale synode een oordeel verwacht mag worden over een nieuwe vertaling;
7. dat de totstandkoming van de NBV weliswaar een breed draagvlak gevonden heeft in de Nederlandse samenleving, doch niet in het geheel van de gereformeerde gezindte;

van oordeel

1. dat het niet gewenst is dat binnen gemeenten sprake is van een toenemend gebruik van een parafrazerende vertaling;
2. dat de kerken gediend zijn met een gefundeerd oordeel alvorens een vertaling kan worden vrijgegeven binnen de kerken;
3. dat de kerken die blijkaar reeds enkele jaren het verlangen hebben deze NBV te gaan gebruiken zich hadden dienen te realiseren langs welke kerkelijke weg dat verlangen mogelijkerwijs gerealiseerd zou kunnen worden;
4. dat daarom van de generale synode niet verwacht mag worden dat ze een ontwikkeling die zich toch reeds heeft ingezet zonder gefundeerd oordeel nu reeds sanctioneert;
5. dat het daarom alleszins billijk is om de kerken te verzoeken de NBV nog niet in de erediensten te gebruiken zolang er geen gefundeerd oordeel ligt vanuit de kerken;

besluit

1. een commissie/deputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
2. dit deputaatschap de opdracht te geven om:
 - a. alle kerkenraden aan te schrijven om voor 31 december 2005 hun op- en aanmerkingen bij de NBV aan dit deputaatschap te zenden;
 - b. deze reacties zodanig te verwerken dat inzicht verkregen wordt in de wijze waarop de NBV binnen onze kerken ontvangen wordt en hoe deze beoordeeld wordt door de kerken;
 - c. op grond van deze reacties – en meewegend de vele reacties die vanuit de breedte van de kerken van de gereformeerde gezindte gegeven zijn – te komen tot een voorstel van besluit inzake de NBV;
3. de kerken te verzoeken om:
 - a. hangende het onderzoek door het deputaatschap in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV;
 - b. hun medewerking te verlenen aan het door het deputaatschap in te stellen onderzoek.

M.J. Kater, rapporteur,
mede namens de commissieleden
M. Boone, M.N. den Harder en A. van der Weerd

Minderheidsrapport commissie 3 inzake instructies met betrekking tot de Nieuwe Bijbelvertaling

Een zaak van de kerken

Evenals de andere leden van uw commissie zijn ook wij de mening toegedaan dat het gebruik van een bijbelvertaling een zaak van de kerken is. Het ligt op de weg van de generale synode zich te bezinnen op de vraag of de Nieuwe Bijbelvertaling kan worden vrijgegeven voor gebruik in onze erediensten (zie de instructie van de particuliere synode van het Noorden).

Eveneens is naar onze gedachte het instellen van een studiedeputaatschap een goede zaak. Dit deputaatschap zal zich een oordeel moeten vormen over de vertaalprincipes die ten grondslag liggen aan de nieuwe bijbelvertaling. Het zal deze principes moeten beoordelen in het licht van de huidige inzichten van de taal- en bijbelwetenschap. Bovendien kan het deputaatschap reacties vanuit de kerken verzamelen en zich daarover een oordeel vormen. Op deze wijze kan het deputaatschap de generale synode dienen met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken.

De ideale situatie zou zijn dat het deputaatschap zijn werk zou kunnen doen, de kerken geen gebruik maken van de NBV en daarna tot een gezamenlijke uitspraak komen over het gebruik daarvan.

Thans een uitspraak nodig

Helaas is deze ideale situatie thans niet aanwezig. De reden daarvoor is dat de NBV binnenkort (27 oktober 2004) verschijnt. Daaraan wordt geweldig veel aandacht gegeven. Reeds hebben wij kennis kunnen nemen van enkele bijbelboeken van de NBV die zijn uitgegeven onder de titel *Werk in uitvoering*. Het eerste deel daarvan is in 1998 verschenen en het tweede deel in 2000. In 2003 is het derde deel van *Werk in uitvoering* aangeboden aan alle predikanten. De publiciteit rondom dit gebeuren is onze kerken en de leden van de kerk niet voorbijgegaan. De totstandkoming en invoering van deze vertaling is en wordt breed gedragen binnen onze samenleving. Ook leden van onze kerken hebben uitgezien naar de komst van de NBV. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan leden die werkzaam zijn in werkgroepen van de Nederlands Bijbelgenootschap. Velen hebben een exemplaar van de NBV willen aanbieden aan kerkenraden. Niet ondenkbaar is dat in kerken die samenwerken met een gereformeerde kerk (vrijgemaakt) ook de vraag naar het gebruik van de NBV aan de orde is. De gereformeerde kerken (vrijgemaakt) zijn verder in de bezinning op de NBV dan onze kerken.

Daarbij komt ook een andere overweging. Steeds meer kerkleden en met name jongere kerkleden hebben te kennen gegeven dat zij de vertalingen die algemeen worden gebruikt in onze kerken (de Statenvertaling en de vertaling van het NBG uit 1951) qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden. Dat is geen constatering die enkelen hebben gedaan. Dat is een constatering die breed wordt gedragen. Daarom is zij ook verwoord in de instructie van de particuliere synode van het Oosten. Eveneens wordt dit gevoelen verwoord in de toelichting bij de instructie van de particuliere synode van het Noorden. In verband daarmee kan worden geconstateerd dat een deel van de kerkleden gebruikmaakt van parafaserende weergaven van de bijbeltekst zoals Het Boek. Dat is een ontwikkeling die wij niet kunnen toelichten. Daarom is het een goede zaak dat thans een goed alternatief wordt geboden, een Bijbel in de taal van mensen van vandaag.

Tegen deze achtergrond is naar onze mening thans een uitspraak of althans een voorlopige uitspraak van de synode ten aanzien van het gebruik van de NBV gewenst. Wij kunnen op dit moment niet volstaan met uitsluitend het instellen van een studiedeputaatschap en een verzoek aan de kerken, hangende het onderzoek door het deputaatschap, in de erediens ten dienste van de NBV. Formeel kerkrechtelijk gezien is dit verzoek de aangewezen weg. Naar onze overtuiging is in de huidige situatie een dergelijk verzoek echter niet billijk. Deze gedachte kan als volgt worden verduidelijkt.

Brief van NBG voor kennisgeving aangenomen

In 1992 heeft de generale synode van Apeldoorn-Centrum een brief van het Nederlands Bijbelgenootschap besproken. In deze brief wordt het standpunt van de synode gevraagd met betrekking tot de intentie van het NBG om te komen tot een nieuwe vertaling van de Bijbel (Acta 1992, bijl. 99). Het NBG zegt in deze brief toe dat aan kerken die positief reageren op de genoemde intentie ruim de gelegenheid zou worden geboden aan de discussie over de uitgangspunten voor deze nieuwe vertaling bij te dragen. Geïnteresseerde kerken zouden op de hoogte worden gehouden van de vorm van de organisatie van het werk aan een nieuwe vertaling. Eveneens was het bestuur van het NBG volgens deze brief bereid tot nader overleg over deze zaak.

Commissie III van de generale synode van 1992 heeft bij het NBG nadere informatie ingewonnen (Acta 1992, bijl. 100). Daarin komt onder meer naar voren dat het NBG het op prijs zou stellen dat de generale synode namen zou willen noemen van mensen uit onze kring die geschikt zouden kunnen zijn om als supervisor op te treden en zo mogelijk – evenals de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) – een deputaatschap te benoemen dat zorgt voor de begeleiding van deze supervisors. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan de docenten bijbelwetenschap van Apeldoorn.

De generale synode is daarop niet ingegaan en heeft geen positieve reactie op de intentie van het NBG doen uitgaan. Wel heeft de synode overwogen dat het van groot belang is – ongeacht de reactie van de kerken op de dan gereedgekomen vertaling – dat een zo goed en betrouwbaar mogelijke bijbelvertaling totstandkomt (art. 255). Er is vervolgens volstaan met de overweging dat de hoogleraren van de vakgroep bibliologie van de Theologische Universiteit te Apeldoorn reeds betrokken zijn bij het project (art. 255, vgl. art. 245). De synode heeft verder geen formeel kerkrechtelijke relatie gelegd met het werk van de hoogleraren. Zij heeft geen deputaatschap ingesteld ter begeleiding van supervisors uit onze kring. Evenmin heeft zij de wens uitgesproken op de hoogte te blijven met de werkzaamheden van de supervisors uit de eigen kring.

Daarmee is de synode voorbijgegaan aan een voorstel tot besluit van Commissie III van de synode. In haar rapport stelt de commissie voor dat de generale synode aan de hoogleraren het verzoek doet dat dezen de generale synoden (van de komende jaren) op de hoogte zouden houden van hun lopende werkzaamheden met betrekking tot een nieuwe bijbelvertaling. De synode heeft dit commissievoorstel echter niet overgenomen. Uit de Acta wordt niet duidelijk waarom dat commissievoorstel niet is aanvaard. Wel is duidelijk dat de bespreking die plaatsvond tijdens de dertiende en laatste zitting niet veel tijd in beslag heeft genomen. Leefde de indruk dat deze vertaling binnen onze kerken geen onderwerp van bespreking zou worden? De vraag kan worden gesteld of tijdens die laatste zitting de omvang van dit vertaalproject en de uitwerking daarvan op onze kerken in de toekomst wel voldoende zijn onderkend. De brief van de NBG is voor kennisgeving aangenomen, hetgeen wil zeggen dat de synode deze brief naast zich neer heeft neergelegd en daarmee verder niets gedaan.

In feite is zonder gesprek en onderzoek een 'neen' uitgesproken over de intentie van het NBG: geen deputaatschap, geen begeleiding van supervisors, geen verslag over de voortgang van hun werkzaamheden. Ook in de jaren daarna hebben wij als kerken de omvang van het vertaalproject van het NBG onvoldoende onderkend en geen gelegenheid genomen tot bezinning op de nieuwe bijbelvertaling. Er is vanuit de kerken geen enkele instructie dienaangaande uitgegaan naar een meerdere vergadering.

Een kwestie van billijkheid

Het is gezien het voorgaande niet billijk wanneer thans aan de kerken het dringende verzoek wordt gedaan dat zij hangende het onderzoek van een thans nog in te stellen studiedeputaatschap in de erediensten geen gebruikmaken van deze vertaling. Mag aan de kerken worden gevraagd thans te wachten op de resultaten die een studiedeputaatschap naar voren brengt, terwijl jaren voorbij zijn gegaan waarin een deputaatschap reeds veel werk zou kunnen hebben gedaan? Een dergelijk verzoek zal in een deel van de kerken met onbegrip worden ontvangen.

Met vrijmoedigheid stellen wij voor dat een zeker gepast gebruik van de NBV in (bijzondere) erediensten mogelijk moet zijn in de komende tijd. Wij stellen niet voor dat thans de NBV zonder meer wordt vrijgegeven. Dat zou niet verstandig zijn gezien het gewicht van het besluit. In elk geval zal een zekere vorm van studie moeten plaatsvinden. Een deputaatschap kan de kerken dienen met een gefundeerd voorstel tot besluitvorming. Wel stellen wij voor dat thans kerkenraden een zekere ruimte hebben voor een gepast gebruik (en toetsing) van de NBV in erediensten.

Wij hebben de volgende gronden voor dit voorstel. De totstandkoming van de NBV heeft een breed draagvlak gevonden in de Nederlandse samenleving. Zij dient zich bovendien aan als een vertaling die onder andere brontekstgetrouw en doeltaalgericht wil zijn. Zij beoogt een kansel-, huis-, en schoolbijbel te zijn voor het gehele Nederlandse taalgebied. In een groot deel van de kerken in het Nederlandse taalgebied zal de NBV worden ingevoerd als kanselbijbel. Daardoor zal ook op vele scholen deze Bijbel ingang vinden. Velen zullen thuis uit de NBV gaan lezen. Terecht spreekt de PS van het Noorden in de toelichting op haar instructie daarover: het is van belang dat ernaar wordt gestreefd dat dezelfde Bijbel in de kerk, op school, binnen de gemeente en thuis gebruikt zal worden. Dat zijn overwegingen die voor ons belangrijk zijn.

Daarbij speelt voor ons eveneens de overweging mee dat broeders uit onze kerken die een bijdrage hebben gegeven aan de totstandkoming van de NBV blijkens publicaties van hun hand een positief oordeel geven over deze vertaling. Aan het oordeel van bekwame broeders uit onze kerken hechten wij grote waarde.

Daarom stellen wij voor dat in de komende jaren een gepast gebruik van de NBV mogelijk moet zijn. Dan zou de volgende synode op basis van het onderzoek van het deputaatschap tot een definitief besluit kunnen komen. Het is niet billijk de kerken thans dringend te verzoeken hangende het onderzoek door het deputaatschap in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV. Die mogelijkheid hebben wij door de gang van zaken in 1992 en daarna verspeeld. Wel mag terughoudendheid van de kerken worden gevraagd in het gebruiken van deze vertaling. Kerkenraden zullen met wijsheid en voorzichtigheid met deze dingen moeten omgaan.

Op grond van het bovenstaande doen wij uw vergadering het volgende voorstel tot besluit:

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden met het verzoek aan de generale synode om bezinning op de vraag of de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) kan worden vrijgegeven voor gebruik in de erediensten;
2. de instructie van de particuliere synode van het Oosten met het verzoek aan de generale synode om:
 - a. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
 - b. de kerken te verzoeken om, hangende het onderzoek door het deputaatschap, in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV;

constaterend

1. dat de generale synode van 1992 een brief van het Nederlands Bijbelgenootschap heeft ontvangen waarin haar standpunt wordt gevraagd met betrekking tot zijn intentie om te komen tot een nieuwe vertaling van de Bijbel (*Acta*, bijl. 99);
2. dat de synode van 1992 geen deputaatschap heeft ingesteld dat supervisors uit onze kring zou kunnen begeleiden;
3. dat steeds meer kerkleden en met name jongere kerkleden te kennen geven dat zij de vertalingen die algemeen worden gebruikt in onze kerken (de Statenvertaling en de vertaling van het NBG uit 1951) qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden;
4. dat de NBV zich aandient als een vertaling die onder andere brontekstgetrouw en doeltaalgericht wil zijn;
5. dat de NBV aangeboden wordt als kansel-, huis-, en schoolbijbel voor het gehele Nederlandse taalgebied;
6. dat enkele bijbelboeken van de NBV reeds zijn uitgegeven onder de titel *Werk in uitvoering* en deel 3 van deze uitgave is aangeboden aan alle predikanten;

overwegend

1. dat gezien de gang van zaken met betrekking tot de NBG-vertaling van 1951 van de generale synode een oordeel verwacht mag worden over een nieuwe vertaling;
2. dat onze kerken vanaf 1992 een uiterst effectief middel hebben laten liggen om te komen tot een gefundeerd voorstel voor besluitvorming over de NBV;
3. dat broeders uit onze kerken een bijdrage hebben gegeven aan de totstandkoming van de NBV;
4. dat elke nieuwe vertaling uiteenlopende reacties oproept;

van oordeel

1. dat het niet gewenst is dat binnen gemeenten in toenemende mate gebruik gemaakt wordt van parafrazerende vertalingen;

2. dat thans naar billijkheid de kerken niet meer dringend kan worden verzocht, hangende een onderzoek van een studiedeputaatschap, geheel af te zien van het gebruik van de NBV in erediens- en besluit
1. een deputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake een uitspraak over het gebruik van de NBV in de kerken;
2. dit deputaatschap de opdracht te geven om:
 - a. de vertaalprincipes van de NBV te beoordelen in het licht van de huidige inzichten van de taal- en bijbelwetenschap;
 - b. alle kerken aan te schrijven om vóór 31 december 2005 hun eventuele op- en aanmerkingen over de NBV aan dit deputaatschap te zenden;
 - c. deze reacties en de beoordeling van de vertaalprincipes zodanig te verwerken dat een uitspraak gedaan kan worden over de betrouwbaarheid van de NBV;
3. de kerken te verzoeken tot die tijd terughoudendheid te betrachten bij het gebruikmaken van de NBV in de erediens- en.

C. D. Affourtit
E. Beldman
D. J. Steensma

BIJLAGE 30
Artikel 70, 75, 82, 83, 84, 85, 91, 112, 113, 114, 115

Rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland

1. Inleiding

1.1. Opbouw

Ons rapport bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Inleiding
In dit deel gaat het over de opbouw van het rapport, de samenstelling van het deputaatschap, de gehouden vergaderingen, de uitgave van 'Zoeken naar kerkelijke eenheid'.
2. Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)
In dit deel doen we verslag van onze werkzaamheden in verband met de contacten met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt).
3. Nederlands Gereformeerde Kerken
In dit deel doen we verslag van onze werkzaamheden in verband met de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken, de samenwerkende en samenwerkingsgemeenten CGK/NGK^A.
4. Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk
In dit deel doen we verslag van onze werkzaamheden in verband met de contacten met de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk.
5. Gereformeerde Gemeenten
In dit deel doen we verslag van onze werkzaamheden in verband met de contacten met de Gereformeerde Gemeenten.
6. Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte
In dit deel doen we verslag van onze werkzaamheden in verband met de participatie in het COGG.
7. Voorstellen

1.2. Samenstelling deputaatschap

De synode benoemde als deputaten ds. C.D. Affourtit, ds. J.M.J. Kieviet, prof. J.W. Maris, ds. M.C. Mulder, br. J.W. Overeem, br. A. Pothof en ds. J.W. Schoonderwoerd. Nieuwe deputaten waren ds. C.D. Affourtit en ds. J.M.J. Kieviet. Tijdens deze periode ontviel ons br. A. Pothof. Met dankbaarheid gedenken we zijn inzet gedurende meerdere perioden voor het werk van dit deputaatschap. Zijn plaats werd ingenomen door secundus-deputaat ds. C. van Atten.

Prof. J.W. Maris fungeerde als voorzitter en ds. J.W. Schoonderwoerd als secretaris.

Deputaten mochten op een goede wijze samenwerken. Twee broeders wensden evenwel niet voor herbenoeming in aanmerking te komen. Drukke werkzaamheden nopen hen hiertoe. Het zijn ds. J.M.J. Kieviet en ds. M.C. Mulder. Beiden hebben zij in de afgelopen drie jaar een wezenlijke bijdrage geleverd aan het werk van deputaten.

Er zullen dus nieuwe deputaten moeten worden benoemd. Wij zullen het moderamen een voordracht doen toekomen.

1.3. Vergaderingen

Deputaten vergaderden 19 maal. Daarnaast hadden deputaten negenmaal een gesprek met Deputaten Kerkelijke Eenheid van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt); negenmaal met een delegatie van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk, zesmaal met de Commissie Kerkelijke Eenheid en Verscheidenheid van de Gereformeerde Gemeenten. Met de Commissie voor Contact en Samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken hadden deputaten in deze periode geen gesprek; wel was er een ontmoeting van de beide voorzitters en secretarissen. Samen met Deputaten Kerkelijke Eenheid van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) spraken we tweemaal met de gemeenten van de beide kerkverbanden die kanselruil hebben aangevraagd of gekregen.